De la autoarea romanului
Teama de zbor
Erica Jong
Teama de moarte
TREI

ERICA JONG

Teama de moarte

Traducere din engleză și note de
Bogdan Perdivară

TREI
2016

3
TREI

FEAR OF DYING
Erica Jong
Copyright c 2015 by Erica Mann Jong

© Editura Trei, 2016
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN ePUB: 978-606-719-865-2
ISBN PDF: 978-606-719-866-9
ISBN Print: 978-606-719-658-0

Editori: Silviu Dragomir, Vasile Dem. Zamfirescu
Director editorial: Magdalena Mărculescu
Redactor: Ana-Maria Tamaș
Coperta: Faber Studio
Foto copertă: Guliver/Getty Images/ c Image Source
Director producție: Cristian Claudiu Coban
Dtp: Florin Paraschiv
Corectură: Cătălina Ioancea, Roxana Nacu

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsește penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Pentru cea mai bună prietenă,
Gerri
&
L'Ultimo Marito, Ken

Trec zilele, anii se fac nevăzuți și pășim orbește printre miracole. Doamne, umple-ne ochii cu vedere și mintea cu învățătură; fie ca Prezența Ta, ca un fulger, să lumineze bezna prin care umblăm. Ajută-ne să zărim, oriîncotro am privi, tufișul ce arde și nu se mistuie. Iar noi, lut atins de Dumnezeire, vom întinde către sfințenie brațul și, plini de uimire, vom striga „Minunat este locul acesta și noi nu l-am cunoscut!"

(Din *Mishkan Tefilah — Carte de rugăciuni a iudaismului reformat*)

Partea întâi

Toamna

1

Fericită în căsnicie sau Există sex dincolo de moarte?

Evit în general tentațiile,
cu excepția celor cărora
nu le pot rezista.

— Mae West (care a furat
de la Oscar Wilde citatul)

Îmi plăcea, cândva, puterea pe care o aveam asupra bărbaților. Pe stradă, fundul meu rotund ca o mandolină bâțâindu-se și legănându-se pe dinaintea ochilor lor pofticioși. Ce ciudat că am devenit pe deplin conștientă de puterea asta când n-am mai avut-o — sau s-a transferat asupra fiicei mele; toți ochii masculilor erau acum ațintiți asupra fetei mele, asupra trupului ei zvelt de douăzeci de ani, ce promitea bebeluși. Îmi lipsea puterea aceea. Părea că lucrurile cu care fusese înlocuită — căsnicie, maternitate, înțelepciunea femeilor mature (pff, ce nu-mi place formularea asta) — nu făceau doi bani.

Ah, toată frământarea, toată mistuirea. Plină de zgomot și furie, însemnând totul. Știu că ar fi trebuit să dispar din peisaj ca o bătrânică de treabă și s-o scutesc pe fiică-mea de stânjenitoarele mele înflăcărări, dar nu pot s-o fac, așa cum nu pot să mor liniștită într-un colțișor. Viața e pasiune. Știu însă, acum, ce preț are pasiunea, așa că mi-e greu să mai fiu atât de lipsită de griji.

Dar am fost vreodată fără grijă? A fost cineva vreodată așa? N-a fost mereu dragostea ca o petardă vârâtă într-un trabuc? Nu zicea Gypsy Rose Lee, parcă, „Dumnezeu este iubire, dar cu patalama la mână“? Și nu zicea Fanny Brice: „Dragostea e ca un număr de iluzionism cu cărți de joc — odată ce știi care-i trucul, nu mai e distractiv“?

Gagicile alea bătrâne știau ele ce știau. Și au lăsat-o baltă? Nicidecum!

N-o să îți spun — deocamdată — câți ani am, sau de câte ori am fost măritată. (Am decis să nu depășesc niciodată pragul celor cincizeci de ani.) Soțul meu și cu mine citim mai des necroloage decât facem sex. O să zic doar că atunci când toate problemele familiei mele de origine mi-au venit pe cap și mi-am dat seama că nu căsătoria mă poate salva, am ajuns la un punct în care m-am dovedit suficient de dezinhibată, încât să pun următorul anunț pe faraoprelisti.com, un site de sex de pe internet.

> *Femeie fericită în căsnicie, cu surplus de energie erotică, sunt în căutarea unui bărbat fericit în căsnicie cu care s-o împărtășesc. Vino să-l sărbătorești pe Eros câte o după-amiază pe săptămână. Discreție garantată și compania unei femei puse pe joacă, drăguță, imaginativă și isteață. Trimite e-mail și poză recentă. Zona New York.*

Și vorbim aici de-o femeie în pragul unui atac de nervi! Era toamnă în New York — anotimpul cețurilor molatice, al sărbătorilor evreiești și al dineurilor în scop filantropic, la cinci mii de dolari tacâmul, dedicate unor boli la modă. Un timp al noilor începuturi (Yom Kippur), al luatului de la capăt (Rosh Hashanah) și al semănatului de ghinde ca pavăză împotriva unei ierni sterpe (Succoth). Când pusesem anunțul, mă gândisem la mine însămi ca la o tipă sofisticată, capabilă să-și

selecteze, fără mare tam-tam, iubiții. Dar eram acum, brusc, cuprinsă de panică. Începeam să-mi imaginez ce fel de nemernici, amărâți, boșorogi, șantajiști și criminali psihopați ar fi putut atrage un asemenea anunț — după care am fost atât de ocupată cu telefoanele primite de la părinții mei suferinzi și fiica însărcinată, încât am uitat cu totul de asta.

Și au trecut câteva minute. După care, dintr-odată, mesajele au început să se scurgă din internet precum monedele dintr-un aparat de jocuri mecanice. Aproape că mi-era frică să mă uit. După câteva bătăi de inimă n-am mai putut să rezist. Era ca și cum aș fi sperat să câștig la loterie. Primul mesaj înfățișa, într-o fotografie tip polaroid scanată, un penis erect — un specimen maroniu și necircumcis, cu o bobiță de rouă făcând cu ochiul din *vârf*. Sub poză, pe marginea albă, era mâzgălit: „Fără Viagra." Mesajul ce însoțea poza era concis:

> Îmi place stilul tău. Mereu m-au excitat femeile care știu ce vor. Trimite o poză nud și dimensiunile.

Următorul mesaj începea cam așa:

> Dragă Căutătoareo,
> Uneori credem că vrem carnalitate, când de fapt tânjim după Iisus. Descoperim că dacă ne deschidem inima și-L lăsăm pe El să pătrundă, o mulțumire nemaivisată poate să devină a noastră.

Poate că ai impresia că-l cauți pe Eros, dar de fapt, cu adevărat, pe Thanatos îl cauți. Întru Iisus e viața veșnică. E iubitul care nu dezamăgește niciodată, prietenul credincios pe vecie. Aș fi onorat să ne întâlnim și să te ajut cu o povață...

Dădea și un număr de telefon: 1-ISUS-SI-TU.

Am aruncat toate răspunsurile la coșul de gunoi virtual, le-am șters și am închis computerul. Însemna că mi-am pierdut mințile dacă dădusem o adresă de e-mail autentică. Ăsta era sfârșitul, mi-am zis, păcălindu-mă singură. Încă o idee proastă moartă din fașă. Ca un robot, mi-am văzut mai departe de existența de soție. Toată viața am fost impulsivă, iar oamenii impulsivi știu cum să se ferească de impulsuri. Sexul era o belea — la orice vârstă. Dar la șaizeci — na, că m-am dat de gol — era o glumă. Femeilor nu li se permitea să se arate pasionale la șaizeci de ani. Sexul la șaizeci de ani era ceva stânjenitor. Chiar dacă te țineai încă bine, *știai* prea multe. Știai toate felurile în care putea merge prost, toate pericolele care te pândeau în joaca cu străinii. Știai că discreția e doar un vis. Și-acum adresa mea de e-mail era la dispoziția tuturor escrocilor dobitoci de pe net!

Pe lângă asta, îmi adoram soțul și ultimul lucru pe care voiam să-l fac era să-l rănesc în vreun fel. Știusem dintotdeauna că mariajul cu cineva mai în vârstă cu douăzeci și cinci de ani mă supunea riscului de a-mi petrece fără sex amurgul vieții. Însă el îmi oferise atâtea!

Mă căsătorisem cu el la cincizeci și cinci de ani, el avea șaptezeci și cinci și ne-a mers fantastic. A vindecat toate rănile vechi ale căsniciilor mele de dinainte. A fost un tată vitreg magnific pentru fiica mea. Cum îndrăzneam să mă plâng că-mi lipsește ceva în viață? Cum îndrăzneam să dau anunțuri în numele lui Eros?

Părinții mei erau pe moarte, eu deveneam inimaginabil de bătrână, dar era acesta un motiv ca să umblu după ceva numit de vechea mea prietenă Isadora Wing „sex fără opreliști"? Păi normal că da. Era ori asta, ori desăvârșirea spirituală. Creatorii lui farăfermoar.com o jecmăniseră pe Isadora, fără să plătească un bănuț. Compania care cumpărase drepturile ei de ecranizare fusese vândută unei companii ce deținea drepturi de autor, care fusese vândută unei companii ce comercializa drepturi digitale, care fusese la rândul ei vândută unei companii care exploata taguri bine cunoscute. Așa e viața de scriitor — la fel de dementă ca și cea de actor.

Isadora și cu mine suntem prietene de-o vecie. Ne-am întâlnit demult, cu ocazia unui film care n-a mai fost niciodată turnat. Ba chiar ne-am lăsat amândouă de băutură. Și o puteam suna ca să-mi ridice moralul ori de câte ori aveam nevoie. Mă gândeam la ea ca la cea mai bună prietenă, ca la alter ego-ul meu. Și aveam cu adevărat nevoie de ea acum.

În momentul ăsta mă duc să-mi vizitez părinții și mi-e groază. S-au deteriorat teribil în ultimele câteva

luni. Își petrec amândoi zilele în pat, înconjurați de asistente și îngrijitori. Amândoi cu scutece — dacă avem noroc. Apartamentul lor miroase a urină, căcat și medicamente. Căcatul e cel mai rău. Nu e un căcat normal, cum fac bebelușii. Pare bolnav. Duhoarea lui fetidă pătrunde în toate — covoare orientale, picturi, paravane japoneze. E imposibil să scapi de duhoare — chiar și în camera de zi.

Când ajung îmi dau seama, spre marea mea ușurare, că mama e într-una dintre zilele ei bune. Și-a recăpătat personalitatea efervescentă.

— Cu cine te mai măriți?

— Sunt măritată cu Asher, zic. Suntem căsătoriți de cincisprezece ani, știi doar.

— Și ești fericită? întreabă mama și mă privește adânc în ochi.

Mă lupt cu această întrebare fără răspuns.

— Da, spun, sunt fericită.

Mama se uită la inelele mele — discul de aur *art nouveau*, inelul cu agată și pecete pe care-l am din Grecia, verigheta de beril șlefuit în stil victorian din Italia.

— Dacă te măriți iar, poți să-ți mai iei niște inele, zice și izbucnește în hohote de râs.

Mama e trecută bine de nouăzeci de ani și demența ei voioasă e presărată de momente pline de luciditate. E totodată și mult mai de treabă decât când era tânără. Pe lângă gâtul fleșcăit ca o foaie de clătită, brațele cu piele căzută și picioarele umflate de monturi a

apărut ceva drăgălaș în felul ei de-a fi, ceva presărat cu momente de rostire necruțătoare a adevărului. Uneori crede că îi sunt soră sau mamă. Morții și viii sunt toți în viață în mintea ei. Însă mă privește cu o iubire fără sfârșit, de care aș vrea să mă fi bucurat când eram tânără. Întreaga mea viață ar fi fost altfel. Sau așa cred. Adevărul e că mă îngrozea adesea când eram tânără.

Oamenii n-ar trebui să ajungă atât de bătrâni. Mă gândesc uneori că vârsta înaintată a mamei răpește ani din viața mea. Trebuie să mă silesc să mă uit la ea. Are obrajii gălbejiți și brăzdați de un milion de riduri. Ochii îi sunt împăienjeniți și lipiți cu bobițe unsuroase. Are picioarele noduroase și strâmbe, cu unghiile groase, lungi și cu margini zimțuite, de culoarea mușstarului. Cămașa de noapte i se tot desface, lăsându-i la iveală sânii aplatizați.

Mă gândesc la toate dățile în care am stat prin saloane de spital cu mama, în ultimii ani. Mă rog din tot sufletul să nu moară cumva. Dar nu mă rog, de fapt, pentru *mine*? Nu mă rog, în realitate, să nu rămân eu ultima, în voia sorții? Nu mă rog, până la urmă, să nu trebuiască să-i sap groapa și să cad singură în ea?

Pe măsură ce îmbătrânești, pierzi oamenii din jur cu o viteză înfiorătoare. Cei din necroloage devin tot mai apropiați de vârsta ta. Prietenii vechi și rudele pier, lăsându-te fără grai. Competitorii mor, lăsându-te triumfătoare. Iubiții și profesorii dispar, lăsându-te pierdut. Devine din ce în ce mai greu să respingi spectrul

propriei morți. Ne agățăm cu disperare de părinții noștri sau de statutul nostru de copii, imuni la moarte. Eu cred că nu vrem să renunțăm, cu disperare crescândă, la starea noastră de copii. În spital vezi și alți copii — copii de cincizeci, de șaizeci și de șaptezeci de ani — agățându-se de părinții lor de optzeci, de nouăzeci sau de o sută de ani. E agățatul ăsta *iubire?* Sau e doar nevoia de a ți se confirma propria imunitate la contaminarea lui Moloch Ha-moves — temutul Înger al Morții? Deoarece credem în secret, cu toții, în propria nemurire. De vreme ce nu ne putem imagina pierderea conștiinței individuale, nu avem cum să ne închipuim moartea. Credeam că sunt în căutarea iubirii — dar umblam, de fapt, după reîncarnare. Voiam să dau înapoi timpul și să devin iarăși tânără — știind tot ce știu acum.

— La ce te gândești? întreabă mama.

— La nimic.

— Te gândești că n-ai vrea să ajungi așa de bătrână ca mine, zice. Știu.

Cât se petrec toate acestea, tata doarme. Corpul lui devastat ocupă un spațiu incredibil de mic sub pături. Cu aparatul auditiv închis, nu poate auzi ce vorbim și nici nu vrea. Preferă să-și petreacă ziua dormind. Cu doar șase luni în urmă, înainte să fie operat de cancer, era un cu totul alt om. Soră-mea și cu mine obișnuiam să începem ziua citind misive amenințătoare de-ale lui, adesea versificate.

Ce poți face când ziua îți începe cu un mesaj

mâzgălit cu pixul de la tatăl tău în vârstă de nouăzeci și trei de ani?

Mă simt ca Regele Lear
Am trei fete frumoase
Istețe și dragi,
dar care întruna se ceartă, ce să-i faci?
Cine ia mai mult?
Cine se-alege cu mai puțin?
Pentru regele Lear, stresat și bătrân
E un chin.

Și-așa cu poezia. În josul paginii a scris, cu litere tremurătoare: „Să citiți asta mereu — și să nu vă certați!"

Cum de-a ajuns tăticul nostru de la Brownsville la tragedia shakespeariană?

Iată versiunea lui: „Mie tata nu mi-a spus altceva în viață decât «ia-ți o slujbă». Voiam să mă duc la Juilliard. Și tata: «Deja faci bani din cântatul la tobe, ce-ți mai trebuie?» Și mi-a aruncat la gunoi scrisoarea de acceptare. Așa m-am hotărât că voi trei trebuie să studiați".

Tata a zis asta în studioul mamei, cu priveliște către Hudson. Ea stătea întinsă în pat, ca regele Lear, încuviințând din cap. (*Exista* și o regină Lear?)

Surorile Lear se strânseseră în jurul patului mamei lor. Mama lor fusese operată la stomac și scotea din asta tot ce se putea. Din când în când gemea.

— Mama voastră are boala Crohn, probleme cu arterele coronariene, o vertebră fracturată la baza spinării, două proteze de șold, două proteze de genunchi. Nu mai pot s-o tot fac pe infirmierul devotat — jalnica formulare a tatii pentru statusul său familial. Dacă voi trei nu veniți în fiecare zi aici, or să apară niște schimbări prin testamentul meu.

— Să nu îndrăznești să mă amenințI, a zis sora mea mai mare, Antonia. Când stăteam în Belfast, în floarea conflictului civil — normal, Antonia trebuise să se mărite cu un irlandez poet — și puneam pianul în fața ușii ca să ținem milițiile afară, când ne duceam să cumpărăm pâine dis-de-dimineață, înainte să înceapă focurile de armă, când astupam geamurile cu mobilă, ca nepoții tăi să nu fie loviți de șrapnele — unde erați atunci? Treceam printr-un holocaust adevărat și nu a venit nimeni să ne salveze. N-o să vă iert în veci pentru asta!

Regina Lear, deodată vioaie:

— Cum adică? Ți-am trimis bani!

— Ne-ați trimis douăzeci și cinci de mii de dolari amărâți! Ce aveam să fac cu douăzeci și cinci de mii de dolari, cu patru copii și-un război în desfășurare?

— Eu n-am primit *niciodată* douăzeci și cinci de mii de dolari, a zis sora mea cea mică, Emilia.

— Nu, soțul tău avea *toată* afacerea. De aia nu-ți trebuiau ție douăzeci și cinci de mii de dolari! a țipat Toni.

— Bărbatul tău nu *voia* să se ocupe! Nimeni nu voia! Ne-a rămas nouă pe cap! Voi ați luat-o la papuc în jurul lumii și noi am rămas acolo, să avem grijă de tot! Și Bibliomania — magazinul însuși. Când a murit mamaia, eram singură cu ea! Părinții o șterseseră în Europa. Unde erați voi două? Eu niciodată n-am fost *nicăieri*.

— Nu-i chiar adevărat, am zis.

— Fetelor, fetelor, fetelor, a zis mama.

— Nimănui nu-i pasă de mine, nici cât negru sub unghie! a pornit să se jeluiască Emmy. Așa am crezut eu, că trebuie să fiu fiica cea cuminte și să stau acasă. Mi-am sacrificat nătărăul de bărbat pe altarul librăriei familiei!

— Și nătărăul s-a ales cu tot! Și tu la fel! Noi nu ne-am ales cu nimic! a urlat Toni. Ce mai sacrificiu! Aș fi făcut și eu sacrificiul ăsta.

— Nici vorbă! N-ai fi făcut așa ceva în veci. Soțul tău n-ar fi făcut-o!

Asta e Emily, care țipă la fel de tare și de strident.

— Nu puteți încerca să vedeți punctul de vedere al celeilalte? am întrebat.

— Nu, atâta vreme cât e o mincinoasă fără bun-simț! a răcnit Toni.

— Mi-a crescut tensiunea... trebuie să ies de-aici! a zis Emily și-a dat fuga spre ușă.

Am zbughit-o după ea și-am implorat-o să nu plece.

— De ce să nu plec? O să mă omoare povestea asta! Îmi bubuie inima!

Și între timp tata, bătrânul rege Lear, trecuse la pian și cânta „Begin the Beguine“ de Cole Porter, fredonând ca să acopere vuietul din cealaltă încăpere.

Surorile mele s-au dus în bucătărie ca să se certe în voie fără vreun mediator. Eu am intrat în odaia mamei, unde am găsit-o întinsă pe perne și văitându-se:

— *De ce* se ceartă oare?

— Știi foarte bine de ce, am zis. Așa a aranjat tăticul lucrurile.

— Tatăl tău n-ar face *niciodată* una ca asta, a zis mama.

— Atunci fă-l să revină asupra deciziei.

— Nu-l pot convinge să facă nimic, a zis și și-a dus mâinile la piept. Mi se face rău, a zis, întorcându-și capul într-o parte și gemând tare.

Surorile mele au dat buzna.

— Sună salvarea! mi-a poruncit Emily.

— Nu-mi trebuie salvare, a zis mama, continuând să se vaite.

Surorile mele s-au uitat una la alta. Cine să fie irresponsabila care să nu sune la salvare în ziua finală? Niciuna nu voia să-și asume responsabilitatea.

— Chiar cred că nu-i necesar, am zis, însă panica surorilor mele îmi zgândărea vechea mea anxietate.

Dacă de data asta nu era o alarmă falsă?

Și, nici una, nici două, salvarea a apărut la poartă

și ne-am trezit în ea, aplecate asupra reginei Lear, care stătea întinsă pe o targă în spate. Tata era în față cu șoferul, pregătit să-și fluture cardul de mare donator când ajungeam la spital. Ne-am hurducat în dubă, țipând, pe tot drumul înspre spitalul Mount Sinai. La un viraj mai brusc, salteaua de pe targă a alunecat peste însoțitorul din spatele șoferului.

— Aoleu, a zis.

— Ai grijă! E singura mea mamă! am spus.

— Și a mea! a făcut Emily, care era cu capsa pusă mereu, indiferent de ocazie.

Tatăl nostru i-a fost mamei alături cât a fost internată și, când mama s-a întors acasă, a început să ne amenințe că ne dezmoștenește dacă nu venim s-o vedem zilnic.

Acum, după doar nouă luni, e prea vlăguit ca să ne mai amenințe, și tânjesc după fosta lui grosolănie. De când s-a operat de ocluzie intestinală a ajuns o umbră a celui care era odată. Stau pe marginea patului său, îl privesc dormind și-mi aduc aminte de conversația pe care-am avut-o la spital în noaptea de dinaintea operației care i-a salvat viața și totodată i-a pus capăt vieții.

— Știi spaniolă? m-a întrebat în noaptea aceea tata.

Am dat din cap:

— Un pic.

— *La vida es un sueño,* a zis. Viața e un vis. Abia aștept somnul ăla adânc.

Apoi a intrat în operație și nu și-a mai revenit niciodată pe deplin. La trei zile de la intervenția chirurgicală bolborosea chestii nedeslușite și întindea degetele încârligate prin aer. La șase zile de la intervenție era la terapie intensivă, cu un tub vârât pe gâtlej. Când a fost diagnosticat cu pneumonie, m-am așezat lângă el în salon și am cântat: „I-am dat iubitei o cireașă", în vreme ce pleoapele i se zbăteau.

Nu credeam că va mai ieși vreodată pe poarta spitalului. Dar a făcut-o. Și acum el și mama își petrec zilele dormind unul lângă altul în apartament, dar fără să se atingă sau să-și vorbească vreodată. Îngrijitori și infirmiere au grijă de ei zi și noapte. Și în fiecare zi dorm mai mult și se trezesc mai puțin.

Grecii antici credeau că visele te pot vindeca. Dacă dormeai în altarul lui Asclepios te puteai face bine visând. Însă părinții mei nu se fac bine. Sunt adânc implicați în procesul marii treceri. Privindu-i cum mor, mi-am dat seama cât de nepregătită eram eu însămi pentru moarte.

Nu are a face vârsta lor. Niciodată nu ești gata să-ți pierzi părinții.

Până și surorile mele au încercat, în van, să facă pace între ele, acum că am intrat în stadiul final. Arareori ajungem pe la vreun eveniment unde să nu fie dusă cu targa vreo cunoștință vârstnică.

Nu-i de mirare că dădeam anunțuri pentru Eros.

Dădeam anunțuri pentru viață.

2
Tatăl meu (Caut băiat)

Există în actul de a muri
o demnitate pe care doctorii
n-ar trebui s-o refuze nimănui.

— Anonim

Nu există substitut pentru atingere. Să fii viu înseamnă să tânjești după ea. În următoarea zi când mă duc în vizită la părinți, decid că nici măcar nu voi încerca să vorbesc cu tatăl meu, îl voi mângâia doar, îi voi face o frecție pe spate și voi încerca să comunic în felul ăsta cu el.

Sun la ușă și sunt întâmpinată de Veronica, îngrijitoarea principală de zi. E o jamaicană trecută de șaizeci de ani, cu voce tărăgănată și o poveste care ți-ar putea frânge inima. Fiul i-a murit. Fata ei are scleroză multiplă. Însă își vede de corvezi, îngrijind muribunzi.

— Cum e tata?

— Astăzi e bine, zice.

— Doarme?

— Nu doarme, nu-i treaz. Dar e pe drum spre ceva...

Mă duc la căpătâiul lui și încep să-i masez ceafa.

— Cine-i acolo? întreabă mama. Antonia? Emilia?

— Sunt eu, Vanessa, zic și îi masez tatei gâtul până ce începe să se foiască.

Bâiguie:

— Simt dragostea din atingerea ta.

Asta mă încurajează să continui până ce-mi amorțesc brațele. În timp ce-l masez mă întorc la vremea când se așeza pe patul meu, eu aveam șase ani pe atunci, și-mi spunea că n-o să o părăsească niciodată pe mama din cauza mea. Ai mei se certaseră zdravăn și eram îngrozită să nu divorțeze. Tata mi-a domolit frica.

— Nu te-aș părăsi niciodată, a zis.

Surorile mă acuzau necontenit că aș fi preferata lui. Dar la ce-mi folosea? O istorie maritală de căutări nefructuoase ale imaginii sale în parteneri nepotriviți, până ce mă căsătorisem cu cineva despre care crezusem că-l va putea suplini. Și-acum suntem toți bătrâni, ca și povestea noastră.

Cu vreun an în urmă, când tata era încă îndeajuns de robust ca să ne amenințe cu dezmoștenirea, trecusem pe la el și-l găsisem plin de exuberanță.

— Ți-am povestit vreodată de prima mea slujbă? a întrebat.

— Nu.

— Păi, mă învârteam prin cartier uitându-mă după anunțuri puse în geam care ziceau „Angajez băiat". Când am dat peste unul, am intrat pe loc și am zis: „Sunt băiatul pe care-l vreți". Știam încă de pe-atunci că trebuie să lași entuziasmul să te poarte. La fel a fost și cu cântările. Motivul pentru care am primit de muncă la *Jubilee* când am dat proba pentru Cole Porter a fost că eram plin de entuziasm. Nu eram cel mai bun muzician. Dar eram cel mai entuziast.

— Poate a crezut că ești drăguț, a zis mama. Avea și el un afiș lipit, cu „Angajez băiat". Toată lumea știa asta.

— Nu știi ce vorbești, i-a zis tata mamei.

Apoi, într-o explozie de neobrăzare crasă, a început să țopăie și să dea din mâini chiar acolo, pe podeaua

dormitorului. A făcut-o de vreo treizeci de ori.

— Uite la taică-tău, a zis mama. Crede că dacă o ține așa cu exercițiile n-o să moară niciodată.

Și era adevărat. Tata făcea mișcare ca și cum viața i-ar fi depins de asta. Între optzeci și nouăzeci de ani se ducea în fiecare zi la librărie, apoi venea acasă și mai făcea încă opt kilometri pe bandă. O privea de sus pe mama din cauza vieții ei sedentare. Se înfometa ca să-și păstreze corpul scheletic.

— Învață să te duci la culcare flămândă, îmi spunea. Cu cât ești mai slabă, cu atât o să trăiești mai mult. E demonstrat.

Mânca pe sponci, însă se îndopa cu vitamine. Masa din salon era plină de extracte de alge, hormoni de creștere și tot soiul de suplimente fițoase. Însă avea să vină o vreme în care abia dacă mai reușea să mănânce din cauza durerii.

Eu și cu surorile mele l-am dus să facă tomografie, ecografie, radiografie. Stătea în micuțul vestiar din cabinetul radiologului, tremurând în boxeri și maiou. Părea atât de mic, de speriat, de împuținat. Rezultatele n-au arătat nimic. În cele din urmă, l-au internat și i-au făcut o colonoscopie, care a revelat ocluzia.

Abia aștepta operația.

— Tăiați-l odată. Scoateți porcăria aia din mine.

Credea că dacă-i extirpau cancerul avea să fie nou-nouț.

De câte ori nu văzusem aviditatea aceea când

venea vorba de bisturiu? „Scoateți-o", zici, de parcă mortalitatea n-ar fi altceva decât o tumoare. Dar dacă moartea nu poate intra țanțoșă pe ușa din față, se va furișa prin spate. I-au extirpat cancerul din măruntaie, însă anestezia i-a invadat creierul.

În prima zi după operație era cam năuc, însă în regulă. Ca în vremurile de altădată, când urcam cu toții în mașină și porneam la drum, am cântat împreună, în ordine alfabetică, de la „Am ieșit în noapte" la „Zipa-dii-dudaa". Însă în dimineața următoare ținea *The New York Times* invers într-o mână și inventa povești bizare ca să explice titlurile. După aceea, două namile de paznici s-au înființat în rezerva lui, fiindcă o mușcase pe asistentă. L-am liniștit, i-am mângâiat mâna până a adormit. Însă în ziua următoare a devenit și mai agitat. Mai întâi s-au gândit că de la pastile, de la Klonopin, Haldol sau de la anestezie, însă după aceea un conclav de doctori a decis că-i „ceva fizic" care-l făcea să tremure, să bolborosească, să fie agitat și să dea din mâini prin aer. L-au intubat, i-au pus cateter și l-au dus la unitatea de monitorizare, apoi la terapie intensivă. M-am rugat atunci să-și revină. Mă întreb acum dacă a fost înțelept s-o fac. Viața, știu acum, e unitatea de monitorizare a tuturor unităților de monitorizare. Singurul leac pentru agitația vieții e moartea. Și leacul, cum se zice, e mai rău decât boala.

— Oprește, zice acum, mă doare.

Îmi aude gândurile? Așa cred.

— Veronica! strigă. Vreau să merg la toaletă.

Și Veronica vine să-l ia. Când iese, pare sleit și se ghemuiește din nou în poziție fetală.

— Doarme toată ziua? o întreb mai târziu pe Veronica.

Ea socotește asta o insultă la adresa profesionalismului ei.

— V-am mai spus și vă repet. Nu vrea să se scoale fiindcă e deprimat și nici să doarmă fiindcă se teme să nu moară în somn. Așa că ori de câte ori simte că îl fură somnul, crede că trebuie să se ducă la toaletă. Se întâmplă doar de cincizeci de ori pe zi. Să stea nu poate, să se ducă nu poate. Și surorilor dumneavoastră le-am spus aceleași lucruri. De ce întrebați mereu asta?

— Fiindcă îl iubim, zic.

— Știu, spune Veronica. Așa că dați-i pace.

— Dar vrem să-l ajutăm.

— Cum o să-l ajutați să moară?

Chiar așa, cum? Dacă i-aș putea da o cupă ultimă cu o otravă ce ucide fără dureri, aș face-o? Pe bune? Când bunicul a cerut somnifere la nouăzeci și șase de ani, n-am avut curajul să-i duc așa ceva. Și până în ziua de azi regret că atunci am fost lașă.

Cum ajuți pe cineva să moară? Citesc cu uimire istoriile unor oameni care au atins un anumit punct al bolii sau al vârstei și decid că-i vremea să plece. Pare culmea atât a curajului, cât și a cruzimii. Curaj, fiindcă orice lucru atât de contraintuitiv necesită curaj. Și

cruzime fiindcă îți lasă copiii întrebându-se dacă n-au făcut ceva greșit. Nu există act pe care să-l inițiezi și care să nu implice alte persoane. Suntem interconectați. Până și sinuciderea cea mai rațională poate fi o lovitură pentru altcineva.

— Vanessa? se vaită mama. Unde ești?

Mă duc la mama. Tata stă ghemuit ceva mai încolo, aproape nemișcat.

— Nu mai vorbește cu mine, zice ea și arată cu o mână osoasă spre tata. Toți anii în care mi-a fost omul cel mai apropiat din lume și-acum nu vrea nici măcar să vorbească cu mine. Ce poți face?

Până la operație, tata se plângea mereu că mama e senilă, însă acum, în ciuda momentelor de amnezie, ea pare mult mai în toate mințile decât el. Îi stă alături ziua întreagă, îndurând cea mai groaznică respingere. Din fericire, doar din când în când se gândește la asta.

Brusc, tata se ridică.

— Veronica! strigă.

Veronica vine repede și-l duce iarăși la toaletă.

Mama se uită la mine.

— Nu cred că are cu adevărat nevoie. De fapt, cred că vrea să fie singur în baie cu femeia aceea.

— Aceea e infirmiera, zic.

— Praf în ochi, spune mama. Doar se preface că-i infirmieră ca să-l poată dezbrăca. Îi știu toate șmecheriile, doar nu m-am născut ieri. Dar mă fac că nu știu. Într-una din zilele astea am să-i fac vânt din casă.

N-ar fi prima oară. Anul trecut, când mama încă mai avea un pic de putere, dădea afară oameni pe bandă rulantă. „Ieși afară, umflato!“ Uneori „negresă umflată!“ — să țipe în felul ăsta mama, ea, care nu fusese niciodată rasistă. Îmi ziceam că era mai rațională acum, însă era doar mai slăbită. Trăgea de timp. Într-o bună zi avea să se trezească cu capsa pusă, în vechea ei piele, și să-i dea afară pe toți.

„Dacă eu mă duc la Îngerii de Clasă și Rasă, de ea cine-o să aibă grijă?“ obișnuia să tune și să fulgere tata pe vremuri, când era în putere. „Îngerii de Clasă și Rasă“ mă fascinau. Despre cine era vorba aici? Îngerul Morții? Sau se lupta cu îngerii în somn, ca Iacob?

Și auzindu-l cum turuie despre îngerii ăștia misterioși, mama se apuca să urle: „*N-am nevoie să aibă nimeni grijă de mine! Vă îngrop pe toți*“.

Uneori mi se pare că știe mai multe decât vrea să lase impresia.

— Am văzut o mulțime de oameni murind, zice mai târziu Veronica, dar tatăl dumneavoastră se dă dus greu. N-o să plece cu una, cu două de pe lumea asta. La fel și mama. Nu-și dezlipește privirea de mine. Știți atunci, când a căzut din pat și a trebuit să meargă la spital? Își făcea griji să nu fac nu știu ce cu tatăl dumneavoastră. Să nu credeți că și-a pierdut mințile. E mai întreagă decât pare.

— Cum reziști la munca asta?

— Păi, cine s-o facă, dacă nu eu? Voi, fetele? O să curățați voi rahatul când li se scurge pe picioare la vale?

Mă duc iarăși la mama.

— Când ai venit? întreabă ca și cum nu ne-am fi văzut înainte, ca și cum n-am fi vorbit acum un minut.

Mă așez pe marginea ei de pat. Tata e și nu e acolo, adormit, treaz, suspendat între somn și trezie.

— Știi, când îmbătrânești îți dai seama că totul e o glumă. Toate lucrurile după care erai așa de aprinsă nu mai au niciun sens. Le faci numai ca să ai ce face. Credeam cândva că-i important că pot dansa mai bine decât alții, dar acum văd că mă păcăleam singură. Dansam doar ca să am ceva de făcut.

— Nu cred că-i așa.

— Ba da. Chiar dacă te-ar ști lumea întreagă, ce diferență ar fi? Nu te ferește de bătrânețe și moarte. Lumea te vede că intri într-un restaurant și zice: „Ia uite, nu e ea, așa și pe dincolo?". Bun, și la ce-ți folosește *ție*? Sau *lor*, până la urmă? Tot o glumă e.

— Dar mai vrei să trăiești totuși, așa-i?

— Sinceră să fiu, m-am plictisit. M-am săturat de toate. Până și de lucrurile pe care le iubeam cândva — florile, de pildă — mă plictisesc. Totul, în afară de copiii mei. La sfârșit asta contează, să lași copii pe pământ, în urma ta, să te înlocuiască după ce nu mai ești. De ce ai fața asta tristă? Ce s-a întâmplat?

— Știi ce. Nu-mi place când spui că te-ai plictisit de viață.

— Ai vrea să te mint?

De fapt... da. Spune-mi, te rog, că viața merită trăită. Spune-mi, rogu-te, că tot tam-tam-ul ăsta cu ridicatul din pat și îmbrăcatul merită osteneala. Nu vreau să cred că viața e o glumă. Nu cred că părinții ar trebui să le spună asta copiilor. Ciudat, încă aștept de la ei să fie părinți.

— Încă arăți foarte tânără, zice mama.

— E un motiv pentru asta.

— Gene bune, zice mama.

— Gene bune și o operație estetică.

— Nu cred că ți-ai făcut operație, zice mama.

— N-ai decât, răspund.

Înainte să-mi văd părinții cum se sting treptat, lucrul cel mai înfricoșător pe care l-am făcut a fost operația estetică. Un ritual femeiesc, la fel ca și nașterea. Se alătură celorlalte ritualuri femeiești — mutilarea genitală, legatul picioarelor, corsetele din oase de balenă, colanții. Știu că acum și bărbații fac operații estetice — voluntar —, dar pentru bărbați nu-i același lucru. Femeilor li se pare că n-au încotro. Vârsta, pentru femei, încă este egală cu abandonul. Un bărbat poate să arate și de-o sută de ani, să fie impotent și orb ca o cârtiță, și *tot* să-și găsească vreo tinerică ce nu și-a rezolvat încă fixațiile cu tăticul. Însă o femeie are noroc dacă poate să se ducă la film sau la bingo cu altă hoașcă bătrână. Socotesc operația estetică la fel de obligatorie ca epilatul

picioarelor.

Mai întâi i-am trimis doctorului un cec cu o sumă atât de mare, cât să nu mă mai pot răzgândi. Apoi am petrecut cinci luni într-o teroare oribilă. (Ultima lună a fost cel mai rău.) După care m-am suit în avion și am zburat la Los Angeles.

Am ajuns în timpul noroaielor și al vremii urâte (asta era cu două ierni înainte de sfârșitul secolului). Ne-am luat o cameră înconjurată de pâclă, într-un zgârie-nori. Pluteam la al cincizecilea etaj. (Sperând, pe undeva, să intervină un cutremur și să nu fiu nevoită să mai trec prin toate astea.) În dimineața următoare, devreme, după abluțiunile de dezinfectare, fără să fi luat micul dejun, am mers cu limuzina la clinică. Draga mea prietenă Isadora Wing m-a însoțit pentru sprijin moral. A stat să mă aștepte.

Cabinetul doctorului era decorat în culori ca de înghețată și toate asistentele aveau fețe perfecte de *Mona Lisa*, făcute de el. Și surâdeau toate. Mă linișteau.

Am fost dusă într-o încăpere trandafirie, cu lumini difuze, și mi s-a spus să mă dezbrac. Mi s-au dat colanți elastici, papuci de hârtie, un halat verde-lăcustă și o bonetă verde. Mă pregătisem deja frecându-mă singură, curățându-mi părul, ba chiar și *umbra*, cu poțiuni furnizate de doctor. M-am înveșmântat în acele haine de ceremonie și m-am întins pe scaunul cu spătarul lăsat, un fel de loc în avionul pentru o călătorie prin timp. Anestezistul și chirurgul au sosit, purtând și ei haine

verde-lăcustă.

Țin minte că mă uitam la ochii blânzi și căprui ai anestezistului, întrebându-mă dacă e dependent de droguri... Am vorbit despre metode prin care se poate avea acces la inconștient. Părea să știe multe despre asta. Aproape imperceptibil, un ac mi-a fost introdus într-o venă din încrengătura de pe brat. Lichidul incolor m-a purtat departe, ca pe un câine eutanasiat.

Îmi alesesem doctorul fiindcă-i văzusem rezultatele muncii — ori mai degrabă fiindcă văzusem că munca lui era invizibilă. Majoritatea chirurgilor plasticieni din New York se specializează în aspectul acela răvășit-de-vânt — liftinguri stil *Pe aripile vântului*, așa le zic. Le vezi prin tundra înghețată din Upper East Side. Femei numai piele și os, ai căror obraji stau lipiți de oasele feței de parcă ar fi niște mumii extrem de bine păstrate. Doctorul meu, născut în Brazilia și cu un nobil nume german (soțul meu glumise că taică-său fusese probabil dentist la Auschwitz și că o ștersese în emisfera sudică având saci întregi de dinți de aur topiți) era faimos pentru suturile minuscule, invizibile. Era un artist, nu un tâmplar. Se putea uita la pielea fleșcăită din jurul ochilor tăi și să-și dea seama exact câtă să înlăture, nici mai mult, nici mai puțin. Făcea în obraji incizii fine, imperceptibile, ce ștergeau ridurile cauzate de griji și de vârstă. Îți putea da înapoi fruntea netedă de la douăzeci de ani. Și zâmbea drăgălaș, cum ar zâmbi oricine așteaptă un onorariu gargantuesc. Pentru el era o zi cu trei

intervenții ce făceau o sută de mii de dolari. Am pornit-o spre Tărâmul Moțăielii.

Timpul s-a prăbușit în el însuși și a murit. Eu nu. (Dar dacă aș fi murit *de-a binelea*, n-aș fi avut cum să știu, nu?) M-am trezit într-un salon din fundul clinicii, cu o asistentă întrebându-mă cum mă simt. Pârjolită. Făcută harcea-parcea ca un curcan de Crăciun. Cu o durere de cap bubuitoare. În tot capul.

— Vreți la baie?

— Pot?

— Nu văd de ce nu.

M-a luat de braț.

M-am împleticit până la toaletă, am folosit-o, dar am evitat oglinzile. Parcă murisem și mă îmbălsămaseră. Mă și *simțeam* mumificată — ca și cum mi s-ar fi scos creierul pe nas, de parcă îmbălsămătorii mi-ar fi extras și sufletul din trup. M-am târât înapoi în pat. Pe patul pliant, adică.

— Cum arăt?

— Nu prea rău, dată fiind situația, a zis asistenta. Vă e foame?

— Cred că da.

— E un semn bun.

Terciul călâu de cereale instant era mai bun la gust decât toate mic dejunurile mâncate vreodată.

Mi-am zis: Mănânc, deci sunt vie.

În următoarele zile — comprese cu gheață, imobilitate, o senzație că sunt în „animație suspendată între

viață și moarte“ — n-a fost tocmai distractiv. Anestezia stăruia ca un coșmar. Nu puteam sta în cameră. Nu puteam ieși afară. Nu puteam citi. Nu puteam decât să privesc Olimpiada la televizor. Sunt convinsă că orele de uitat prelungit la tv îți scad de fapt coeficientul de inteligență. Televiziunea nu înseamnă un fond de idei. Înseamnă o lumină pâlpâitoare care-ți ține tovărășie într-o odaie pustie.

M-am făcut bine pe melodia de executare a triplului axel și a triplului Lutz. Patinatorii ar fi putut foarte bine să-mi patineze pe față, la cum mă simțeam. Nu era altceva de făcut în afara holbatului la tv și schimbatului compreselor cu gheață. Am comandat în cameră consommé și înghețată. Am visat că pielea (împreună cu mușchii și vasele de sânge) îmi este trasă peste cap. Într-o noapte m-am trezit, la hotel, în vuietul alarmei de incendiu și al unei înregistrări care anunța: „Posibilă alarmă anti-incendiu. Vă rugăm așteptați instrucțiuni“. Toate acestea s-au repetat vreme de două ore, la intervale de șapte minute, timp în care am sunat în demență la recepție, unde era mereu ocupat. Când am reușit să vorbesc, în fine, cu recepționerul, acesta mi-a zis ceva de o alarmă falsă. Însă a meritat din plin. După ce s-au dus vânătăile, am observat că mi se făceau mai multe avansuri ca înainte.

Dacă viața nu-i altceva decât o glumă, de ce mi-am mai bătut capul cu un lifting facial?

— Nu pot să cred că ți-ai făcut lifting, insistă mama. Ești prea deșteaptă ca să-ți faci lifting.

— Se pare că nu.

— Și ți-a luminat zilele? întreabă ironic mama.

— Păi, ce crezi, Madam Wonderman?

— Nu mă lua tu cu Madam Wonderman, zice mama.

O veche replică de familie. Tata o folosea ironic atunci când se înfuria pe mama. Mariajul lor era bine închegat, însă apăreau și disensiuni când și când, ca și în cazul căsniciei mele cu Asher. Cum am ajuns aici? Cum am ajuns Vanessa Wonderman? Și ce voia Vanessa Wonderman? Dragoste, sex, nemurire — toate lucrurile pe care nu le putem avea. Care-i povestea de bază din viața oricui? Vreau! Vreau!

Dar ce voiam eu? Voiam sex ca să demonstrez că n-aveam să mor niciodată.

3
Familia Wonderman dezlănțuită

Singura știință în care crede
Hollywood-ul este cea a
plagiatului.

— Dorothy Parker

La apogeul lor, alde Wonderman duceau o viață plină de strălucire în apartamentul luxos de pe Riverside Drive, aflat cândva în proprietatea lui George Gershwin. Dădeau petreceri spumoase la care fețe celebre puteau fi zărite în treacăt prin încăperile pline de fum. „În vecini, un pian sunete dulci picura/Cuvinte se-nșiruiau șovăielnic, vorbe despre inima mea." Aveam impresia că versurile li se potriveau ca o mănușă alor mei; cu siguranță că-mi trezeau amintiri despre petrecerile lor — unde doamne îmbrăcate în satin și pene de marabu trăgeau din port-țigarete, ciocneau pahare de șampanie, beau într-un fel în care nu mai bea nimeni astăzi și schimbau soții cum își schimbau pantofii cu toc. Bărbații aveau păr negru, lucios și mustăcioare subțiri precum Adolph Menjou. Prin vecinătate dădeau roată limuzinele, așteptându-i. Șoferii erau negri și purtau caschete. Fetele în casă erau negre și se prefăceau serviabile. Își puneau pălărie ori de câte ori ieșeau din casă peste zi.

Când mccarthysmul a pus capăt carierelor din lumea spectacolului și ai mei s-au întors de la Hollywood la apogeul perioadei cu *Lista Neagră*, au descoperit duplexul lui Gershwin și l-au umplut cu suvenirurile adunate de-a lungul a trei decenii. Era un platou de filmare și totodată un apartament. Până și dușumeaua din galerie a fost lustruită, ca pentru numere de dans. Pianele cele mari au fost date cu lac alb. Biblioteca avea fotografii înrămate din toate filmele lor și

exemplare îmbrăcate în piele ale tuturor scenariilor. Camera de toaletă de la galerie era un hol infinit de oglinzi în care mă puteam holba la nenumăratele mele dubluri, ce deveneau mai verzui și mai neclare la fiecare reflexie.

Nu prea știam cum îi afectase de fapt Lista Neagră. O mulțime de prieteni le fuseseră doborâți de aceasta, însă părinții mei aveau o ambiție prea înflăcărată — chiar și în anii treizeci, atât de activi politic — ca să fi semnat petițiile greșite. Lista Neagră coincidea cu finalul perioadei lor idealiste ca performeri. Era vremea să se apuce de altceva.

Așa că s-au întors și au întemeiat un Hollywood pe râul Hudson. Izbutiseră, cu istețime, să-și pună deoparte banii obținuți la Hollywood (în ciuda a ce spunea Dorothy Parker despre cum ți se topesc banii în palmă ca fulgii de zăpadă) și până la urmă, prăvălia lor de autografe și cărți despre teatru, Bibliomania, a prosperat la rându-i. Într-o afacere ca asta — cărți rare — frecventată de tocilari și doamne măritate la Boston, părinții mei erau neobișnuiți. Aveau fler pentru teatru și se pricepeau să pună oamenii alături. Multe cupluri se îndrăgosteau la petrecerile lor. Era ca și cum iubirea lor ar fi fost contagioasă.

Pentru noi, trei fetițe în rochii negre de catifea și pantofiori englezești de piele cu baretă, ce trebuiau închiși cu catarame, care se uitau de la jumătatea casei scărilor la petreceri, părinții noștri erau Regele și Regina Chestiilor Mișto. Părea că n-o să putem niciodată trăi cu

atâta strălucire ca ei. Și părea culmea ambiției să creștem și să *devenim* părinții noștri.

Știu acum că mulți copii se simt în felul ăsta. Și că aceia care au noroc sunt cei care învață să treacă peste. Toni, Emmy și cu mine n-am izbutit să trecem niciodată peste. De aceea ne-a fost și viața grea. N-am murit de foame, n-am băut apă poluată, dar am rămas blocate într-un soi de sărăcie emoțională.

Ce mă izbea mereu, stând la căpătâiul părinților mei, era că se făcuse vremea să-mi scot odată rochița neagră de catifea și să încetez să mă mai holbez din mijlocul casei scărilor.

La una dintre petrecerile alor mei am decis mai întâi că vreau să mă fac actriță. Și totul din cauza lui Leporello Kahn. Aveam șaisprezece ani când l-am cunoscut pe Lep Kahn (nu pricepeam, la acea vreme, gluma[1]). Lep — al cărui tată era un celebru interpret de operă la vechiul Met — fusese numit după însoțitorul lui Don Giovanni. Ceva de jale pentru un copil. Numele lui Lep era o glumă, așa că a încercat să-și transforme viața într-o glumă. Ajunsese unul dintre acei bărbați jovial între două vârste, dolofani și aparent inofensivi, care știau întocmai cum să se facă plăcuți de adolescente. A fost primul bărbat care mi-a spus că sunt frumoasă, și a fost atât de iscusit și de suav, încât i-a făcut deodată să arate ca niște nătărăi pe toți băieții de șaisprezece ani pe care-i știam (Nu că ar fi fost prea greu.)

Îl cunoscusem pe Lep la una dintre primele

petreceri în care băusem cu adevărat vodcă (executând o imitație slavă a mamei). Purtam o rochiță roz fără bretele, cu șalvari (era vremea șalvarilor pe-atunci) și, cu fiecare pahar băut, sânii îmi săltau tot mai mult din corsaj. Lep, care se tot uitase la sânii mei, a zis: „Trebuie să vii cu mine la Salonul de Ceai Rusesc, să luăm prânzul". Salonul de Ceai Rusesc era, în zilele acelea, întruchiparea stilului de viață strălucitor din breasla artiștilor. S-a transformat, acum, într-un simulacru de nerecunoscut — ca toate celelalte lucruri ce-au avut de-a face cu acea lume dispărută.

Lep era un important producător pe Broadway, care făcea de toate, de la Shakespeare la Pinter. Un *barosan*. Mi-a promis rolul Julietei într-o nouă punere în scenă cu *Romeo și Julieta* și, cu toate că rolul a picat, idila mea cu Lep a rămas.

Fără Lep Kahn, aș fi făcut eu oare un avort la șaisprezece ani, aș fi abandonat școala la șaptesprezece, m-aș fi mutat în Village și aș fi jucat-o pe Anne, la optsprezece, în turneul cu *Jurnalul Annei Frank* (asta, într-o anumită măsură, m-a amăgit să cred că teatrul era o profesiune viabilă)? Nu. Nu. Nu. Nu. Privind în urmă, ar fi trebuit să rămân la Walden (destul de relaxat ca să facă loc și feluriților terchea-berchea), să termin liceul, să mă duc la vreo facultate de arte gen Bennington sau Bard și să nu am de-a face defel cu Lep Kahn — dar cine putea ști pe atunci? Pasiunea lui pentru mine părea cheia pentru viața pe care mi-o doream.

Era unul dintre acei bărbați a căror corpolență era atractivă. Stomacul i se zguduia când, în pielea goală, izbucnea în hohote de râs. Avea sâni aproape la fel de mari ca ai mei, dar și niște ochi căprui plini de duioșie și gene lungi, mătăsoase, purta sacouri minunate de tweed, avea barbă și mustață presărate cu fire albe (care-i confereau un aer autoritar), fuma dintr-o pipă din spumă de mare și mirosea a tutun cu aromă de miere și a Old Spice (sexy pe atunci). Mesteca gumă cu scorțișoară și trifoi — lucru care mi se părea de-o nevinovată excentricitate. Nu mi se părea gras. Aveam impresia că-i falstaffian — mai ales că era în stare să dea citate kilometrice din Shakespeare. Cu el mi-am găsit eu de lucru, în loc să-mi dau bacalaureatul.

„Tăcere! Ce lumină se ivește?/La răsărit un soare strălucește..."

Imaginează-ți că ți se recită asta când o ștergi de la liceu ca să bei vodcă și să mănânci blinii cu caviar la Salonul Rusesc — gândindu-te mereu să nu fii zărită cu Lep de vreunul dintre amicii părinților tăi! Teama de a nu fi dată în vileag făcea parte din distracție.

De vreme ce Lep a fost motivul pentru care am abandonat școala la șaptesprezece ani, după ce făcusem avort la șaisprezece, s-ar putea zice că a fost un abuzator de copii care mi-a distrus viața. Dar pe vremea aceea nu gândeam așa. Eram peste poate de încântată de ideea că deveneam adultă și actriță. Presupuneam că favorurile sexuale sunt ceva de la sine înțeles. Lep a

în vizuina de avorturi a doctorului, convinsă că urma să mor până la căderea serii. (Toată lumea vorbea pe atunci de o fată care murise din cauza asta — ori fusese sterilizată — un avort prost făcut.)

Nicio asistentă. Nimeni la recepție. Avorturile se făceau, pe atunci, fără beneficiile existenței martorilor sau anesteziei. M-am îmbrăcat într-un halat (la fel ca la operația estetică), m-am întins pe masă, cu picioarele goale vârâte în suporturile reci, am acceptat cu recunoștință dușca de tărie ce mi s-a oferit și m-am cufundat într-o prăpastie roșie de durere, atât de chinuitoare, că o mai simt și-n ziua de azi. Încă îmi amintesc crampele oribile din pântece, greața, felul în care aproape m-am înecat cu voma, încă îmi amintesc cum mă țintuia doctorul. Când am întrebat de Lep, doctorul mi-a zis că plecase „la o întâlnire" — lucru care n-avea a face, pe-atunci, cu Alcoolicii Anonimi — însă trimisese o mașină pentru mine.

Mă văd cum eram atunci, palidă, tremurând, stoarsă de nădejde, pe bancheta din spate a unei limuzine Cadillac, încercând să fiu curajoasă, încercând să nu plâng după mama, încercând să mă simt la fel de adultă cum mă simțeam când dejunam cu Lep la Salonul Rusesc. Însă fără folos. Eram distrusă. Ușurată, da. Însă mintea mi-era plină cu nenumărate imagini de bebeluși rozalii, inima îmi era o scobitură pustiită, furia îmi era îngropată într-un milion de scuze pentru Lep (îl aștepta o întâlnire, trebuia să încheie un târg, avea

responsabilități de care voia să scape fiindcă erau prea dureroase). Mi-era mai multă milă de el decât îmi era de mine însămi.

Acelea au fost zilele bune de altădată, zilele decisive. Să fiu actriță ori să am copii. Să sucomb în căldura confortabilă și în cele din urmă distrugătoare de suflete a vieții domestice ori să fiu o femeie fâșneață, cu ochii încondeiați, mult prea sofisticată pentru a *mărturisi* că-și dorește un copil. Ori Kate Hepburn, ori soțioara voioasă — cale de mijloc nu era. Femeile din generația fiicei mele, cele care au întors spatele unor cariere fulminante pentru a face copii fulminanți, au învățat încetul cu încetul asta. O femeie fără fluturaș de salariu devine sclavă într-o lume ce-l venerează pe Mamona. U-huu! Le puteam spune eu asta. Dar ar fi ascultat? Ascultă vreodată fetele de modelele lor materne? Nu. Nu mai poți spune nimic nimănui! Ține minte asta și gura mică. Jumătate din munca de părinte înseamnă, cum zic britanicii, să-ți *tacă fleanca*. E o lume Monty Python — și predica de pe munte este rescrisă de Lloyd Blankfein și Jamie Diamond. Nu întoarce și celălalt obraz dacă nu vrei să fii furat din buzunare. Și tot așa.

Dar poate că *eu* rescriu istoria. Acum că am șaizeci de ani, iar ovulele și cariera mea artistică au devenit de domeniul trecutului, toți copiii pe care nu i-am născut mă strigă ca nălucile de pe un nor întesat cu copilași fantomatici. Dar ce știam eu atunci? De unde să mă

gândesc că părinții mei puteau să îmbătrânească, să se îmbolnăvească? N-aș fi crezut că-i posibil. Păreau, atunci, nespus de puternici.

Am citit în *Times*, nu de mult, că a murit Lep Kahn. Bine, mi-am zis, acum n-o să mai știe nimeni. Secretul meu e în siguranță cu el. Doctorul care a făcut avortul a murit demult.

Am crescut deci în Țara de Basm a Hollywoodului anilor 1940 și ne-am întors în New York în fabuloșii ani cincizeci. Ne aminteam toate cum colindam după dulciuri, cu limuzina, împreună cu puștii unor vedete de cinema. Ne aminteam costumele de Halloween împrumutate de la studiouri. Încă puteam simți mirosul eucaliptilor din Westwood, puteam auzi vuietul Pacificului la Malibu și Trancas. Eram puștoaice de California transplantate la New York, iar transplantul nu prea ținuse. Uneori mă gândesc că de aceea toate trei tânjim după peisaje mediteraneene. Toni l-a găsit pe al ei, iar Emmy s-a îndrăgostit nebunește de Italia. Iar eu eram bicostală înainte să se născocească acest cuvânt. Am zburătăcit înainte și-napoi între New York și L.A., ca o minge de ping-pong, mare parte din viața mea profesională. Locul pe care l-am simțit cel mai „acasă“ era aerul dintre destinații. Nu aparțineam niciunui loc. Și încă mai simt asta adesea.

Când m-am măritat cu Asher, cariera mi se dusese în acel loc în care se duce cariera actrițelor ce se apropie

de cincizeci de ani. Nu mai erau roluri interesante pentru mine, așa că am renunțat. Am refuzat să joc rolul mamei, apoi al bunicii, ori al cotoroanței demente. M-am măritat cu Asher din răzbunare. Și de vreme ce Asher părea s-o ducă bine cu banii, ocupația mea de soție îmi consuma tot timpul. Primeam vizite în Litchfield County, pe plajă, în Manhattan, în Luberon. Eram gazda și organizatoarea de evenimente perfectă — o profesie în sine. Zilele se scurgeau una câte una. Odată ce te dai jos din trenul carierei, nu-i ușor să te mai urci la loc. Mi-am lăsat contactele să se piardă.

Sigur că, dacă aș mai fi lucrat, n-ar fi trebuit să pun anunțuri cu sex. Când ești implicată activ în meserie, bărbații se tot ivesc. Poate că-s mai puțin niște bărbați propriu-ziși — fiindcă-s actori — dar știu să *joace* bărbați. E meșteșugul lor. Sunt buni îndeosebi la legături scurte și primejdioase. Permanența îi sperie. Ceea ce îmi convenea de minune, câtă vreme și *pe mine* mă speria permanența.

Când îmi vin în minte toate relațiile astea scurte și periculoase pe care le-am avut la muncă, mă îndoiesc că aș putea să le mai am acum — chiar și dacă aș mai lucra. E nevoie de un anume optimism ca să începi o aventură — un optimism pe care se poate să-l fi pierdut. Trebuie să crezi că un alt bărbat va îmbunătăți lucrurile. Iar asta devine din ce în ce mai greu pe măsură ce îmbătrânești.

Detest să îmbătrânesc. Nu văd nimic bun în asta. Povârnișul vieții e plin de bolovani. Bețele de ski s-au tocit și peste tot sunt porțiuni cu gheață neagră, gata să te facă să aluneci. Poate că sunt de ceva timp acolo, dar nu le-ai băgat niciodată în seamă. Acum îți sar în ochi la fiecare coborâș.

Vanessa Wonderman a avut o carieră fantastică de la Anne Frank încolo. Am jucat Julieta, Viola, Domnișoara Julie, Pisica Maggie și zeci de fete asasinate prin filme. Pe-atunci mai ales femeile erau victime (și de fapt, situația nu s-a schimbat pe cât de mult ar fi de dorit). Însă se trăia din murit. Până ce am îmbătrânit prea tare ca să mai pot fi un cadavru atrăgător.

Indubitabil, treceam printr-o fază proastă. Voiam să-mi dau palme, să-mi vin în simțiri. Așa nu se putea trăi — sau muri.

Și atunci pe faraoprelisti a sosit un e-mail care mi-a stârnit interesul.

Îmi place că te descrii drept o femeie fericită în căsnicie. Am crezut mereu că dintr-o femeie fericită în căsnicie poate ieși o amantă pe cinste. Nu pot să-l sărbătoresc pe Eros o dată pe săptămână fiindcă locuiesc departe de New York, dar s-ar putea să reușesc o dată pe lună. Ai vrea să ne vedem la un pahar în restaurantul meu preferat din New York, să vezi ce și cum? Nicio obligație, doar să bem ceva. Și nu te teme, sunt și eu fericit în căsnicie.

Am ținut în poșetă mesajul scos la imprimantă vreo câteva săptămâni. Pur și simplu faptul că-l aveam

la mine îmi dădea cumva speranță — de parcă viața mea erotică nu s-ar fi sfârșit, de parcă mai exista nădejde pentru mine. Apoi, din impuls, am scris pe adresa ce mi se dăduse:

FFC ar vrea o poză cu tine.

Am primit aproape instantaneu un jpeg ce înfățișa un bărbat arătos, cu păr castaniu, barbă încărunțită și ochi mari, albaștri. Părea cam de patruzeci de ani. „Sună-mă", zicea mesajul. Îl însoțea un număr.

Așa că am sunat. Avea o voce plăcută. Am purtat o conversație plăcută, chiar dacă oarecum stângace.

— Vrei să ne vedem când mai ajung prin New York? a întrebat.

— De ce nu?

— De ce nu *da* sau de ce nu *nu*?

— Da.

Era ori asta, ori gheața neagră.

Asher nu s-ar bucura dacă aș fi răposat sinucigându-mă. Sexul era mai bun ca sinuciderea, iar în cazul ăsta nu era nici măcar vorba despre sex — ci doar de o ieșire la un pahar.

Ne întâlnim la „21", sub cerdacul decorat cu figurine masculine de jucărie. Habar nu am la ce să mă aștept. Sunt cam neliniștită, normal. Stau pe gânduri dacă să-mi folosesc numele real și decid că nu. Țin un trandafir alb în mână, semnul de recunoaștere că sunt eu.

Un bărbat înalt, arătos, cu ochi albaștri intenși

intră, tot cu un trandafir alb în mână. Se uită prin bar până ce dă de mine, așezată într-un colț. Își trage un scaun.

— Trebuie să fii FFC, zice.

— Eu sunt.

— Iar eu sunt BFC — Bărbatul Fericit în Căsnicie.

— Văd.

— Mă bucur mult că ai venit, zice, apoi urmează câteva clipe de tăcere.

Nu ne dăm seama ce să mai spunem.

— Îmi spui numele tău real?

— Da, e David. Al tău?

— Nu sunt gata să ți-l zic.

— Atunci cum să-ți spun?

— Poți să-mi spui Serena. Poate că o să aibă un efect magic.

— Sper. Spune-mi de ce ai pus acel anunț. Chiar sunt curios.

— Păi... îmi ador soțul, dar e mult mai în vârstă, iar lumea pare că moare peste tot prin jurul meu.

— Sexul e cam răruț și-i simți lipsa, este?

M-aș simți vinovată și doar dacă aș încuviința din cap, așa că nu zic și nu schițez nimic drept răspuns.

— Zi-mi despre tine, propun.

— Soția mea e bolnavă. M-aș simți infect dacă aș părăsi-o, însă am o viață destul de întunecată. Speram să pot izgoni întunericul. Nu vreau să mă implic în nimic cu cineva care ar putea s-o cunoască sau să mă

știe pe mine, însă mi-am zis că, dacă tot vin când și când pe la New York... Am văzut deci anunțul și am decis să-mi asum riscul. Sunt, de fapt, îngrozit.

— Și eu la fel.

Era oare posibil să fim perfecți unul pentru celălalt?

— Pot să te invit la un pahar?

— Te rog.

Cheamă ospătarul și comandăm de băut — vin roșu pentru mine, bourbon pentru el.

— Ești frumoasă, zice, și sunt sigur că te-am mai văzut undeva.

— Nu prea cred.

— De ce nu prea crezi?

— Mi-am petrecut toată viața fiind o casnică în Upper East Side, mint eu.

N-am de gând să-mi dezvălui identitatea.

— Și ce-i așa de rău?

— În New York e o crimă să nu faci nimic cu viața ta.

— Sunt sigur că ai făcut lucruri cu viața ta. N-ai arăta așa de vie dacă n-ai fi făcut.

— Mulțumesc. Chiar arăt vie? În unele zile mă simt pe jumătate moartă.

— Toată lumea ar trebui să arate așa bine moartă.

— Ce te-aduce la New York?

— Strâng bani pentru compania mea, am întâlniri cu directori de fonduri de investiții, genul ăsta de

chestii.

— Bărbați în costume?

— Da, ba și vreo câteva femei în costume, dar nu vreau să vorbesc despre asta. E floare la ureche pentru mine ce fac.

— Despre ce vrei să vorbești?

— Despre motivul pentru care am venit — fantezie.

— Vrei să-mi spui ce fantezii ai?

— Aș prefera să-ți arăt.

— Aș prefera să te cunosc un pic înainte.

— Asta distruge adeseori fantezia.

— Îmi asum riscul.

— Uite, ce-ar fi să vii în apartamentul meu de la Palace — e la doi pași de aici — și vorbim acolo. Am o mașină care așteaptă.

Mă gândesc la asta. Mă trec sudorile. E complet străin și ideea de a face sex cu cineva complet străin mă îngrozește.

— Dar nu te cunosc deloc.

— Păi, încearcă să mă cunoști.

Mă lupt cu mine însămi. La douăzeci de ani aș fi socotit asta o provocare, însă acum să mă duc într-o cameră de hotel cu un bărbat necunoscut mi se pare de o neghiobie fără seamăn. O să risc toate lucrurile minunate pe care le împărtășesc cu Asher pentru cineva total necunoscut?

— Tatăl meu e pe moarte, zic.

— Un motiv în plus ca să trăiești.

— Uite... tu du-te în apartament, comandă prânzul și poate o să vin și eu dacă prind curaj.

Sunt sau nu gata să-mi asum riscuri? Eram bună cândva la a-mi asuma riscuri, însă acum mă gândesc la câte aș avea de pierdut.

— Bun. Apartamentul 2733.

Pleacă, eu dau fuga la toaletă, fac pipi, îmi reîmprospătez machiajul și-o pornesc grăbită spre Madison Avenue, înainte să mă răzgândesc. După care înconjor de trei ori cvartalul, cu mintea tulbure, certându-mă singură. Sunt sau nu gata să am o aventură? Mă atâță iarăși diavolul impulsivității. Voi merge în apartamentul acela. Ce am de pierdut în afară de totul?

Când ajung, dau peste un chelner care așază un platou cu caviar beluga, somon afumat și șampanie. Apartamentul e imens și însorit. David e recunoscător că am venit. Când chelnerul pleacă, mă sărută sobru pe obraz. Mă înțeapă cu barba.

— Fără obligații, zice și se depărtează un pic.

Ne așezăm la masă, unul în fața celuilalt, și ridicăm paharele cu șampanie Krug de colecție. Îmi pregătește pâine prăjită cu caviar.

Ce caut eu aici? Mă gândesc panicată. Însă continui să vorbesc despre fleacuri, de parcă tocmai ne-am fi întâlnit la o serată.

— Toată viața am visat să cunosc o femeie care să-mi împărtășească fanteziile.

— Cu toții visăm asta.

— Însă unele fantezii sunt mai neobișnuite decât altele.

— Sunt sigură că la capitolul fantezii suntem pe aceeași lungime de undă.

— Nu neapărat, zice el, apoi îmi aruncă o privire lungă și continuă: Să îndrăznesc?

— Să îndrăznești ce?

— Să-ți spun?

— Nu văd de ce nu.

— Poate că ar trebui să mâncăm de prânz și gata, iar cu restul să așteptăm până la următoarea mea vizită.

— Mie îmi convine. Oricum, astăzi nu pot sta foarte mult.

— Ăă... păi ce-o fi o fi, zice.

Se ridică, se duce în dormitorul apartamentului. Trec câteva secunde. Când revine, ține la o lungime de braț un costum negru de latex cu fermoare între picioare și-n zona sânilor. Arată în același timp prostuț și malițios. Ridică din sprâncene întrebător de parcă l-ar invoca pe Jack Nicholson. Barba îl face să arate mefistofelic când mișcă așa din sprâncene.

— Ce părere ai?

— *Tu* îl porți? Sau *eu*?

— Tu. Și mai am și niște accesorii asortate.

— Accesorii?

Mintea mi s-a blocat. Nu mă gândesc imediat la lanțuri, cătușe și bice, deși marchizul de Sade trebuie să

fi avut asemenea chestii la Lacoste — castelul său dărăpănat din provincia Luberon.

— Știi tu, accesorii, zice.

Și atunci îmi pică fisa. Se gândește la instrumentar gotic. Mintea îmi zboară în trecut, la momentul când am jucat-o pe Justine a lui Sade, servitoarea de doisprezece ani a cărei *virtu* e testată de călugărițe, călugări, cavaleri, *comtes* etc. Cineva făcuse din romanul *Justine* al lui Sade un film franțuzesc deocheat.

Sade a fost un revoluționar, desigur, și avea o silă revoluționară de instituții oficiale. Practicau călugării virtutea? Atunci el avea să practice păcatul. Era, știm, membru al Convenției naționale și ura ipocrizia la fel de mult pe cât își ura mega-inamicul, Biserica catolică. De asta a petrecut cinci ani în Bastilia și treisprezece ani în Charenton, la azilul de nebuni. Mare parte din cărțile sale au fost scrise în închisoare — un loc de scris fantastic pentru un libertin. Libertatea, până la urmă, îți distrage atenția.

În singurul portret cunoscut al său — făcut la douăzeci de ani — are o față nespus de dulce. Poate că închisoarea i-a salvat viața în acea perioadă sângeroasă când aristocrații erau trimiși la ghilotină. Cu siguranță că i-a crescut productivitatea literară.

Oho, practicasem sado-maso cu regizorul acelui film — un oarecare Christian Fleuvier d'Anjou, care pretindea că ar fi el însuși un *comte*, descendent al unui văr de departe de-al lui Sade. M-am plictisit teribil — și mai

era și periculos pe deasupra... Poate că fetele care n-au auzit niciodată de „Divinul marchiz“ sau măcar de *L'Histoire d'O* se simțeau excitate de așa ceva — mai ales dacă se alegeau cu bănuți și beneficii odată cu fundul bătucit și clitorisul înroșit. Mie, una, îmi plăceau mai mult luminile difuze și muzica dulceagă — delicatețea, fie ea și falsă delicatețe.

Avem cu toții preferințe aparte. A mea este sexul blând, genul de chestie în care unui bărbat îi ia o veșnicie până să te atingă acolo jos. Însă cei mai mulți se simt atât de vinovați în privința sexului, încât vor ca acesta să includă crima și pedeapsa.

— Cred că nu-i tocmai ce caut, zic cu voce moale.

— O, păi încearcă-l doar, pledează David. Nu se știe până ce nu încerci.

Nu știu dacă să râd sau să plâng. Nimic din cele omenești nu mi-e străin, dar n-am chef să port costumul ăla. Doar bunul Dumnezeu știe ce-o fi cu cagula care-l însoțește. Și am încercat deja sado-maso — tânără actriță fiind — cu un regizor care s-a dovedit un dobitoc sinistru. Și pe deasupra violent.

— Cred că știu, zic, ridicându-mă să plec. Mersi frumos pentru băuturi.

— Curvă ce ești, șuieră el. Cum ai putut să mă duci de nas în halul ăsta?

— Am crezut că e doar un *prânz*.

— Am crezut că ești *serioasă*.

— Așa am crezut și eu, dar n-am promis nimic

niciodată.

Mă înhață de braț și mi-l strânge dureros.

— Pot să am parte de gagici mai tinere ca tine.

— Sunt sigură că poți... dă-mi drumul!

— Ai cel puțin cincizeci.

— Mersi, o să-i zic chirurgului meu plastician. Sunt sigură că o să fie mulțumit.

Și izbutesc cumva să ajung la ușă fără să mă mai atingă. Dau buzna spre ascensor. Nu se ține după mine. Cobor în hol la recepție. Străbat câteva străzi cu pas grăbit, mereu cu gândul că mă urmărește o limuzină mare. Tocurile cui îmi țăcăne pe pavaj. Mi-am pierdut deja suflul.

Cum ai putut să fii așa de proastă? Știi doar că lumea e plină de nebuni care au învățat cum să-și ascundă temporar nebunia. Cauți un iubit și dai peste un dement!

Fac apoi semn unui taxi și pornesc să-mi văd părinții.

— Am o sută nouăzeci și trei de ani și-s pe jumătate mort! delirează tata. Aceeași poveste dintotdeauna.

Veronica l-a pus să se ridice din pat și să se așeze la masă ca să bea ceaiul, și asta îl scoate din pepeni.

— Ce se petrece cu tatăl tău? mă întreabă mama.

— Tu te-ai măritat cu el, nu eu, zic.

— Dar e atât de morocănos, zice ea. Niciodată n-a fost așa de morocănos.

Mă duc și-l sărut pe tata pe creștet.

— Aceeași poveste, zice el pe un ton disprețuitor. Știu pentru ce ai venit.

— Pentru ce?

— Bani.

— Ba nu. Nu-mi trebuie banii tăi.

— Ce rahat îndrugi, zice tata și începe să se foiască, încercând să-și deconecteze proteza auditivă.

— Să nu *cutezi* să închizi aparatul ăla, domnule Wonderman, zice Veronica. Vanessa a venit să te vadă.

— Pentru ce? Sunt mort pe jumătate. Ar trebui să mă arunc pe fereastră.

Se ridică și dă s-o pornească spre geamul salonului, dar Veronica îl oprește.

— Ar trebui să fii mulțumit cu viața dumitale, zice ea. Uită-te numai, pe stradă, la oamenii fără adăpost. Te-ai descurcat bine. Trebuie să arăți și dumneata un pic de gratitudine.

— Gratitudine, platitudine, mormăie tata.

— Cel puțin încă poate să facă rime, zice mama.

— Vreau înapoi în pat! țipă tata. Am stat suficient treaz!

E Dylan Thomas mânios pe moartea luminii, e Ivan Ilici în așternutul său negru.

— Doarme tot timpul, zice mama. Nu pot să pricep.

În filme, muribunzii au conversații lungi și intense înainte să plece de pe lume, dar în viața reală nu-i așa — sau este? Tata o evita pe mama în singurul fel în care

putea. Se ferea de ea dormind, așa cum altădată o evitase muncind.

— Eu da, zic.

Am ajuns de nici cinci minute și deja abia aștept să plec.

Îmi vine în minte costumul de latex și mă umflă râsul.

— De ce râzi? întreabă mama, în vreme ce tata e mânat pe hol către dormitorul lui, prizonier în pijamale vărgate.

— Nu-i nimic.

— Ce mai nimic! Hai, *spune-mi.*

— Mă gândesc dacă e să privim lumea ca pe o tragedie ori ca pe o comedie, am face bine s-o privim ca pe o comedie. E mai distractiv așa.

— De acord cu tine, zice mama.

Tare-mi vine să-i povestesc despre costumul de cauciuc. Ar vedea cât de absurdă e chestia. Chiar și în starea ei actuală.

Îmi vibrează telefonul. Arunc o privire. E de la porcovanul cu al său costum de latex — sau așa cred, cel puțin.

„Curvișt ino!“ Asta a scris; nenorocitul are acum numărul meu de telefon.

— Ești fericită, dragă? întreabă pe neașteptate mama.

A devenit la fel de angelică pe cât e tata de demonic.

— Nu par fericită? întreb.

— Pari îngrijorată. O mamă își dă întotdeauna seama.

Mă duc în cealaltă cameră și-o sun pe prietena mea Isadora.

— Sunt în vizită la ai mei și-mi trebuie ceva de băut, zic în telefon.

— E ultimul lucru care-ți trebuie. Ce se întâmplă?

— Părinții mei sunt pe moarte și am cunoscut un bărbat care vrea să mă îmbrac într-un costum cauciucat.

Isadora izbucnește în hohote gâlgâite de râs.

— Cred că l-am cunoscut și eu cândva — ori pe frate-său geamăn. Te-ar ajuta la fel de puțin ca ceva de băut.

— Haide, ieși cu mine la o cafea. Putem să ne comparăm notițele.

Când Isadora intră țopăind în cafeneaua unde ne întâlnim mereu, mă izbește din nou părul ei blond, cârlionțat și zâmbetul larg, de parcă ar avea treizeci, nu șaizeci de ani. Văzând-o, ajung să mă gândesc că îmbătrânitul nu-i așa de groaznic.

Mie și Isadorei ne place să ne întâlnim într-o cafenea minusculă, unde se spune că ar fi cel mai bun espresso din oraș. E-o gaură în perete din Upper East Side, însă cafeaua e cu adevărat extraordinară. Cerem amândouă cafele cu lapte.

— Costum de latex? întreabă Isadora.

— Costum de latex, zic.

— De unde știi că nu ți-ar fi plăcut?

— Știu, zic. Ai purtat vreodată așa ceva?

— Refuz să răspund la o întrebare ce m-ar putea incrimina. Știu că majoritatea celor care mi-au citit cărțile au impresia că am încercat de toate. Și-i las să creadă asta.

— Dar nu-i adevărat?

— Ce părere ai?

— Sunt de părere că ești o evreicuță de treabă care se dă devoratoare de sex, zic.

Isadora râde.

— La un moment dat în viața mea cred că am fost o dependentă de iubire, dar am învățat multe din asta — și nu m-aș lăsa păcălită în veci de un site ca faraoprelisti.com — deși eu i-am pus numele. Sexul pe internet e mult supraevaluat.

— De ce?

— Fiindcă majoritatea celor care ajung acolo încurcă fantezia cu realitatea. Li se pare că știu ce vor, dar nu știu.

— Și ce vor de fapt?

— Să stabilească legături. Sex lent într-o lume grăbită. Nu poți să capeți asta de la o femeie în costum de latex. Sau bărbat.

Mă gândesc la asta. Isadora are dreptate. Vrem cu toții legături, iar viteza culturii noastre face asta din ce în ce mai greu de găsit.

— Ce-ți dorești tu cu adevărat, zice draga mea prietenă, e bucurie. Să-mi zici când o găsești — fiindcă o cauți numai pe unde nu trebuie!

---

1 Lep Kahn se pronunță similar cu *leprechaun*, „spiriduș".

4
Bătaie de inimă

Dacă aș scăpa de demoni,
mi-aș pierde îngerii.

— Tennessee Williams

Există anumite femei pe care le întâlnești și știi imediat că-ți poți încredința viața în mâinile lor. Isadora era sufletul meu pereche, protectoarea mea, nașa fetei mele înalte, frumoase și roșcate.

„N-o să regreți niciodată că ai o fiică", mi-a zis — și a avut dreptate. Am ajuns chiar să-l binecuvântez pe dementul de fostul meu soț, pentru fiică-mea. Este filigranul de argint din furtuna vieții mele, fata mea, pe care o iubesc mai mult decât iubesc orice om de pe Pământ, fiica mea care mă poate înfuria mai tare decât orice om de pe Pământ, draga mea fată actriță care mă poate face să râd cu lacrimi, fetița mea care-i totodată ghimpe și balsam pentru inimă. Acum e însărcinată în cinci luni. Când sună, sar ca arsă.

— Mami, ne vedem la doctor?

— La ce oră?

— Douăsprezece fix.

Ajung la unsprezece jumătate (ca să evit o săpunea lă) și o aștept pe fata mea extrapunctuală, care apare grațioasă la douăsprezece fără zece.

— De ce-ai ajuns așa devreme? vrea să știe.

— Ca să nu întârzii și să te enervezi.

— Niciodată nu mă enervezi, râde ea.

— Glinda? anunță asistenta.

— Poate și mama să intre cu mine? întreabă Glinda.

— Sigur.

E momentul potrivit oare să vă povestesc acum despre tatăl Glindei? Era un poet și dramaturg pe care îl adoram la nașterea Glindei — înainte ca gelozia lui pentru iubirea pe care o purtam copilașului să-l facă să ne abandoneze pe amândouă. Știu că n-a vrut să ne abandoneze și mă trezesc adesea sperând că nepoțelul pe care-l împărțim ne va face cumva să fim din nou prieteni. E un martor important al vieții mele și al vieții Glindei. Din cauza Glindei n-o să-l regret niciodată. Numele lui era Ralph, însă a pus să-i fie schimbat în Rumi, sperând cumva să sugereze prin asta că era un poet persan și un derviș. Înamorat de sufism, credea că tot ce trebuia în lume era pacea. Cita adeseori versurile lui Rumi — mai ales unele care sunau cam așa:

Credem, poate, că ne cunoaștem pe noi înșine.
Poate că ne-am născut musulmani, evrei ori creștini.
Însă, până ce nu ni se tămăduiesc inimile
Vedem doar ce ne desparte.

Tare idealist mai era. Credea că poate face lumea un loc mai bun prin poezie. În multe feluri, Glinda e ca el.

Glinda și cu mine intrăm în salonul de consultații, unde asistenta conectează burta fetei mele la un monitor fetal și deodată întreaga încăpere răsună de bătăile iuți de inimă ale nepotului meu. Ființa asta micuță, menită să trăiască mai mult decât noi amândouă, umple

salonul cu bubuitoarea sa voință de a trăi.

— Sună normal? o întreabă Glinda pe doctorița Wilder, o obstetriciană drăguță de vreo patruzeci și ceva de ani.

— Absolut normal. Ia să văd cum stai, zice și bagă mâna în măruntaiele fiică-mii. Nicio problemă.

— La naiba, zice Glinda, care a avut parte de o sarcină absolut oribilă. Greață matinală non-stop, vreme de cinci luni, erupții, mâini și picioare umflate, ca să nu mai menționăm terorile genetice din primul trimestru. Glinda și soțul ei sunt așkenazi și au trebuit să aștepte până ce s-au făcut toate testele genetice. Glinda s-a purtat ca o adevărată eroină pe parcursul acestor încercări, dar acum vrea să se termine odată. Se roagă să aibă ceva care să-i facă pe doctori să-i inducă o sarcină înainte de termen. Dar n-are noroc. Copilul are deja două kilograme jumătate, sau mai mult, însă nu-i pregătit să iasă. În familia mea am avut toate parte de niște bebeluși imenși.

— Să nu te aud că ai avut o sarcină de milioane când erai gravidă cu mine, zice Glinda.

Apoi îi spune doctoriței:

— Mama zice tot timpul că adoră sarcinile. Mă înfurie.

— Fiecare sarcină e diferită, dragă.

— Mama ta are dreptate, zice doctorița.

Glinda se uită la mine lung, de parcă nu i-ar veni a crede că am avut și eu dreptate într-o privință.

— Cum să aibă dreptate când mi-a pus numele după o vrăjitoare?

— Era ori asta, ori Ozma, am zis. Voiam să trăiești fericită în țara lui Oz.

— O vrăjitoare bună, zice doctorița. Vrăjitoarea cea bună din vest.

Glinda își dă peste cap ochii verzi.

— Doamnă doctor Wilder, vreau o epiduralã imediat ce încep contracțiile.

— Nu mai torturăm femei de un timp, zice doctorița.

— Bine.

Nu pot îndura gândul că pe Glinda ar putea s-o doară. Dar știu cât de imprevizibilă e o naștere. Mă aștept ca bebelușul Glindei să iasă afară iute, deși eu a trebuit să suport o cezariană după nouă ore de travaliu. Nu spun asta. N-am ce să spun și o știu prea bine. Jumătate din rolul unei mame e să-și țină gura — cum am mai zis. Pot spune doar că-mi doresc să fi știut asta mai din vreme. Uneori cred că ar trebui să dăm oricărei mămici proaspete o broderie sau pernuță, pe care să scrie ce se zice că avea Kafka pe birou: *Warten* (așteaptă).

După consult, Glinda și cu mine ieșim la masă.

— N-o să mai fac alt copil, zice Glinda. I-am spus lui Sam și e de acord.

— Nici nu trebuie să mai faci. Unul e în regulă. Nu-i nimic în neregulă cu copiii singuri la părinți. Uită-te

la tine.

Știu că Glinda o să se răzgândească de zece ori în privința asta și în alte privințe.

— Nu știu cum de-a supraviețuit rasa umană, zice.

— Uimitor, nu?

Țin minte că am zis același lucru după ce am născut-o. Stăteam în salonul de spital și mă uitam la un politician de dreapta și la un preot catolic cum vorbeau aiurea despre cât de rău e avortul și am aruncat drept în ecranul televizorului cu mărul din tava cu prânzul. Nu s-a stricat nimic. Și nici nu s-a schimbat.

Mă uitam la creatura mică și frumoasă din leagănul de plexiglas și mă minunam de perfecțiunea ei. Cu icter, da. Înfofolită într-o păturică de flanel roz și albastru, cu bonețică unisex împletită, ca o yarmulka, pe buclele roșcate — dar perfectă din creștetul ei moale până în tălpi. Era pe cât de frumoasă, pe atât de înfricoșătoare. Voiam pentru ea tărâmul de dincolo de curcubeu și alta nu. Voiam să locuiască pe tărâmul pe care *l-am visat odată într-un cântec de leagăn.*

„Dacă bărbații ar putea să rămână însărcinați, avortul ar fi o sfântă taină", aveau obiceiul să spună feministele din generația mea. Ce se alesese de acele feministe pline de avânt? Unde-s acum, când avem mai mare nevoie de ele? Moarte? Cum a ajuns cuvântul ăsta, „feministă", să echivaleze cu o insultă. Noi n-am vrut decât să facem un pic mai dreaptă o lume nedreaptă.

Glinda n-a trebuit să fie convinsă de toate astea. Părea să fi supt feminismul odată cu laptele meu. La șaisprezece ani s-a lăsat de școală ca să joace într-un film cu adolescenți. La șaptesprezece a câștigat un premiu Tony făcând-o pe Julieta într-un musical pe Broadway. La optsprezece s-a înălțat peste West End în calitate de Peter Pan. La nouăsprezece a interpretat-o pe tânăra Elizabeta I a Angliei, într-un film minunat. Însă nu peste mult a nimerit la clinica Hazelden, ca să-și trateze dependența de cocaină.

La Hazelden a fost ca și cum și-ar fi găsit căminul spiritual. Din clipa în care și-a recăpătat limpezimea n-a mai vrut să și-o piardă iar. A devenit mentor pentru alți puști din program. Să fie cu mintea limpede a devenit pentru ea mai important decât orice. Îi admiram tenacitatea și curajul mai mult chiar decât îi admiram jocul actoricesc — și acela era splendid.

— Mami, ar trebui să lucrezi, a zis la o porție de salată Caesar cu pui, la Sarabeth's.

— Și tu.

— O să lucrez, imediat ce iese copilul. Dar tu nu te poți opri din jucat. Ai făcut asta o viață întreagă.

— Nu vreau roluri de bunicuțe. Vreau să *fiu* bunicuță, nu să joc una. Ai idee ce prostești sunt rolurile pentru femei? Tragedia e că ajungi să te pricepi din ce în ce mai bine la ce faci — iar rolurile sunt tot mai proaste. Iar când în fine ajungi să te simți sigură pe meșteșugul tău — te și aruncă la coșul de gunoi.

— Atunci ocupă-te *tu* de producție. Joacă-l pe regele Lear ca femeie. Pune-l pe Asher să te finanțeze. O să-i placă. O să facă orice ca să-l depășească pe taică-său.

Tatăl lui Asher a pierdut totul, acesta fiind unul dintre motivele pentru care Asher a fost atât de motivat să acumuleze bani și putere.

— Regina Lear? Dar mama e regina Lear. O să trebuiască s-o aștept să moară!

— Nu, eu zic de regele Lear ca femeie. Să pui mâna pe rolurile bune și să le joci. Dacă distribuția nu ține seama de culoare, de ce-ar ține seama de sex? E o minunată lume nouă. Nu accepta mizeriile pe care ți le dau ei să le joci. Inventează-ți propriile roluri. Dă iama prin Shakespeare, Marlowe sau Shaw, ori apucă-te tu de scris. Lucrează cu prietena ta Isadora! Doctor Faustus ca femeie, invocând un Adonis în locul Elenei din Troia. Nu trebuie să te dai bătută. *Nu suport* când te dai bătută. Și nici Asher. Mi-a zis alaltăieri că are impresia că ești deprimată și că ar vrea să te apuci iar de lucru. Chiar că te iubește.

— Să-mi găsesc roluri la șaizeci de ani?

— Șaizeci e noul patruzeci.

— Și optzeci e noul șaizeci. Și asta cum te face la douăzeci și cinci de ani? De cinci?

— Probabil. Mental, cel puțin. Creierul meu parcă merge în gol de când am rămas însărcinată. Uite, țin mult să *nu* renunți. Cum o să ajung să am șaizeci de ani

dacă nu-mi arăți calea?

— Ai dreptate.

— Nu spune că am dreptate și după aia să uiți ce-am zis. Te duci de râpă odată cu bunicul și bunica.

— Au peste nouăzeci de ani și poartă scutece — dar presupun că nouăzeci e noul șaptezeci.

Telefonul îmi bipăie, semn că am primit un mesaj. Îl șterg fără să mă uit la el măcar.

— Ce-i? întreabă Glinda, însă nu-i răspund.

— Ori de câte ori mă duc să-i văd, îmi vine să mă omor, zic.

— Au avut vieți lungi și împlinite, fiice care-i iubesc, succes cum n-ar fi sperat nimeni, nicio boală gravă. N-ai pentru ce să te simți vinovată.

— Atunci de ce mă simt așa de aiurea?

— Fiindcă ești nebună. Treaba e să nu te simți vinovată în nicio privință — nici măcar în privința mea. Mi-ai salvat viața, mămico. N-o să uit asta niciodată. Acum chiar că trebuie să te întorci la lucru.

— Ei, haide... ți-ai salvat singură viața. Nu te-aș fi putut salva dacă erai fixată pe autodistrugere.

— Tu ai fost, mămico, tu, tu, tu. Dar tare aș vrea să te apuci iar de lucru. Ai *nevoie* să lucrezi.

Ce spune Glinda mă duce cu nouă ani în urmă, într-o altă toamnă — o toamnă de groază maternală.

Țin minte cele patru țârâieli insistente ale soneriei de la ușă. (Doar Glinda sună de patru ori, ca să știu că

ceva nu e în regulă. Glinda a călcat pe urmele mele și ar trebui să fie în L.A., făcând un film.) Menajera deschide. Frumoasa mea fiică de nouăsprezece ani dă năvală bocind în apartament.

— Mami, zice, cred că o să mor. Trebuie să mă asculți!

E doar piele și os, mâinile îi tremură și părul îi atârnă unsuros peste fața ofilită.

Îmi vine să zic, mai întâi, „nu poate fi așa de rău", dar ceva mă oprește. Nu vreau să cred că fata mea e dependentă — ce mamă ar vrea? Dar îmi dau seama că viețile noastre ar putea depinde de faptul că o cred. Așa că-mi fac datoria de mamă: îmi țin gura.

— Mămică — nu mai dorm — sunt prea în priză. Și iau pastile ca să ies din stare. Mă tem să n-ajung unul dintre ăia care se culcă și nu se mai trezesc. Mă transform într-o sclavă de coca. Habar n-ai ce ușor e să fii sclavă de coca în Los Angeles.

Cocaina nu mi-a plăcut niciodată, așa că-mi vine greu să-mi imaginez, dar am destui amici cu copii morți ca s-o cred. Am amici ai căror copii s-au aruncat de pe clădiri, au inhalat CO_2, s-au izbit cu mașinile, și-au tăiat venele.

— Cred că trebuie să intru la dezintoxicare. Chiar trebuie. Și mă îngrozește. O să pierd filmul. Dar dacă n-o fac, cred că o să-mi pierd viața.

O cuprind în brațe și simt izul acru de vomă. Îmi amintesc mirosul ei de bebeluș, căpșorul scump

mirosind a ulei pentru copii, fundulețul drăgălaș, roz, mirosind a rahat de copil. Cum pot copiii tăi să se depărteze atâta de locul de unde a început totul? Unde se duc în adolescență? Cu siguranță că nu în Țara lui Oz. Mă apuc îndată de dat telefoane. Și în noaptea aceea, deja, eu și cu Glinda ne urcăm într-un avion ce zboară spre Minnesota.

Chiar dacă-i noiembrie, Minnesota e înghețată. Minnesota e mereu înghețată. Suntem la bagaje, când un bărbat înalt, corpolent, purtând o canadiană cu glugă se îndreaptă spre noi.

— Glinda? șuieră știrb bărbatul.

Pielea îi e roșie, capul ras și tatuat. Îi lipsesc majoritatea dinților.

— Sunt Vanessa, ea este Glinda.

— Eu sunt șoferul vostru, zice. Cal W.

Urcăm într-o berlină și pornim spre nord. Începe să ningă abundent. O țin pe Glinda de mână.

— Mi-e frică, mămico.

— N-ai de ce, zice calm Cal cel știrb. Ești la locul potrivit. Ești unde trebuie.

Mă întreb dacă o să ieșim vreodată din pustietățile astea înghețate. Mergem și tot mergem. Cal abia vorbește — și când o face, e doar ca să ne întrebe dacă ne trebuie un bar sau o toaletă.

— Un bar? întreb.

— Unora le place să facă plinul pentru ultima oară, zice.

— Te rog, nu, spune Glinda, nu mai vreau să fac niciodată plinul.

— Mie mi-ar prinde bine o toaletă, spun.

Parcăm în fața unui restaurant cu o reclamă pâlpâitoare de neon cu mesajul: LA BUNICUL ȘI BUNICA — MĂNÂNCI CÂT TE ȚINE BURTICA.

Mă duc la budă, întrebându-mă dacă Glinda și Cal vor mai fi acolo când o să mă întorc. Baia miroase a trandafiri falși și a căcat. Pe pereți sunt desene simpatice cu căței și pisici.

Ajungem în cele din urmă, și pare că am pătruns în tundra înghețată a Americii. Drumul către clădire îl reprezintă o alee înzăpezită. Locul pare pustiu, însă la câteva minute după ce apăsăm pe butonul soneriei, un asistent arătos, cu părul alb, ne întâmpină. Glinda mă ia de mână.

— Trebuie să vorbesc doar cu Glinda acum, zice bărbatul. Ar trebui, probabil, să așteptați afară.

— Nu pleca, mămico.

— Cred că trebuie.

— Glinda, zice bărbatul cu păr alb, un consilier pe nume Jim R., trebuie să te întreb mai în amănunt ce motive te-au adus aici și cred că te-ai simți mai în largul tău dacă mama ta n-ar fi de față.

Aștept afară într-un separeu, murmurând rugăciuni. Mă simt plină de remușcări. Cum am lăsat eu copilul ăsta să se ducă singură la L.A.? Cum de-am fost așa de absorbită de propriile probleme? Glinda stă cu

Jim R. cam vreo oră, timp în care mintea mea se zbate febrilă. Iese apoi, cu ochii înroșiți și nasul curgând. Jim și cu mine o conducem pe culoar către dezintoxicare, unde sunt formulare de semnat. Glinda e dusă într-o încăpere mică cu un pat și o chiuvetă. Mai apare o asistentă, care i se uită prin bagaj.

— Ce-ar fi să dormiți un pic? zice. O să avem mare grijă de ea.

— Du-te, mămică, o să fiu bine, promit.

Mare parte din clădirea în care suntem pare a fi un mușuroi subteran. Poate că o să ne transformăm în hobbiți? Iubesc hobbiții. Sunt escortată pe un coridor lung, subpământean, până ce ajungem la ușile unui salon — încuiate. Ce s-a ales de casa de sub pământ? Unde-s prietenoșii hobbiți? Camera mea e spartană — un pat de o persoană prins cu nituri de dușumea, la fel și corpurile de iluminat. Baia are un covoraș de hârtie și două prosopele minuscule, albe, pentru hobbiți. Mă dezbrac și mă bag în patul îngust. Tremur.

— Doamne ajută-mi, îngân. Doamne, te rog, nu mă lăsa.

Au fost multe perioade în viața mea când am simțit că mai rău de-atât nu se poate, dar de data asta e cel mai rău. Glinda e viitorul meu, toate visurile pe care nu mi le-am îndeplinit. Am nevoie ca Glinda să trăiască mai mult decât am nevoie să trăiesc eu însămi.

Când mă trezesc, la cinci dimineața, îmi dau

seama că odaia mea dă către un lac înghețat. Pe gheață sunt așezate colibe micuțe. Siluete mici, înfofolite, umblă încoace și-ncolo lăsând urme în zăpadă. E cel mai liniștit loc în care am fost vreodată. Îți poți asculta gândurile aici. Mă îmbrac la repezeală — hainele mele sunt exact cum nu trebuie, normal — și ies afară, în zăpadă. Pantoful subțire face zăpada să scârțâie și simt frigul fără vreo opreliște. Însă găsesc o cărare printre brazii înalți și merg pe acolo atâta cât pot îndura zăpada. Apoi schimb direcția și mă întorc. Într-unul dintre saloanele clădirii pe lângă care e camera mea găsesc un foc duduind într-un cămin și platouri cu gogoși și cafea. Iau niște cafea și mă așez la foc să o sorb. Iau o carte numită *Seninătate* de pe una dintre mese. O deschid la cuvintele astea: „Când încetăm să ne mai gândim la temeri și îndoieli, acestea încep să-și piardă puterea asupra noastră. Când încetăm să mai credem că lucrurile bune nu se pot întâmpla, totul devine posibil."

— Ați găsit ceva interesant? întreabă un bărbat la vreo cincizeci de ani.

Ridic privirea. Are părul blond-pai, e neras și are un ciot în locul mâinii drepte. Mă uit prea insistent.

— Scuzați-mă că mă holbez, zic.

— Cum de-am făcut-o? Păi... eram blană de la coca și halucinam că Dumnezeu îmi spunea să-mi tai mâna. Am făcut-o cu un satâr chinezesc — o tocătură urâtă — și m-a găsit fiul meu, plin de sânge, cu carnea atârnându-mi de-un fir. Cred acum că e cel mai bun lucru

care mi s-a întâmplat vreodată. Apropo, mă cheamă Doug.

Întinde mâna stângă. Dăm mâna unul cu celălalt.

— Fiindcă mi-a salvat viața. M-a trezit. Unii pot s-o facă doar în felul ăsta. Ce te aduce aici?

— Fiica mea.

— Păi... a ajuns unde trebuie. Și tu?

— E cel mai pașnic loc în care am fost vreodată.

— E clar acum cât de mult din zgomot e de fapt în propriul cap, nu?

— Ce faci aici toată ziua?

Doug râde.

— Crede-mă, nu te plictisești. Ai lucruri de făcut, întruniri, mese, de vorbit cu lumea, de scris despre viața ta pentru consilier. Zilele zboară. Am două luni deja de când sunt aici. Nici nu mai vreau să mă duc acasă. Dar presupun că o să trebuiască.

— Te temi de o recădere?

— De aia mi-a dat Domnul un semn așa vizibil, ca să-mi aducă aminte, zice și-și scutură ciotul. Unii dintre noi nu se descurcă cu semne mai subtile.

— Chiar crezi în Dumnezeu?

— Am de ales? Dacă nu era Dumnezeu, aș fi murit. Nu m-ar fi găsit nimeni decât când ar fi fost prea târziu. Trebuie să fie vreun motiv pentru care mă fâțâi pe-aici cu ciotul ăsta, nu crezi? Cu siguranță atrage atenția tuturor. Uite ce... în locul ăsta toată lumea are probleme cu Dumnezeu. Vin aici după ce și-au demonstrat

că nu-și pot controla viețile proprii și se apucă să vorbească întruna despre existența sau inexistența lui. Ei, asta e dovada.

Agită ciotul.

— Poate ai fost menit să dirijezi un cor, zic.

— Atinge-l, zice Doug.

Oferta mă ia prin surprindere. Apoi îmi dau seama că chiar vreau să-l ating. Botul de carne e neted ca un stâlp de balustradă.

— Mulțumesc, zice Doug, după care-și ia cu mâna sănătoasă ceașca și se depărtează.

Când o văd pe Glinda, mai târziu, încă am pe degete senzația ciotului lui Doug.

— Cum te simți, dragă?

Ne-am așezat în cămăruța cu televizor din spatele salonului de dezintoxicare.

— M-au trezit de trei ori astă-noapte ca să-mi măsoare pulsul și respirația. Cred că se temeau de convulsii. Aveam obiceiul și să iau mult Valium ca să mă liniștesc după coca și se pare că sevrajul de Valium e mai rău decât cel de coca. Noaptea trecută m-am speriat de-a binelea.

— Dar ai dormit?

— Cât nu m-au trezit.

Am grijă să-i spun Glindei foarte puține despre reabilitare. Dacă-i zic că e liniște și pace, s-ar putea s-o fac să vrea să fugă. Nu-mi exprim nicio opinie. Încerc doar să ascult.

— O să mă-ngraș ca o scroafă aici, mămico. Mâncarea are așa de multe calorii. E grețos. Toată lumea roade continuu la bomboane.

— E o sală de gimnastică drăguță și-o piscină.

— N-am voie să le folosesc cât mă dezintoxic.

— Nu mai e mult.

— Mai e destul. Și mor de frig. O să-mi trimiți o geacă și niște cizme?

— Sigur.

— Și vrei să-i suni pe toți oamenii ăștia și să le zici că-s în spital, bolnavă, dar să nu le spui și unde?

Îmi întinde o listă scrisă de mână.

— Da.

— Te iubesc, mămico, zice Glinda ca un copilaș. Chiar că da.

Mă gândesc la Glinda când era mică. La cinci luni, jucăria ei preferată era ceva ce se numea Săltărețul. Se împingea din dușumea cu piciorușele acelea care nu puteau să pășească încă și țopăia cu orele. Era nespus de exuberantă și bucuroasă. Chiar și atunci se droga cu ceva.

Toată copilăria ei, Glinda păruse să funcționeze pe bază de adrenalină pură. Îmi spunea povești. Distra pe toată lumea cu monologurile și cântecele ei haioase; vrăjea pe oricine. Apoi, la treisprezece ani, devenise adolescentă și parcă o pierdusem. Apoi criza — iarbă, alcool, amenințări cu sinuciderea — după care

problemele păruseră să treacă. O consultaseră niște psihiatri scumpi, care nu-și dăduseră seama, însă, că avea o problemă cu drogurile. Apoi, la șaisprezece, Glindei i se oferise un rol într-un film și descoperise, în fine, ceva ce-i plăcea mult. Actoria părea s-o echilibreze și n-aș fi putut oricum s-o opresc, așa că am lăsat-o să facă asta. Mă temeam continuu pentru ea, însă era decisă să joace și a avut succes. Am presupus, prostește, că-și stăpânea impulsul legat de droguri. Și eu ajunsesem actriță la șaisprezece ani. Mi se părea ceva normal.

— Știi când mi-am dat seama că am o problemă, mami?

— Nu, zi-mi.

— Vara trecută, când am încercat să trec prin tunelul Holland. Eram blană de la coca și mi s-a părut că așa m-aș putea sinucide mai ușor. Dar n-am putut. După aia m-am dus la niște întâlniri de consiliere antidrog, dar nu s-a prins de mine. Mă seca toată pioșenia aia ipocrită, faza cu „o putere mai mare". Adormeam la întâlniri. Nu eram gata. Apoi, când a venit oferta marelui film și m-am mutat în L.A., situația s-a înrăutățit. Mă trezeam pe câte o plajă din Malibu fără să știu cum am nimerit acolo. Mă trezeam că hoinăresc pe Autostrada Coastei Pacificului, pe întuneric. A fost un vis urât.

— De ce nu mi-ai spus?

Chiar în clipa când am întrebat asta, încercam să nu cred o iotă din ce-mi spune. Ca toți părinții, voiam să resping adevărul. Apoi mi-am zis: „Tacă-ți fleanca și

ascultă. Ascultă și gata. Dacă dragostea înseamnă să asculți, era rândul meu s-o ascult, indiferent cât de vinovată m-aș fi simțit.

— Mi-a fost rușine. Nici eu nu-mi dădeam seama cât e de grav. Nu credeam că o să înțelegi. Nu mă înțelegeam pe mine. Până la urmă am ajuns la un punct în care voiam tot timpul să mor. Mă tot gândeam cum să mă omor. Luam supradoze, intenționat. Apoi mi-am zis că nu vreau să mor, totuși. Atunci am decis să mă întorc acasă.

— Glinda, ești în siguranță acum. Pe cuvânt.

— Doamne, așa sper. Nu se poate avea încredere în mine dacă umblu pe-afară. Știu asta.

— E totuși ceva.

— O să mai stai o noapte?

— Nu știu care sunt regulile aici. Dacă pot, stau. Am o întâlnire cu un consilier în dimineața asta.

— Ți se spune că statul aici e voluntar, dar adevărul e că nu poți să pleci când vrei.

Nu zic nimic.

— Se zice că poți oricând să iei o mașină spre aeroport, dar nu-i așa de fapt. Ești în mijlocul tundrei înghețate, în pustiurile Americii, zice Glinda.

— Glinda, mai știi cum voiai mereu să mă duci în complexe balneare unde nu se servea alcool?

— Mda.

— Ce părere ai despre asta?

— Voiam să mă ții departe de tentație. Voiam să

fiu în siguranță.

— Și?

— Încerci să spui că aici mi-e locul?

— Ce crezi? Nu-i decizia mea, e a ta.

Consiliera Glindei se numește Rae-Lynn, e scundă, musculoasă și tuciurie. A fost halterofilă la categoria ușoară. Are biroul plin de animăluțe de pluș și cărți poștale cu mesaje siropoase. Poartă un pulover roz, cu o inimă din sclipici roșu în mijloc.

— Cândva am fost o curvă și o drogată fără adăpost, zice. Dacă eu mi-am putut reveni, atunci oricine poate. Uite, am vorbit cu Glinda mai de dimineață și i-am citit interviul de internare de astă-seară. Ce-o ajută: știe că are nevoie de ajutor. A cerut ajutor. Ce-i stă în cale: majoritatea n-o scoate la capăt. Cel mai bun lucru de făcut e să te uiți la propria relație cu substanțele și s-o lași să-și revină în felul ei. Suntem cu toții diferiți. Aș sugera să faceți programul de familie aici — dacă vrei. Și să obțineți ceva sprijin de la Alcoolicii Anonimi.

— Îți poți da seama ce șanse are Glinda?

— Nu-mi pot da seama, nimeni nu știe exact. E bine că a cerut ajutor. Unii ajung aici împotriva voinței lor și tot se fac bine. Nu se poate prezice. Minunile se-ntâmplă uneori. Nu ține de noi. Dacă vrei certitudine, n-ai ajuns în locul potrivit.

Locul potrivit, locul nepotrivit, nu ține de noi, minunile se-ntâmplă. Ce limbă se vorbește aici?

— Cum pot ajuta?

— Ți-am spus. După asta, nu poți decât să lași lucrurile să se desfășoare.

— Niciodată n-am lăsat lucrurile să se desfășoare pur și simplu.

— Poate de aceea e timpul să începi acum.

— Pot să încep în altă zi?

— Sigur, dar n-o s-o vezi prea des pe Glinda. Poți veni în vizită uneori.

— Vreau doar să mai stau o noapte, să-mi limpezesc mintea.

— E o idee bună, zice Rae-Lynn.

Niciodată nu mi-aș fi închipuit că ideea mea de refugiu ar putea fi o odaie cu două paturi înguste nituite în dușumea și un covoraș de hârtie pe pardoseala băii. Fără telefon, televizor sau radio. Dar îmi plăcea camera. Nu putea ajunge nimeni la mine acolo. Nici surorile mele, nici părinții, nici soțul și nici prietenii. Mă puteam gândi la viața mea.

Ce greșisem cu Glinda? Când era mică, după plecarea tatălui ei, am decis că-i voi fi și mamă, și tată. N-avea de gând să plătească alocația? Atunci să-l ia naiba. Mă descurcam eu cu ea. Și în perioada aceea am obținut rolul lui Blair ticăloasa în telenovela *Lumea lui Blair* și făceam grămezi de bani. Îi trebuia un tată. O mamă și o dădacă nu erau de ajuns. Eram atât de ocupată să lucrez și să-mi văd de viața amoroasă, că abia dacă aveam timp de viața Glindei. Îi cumpăram necontenit lucruri pe care

nu le voia și care nu-i trebuiau.

Aparțin unei generații care credea că un copil poate trece prin orice. Ne-am căsătorit și-am divorțat ca și cum n-am fi făcut decât să ne mutăm dintr-un apartament într-altul. Adevărul e, însă, că un copil nu poate îndura orice. Glinda lua totul personal, suferea din orice. Ar fi trebuit să ascult, însă aveam mereu de lucru.

Personajul Blair din *Lumea lui Blair* e cel care s-a lipit de mine. Blair era o nemernică intrigantă cum scrie la carte — o femeie care se tot mărita și devenea, după fiecare divorț, din ce în ce mai bogată. Evident că toată lumea credea că asta mi se aplică și mie. În ochii publicului *eram* Blair. Ticăloșii rămân mai degrabă în memorie decât îngerii, iar Blair era personajul negativ prin excelență. Era un fel de regină din *Albă ca zăpada*. Chiar credeai c-ar fi fost în stare să otrăvească mere.

N-am crezut niciodată că aș fi varianta de Manhattan a lui Meryl Streep, dar îmi plăcea să joc în telenovelă. Îmi organiza viața. Ajungeai la studio devreme și ziua întreagă era sufocată, pur și simplu, cu muncă. Era de repetat dimineața și de înregistrat după-amiaza. Nu exista timp ca să-ți faci griji pentru propria-ți viață. Personajul jucat te epuiza. Blair era o psihopată cum scrie la carte. Fără conștiință. Nu-i păsa nicio secundă de nevoile altora. Femeile o iubeau fiindcă erau opusul a tot ce fuseseră ele învățate să fie. Bărbaților le stârnea curiozitatea, din același motiv. Asher s-a îndrăgostit de mine în perioada în care o jucam pe Blair. Cred că a fost

un pic dezamăgit când a descoperit că nu eram la fel de ticăloasă ca personajul meu. Unii bărbați simt nevoia unor femei dure ca să-și arate valoarea. Asher avusese o mamă severă și un tată dezamăgitor. Îi plăcea provocarea de a mă huidui în calitate de Blair. Eu însă, pe sub carapace, sunt moale, ca și el. A fost oare Asher dezamăgit să descopere asta? Dacă da, nu mi-a arătat-o niciodată. Iar eu n-am avut grijă să-mi ascund fragilitatea.

Împrumut o canadiană și cizme de la unul dintre cei care lucrează la un pupitru lângă camera mea și mă aventurez iarăși în frig. Răsuflarea îmi iese din gură în fuioare albe. Pe cărarea ce dă înconjur lacului sunt ace moi și cafenii de pin, în care piciorul mi se afundă. Pinul albastru de lângă potecă se ridică impunător deasupra capului meu, ca într-un basm. Lacul înghețat absoarbe lumina firavă în suprafața sa lustruită ca o gresie. Pescarii la copcă sunt încă acolo, așteptând răbdători. Dacă ar fi să stau într-una dintre colibele acelea mici de pe gheață și să cobor în lacul înghețat o gută, m-aș alege cu ceva de-ale gurii?

Mă gândesc la lucrurile pe care mi le-a spus Rae-Lynn și-mi amintesc toate acele nopți în care mama venea beată-cui de la petreceri. Nu ne-am gândit niciodată la ea ca la o alcoolică, însă adevărul e că nu izbutea să sărbătorească altfel decât trăgând zdravăn la măsea. Țin minte odată, eram în Paris cu familia, când am băut așa de mult — aveam optsprezece ani — că m-am dus la baie și mi-am lipit obrazul de gresia albă și

rece de pe podea. Nu-mi puteam mișca mădularele. Eram paralizată. Nu m-am gândit la asta prea mult, nici mama, care se aflase și ea de multe ori în starea aceea, însă acum, dacă stau să chibzuiesc, pare că ar fi trebuit să-mi fac griji. Părinții mei ar fi zis „prostii!“ Nu-i suportau pe cei care nu beau. Mama se uita la un cocktail de vodcă și martini ca la un elixir magic. Transforma ziua în noapte, tristețea în bucurie, furtunile în raze de soare.

Chiar și după prima operație la șold încă mai încerca s-o convingă pe Antonia să-i aducă vodcă la spital. Nu am motive să mă îndoiesc că Glinda s-a născut cu predispoziția de a-și trata problemele cu substanțe ce alterează starea de spirit. Așa eram și eu. Cum ar fi fost viața mea dacă m-aș mai fi oprit din băut? În ziua aceea, în pădure, decid să încerc. Nu-i spun asta Glindei când ne vedem înainte de zborul spre casă. Am semnat pentru programul de familie peste trei săptămâni și m-am văzut iarăși cu consiliera Glindei.

— N-am vrut să insinuez că ai fi alcoolică, zice Rae-Lynn. M-am gândit numai că ar trebui să vezi cum se prezintă lucrurile dacă nu bei. Uneori asta poate fi de folos. Uneori perspectiva se schimbă. E decizia ta, normal.

— Aici oamenii sunt așa de calmi, zic. Te face să te gândești că au ceva special de oferit. Aș vrea și eu să fiu calmă.

— Calmul îți aparține, dacă vrei, spune Rae-Lynn.

Ah, dacă ar fi așa de ușor. Pe drum spre casă îmi

dau seama că întreaga lume înconjurătoare e o conspirație ca să mă facă să beau, însă n-o fac. Și e greu să mă abțin. Pinii și tăcerea de la dezintoxicare fac asta să fie mai ușor. Pe avion, mă gândesc necontenit că un singur pahar m-ar face să revin la calmul acela, cu toate că sunt conștientă că nu-i așa. Izbutesc să rezist — Dumnezeu știe cum. Rezistența mea durează câțiva ani, timp în care Glinda își întărește abstinența. Apoi recad în consumul câte unui pahar cu vin — mai ales când nu-i Glinda de față.

— Pe unde naiba îți umblă mintea, mămico? întreabă de peste masă Glinda.

— Prin codrii din Minnesota, cu ani în urmă.

— Nu era frumos? Nu mi-a plăcut dezintoxicarea, dar locul mi-a mers la inimă. Aproape că nu-mi venea să mai plec, atunci când mi-au zis că se poate.

— Știu. Te temeai să pleci și te temeai să rămâi.

— Mi-ar plăcea să putem merge acum acolo — să ne retragem un weekend — dar trebuie să mă gândesc la asta, zice și se bate pe burtă cu mâna umflată.

— Te iubesc din toată inima, Glinda.

— Și eu pe tine, mămico.

— Să plătim nota și să mergem la cumpărat hăinuțe de bebeluș.

— Daaaa! zice Glinda.

Ieșim din restaurant și ne aruncăm în terapia prin shopping.

Chiar și în momente dintre cele mai tensionate

între mame și fiice, mersul la cumpărături e un panaceu. Îmi place s-o văd pe Glinda arătând frumoasă într-o rochie nouă. Aproape că nu-i nimic care să nu poată fi rezolvat de o rochie nouă. Până ce vine nota de plată.

Însă terapia prin shopping nu-i tocmai ușoară cu o fată care deja e-n cinci luni și se face tot mai rotundă. Nimic nu se potrivește când intri în etapa în care copilul crește înăuntru. Ajungem toate să purtăm aceleași rochii-sac ponosite, sau blugi cu talie elastică — ori colanți făcuți pentru femei-gigant. Sau alte flecuștețe elastice. Cine-a zis că dacă sarcina ar fi o piesă de teatru, ai renunța la ultimul act? Poate am face-o toate. Să dormi nu poți, să porți ceva elegant nu, la volanul mașinii nu încapi și te legeni ca o rață, în loc să plutești eteric ca o prințesă. Pare că n-o să se termine în veci. Doar amnezia ar determina vreo femeie s-o facă iarăși. Cu toate că ne iubim copiii mai presus de imaginație, mai presus de orice așteptări. Natura e o mamă foarte isteață.

Intrăm deci într-un butic scump și cumpărăm hăinuțe de sugar confecționate de femei sărace ca să-și hrănească propiii copii, pline de etichete în franceză și italiană, majoritatea afișând nume de bărbați ce nu vor fi gravizi niciodată.

Partea a doua

Iarna

5
Banii sunt rădăcina

Să ne trăim dar clipa. E muritoare
firea,
Viața e-un vis și iute pogoară
nimicirea,
Totul e pulbere și praf, și-n
pulbere-azvârlit,
Rămâi fără de vin, de cântec și de
joc —
la nesfârșit.

— Rubayat de Omar Khayyam

Când l-am cunoscut pe Asher Freilich aveam patruzeci și cinci de ani și trăiam cu un actor suficient de tânăr ca să-mi fie fiu. Fiica mea avea treisprezece ani și era mai matură decât iubitul meu de douăzeci și șase de ani. Îmi place să mă gândesc la Nikos ca la o reîncarnare greco-americană a personajului Cheri al lui Colette, însă se simțea de fapt mult mai în largul său la un dineu în Astoria decât s-ar fi simțit vreodată purtându-mi șiragul de perle într-un iatac de pe lângă Bois de Boulogne. Mă încurcasem cu el pur și simplu din cauza faptului că aducea cu James și pentru că avea o pulă neobosită. Cumva, trecuse de la a rămâne la mine peste noapte la a nu se mai duce la el acasă. Eram însă ocupată cu săpunul meu și n-apucam niciodată să-i fac vânt de-a binelea și să-mi recapăt cheia de schimb.

L-am întâlnit pe Asher la un spectacol dedicat bolnavilor de SIDA. Mii de actori tineri și gay, și printre ei Asher — figura paternă cu păr argintiu. Arătos, înalt, cu ochi căprui-aurii, mi-a câștigat inima amintindu-și toate filmele mele — chiar și pe unele pe care aș fi preferat să le uit! Era genul de bărbat la care nici nu m-aș fi uitat în anii mei mai tineri — foarte responsabil, proprietar de acțiuni și obligații și companii ce făceau chestii ascunse, gen construit de conducte și purificat de apă. Era un văduv îndoliat (și înainte de asta căsătorit și divorțat aproape la fel de multe ori ca mine), plin de parale, însă nu asta îmi plăcea la el — eu, care întreținusem mereu rataţi artistici. Îmi plăcea, la el, că-mi

aducea aminte de tata. Aveau în comun până și aceeași zi de naștere, în zodia Leului — 10 august — și aveau amândoi aceeași energie feroce și umor newyorkez. Asher era atât de departe de a fi genul meu încât i-am spus psiholoagei mele din clipa aia — un munte de femeie cu părul cărunt ce se numea Bobo Bressler (pe numele de fată Barbara Neuwirts, autoare a unor cărți de autoperfecționare în domeniul sexual; *Cum să fii propriul tău sexolog* era cea mai cunoscută) — că n-aș putea în veci să fiu cu el. Dar n-a crezut gogoșile pe care le îndrugam.

— *Poți* iubi un bărbat care te adoră! a zis. Doar întoarce-ți privirea.

(I-am folosit adesea expresia sfătuindu-mi prietenele care și-au întâlnit bărbatul visurilor și nu-și dau seama. „Întoarce-ți privirea", zic.)

Isadora avea aceeași părere.

— Dacă nu pui laba pe el, să știi c-o fac eu.

Văzuse îndată că încercam să mă conving singură că n-am de-a face cu un tip fantastic.

Sfatul ei și cel al analistei s-au dovedit bune: Asher era amuzant, sensibil, drăguț și avea mania de-a face cadouri. Cumpăra giuvaiericale ca și cum ar fi fost bomboane de ciocolată. Și mai cumpăra și bomboane de ciocolată pe deasupra. Erau mai ales pentru Glinda, care l-a adorat din prima, l-a disprețuit imediat după căsătoria noastră, apoi s-a legat de el pe viață. Asher o iubea și el pe Glinda. Uneori lăsa impresia că o iubește mai

mult ca mine.

Nikos a încercat la început să-mi ceară ceva bani de „pensie alimentară", însă Asher m-a trimis la avocatul său de modă veche, onorabilul (mă jur că așa-și zicea) Thomas Breedwell, care a zis că una ca asta n-avea cum să țină în tribunalele din New York. Așa că mi-am recăpătat cheia. Și, mai uimită eu decât oricine, am renunțat la actorașul meu șomer, care mă înșela, pentru un milionar bun la suflet. Îmi ieșisem într-atâta din propria piele cu asta, încât amicii mei erau prea amuzați ca să mai fie și invidioși. Cel puțin la început.

Nu ne spuneau mamele noastre, dintotdeauna, că „e la fel de ușor să te măriți și cu un sărac, și cu un bogat?" Ei bine, pentru mine n-a fost. Dacă nu plăteam eu facturile mă simțeam lipsită de control. Pe lângă asta, eram dintr-o generație care socotea că purtatul de pantaloni, financiar vorbind, ne dă drepturi egale. Ha! Când l-am cunoscut pe Asher a trebuit să-mi revizuiesc din temelii opiniile despre bărbați. Și despre mine însămi.

Dar unde era ghimpele din coastă? Un timp, ghimpele nu s-a ivit. Glinda și cu mine ne-am mutat în duplexul de paisprezece camere, ca un muzeu, pe care-l avea Asher pe Fifth Avenue. Îmi imaginasem că aveam să-l fac luminos, că aveam să facem drumuri cu avionul până la Milano și să umplem spațiul cu un mobilier fantastic, pe care să-l punem în evidență cu obiecte de artă contemporană. Însă Asher n-a putut îndura să schimbe nimic. Ultima sa soție — cea moartă, neprețuita lui —

decorase apartamentul de-a lungul anilor. Orice schimbare ar fi ucis-o din nou.

Nu-i suportam aranjamentul. Piese de mobilier franțuzesc din secolele al șaptesprezecelea și al optsprezecelea, covoare aubusson, tapiserii Gobelins, candelabre și cutiuțe aurite, tablouri de mâna a treia de prin secolul optsprezece, din școala de pictură X ori Y. Regretata soție a lui Asher avusese mai mulți bani decât gust. Dar ce puteam să zic? Dacă-i respingeam decorațiunile era ca și cum aș fi respins-o pe ea cu totul. Murise după o lungă suferință, de cancer la sân. Cum să-i mai dau o lovitură?

Asher era generos și iubitor. Ce-i lipsea în materie de tehnică sexuală compensa prin entuziasm. Se desfăta cu intimitatea cotidiană a mariajului. Dar era cu adevărat intimitate? După o vreme, viața alături de Asher m-a făcut să pricep de ce Freud zisese că nici măcar el nu poate analiza o frumusețe sau un milionar. Banii lui Asher făceau ca lumea să-l pupe mereu în fund, lucru care-l făcea totodată nesigur și arogant. Dar tot eram hotărâtă să fac căsnicia asta să meargă. Avusesem destule relații care se duseseră de râpă. Asta avea să dureze.

Mai era, apoi, și problema copiilor lui.

Dickie (Richard în public) avea patruzeci de ani și lucra cu tatăl său. Nu mă privea nici pe jumătate cu neîncrederea cu care mă trata soția lui, Anita, o individă bârfitoare, avidă și lacomă care era sigură că mă căsătorisem cu Asher doar pentru bani. Și mai era Lindsay,

fiica lesbiană și dincolo de orice reproș. Asher se tot ruga pentru o minune, încerca să o mărite. Nu folosea niciodată cuvântul *gay*. Oare credea că partenera ei, Lulu, îi era doar colegă de cameră? Așa se părea. Lindsay era tolerabilă, însă partenera ei miza pe o moștenire consistentă. Cu toate că amândoi copiii lui Asher aveau la dispoziție conturi generoase, apariția mea în scenă avea mare șansă să diminueze patrimoniul tuturor.

N-aveam, totuși, nevoie de banii lui Asher. Pe atunci scriam scenarii și-mi mergea bine. Doar când am decăzut în viața de casnică și am încetat să scriu, devenind producătorul și regizorul vieții noastre sociale, banii au început să-mi pară necesari. Evident, nevoile mele se extinseseră la nivelul veniturilor soțului meu. În loc să cumpăr de la Loehmann's, cumpăram de la Valentino. În loc să cumpăr caviarul de la Zabar's, îl cumpăram de la Petrossian. În loc să gătesc pentru seratele noastre, angajam un șef bucătar. Singurul lucru pe care nu l-am făcut a fost să angajez o asistentă/organizatoare de petreceri. Asta făceam singură. Trebuia să mă ocup cu ceva în afară de hălăduitul prin magazine.

Nu mă înveselea nimic. Consumul de fițe este, în New York, un urcuș fără capăt. Oricât de extravagant ai fi, altcineva e și mai și.

Înțelegeam toate astea, după copilăria petrecută la Hollywood. Nimic nu era real. Nimic din toate astea nu

conta când aveai insomnie la trei dimineața și diavolii se ridicau din adâncuri ca să te bântuie. Însă pentru Asher era o parte a concursului de măsurat puța pe care-l reprezenta viața lui. O soție frumoasă, un avion personal, un duplex pe Fifth, o fermă în Connecticut, o casă pe plajă în Long Island, o vilă la Cap Ferrat, un bucătar ce lucrase pentru George Soros. Toate acestea contau fiindcă intimidau alți bărbați și atrăgeau femeile. Erau semne ale dominanței care făceau ca alte primate să-ți pupe dosul. Și evident că, atunci când o făceau, te simțeai totodată cinic și bănuitor.

La balurile de caritate unde trebuia să ne ducem, mă amuzam uneori imaginându-mi că toți participanții erau babuini sau giboni care se despăducheau unii pe alții, expunându-și dosurile roșii, îngenunchind înaintea milionarilor celor mai filantropi și culegându-le (apoi mâncând) puricii din blană. Ritualurile astea erau cât se poate de evidente. Nici nu puteai avea o conversație decentă, fiindcă abia dacă puteai auzi pe cineva vorbind. Însă doar observând acest dans al primatelor îți puteai da seama cine era sau nu important. Adunătura asta de strângători de fonduri și de directori de fundații caritabile era dispusă să facă frumos pentru sume relativ mici. Născuți în genunchi, abia așteptau să cadă cu fața la pământ, iar țintele lor milionare știau asta prea bine.

— Uite-l pe franțuzul fals de la muzeu, zicea Asher. Hai să-i dăm un pic de lucru ca să-și facă banii.

După care mă uitam cum Simon din Sinalunga

făcea sluj pretinzând că nu face sluj, invitându-ne la prânz, încercând să stabilească o zi în care să vină la noi în apartament ca să evalueze picturile, pretinzând în tot acest timp că nu-l interesează decât arta.

Lui Asher îi plăcea să facă din Simon o maimuță, îi plăcea la nebunie să-l vadă cum aruncă ocheade decolteului rochiei mele roșii de la Valentino, se distra de minune urmărindu-l cum încearcă să-mi numere diamantele din colier. Nicicând nu eram mai uniți, în calitate de cuplu, decât în public, în bătaia blițurilor. Era cel mai bun spectacol al nostru. Bănuiam că la fel stăteau lucrurile pentru multe dintre cuplurile de la petrecere, care flirtau ca o pereche de guguștiuci în public, după care se duceau acasă și nu-și mai vorbeau deloc — ca niște copilași de doi ani absorbiți fiecare de căldărușa lui de nisip.

Simon-barbișon, gătit într-un smoching cusut manual, vorbind cu un accent cunoscut doar directorilor de muzee și prezentatorilor de concerte de muzică clasică, îi tot trăgea cu noua aripă de clădire pe care o construia în Central Park. Asher se prefăcea că-i fascinat.

— Ați fi gata s-o numiți Aripa Freilich? a zis.

— Depinde.

— Cât ar costa?

— Nu-i doar o problemă de bani.

— Atunci care-i problema?

— V-aș putea invita la un prânz la Trustees Room?

— Sunați-mă, a zis Asher și i-a întors spatele.

Nici nu ne depărtaserăm bine, că Asher a și spus:

— Maimuța aia zice că nu-i vorba despre bani.

— Șș, o să te audă.

— Vanessa, m-ar pupa în cur și dacă i-aș zice-o de la obraz. Tipii ăștia n-au sensibilități. Sunt la fel de sensibili ca un nenorocit de colac de toaletă. Abace umane cu nume italienești — asta-s tipii ăștia. Nu-i poți insulta. Crede-mă, am încercat.

Lui Asher îi plăcea să răscolească rahatul. Ăsta, de fapt, era unul din lucrurile care-mi plăceau cel mai mult la el. N-avea nimic sfânt. Cu excepția, poate, a răposatei neveste, cea care nu putea să greșească. E uimitor cât de sfinte devin consoartele după ce mor.

Fiindcă Dickie prelua treptat munca de zi cu zi la birou, Asher decisese să se facă artist. Știa destui artiști care-i ceruseră patronajul. De ce n-ar fi putut *ajunge* și el unul? Nu erau de el picturile de duminică ale idolului său, Winston Churchill, nici instalațiile de oțel ale amiculului său Arthur Carter, el voia să facă opere gigantice în pământ, ca Robert Smithson, sau să bage sub prelate monumente făcute de mâna omului, precum cea a lui Hristos. Instalațiile făcute în pământ îl atrăgeau prin dimensiuni, prin nevoia de a se cumpăra teren pentru ele, prin faptul că era nevoie de echipe întregi ca să le realizeze. Se părea că țevile și rezervoarele nu erau așa de diferite, cu excepția faptului că operele săpate în pământ nu aveau niciun folos practic. Și asta rezona cu cinismul lui Asher.

— Atâta vreme cât construiesc doar instalații de apă, aș putea fi trecut cu vederea, socotit un neisprăvit bogat — dar dacă fac asemenea chestii sunt artist! Ce-mi place! Arta e definită drept ceva nefolositor.

Asher se îmbogățise din diferite afaceri, de la finanțe și imobiliare până la instalații de apă potabilă.

Mai mult decât orice operă de artă contemporană, Asher admira *Digul în Spirală* al lui Smithson, construit în Marele Lac Sărat din Utah. A trebuit să zburăm până acolo și să-l cercetăm din toate pozițiile. Ne-am cumpărat toate cataloagele și-am băgat de seamă felul în care-și schimbase culoarea de-a lungul anilor. Știindu-l interesat de Smithson, Fundația Dia încercase să-l convingă să restaureze digul, însă Asher voia să construiască ceva la fel de măreț ca *Digul Spirală*, ceva pe care să-și pună numele. Se săturase să fie sponsor, voia să fie artist. Și de aici a apărut ideea de a-l angaja pe Smithson ca profesor.

— A murit, am zis. A murit într-un accident de avion în anii șaptezeci.

— Păi atunci să găsim alt artist care lucrează cu pământ.

— Nu-i tocmai ușor. Arta care folosește pământ nu mai e la modă.

Și atunci a decis să mă ducă într-o excursie pe la cercurile de pietre din Anglia și Irlanda.

— Oamenii și-au slăvit mereu zeii cu pietroaie și pământ? a zis.

— Dar tu nu-l slăvești pe Dumnezeu, te slăvești pe tine.

M-a privit critic, aproape dezaprobator — ca un satrap pe cale să pună să i se ucidă concubina. Apoi a izbucnit într-un hohot de râs.

— De aia te iubesc, Nes, fiindcă nu-mi merge cu tine. Mă cunoști, puiule.

M-a strâns de mână, mai să-mi secționeze un deget cu diamantul imens, galben, pe care-l purtam.

— Au! am țipat.

— E mortală chestia aia. Altă dată să-mi amintești să-ți iau unul mai mic.

Îl cunoșteam, da. Însă mă cunoștea și el? Știa că-l iubeam din toată inima: Voiam să clarific asta.

Adevărul este că vrem cu toții să fim știuți. Și în același timp ne temem de asta. Vrem să fim demascați, iar persoana care ne demască ne câștigă respectul. Acesta era motivul real pentru care se îndrăgostise Asher de mine. Faptul că-l cunoșteam îi străpungea singurătatea. Poate că soțioara-i cuvioasă, răposata, nu-l cunoscuse cu adevărat — deși el n-ar fi admis asta nici față de sine însuși.

Banii sunt ca sexul. Uneori, cu cât ai mai mulți, cu atât ai mai puțini. Cum zic înțelepții chinezi, nici toți banii din lume nu-i pot opri pe ceilalți să te vorbească pe la spate. Însă Asher aduna bogății în principal pentru a-i impresiona pe ceilalți bărbați cu grămezi de bani. Erau egalii săi, cei pe care trebuia să-i impresioneze. N-o

să uit niciodată ziua în care un contemporan de-al lui a cumpărat un Concord dat la casat cu planul de a-l transforma în avion personal. Asta aproape că l-a scos din minți pe Asher.

— Știu că-i o idioțenie nepractică, însă mă zgândărește rău. Nemernicul o să ajungă la Paris în trei ore, în timp ce mie îmi ia șase!

— Dar cât costă zborul?

— Nu *asta* contează.

— Și nu poți zbura cu el în California.

— Aș putea încerca să mai modific regulile dacă aș avea așa ceva.

— Avem, totuși, un avion frumos!

În momentul acela avea un Gulfsteram IV.

— Dar cu un Concorde am putea avea un palat zburător.

— Pentru reduși la creier. Și care-i treaba?

— Scârba aia o să aibă ceva ce nu mai are nimeni.

— Sultanul Bruneiului are o groază de chestii pe care nu le mai are nimeni — inclusiv un harem.

— N-am fost la liceu cu sultanul Bruneiului!

— Deci despre asta-i vorba? Liceu?

— Păi, normal.

— Ce copilăresc! Nu toată viața are de-a face cu liceul!

— Poate pentru mine are de-a face. Plus că... tot ce ține de bani e copilăresc. Și ce? Tot cumpăr cu ei lucrul de care am cea mai mare nevoie.

— Adică ce?

— Respect.

— Sau duplicitate. De ce ți-ai dori asta?

— Toată lumea are parte de duplicitate din partea semenilor. Aș prefera să am parte de ea confortabil. Tata n-a învățat niciodată asta.

— Nimeni n-ar putea zice că nu ai parte de confort. De *asta* mă asigur eu.

— Și de asta te iubesc, puștoaico.

Și m-a pupat pe nas.

În felul lor, și părinții mei se dovedeau la fel de ahtiați după bani — la o scară mai mică. Crescuseră în timpul Crizei și pentru ei Criza era încă o realitate. Transmiseseră realitatea asta asupra fetelor lor. Toate trei eram afectate de grija lor pentru bani. Toate trei ne simțeam sărace, cu toate că urma probabil să-i moștenim, nu cunoșteam lipsurile și nici nu ne spetiserăm muncind în fabrică. Dar eram, în adâncul nostru, niște Oliver Twist care țipau „Vrem mai mult, vă rugăm."

6
O ființă umană

Un om ar trebui să fie în stare să schimbe un scutec, să plănuiască o invazie, să taie porcul, să facă planurile unei clădiri, să scrie un sonet, să țină evidența contabilă, să ridice un zid, să așeze un os la loc, să-i aline pe muribunzi, să primească comenzi, să dea comenzi, să coopereze, să acționeze singur, să rezolve ecuații, să analizeze o problemă nouă, să dea cu furca prin bălegar, să programeze un computer, să gătească o masă gustoasă, să lupte eficient și să moară demn. Specializarea e pentru insecte.

— Robert Heinlein,
Străin în țară străină

Iarna își sporește asediul. Vremea devine tot mai ciudată — o zi e frig, următoarea e fierbinte ca focul. Sunt tornade ca în Kansas prin New York și nopți umede ca-n New York în Kansas. Sunt inundații în New Jersey și Connecticut. Dunele nu mai pot ține pasul. Nici măcar miliardarii din East End nu-și pot reface dunele de nisip suficient de rapid cât să-și salveze „colibele“ ce costă milioane.

Plajele cu lagune sunt forme de relief temporare — precum cascadele, precum noi. Întreaga planetă se scurge parcă. Sau se transformă în cenușă. Ne-o scoatem din cap, cum fac oamenii. „Nici la soare și nici la moarte nu te poți uita fără să clipești“, a zis La Rochefoucaud. Moartea unei planete s-ar putea să fie prea mult de absorbit, însă majoritatea deceselor sunt mult mai puțin abstracte și mai puțin apocaliptice. Încep cu o uimitoare simplitate.

Portarul sună la ușă:

— Soțul dumneavoastră a căzut pe hol.

Iar eu sunt într-un body de gimnastică, cu picioarele goale, gata să mă apuc de exerciții cu Bărbatul din Balcani, antrenorul meu sârb.

— Trebuie să plec, îi spun Isadorei.

Vorbesc des la telefon cu ea.

— De ce?

— Asher a căzut pe hol!

— Doamne-Dumnezeule! Să mă suni înapoi! îmi poruncește.

Dau fuga la ascensor, parcă mișcându-mă cu încetinitorul, și alunec până la parter, unde-l găsesc pe soțul meu cu fața cenușie și gâfâind pe pardoseala de marmură din hol, bâiguind:

— O să fiu bine, trebuie să mă duc până la birou...

Are niște spasme de vomă și se lasă la loc pe spate.

— Ambulanța e pe drum, zice portarul.

Afară, în stradă, s-a făcut deodată vreme geroasă, de decembrie. („Gheața e bună/Și va fi de ajuns", a scris Robert Frost despre sfârșitul lumii.) Ambulanța frânează scrâșnind pe aleea de acces în formă de semilună. Paramedicii apar și-l fixează pe targă.

— Sunt bine, mă duc la lucru, continuă el să zică, apoi își pierde cunoștința.

Ușile largi, duble ale ambulanței se cască pentru a-l primi. Cei de pe ambulanță îi pun perfuzie, îl întind în mașină și-i dau o aspirină. O vomită.

— Lenox Hill, spun paramedicii.

— Nu, la Spitalul New York, protestez știind că doctorul lui e acolo.

Se stârnește o dezbatere aprinsă cu cei de pe ambulanță, pe care o câștig.

Ajunși la spital, echipa de resuscitare cardiacă intră în acțiune, nu înainte însă de a-i verifica asigurarea de sănătate. Sunt ca într-o bulă — bula care mă cuprinde mereu în situații de urgență — lipsită de sentimente, dau ordine, nu ezit, nu mă îndoiesc. Devin întotdeauna

teribil de concentrată ori de câte ori viața cuiva pe care-l iubesc atârnă de un fir de ață.

Și, din nou, soțul meu varsă aspirina pe jumătate dizolvată. Totul e suspendat, ca aspirina aceea. Moartea este mereu printre noi, însă dorim s-o facem invizibilă fiindcă n-o putem îndura, cum nu putem îndura știrile despre cum, la un moment dat, soarele nostru se va stinge.

Ajung apoi la secția de urgențe și mi se spune că soțul meu a avut un infarct moderat. După care ajung la cardiologie și aflu că s-au înșelat în privința asta.

— Arată ca un anevrism disecant, zice chirurgul.

— Mai pot cere o opinie?

— Doar dacă-i doriți moartea, spune chirurgul. Timpul este esențial. Trebuie să intrăm în operație imediat.

— Dar a mâncat *micul dejun*, zic gândindu-mă la momentul când Glinda, de trei ani, trebuia să fie operată pentru ocluzie intestinală și fusese nevoie să așteptăm să-și digere cina.

— Nu e vreme, zice chirurgul, ca iepurele alb din *Alice în Țara Minunilor.*

A ajuns și Isadora între timp, și îmi traduce.

— Nu pot să aștepte, zice, dacă e vorba despre un anevrism.

— Ce-i ăla anevrism?

— Peretele vasului de sânge se umflă și poate plesni, spune cineva.

— A *și* plesnit, spune altă voce.

Acum soțul meu e lucid și preia controlul, apucând un suport de documente.

— Semnați aici, zice un doctor.

— Doriți o valvă de metal sau una de porc?

— Nu-mi pasă, zice Asher. Nu mănânc cușer.

Îl iubesc fiindcă, și într-un asemenea moment, încă se mai ține de glume.

Semnează și-l duc în sala de operații.

Îmi dau seama că tot n-am nimic în picioare și că port, peste costumul de gimnastică și colanți, paltonul lui mare, de lână. Tremur. Picioarele îmi sunt albăstrii.

Isadora mă ia de mână.

— O să fie bine totul, zice.

Nici eu și nici ea nu credem asta mai mult decât am crezut-o când soțul ei a sosit în coșciug acasă, după ce a fost surprins de o avalanșă, cu gura strâmbată de parcă ar fi zis „rahat!"

De când suntem prietene, Isadora a trecut printr-o serie de încercări ce ar fi frânt un spirit mai slab. A ajuns, de la o fată dezlănțuită, să fie o femeie înțeleaptă. De când iubitul ei soț a fost făcut terci de un copac în avalanșa aceea, a devenit cea mai spirituală femeie pe care o știu.

Isadora e o scriitoare care a devenit celebră fiind mult prea tânără și a trebuit apoi să se salveze de la autodistrugere. Aidoma mie, a traversat perioade cumplite în care trecea dintr-o relație în alta și lua droguri în

exces. Dar când a terminat-o cu toate astea, a devenit un model de seriozitate, ca fiica mea. I-am admirat nespus luciditatea și grația. M-a inspirat. Și, în ciuda faimei dobândite prea devreme și a criticilor pe care această faimă i le-a adus, a continuat să scrie. Să mergi mai departe e testul suprem al forței morale.

Sosește și fiică-mea, cu hainele pe care probabil că i le-am cerut. Are umorul acela maniacal ce izvorăște din groază:

— Ce poartă o femeie în timp ce soțul suportă o operație pe cord deschis? Se îmbracă în blugi și pulover Rykiel? Sau cu bluza Ralph Lauren și pantalonii Blue Cult? Și pantofii? Clergerie sau Blahnik? Și poșeta — Fendi sau Hermès?

Eu și cu prietena mea râdem, ca să nu plângem.

Pun mâna pe haine, mă duc la toaleta femeilor și mă îmbrac, ca și cum ar trebui să fiu îmbrăcată cum se cuvine pentru operația soțului.

Și așteptăm. Doctorii intră și ies, iar noi încercăm să-i poreclim. Îl avem pe doctorul Malac, cu brațe musculoase, abdomen cu pătrățele și tunsoare periuță, pe doctorul Val-Vârtej, care mai degrabă aleargă decât merge, și pe doctorul Rumegă, care mestecă încontinuu gumă. Doctorul Malac ne face un semn de victorie. Doctorul Val-Vârtej zice: „Până acum, totul în regulă." O groază de oameni în uniformă intră și ies în grabă din sala de operații. De parcă o întreagă echipă de baseball ar lucra la soțul meu. Ori două echipe.

În ultimii ani mi-am petrecut mare parte din viață așteptând prin spitale. Mai întâi au murit părinții soțului, aproape deodată. Apoi au început să se degradeze ai mei. Imediat ce ai pătruns în fălcile fantasmagorice ale spitalului, viața nu-ți mai aparține — ori poate îți aparține prea mult. Ai pătruns în timpul spitalului, care face ca totul să se deruleze cu pași de melc. Ești la capătul lanțului sacru al informațiilor. Toată lumea știe ceva, în afară de tine — iar dacă protestezi vei ști și mai puțin. În familia mea, eram cu toții într-o continuă escaladare a nefericirii. Ei, se părea că aveam să câștig concursul ăsta.

Telefonul mobil țipă strident. E sora mea Emilia — Em.

— Unde ești? se aude printre pârâieli.

Îmi dau seama că am neglijat să-i spun unde sunt.

— Asher a avut un anevrism de aortă. Sunt la Spitalul New York, aștept să se termine operația pe cord deschis.

— Doamne, zice soră-mea. Abia dacă te pot auzi.

— Ce-a zis? o aud pe cealaltă soră a mea.

— E la spital.

— De ce? mai apuc să aud, apoi îmi moare telefonul.

Stau lângă patul lui Asher, care e adormit la reanimare. Pielea îi e rece ca un cotlet congelat. Glinda plânge. Pleoapele lui Asher se zbat.

— Te rog, nu pleca, zic și-i ating brațul rece. Aș vrea să cunosc o *brucha*, dar n-am pic de educație religioasă. Nu vreau să rămân văduvă, ca surorile mele. Dar n-aș vrea nici ca el să trăiască cu o memorie zdrențuită. Cum să mă rog, și cui? Nu cred că Dumnezeu are o legătură personală cu fiecare dintre noi. Da, există ceea ce Dylan Thomas numește „forța ce prin tulpina verde mână floarea", dar e o forță personalizată. Cine știe? Nu ne vorbește fiecăruia în limba lui, și cu atât mai puțin în latină, ebraică, greacă, hindi. Cred în Dumnezeu sau în dumnezei, dar nu sunt sigură că Dumnezeu mai crede în *noi*. După ce-a fost de față la Holocaust, la uraganul Katrina, la cutremurul din Haiti, la 11 septembrie și la Abu Ghraib. După ce-a asistat la masacre în școli și la incapacitatea noastră de a le opri...

Dumnezeu e dezamăgit de noi. Am picat la toate testele. Nu suntem îndeajuns de calzi, de buni ca să fim salvați. Căldura inimii e înțelepciunea cea mai înaltă, zice Tora. După acest standard nu suntem înțelepți defel, noi care ne torturăm semenii și trăim de pe urma trudei unor copii cu pielea închisă. Na, că am zis-o. Asta cred. Undeva în univers trebuie să fie și spirite luminate, dar noi nu ne numărăm printre ele. Despică și zdrobește, fă lumea fărâme ca pe Turnul din Babel. Potopește- și înecă păcătoșii. Sunt șanse mari ca un alt episod al evoluției să producă ceva mai de soi decât torționarii purtători de arme care populează planeta noastră.

Doctorul Malac intră și-mi face semn să-l urmez

pe culoar.

— Soțul dumitale are multă baftă, zice. Colegul meu, doctorul Ahrens, care s-a nimerit să fie de gardă ieri, e specialist în reparații la aortă. A făcut o grefă superbă — una lungă, cu țesut de la vena safenă din picior. A fost o onoare să-l văd la lucru. Arată fantastic. N-a trebuit să lucrăm deloc la valve. E norocos soțul dumitale. Acum mai trebuie doar să sperăm că n-o să fie vreo infecție și că se va vindeca frumos. Nu dăm garanții, dar...

— Când o să se trezească?

— În câteva ore.

— De ce-i așa de rece?

— Trebuie să scădem temperatura corpului când facem operație pe cord deschis. Ar fi trebuit să vă avertizăm.

Ar fi trebuit, cred. Și mă cuprinde o imensă recunoștință că Asher e încă printre noi — oricare i-ar fi temperatura. Probabil e o binecuvântare că ieri știam atât de puține despre anevrisme. Să fi știut procentul de mortalitate, fereastra mică de timp în care se poate face ceva — aș fi făcut exact ce-am făcut. Instinctul s-a dovedit a fi o la fel de bună călăuză ca și cunoașterea.

— Mămico, e rece ca gheața, zice fiica mea, care n-a ciulit urechea la ce îmi spusese doctorul.

Începe să tremure. Îmi înhață mâna și mi-o strânge.

— Te superi dacă aștept pe hol? întreabă Glinda.

— Sigur că nu... poți aștepta unde vrei, zic.

Isadora mă îmbrățișează. Glinda o șterge.

Și de atunci încolo îmi petrec zilele și nopțile în spital. Între timp, nu mă dezlipesc de telefon, unde ascult sfaturile nefolositoare ale prietenilor sau recit conștiincioasă rudelor raportul medical făcut lui Asher. În New York ți se furnizează maseuri, psihiatri, acupuncturiști, chirurgi plasticieni. De parcă ai putea sălta ca pe arcuri și să-ți reconstruiești într-o clipită viața. De parcă asta ai *vrea*.

Mi-e destul de limpede că, dacă Ash n-o scoate la capăt, îmi vor trebui ani ca să mă obișnuiesc cu ideea. N-o să mă apuc să caut iubire în locuri nepotrivite. Nici n-o să postez anunțuri pe internet. Cum de știu asta? Știu și gata. Știu, fiindcă am o bună prietenă care și-a pierdut soțul într-o avalanșă, la cincizeci de ani, și i-a trebuit apoi aproape un deceniu ca să-și deschidă iarăși brațele și mintea pentru a iubi din nou. Nu poți înlocui pur și simplu oamenii ca pe tricouri sau ca pe tenișii. Am început să pricep că, dacă-l pierd pe Asher, o să mi se dea peste cap întreaga viață. Nu mi-am dat seama până acum cât de multă nevoie am de el, cât îl iubesc.

Am înnebunit eu, sau sesizez o nuanță de bucurie ascunsă în vocile cunoștințelor? Telefonul pare să șoptească: *Ce bine că n-am fost eu, ce bine că n-am fost eu, ce bine că n-am fost eu.*

Noapte de noapte, la miezul nopții, mă sună

fratele lui Asher din L.A.

— Ce-a zis doctorul?

— Nu prea multe.

— Nu se poate să nu fi zis ceva.

— Niciodată nu-ți spun ceva clar — știi doar.

— Cum se simte Ash?

— Habar nu are prin ce trecem. N-a fost conștient deloc în timpul ăsta. Îmi zice că eu am avut anevrism, nu el. Vrea să-i aduc mâncare chinezească.

— Păi cum așa? țipă vârstnicul meu cumnat. Ar trebui să fie la dietă, cu grăsimi puține.

— Atunci vino tu aici și pune-l să țină dieta. Nu vrea să mănânce altceva decât mâncare chinezească adusă de mine.

— Glumești?

— Deloc. Știi cât de încăpățânat e.

— Dar fă-l să mănânce mâncare sănătoasă. Viața lui depinde de asta.

— Încerc.

Și e adevărat. Isadora și cu mine ne ducem la un magazin bio și-i cumpărăm numai lucruri cu un conținut scăzut de grăsime — fasole, orez, pește. Asher nici nu vrea să se atingă de ele, cum nu se atinge nici de mâncarea de spital.

— Dacă tot nu știu cât mai am de trăit, am de gând să mănânc ce-mi place, zice.

Și înfulecă homarul cantonez, însoțit de câteva pachețele cu sos de soia.

— Nu-i suficient de sărat?

— Chiar așa.

Încerc să vorbesc cu el despre ce-și amintește din operație.

— Nu-mi amintesc nimic. Zburam.

— Știi că ai fost inconștient timp de trei zile?

— Cum să-mi amintesc asta? Dar știu cine mi-a salvat viața. Și știu cât de mult te iubesc.

— Și eu pe tine.

Întind mâna, i-o așez peste inimă, dar bandajul mă oprește. Îmi ia mâna și mi-o strânge ușurel.

Am sălășluit amândoi în același spațiu fizic, însă am locuit, fiecare, în propriul său spațiu mental. Și parcă nu reușeam să împărtășim prin ce trecuserăm. Paradoxul bolii. A cui realitate e mai reală? Bolnavii locuiesc într-un univers, cei sănătoși în altul. S-ar putea ca universurile să nu fie nici măcar paralele. Pereții dintre ele sunt mai groși decât oțelul forjat.

Asher n-are pic de frică. Stau la căpătâiul lui și-l privesc cum citește ziarul, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat.

— Nu pot să cred cât ești de calm.

— Fiindcă am dormit pe tot timpul crizei. Tu ai fost trează.

— Te-ai temut vreun moment că o să mori?

— Nu. Știam că o să fie bine.

Din motivul ăsta mă căsătorisem cu Ash. Era curajos când eu eram temătoare, calm când eu eram în culmea agitației. Era optimist. Optimismul era sursa succesului său. Ar fi fost optimist și la Auschwitz. Și ar fi supraviețuit. De mine nu știu ce să zic.

Când (după 11 septembrie) m-am așezat la calculator și-am început să caut buncăre pe care să le instalez sub casa de la țară (chiar dacă nu are subsol și e înălțată pe rocă dură), m-a liniștit, convingându-mă că *nu* e sfârșitul lumii.

— Nici măcar nu-i *începutul* sfârșitului lumii, a zis.

N-ai ce face, trebuie să iubești un asemenea bărbat. Și-l iubeam.

Era o iarnă în care ninsoarea nu se mai oprea. Orașul era continuu acoperit cu zăpadă. Cădeau copaci. Se lua curentul. Era mai multă sare în New York decât în Marea Moartă. Ne păștea schimbarea climatică, sau el Niño, sau ambele. Zăpada cădea la nesfârșit, voind parcă să-și astupe fantomele proprii. Mă tot gândeam la povestirea „Cei morți" de Joyce, amintindu-mi cum descria „zăpada căzând alene... precum pogorârea sfârșitului peste cei vii și cei morți." Vremea asta îți vâra în oase o senzație de sfârșit de lume.

Într-o zi, după un viscol puternic, care astupase mașini, mi-am amintit de nămeții din 1947, când eram abia o copiliță. (Părinții mei veniseră la niște întâlniri la New York, ne luaseră cu ei pe toate trei și rămăseserăm

blocați de vifor.) M-am îmbrăcat cu cele mai călduroase haine și încălțări și am ieșit la plimbare prin Central Park cu pudelul meu iubit, Belinda.

Copacii sunt cocârjați sub povara zăpezii. Din timp în timp, câte un bulgăre mare de zăpadă cade de pe vreo creangă. Orașul e redus la tăcere. Copiii aleargă în geci colorate, trăgând după ei săniuțe. Văd de mai multe ori bărbați care arată ca tata, până ce se întorc și văd că arată altfel.

Prăbușirea spre sfârșitul sfârșitului — cu cât suntem oare mai aproape de ea decât a fost Joyce? El a trăit într-o lume fără bombe nucleare, fără schimbări climatice — dar tot a suferit din cauza fiicei sale. Nicio viață de om nu trece fără dezamăgire și suferință. Niciun copil fără să aibă necazuri. A inventat un limbaj nou pentru a ne povesti necazurile sale. Nu ne dorim cu toții să putem face așa ceva?

Am avut odată un profesor de actorie care avea obiceiul să-l citeze pe Stanislavsky când începeam să lucrăm la un scenariu. „Niciodată să nu te pierzi pe tine însuți când joci", zicea. „Totul vine din propria ta ființă." La început nu știam ce vrea să spună. Eu crezusem că actoria însemna să devii o altă persoană — însă, de fapt, însemna să devii tu însuți într-o manieră mai activă, mai umană. Mi-a luat o groază de timp să pricep asta.

Însă aici, în zăpadă, are logică. Cine sunt de fapt? O ființă umană împiedicată, de vârstă necunoscută, care

știe că va muri. Până acum n-am crezut asta cu adevărat.

Urc pe Pilgrim Hill și mă întind pe spate în josul statuii înzăpezite a pelerinului, cu Belinda — care iubește zăpada. Ridic mâinile, apoi le apăs în zăpadă, cum făceam cu tata când eram mică. Când mă ridic, îmi văd imprimeul angelic, un pic cam neclar din cauza gecii, desfăcută în jurul meu. Urma angelică a câinelui meu e și ea neclară.

„Mereu să te duci flămândă la culcare", aud vocea tatei. „Ăsta-i secretul ca să rămâi subțire — n-ai voie să mănânci noaptea." Nu spunea, însă, că el crede că subțirimea îți garantează nemurirea. Oho, și ce s-a mai înșelat!

Când ești tânăr, ai energie din belșug și crezi că poți face orice, însă, totodată, nu știi să analizezi. Pe măsură ce înaintezi în vârstă trebuie să-ți direcționezi energia, fiindcă e limitată.

Omătul ud continuă să curgă șuvoi de pe ramuri, într-o explozie de alb. În vreme ce mă plimb cu madam B., mă cuprinde teama ca nu cumva să-mi cadă o cracă în cap și să mă omoare. Pericolul e aţâţător, zicea tot Stanislavsky.

Mi se tot pare că-l văd pe tata ivindu-se de după copaci. Arată ca pe vremuri, când eram amândoi tineri. Cred oare că, dacă întineresc iar, o să-mi recapăt tatăl cel chipeș? Ce e magia, până la urmă, dacă nu intenția profundă de a schimba? Ce-i magia, dacă nu să dai

timpul înapoi?

În timp ce mă întorc cu Belinda spre casă, prin zăpadă, mă gândesc la cât e de imposibil să le explici tinerilor ce se întâmplă când știi că nu ești imun la moarte. Totul se schimbă. Altfel privești lumea. Când ești tânăr, îți lipsește perspectiva. Crezi că viața durează la nesfârșit — zile, luni și ani, lungindu-se la infinit. Crezi că nu trebuie să alegi. Crezi că-ți poți pierde timpul ținându-te de droguri și alcool. Crezi că timpul va fi mereu de partea ta.

Însă timpul, care ți-a fost prieten cândva, se transformă în dușman. O ia la galop pe măsură ce îmbătrânești. Sărbătorile se succed din ce în ce mai rapid. Anii zboară din calendar, ca în filmele vechi. Nu-ți dorești nimic mai mult decât să te poți întoarce, să corectezi greșelile, să faci totul cum se cuvine. Tatăl meu probabil că așa se simte. Înțeleg acum, când e prea târziu să-i mai spun.

Oare toată lumea moare fără să-și încheie socotelile? Atunci cum e cu acei guru care-și aleg ora morții, își cheamă în jur discipolii și își iau rămas bun? Sau e doar o poveste de adormit copiii?

Să fii tânăr n-are de-a face cu felul în care arăți sau cu sexul. Are de-a face cu energia. Eu însămi rămân uimită de energia pe care o am, care mă face să alerg alături de Belinda până acasă.

7
Dragul Domn Schelet ambulant

Moartea este o umbră ce urmărește
întotdeauna trupul.

— Proverb

Ți-ai petrecut vreodată o zi plimbându-te între un spital și altul? Asta a ajuns să fie viața mea. Tata era iarăși internat. Intra și ieșea de prin spitale, cum fac oamenii aflați spre finalul vieții. Se afla la Mount Sinai, în vreme ce soțul îmi era la Spitalul New York — iar eu fluturașul de badminton dintre ei, propulsat de dragoste și frică.

Când nu dădeam fuga să-i vizitez, bântuiam prin spațiul virtual singuratică precum un nor. Căutam dragostea online, iar internetul era plin de posibilități. Aici, de pildă, aveam un gagiu care voia să-și plimbe iubita cu un avion privat în jurul lumii. Citise *Emmanuelle* și i se părea că sexul în avion e culmea erotismului. Am jucat jocul un timp, trimițând mesaje cu fanteziile mele aeronautice ca răspuns la ale lui. Eram sigură că exista un loc al extazului și transcendenței pe care-l puteam găsi doar dacă știam codul, cuvântul-cheie. Era un loc cu izvoare sacre, ape vindecătoare, plante pe care le puteam mânca pentru a obține nemurirea și cu un șir nesfârșit de amanți perfecți. Trebuia să traversez o pădure magică, plină de frunze șoptitoare și de copaci umbroși, care se legănau.

Știam că există, dar imediat ce descopeream intrarea, aceasta dispărea în spatele frunzișului tremurător. Dacă aș fi putut pătrunde acolo aș fi fost eliberată de deznădejde, de îmbătrânire, mi-aș fi șters trecutul și aș fi luat-o de la început. Internetul era un fel de fântână a tinereții, o poțiune pe care-o puteam bea, care mă putea

face să scad în ani și să mă reinventez. Îmi făcusem cont pe faraoprelisti.com de parcă mi-aș fi putut schimba viața rescriindu-mi povestea personală pentru eventuali iubiți online. Dețineam controlul total — atâta vreme cât nu întâlneam niciunul dintre acești porci imaginari și nu eram dezamăgită niciodată.

În momentul de față mai corespondam cu un „Byron" care susținea că își ducea viața în acord cu principii poetice — orice ar însemna asta. „Scriu pe corp la gagici", așa suna mesajul lui. Nu părea foarte promițător. Era oare internetul un ocean de demență? Uneori așa părea. Iar nivelul apei era în creștere!

— Mai crezi că faraoprelisti.com e o mizerie? o întreb pe Isadora cu următoarea ocazie când luăm prânzul.

— În afară de faptul că mi-au furat numele domeniului?

— Da. Ar trebui să-i dai în judecată.

— Nu vreau să-mi petrec restul vieții prin tribunale. Când a apărut mai întâi faraoprelisti, m-a enervat teribil furtul numelui, dar mi-am zis că poate o să fie un site pe cinste. Acum, ca și internetul în general, mi se pare că-i scârbos și că te induce în eroare. Nu cred că o să găsești vreodată un amant perfect acolo.

— De ce?

— Fiindcă dacă cineva poate fi anonim, are tendința să mintă și să înșele. Ca scriitoare, îmi asum

răspunderea pentru ce zic. Semnez cu numele real. Pe internet lumea se ascunde și de obicei, când lumea se poate ascunde, adevărul e sacrificat.

— Deci nu mai crezi în faraoprelisti.

— Deloc, zice Isadora. Funcționează în fantezii, nu în realitate. În realitate trebuie să ai încredere în cineva ca să-ți iasă sex de zile mari, dar cum să crezi ce citești pe net? Internetul ne-a fragmentat atenția, a făcut titlurile mai importante decât conținutul. De câte ori nu m-am luat după un asemenea titlu și am descoperit că nu-mi zicea nimic? Ne stimulează globii oculari, nu creierele. Mai mereu dau clic pe câte o poveste și mă trezesc dezamăgită. Nici mesajele scurte nu-mi plac dacă oamenii nu-și folosesc numele reale. Nu-i ironic că lumea se gândește la mine doar în acel context?

— Cum mă văd și pe mine ca Blair, zic. Suntem cu toții prinși în istorii expirate.

La spital, l-am găsit pe tata la terapie intensivă. Părea bucuros să mă vadă, însă era din nou intubat, așa că nu putea vorbi.

Infirmiera mi-a raportat că își scosese toate tuburile în noaptea de dinainte și trebuise reconectat în tura de dimineață. Își scosese până și tubul gastric de alimentație.

M-am așezat pe marginea patului, privindu-l cum moțăie și se trezește, și m-am blestemat pentru ce-i făceam. Nu-i respectam dorințele. Erau prea greu de

interpretat. Nimeni nu îndrăznea s-o facă pe Dumnezeu. Nimeni nu îndrăznea să ia o decizie. Poate că isterica mea soră mai mare avea dreptate. Ar fi trebuit să-l lăsăm să se ducă. Dar cum? Cine putea lua o decizie atât de importantă?

Și eu, și Asher eram ahtiați după știri. Ne uitam la tot fascinați și îngroziți. Copilași lăsați fără picioare după ce călcaseră pe mine, spitale gemând de oameni uciși prin piețe, în școli, în mașini (numai pentru că băgaseră cheia în contact). Asta era lumea pe care ne-o construiserăm. Însă nu făcea cu nimic mai ușoară despărțirea de un tată de nouăzeci și trei de ani.

Toată viața mea fusese război. Și ce se rezolvase cu războiul? Umflase prețul la țiței, la acțiunile Halliburton, ucisese copii cu piele cafenie. Cu cât mai mici, cu atât mureau mai mulți. Și femei. Și bărbați tineri.

Când mă gândeam la copilașii fără picioare îmi fugea somnul. Cum să poți dormi?

Ei bine, tata putea. Mai ales dacă își luase doza de pastile. Fusese un atlet cândva, iar acum era Domnul Schelet ambulant. I se vedeau oasele șoldurilor și pelvisul prin pătură. Picioarele îi erau scheletice. Cântărea sub cincizeci de kilograme.

Ce ți-ai dori când privești un părinte multiubit luptându-se cu sfârșitul? Să-ți dorești moarte sau viață? Și cât de mult contează ce-ți dorești?

Cei norocoși mor prin restaurante, după ce-au mâncat bine la cină. Sau mor în patul lor, în somn, în timpul unui vis erotic cu vreun iubit trecut de mult pe lumea cealaltă. Sper să merit o asemenea moarte.

Geriatrul înalt și sfrijit din echipa de îngrijire paliativă se apropie cu pași mari.

— Domnule Wonderman, îi zice tatei, sunt doctorul dumneavoastră. Cum vă simțiți?

Tata își smulge cu mare elan tubul și hârâie:

— *Malpraxis!*

— Tati, chiar că știi cum să te înțelegi cu doctorii! zic.

— Dați-mi drumul! bâiguie, încercând să țipe.

Se trage de tuburi, se dezbară de perfuzii și de tubul gastric și încearcă să se ridice. Tremură ca o frunză, dar e cât pe ce să reușească. Apare infirmierul.

— Dacă-mi pui tubul ăla înapoi, te omor! zice tata.

Cum stau așa, acolo, mă simt mândră și totodată îngrozită. Îl iau pe doctor deoparte.

— Nu-i mai puneți tubul. Dacă moare, asta este, șoptesc. Nu-l torturați.

— Ok, încuviințează geriatrul.

Însă tata refuză să se întoarcă în pat. Nu vrea acolo. Și cine l-ar putea învinui?

— Dacă promit să nu pun tubul, o să vă calmați?

— Nu știu, horcăie tata.

Însă infirmierul reușește cumva să-l liniștească și să-l facă să se bage la loc în pat, fără perfuzii și

monitoare.

— Vreau acasă! La mine acasă!

Începem deci să facem planuri să-l aducem acasă.

Și nu-i ușor. Trebuie să închiriem un pat de spital, să angajăm o asistentă, să facem rost de rețete pentru morfină. Însă, fiindcă i se face pe plac, tata pare să-și revină miraculos. Strigă răgușit la toată lumea, le dă ordine celor din echipa de tratament paleativ, iar ei par intimidați.

— Ce-i aia îngrijire paleativă? Așa dați voi rahatul pe gârlă! Sunteți Echipa Morții, asta sunteți.

În sufletul meu îl ovaționez.

— Vreau înapoi la Elven West! răcnește.

Ăsta e etajul de fițe din spital, în regim hotelier, unde te storc de bani până mori.

Apar și surorile mele și facem mutarea de la terapie intensivă la hotel. Tata e triumfător. Vorbește, respiră și răcnește ca un campion. Pare să-i fi revenit vlaga de altădată. E propulsat de combustibilul furiei.

— Știi ce-a zis Mark Twain?

— Ce?

— Știrile despre moartea mea au fost mult exagerate!

— Dar tu știi ce-a zis Art Buchwald? întreb.

— Nu, îngână tata.

— Nici eu, dar a *refuzat* să moară.

— Refuzat! urlă tata. Refuzat!

Nu știu cum de s-a întâmplat, însă chiar și în halul în care e, tata a reușit să-și facă un amic special la spital. E un psihiatru geriatric cu numele de doctor Cragswell și cu prenumele Fin, de la Finnegan. Are o codiță împletită ce-i cade pe spate, ochelari cu rame metalice ca un anarhist de la începutul secolului douăzeci și dezaprobă cu totul prestația celor din echipa de tratament paleativ. M-a luat deoparte de câteva ori ca să-mi spună că e de părere că tata are „o boală acută, dar nu fatală".

— Joacă teatru, Ness, zice soră-mea mai mică. Se regulează cu vedete.

— E nebun, zice soră-mea mai mare, isterica. Și ne plac nebunii fiindcă suntem și noi nebune.

Dar pare să poată ajunge la tata când nimeni altcineva nu reușește. Și pentru asta îi sunt recunoscătoare.

— Dacă-l luați acasă, o să vin să-l văd, zice doctorul Craigswell.

— Mersi, spun.

Surorile mele îl ignoră.

Cred că *joacă teatru*. Cred că, dacă ești actriță, ești protejată de așa ceva!

Ha! Mai degrabă te *expune* decât să te protejeze. Toată lumea își vâră nasul. Îți petreci viața înconjurată de băgăcioși. Am fost, trei decenii și jumătate, o actriță pe care lumea a ridicat-o în slăvi sau a hulit-o. Asta atrage, cu siguranță, tot soiul de indivizi care se bagă-n seamă. Și tot soiul de lunatici.

Asistenții îl vâră pe tata în pat și-l mustră,

cerându-i să nu se mai dea jos. Îi pansează rana pe care și-a făcut-o când și-a smuls perfuziile și tubul de alimentare. Personalul e foarte drăguț — mai ales bărbații. Se poartă bine cu tata. El reacționează la grija lor.

Soarele coboară și cerul prinde acea licărire albastră care îți merge la inimă fiindcă e atât de efemeră. *L'heure bleue*. Mai zăbovesc un pic și apoi alerg spre celălalt spital, să-mi văd bărbatul. Sunt atât de epuizată, că mă cufund într-un somn adânc pe scaunul cu spătar reglabil din camera soțului meu.

E miez de noapte acum. Parcul a fost glazurat cu zăpadă în ianuarie și februarie, așa că au rămas petice înghețate pe alei și o crustă de polei pe dealuri. Zăpada pare albastră pe ici, pe colo, prin alte părți pare neagră. O lună cocoșată luminează coroanele copacilor. Felinarele leapădă băltoace de albastru în omăt.

Apare o procesiune de oameni foarte bătrâni, în haine de spital, unii sprijinindu-se în cadre, alții în bastoane, iar alții în scaune cu rotile ce trebuie învârtite cu mâna. Tata și doctorul înalt și sfrijit, cu coada împletită lăsată pe spate, merg în față. Tata are un toiag pe care l-a făcut dintr-o creangă solidă. Doctorul Cragswell are o seceră. Scena arată ca un film de Ingmar Bergman filmat la New York.

Tata îi îmboldește pe bătrâni să se miște, să nu se lase, să-și dezmoștenească copiii nerecunoscători. Vocea îi e scrâșnită și slabă, dar aproape că-l aud din

punctul meu de observație.

La început, procesiunea e alcătuită din doar câțiva oameni, acum însă tatăl meu și-a lăsat jos toiagul și bate la o tobă premier pe care o poartă pe după gât, legată cu o curea. Face *mamapapamamapapa* —cum spunea el când încerca să mă învețe să bat la tobe. (Băieții cu care mă vedeam în liceu abia așteptau să treacă pe la noi, din cauza setului complet de timpane.)

Și, în bătaia tobei sale, procesiunea devine tot mai numeroasă. Pare să jubileze. A triumfat. Toți cetățenii aceia străvechi îl urmează pe coastele înzăpezite din parc. Cei cocârjați se îndreaptă de șale și-și azvârlă cadrele de mers. Cei în scaune cu rotile se ridică și-o iau la fugă. Tata a ajuns tambur-major în Parada Veteranilor.

— Nu mi-am dat seama până acum ce ciudă au bătrânii pe cei tineri, îi spun tatei în vis.

— Păi firește că așa-i! țipă el. Dacă am fi iarăși tineri, am ști ce să facem. Păi ce *credeai?*

— Credeam că ne iubiți!

— Asta e în al doilea rând! strigă tata. Am ajuns aici înaintea voastră!

Încerc să strig și eu, să-mi urlu uluirea și dezamăgirea, însă mă trezesc.

— Chiar că faci gălăgie când dormi, zice Asher.

— Am și motive să fac gălăgie. Am avut un vis dement.

— Spune-mi.

— Știi cum sunt visele — fascinante pentru cine le visează, plictisitoare pentru ceilalți. N-aș vrea să te plictisesc.

— Ce-ți amintești?

— Tata în parc, conducând prin zăpadă o procesiune de oameni foarte bătrâni, pe moarte.

Dar chiar în momentul în care descriu imaginile din vis, se spulberă precum fumul suflat de vânt.

— Nu avem ritualuri pentru moarte, zic. De aceea e așa de dificil. Ar trebui să dispărem când nu mai suntem tineri. Părinții noștri ne stânjenesc, fiindcă ne amintesc de propria noastră soartă. Iar noi îi stânjenim fiindcă le reamintim de ce-au pierdut. Ne trebuie ritualuri noi, filosofii noi. Ah, dacă am *crede* măcar...

— În ce?

— Asta-i problema. Cum să mai crezi în Dumnezeu după Holocaust, războiul din Vietnam, Irak, Afganistan?

Întrebarea stăruie în aer precum fumul visului meu. Soțul meu mă cheamă lângă el, pe patul de spital. Mă îmbrățișează. Slab.

— Dar de ce nu poți să te bucuri de ce avem acum și să uiți de viitor? Viitorul nu există cu adevărat. Nu avem decât momentul de față.

— Știu.

— Dacă mor, nu vreau să porți doliu tot restul vieții tale, ca regina Victoria. Vreau să trăiești.Vreau să te *eliberez*, să-ți dau voie să trăiești. Tu m-ai eliberat pe

mine.

— Știu.

— Cea mai mare parte a vieții habar n-am avut să trăiesc. Acum știu cum. Datorită ție. Aș vrea să-ți dau înapoi ce mi-ai oferit tu mie.

— Știu, zic.

Asher are o latură vulnerabilă, pe care mi-o dezvăluie doar mie.

— Știi, dar nu știi deloc.

— Știu.

Mă strânge cu putere la piept.

Încerc să adorm iarăși și să reintru în vis. Vreau să mă agăț de viziunea cu tata tropăind prin zăpadă. Dar s-a dus.

Bărbatul mi se simte mai bine, însă starea tatei se înrăutățește. Asher e încă în spital, dar stă de vorbă la telefon cu amicii. Și-a simplificat anevrismul aortic la „atac cardiac", de dragul lor. N-are rost să se lanseze în discuții îndelungate despre operații pe cord și grefe. Prietenii lui sunt și-așa destul de zguduiți. Depind de el. Și el de ei. Vorbitul la telefon îl face să se simtă iarăși folositor.

Și eu vreau să mă simt folositoare. Mă apuc să-mi notez ce s-a întâmplat. Nu vreau să-mi scriu memoriile, dar sunt absorbită în această criză pe viață și pe moarte. Isadora a sugerat asta, ca un soi de catarsis. Sunt dispusă să încerc.

Îmi fac însemnări, acum, despre tata și despre soțul meu. Îmi dau seama cât de asemănători sunt și cât de mult am depins de bărbați ca să-mi completeze viața. Am avut cândva ideea unui film în care o femeie își revede toți foștii iubiți din viață și se dovedesc, toți, a fi același bărbat. Asta-i istoria mea personală? E istoria personală a oricărei femei?

Încerc, în carnetul meu de notițe, să-mi imaginez că mă cațăr pe munți înăuntrul capului soțului meu. Dacă dragostea este empatie, atunci vreau să fiu el, să devin el.

> Asher nu ține niciodată minte ce visează — și n-o să-și amintească nici visul ăsta, în care coboară plutind peste Munții Verzi, ciocnindu-se ușor cu norii de furtună ca niște nicovale, apoi înălțându-se iarăși, ca și cum ar fi pe un ochi gigantic. Să fie raiul? Se prea poate — o fâșie verde între doi munți cu biplane, triplane, monoplane și planoare mititele presărate pe verdele luxuriant al unei veri în Vermont. Raiul, însă, nu e gata încă pentru el, fiindcă o pală de vânt ridică aripile avionului său Cessna 210 — primul său avion, de când avea douăzeci și ceva de ani — și-l răsucește într-un curent ce se înalță printre versanți. Nu izbutește să manevreze flapsurile, așa că știe că nu poate ateriza. Se tot învârte ca o frunză în furtună. Încearcă

să-și desfacă centura de siguranță, dar s-a blocat. În căști nu prinde decât țiuituri asurzitoare.

Știu ce să fac, își spune. Mai bine mă trezesc decât să mă prăbușesc.

Și se trezește, și își dă seama că are perfuzii și tuburi băgate în penis. Nu-și amintește cum a ajuns acolo sau de ce.

Un spital, își spune. Un anevrism aortic. Care-s șansele de supraviețuire? Una din zece? Trebuie să fie mai bune acum, nu? Poate aici e raiul? Sau iadul? O să știu când o să mă întâlnesc cu tata și mama. Dacă îi văd, o să știu că-i una din cele două. Dar probabil că-i iadul, fiindcă nu pot rosti o vorbă. Sau raiul, fiindcă sunt nori. Apoi mă cuprinde iarăși somnul. Mama și tata s-au micșorat, ca niște păpuși Ken și Barbie pe care le pot ține în palmă. Sunt îmbrăcați de gală, ca pentru o petrecere în Palm Beach. Tata e într-un frac Turnbull & Asser, cu papion stacojiu și brâu, mama poartă o rochie de șifon albastru marca Angel Sanchez, cu toate smaraldele și diamantele ei. Au coifuri de petrecere și fluierători, de parcă și-ar petrece Anul Nou la o pensiune rurală. Dar ce an să fie? Am optsprezece, treizeci și șase sau șaizeci de ani? Probabil că am murit, fiindcă știu că Palm Beach este iadul.

Ori suntem în Hampton, la vreo proiecție ridicolă sau serată filantropică? Sally Smerdykaf, pusă la

patru ace și lustruită, se arată vederii, ținând un tabel plin cu nume scrise cu caractere groase. Mai bine moartă decât într-un loc unde trebuie să te îmbraci elegant ca să te duci la plajă. Ideea mea de rai este Vermontul — cu hanurile de țară, cu hergheliile sale, cu pistele de aterizare din care mijește iarba și hipioți bătrâni care fac olărie și cultivă canabis. Hipioți care mărșăluiesc pe Strada Mare de 4 iulie, purtând tricornuri ponosite peste pletele încărunțite și sandale lăbărțate în picioarele bătrâne și strâmbe. Un iz de canabis se simte în aer — deși noi nu mai consumăm așa ceva.

Acolo ne-am căsătorit. Țin minte că ziceam: *Harei! At mekudeshet li, b' tabaat zu k'dat Moshe v' Yisroael*. Iată! Te-ai căsătorit cu mine prin acest inel, potrivit legilor lui Moise și ale lui Israel.

Un judecător de pace s-a ocupat de chestiunile legale. Prietenii și familia erau acolo, lângă bazin. Și părinții mei și ai lui erau în viață, arătând ușurați că ne găsiserăm în cele din urmă unul pe altul — ca și cum între noi ar fi fost dintotdeauna *bashert*, potrivire, și ei știuseră asta, dar nu voiseră s-o spună.

Nu puteai deosebi familia miresei de cea a mirelui. Erau cu toții o apă și-un pământ. Iar vărul Ira făcea pariuri cu cât avea să dureze. Mariajul nostru prezenta riscuri serioase. Ne dăduserăm amândoi cu capul de pereți, suferind din dragoste la douăzeci,

treizeci și patruzeci de ani — similitudinile noastre pecetluiau pactul. Jurământul de fidelitate. Inevitabilul sex, la început nu tocmai ușor, de teama de a avea totul și de a pierde totul. Și apoi... chicoteli în pat, orgasme multiple — și omlete, bancuri vechi și tradiții evreiești. Ce leagă doi oameni? Ce face, din doi, unul? Feromonii? Creierul? Genele? Nervii? Îți trebuie avânt, energie și neobrăzare și nimic nu-i vreodată garantat de la sine. Nervii tăi știu înainte s-o știe creierul și nasul tău. Păi cum altfel? Și continui s-o știi.

Ea zice: „Mai fă asta o dată și-am plecat." Iar el: „Și unde o să te duci?" N-ai unde te duce când ești înlănțuită așa. An după an ești tot mai legată. Lipici Nebunesc.

Știu că mă iubește. Mă iubește până și inconștientul lui. N-am mai avut parte de așa ceva înainte. Și asta nu pot vedea majoritatea celor care-l întâlnesc pe Asher. Se lasă păcăliți de aerele lui de tip dur. Eu văd, pe sub toată împăunarea, un băiat dulce. Mi-l imaginez încercând să treacă cu fruntea sus de al său Bar Mitzvah. Văd cât de vulnerabil este — știam asta înainte să se îmbolnăvească. Văd în ce fel se uită la mine — de parcă mi-ar putea străpunge pielea cu ochii. Știu că mă iubește până și în vise. Și-aș vrea să-l iubesc și eu în același fel. Pot asta?

— Ce părere ai de casa aia plină de femei? întreabă mama.

E singura referire pe care o face la spitalizarea tatei. Mama zace în pat, cu scutece pe ea, trezindu-se și adormind, îngrijită de mai multe infirmiere prin rotație. Când mă uit după o vază ca să pun florile pe care i le-am adus, descopăr că toate recipientele sunt acoperite de un praf unsuros — ceva ce n-ar fi permis niciodată în vremea în care era trează și lucidă. Toate femeile din familia mea sunt gospodine turbate, obsedate de curățenie. Praful unsuros nu-i stilul nostru. Așa se sfârșește lumea, îmi zic, cu praf unsuros acoperind totul.

O pup temeinic și mă așez lângă ea, în scaunul ei cu rotile, privind-o cum își pierde cunoștința și apoi cum își revine.

Se trezește, vede florile de la căpătâi și zice:

— Ar trebui să le pictez.

Dar adevărul e că n-a mai pictat de ani întregi. A uitat cum.

Mama își lasă capul pe spate și se uită în tavan, cu gura deschisă, de parcă ar vrea să înghită cerul. Asta nu-i viață pentru femeia energică ce a fost cândva. Dacă s-ar vedea acum, n-ar fi tocmai fericită.

Când sugarii își petrec zilele trezindu-se și adormind la loc, nu ne întristăm fiindcă știm că viețile lor abia încep. Dar dacă cineva în vârstă tot moțăie și se tot trezește, asta-i doar o repetiție pentru extincție. Știm asta. Dar ei știu asta? Și dacă da, le pasă?

Da!

Ce mama naibii să ne facem cu părinții noștri atât de bătrâni, bătrâni, bătrâni? Dacă avem de ales între bebeluși și bătrâni, știm al naibii de bine ce trebuie să facem. Mama spunea mereu povestea cu mama vultur care își putea salva doar unul dintre pui de la o furtună catastrofală ce amenința să spulbere cuibul. A întrebat, deci, fiecare puișor ce ar face dacă ea ar fi bătrână și dependentă cu totul de grija lui. Primul vulturaș a răspuns: „Aș sta și ți-aș purta de grijă, mamă, cât ai mai avea de trăit". Al doilea: „Aș sacrifica totul ca să-ți fie bine, mamă". Al treilea a spus: „Voi avea și eu puișori cărora să le port de grijă, și ei sunt mai însemnați decât tine. Dacă-i pot salva și pe ei, și pe tine, o voi face. Dar dacă trebuie să aleg, pe *ei* i-aș alege când îmbătrânești tu". Și firește că cel de-al treilea pui a fost salvat.

Supraviețuirea tribului e mereu mai importantă decât supraviețuirea muribunzilor. Această alegere era lecția pe care ne-o dăduse mama. Era cu mult mai puțin ambiguă decât o așa-numită „decizie privind încetarea vieții". Dar cum să urmezi așa ceva? Am fi făcut bine să ne întărim inimile, fiindcă lumea se umple cu o puzderie de muribunzi. Cei bătrâni sunt rigizi. Nu vor să plece de la putere. Dacă nu-i înlocuim cu oameni tineri și flexibili, n-avem șanse să schimbăm lumea. Presupun că de aceea nemuritorii au născocit moartea. Trebuie să fi știut că nemurirea nu e mare chilipir.

Îl mai știți pe Tithonus — omul care nu putea să

moară?

Vă mai amintiți de Tennyson?

> *Lemnul se moaie, e mâncat de carii*
> *Ploaia se lasă grea peste pământ*
> *Omul trudește pe ogor și-apoi în lut e îngropat*
> *Și lebăda, după veri lungi, cade răpusă.*
> *Doar eu sunt măcinat de cruda nemurire:*
> *În brațele-ți încetișor mă veștejesc*
> *Aici, la marginea fără de șoapt-a lumii,*
> *Umbră căruntă, hoinărind ca-ntr-o visare.*

Tithonus îi cere lui Eos, zeița zorilor, nemurirea, însă uită să ceară și tinerețea eternă de care se bucură zeii (dacă s-or bucura). Zeii sunt înșelători. Probabil din plictiseală. Cred că e plictisitor să trăiești la nesfârșit. Trebuie să fii foarte precis în dorințe, sau se vor întoarce să te bântuie. Eos și-a căutat voioasă de drum, înălțându-se în voalul ei rozaliu cu nuanțe aurii și albastre: Tithonus și-a dus nemurirea în chip de cadavru decrepit, umblător și vorbitor. Dar măcar vorbea în versuri.

Tata își dorea mai mult. Nemurire și tinerețe fără bătrânețe. Și evident că nu avea parte nici de una, nici de cealaltă.

Aldous Huxley, care a profețit atâtea — de la inseminarea artificială la uterele artificiale și eutanasia —

și-a imaginat că morții erau purtați către lumea cealaltă pe un nor de muzică și „soma". Durerea rămâne uitată, drogurile sunt omniprezente. Aproape că suntem în faza asta.

Îmi place morfina, la fel ca oricărui dependent. Mi-aș rupe iarăși piciorul ca să pot avea din nou parte de ea, îmi spun câteodată. Byron și Shelley au trăit — și au murit — sub influența laudanumului, tinctură de opiu. Cine i-ar putea învinui?

Nu devii cu adevărat preocupat de corpul tău până ce frumosul său echilibru nu se frânge. Tatăl meu nu putea să mănânce, nu putea să înghită, nu putea face pipi și totuși se agăța de viață.

O, dacă aș fi putut să-i pătrund în minte și să știu ce gândește! Dar nici când se simțise bine nu izbutisem asta. Mereu dispărea — la aeroport, la pian, la tobe, la Metropolitan, la Carnegie Hall, la birou, în Japonia, Italia sau China. Era un artist al evadărilor. Cum, firește, eram și eu. Mi-a luat ani buni să găsesc un mariaj din care să nu vreau să scap, însă continuam să am fantasme de evadare. Poate că aceste fantezii mă făcuseră, până la urmă, să *nu* evadez. Poate că doar prin asemenea fantezii rezistă o căsnicie sau o viață.

Tata nu mai putea evada acum decât în moarte. Mă întrebam dacă e conștient de asta. Sigur că n-aveam curajul să-l întreb direct. Nu reușeam decât să-i țin mâna osoasă într-a mea, apoi s-o pornesc spre celălalt spital și, pășind prin parc, să visez la evadarea lui.

Sigur că, atunci când în cele din urmă a murit, mama era în camera cealaltă. Îl aduseserăm acasă, pe un pat de spital, cu buzunarele pline de morfină și seringi ce n-aveau să mai fie folosite. L-am pus în pat, l-am așezat confortabil, apoi surorile mele au plecat.

— Unde-i La Seconda? a întrebat.

(Adică eu.)

— Aici, am zis.

Un al șaselea simț m-a oprit să plec. A fost, timp de câteva ore, foarte senin, atent. Îl priveam cum privește. Apoi a părut că se pierde, că alunecă. La unu dimineața s-a trezit cu dureri. S-a strâmbat groaznic și, cu greutate, a luat trei guri enorme de aer. Erau cei trei îngeri care-l chemau, cum ne învață tradiția cabalistică? Sau își pierduse puterea de a rezista?

Părea că așteptase să ajungă acasă. Se tot uitase la coastele înzăpezite ale parcului, imaginându-și cum avea să evadeze. Și acum dus era. Trecerea de la viață la moarte se făcuse cu o simplă răsuflare.

— E el în cutia aia? a întrebat mama la înmormântare.

— Nu, am zis, fără să mint.

Tata era deja foarte departe.

Când m-am apropiat de corpul său, l-am sărutat pe obraz, lăsându-i o urmă de ruj, însă expresia nu mai era a lui. Ce iute zboară spiritul!

— Te iubesc, tati, am zis către obrazul acela rece.

Puteam la fel de bine să vorbesc și cu o păpușă de

ceară. Fără animație și căldură, fără mișcare, carnea e aproape de nerecunoscut. Nu mai rămân decât amintirile supraviețuitorilor: reflectări, gesturi imitate, cuvinte, muzică.

Purtam o rochie neagră cu bijuterii de argint și unul dintre cercei trebuie să-i fi căzut în sicriu. Nici nu l-am simțit cum cade — ori să-l văd sclipind. Doar după ce am ajuns acasă, în acea seară, mi-am dat seama că dispăruse. M-am bucurat că-mi fusese luat de ce mai rămăsese din el — împreună cu urma aceea de ruj pe carnea lui moartă.

Inevitabil, cum se întâmpla cu toate rubedeniile mele nepracticante, trebuise să ne bazăm pe un rabin închiriat cu ora. Tata nu ținuse vreodată de vreo sinagogă. Refuzase să aparțină oricărui club care l-ar fi acceptat ca membru (stil Groucho Marx). Amestecul său de nesiguranță și aroganță îl împiedicase să se afilieze.

Testamentul său ne obliga pe toate să vorbim despre el la înmormântare. Și am făcut-o. O făceam și fără testament. Doar anxietatea îl făcuse să treacă asta în diată. Remarcabil lucru, dar la cât de diferite eram noi, surorile, una de cealaltă, am pus accent pe aceleași lucruri. Muzica se regăsea în toate amintirile noastre. Cânta la pian în visele noastre (pianina era bună cu el, cum cântă Billy Joel. Se prea poate să fi fost singura femeie pe care o iubise pe deplin). Ne cărase la concerte și la opere până ce pricepuserăm. Nu voise să ne lase să

ne închidem urechile.

Când l-am îngropat, am cântat. N-o să uit niciodată cum arătam toate trei acolo, în zăpadă, cântând cu voci tremurate „Mi-am dat dragostea unei cireșe fără sâmbure, mi-am dat dragostea unui pui fără oase, mi-am dat dragostea unui copilaș fără plâns...“ Era ca și cum ne-am fi strâns în jurul pianului, în vechiul apartament din West Side. Cântam și îi astupam coșciugul cu pământ înzăpezit.

Oasele zuruie, însă muzica acoperă totul. Întreaga lui viață a fost ca o muzică pentru urechile noastre — dacă nu pentru ale lui.

Și lucrul cel mai ciudat e ăsta: când trăia, mi se părea că toate conversațiile noastre erau fragmentate, frustrante... ininteligibile. Dar odată ce-a murit am început să stăm de vorbă cu adevărat. Am vorbit cu el în toate visele mele. Am vorbit noapte de noapte, până la revărsatul zorilor. Viu, era închis în sine și precaut. Mort, îmi spunea totul. Cred că s-ar putea să-mi dicteze ceva acum.

8
Mâhnire, pierdere, foste soții, câini

Ating mâhnirea și pierderea cum ai atinge curentul electric cu mâinile goale, și totuși nu mor. Nu-mi dau seama cum funcționează acest miracol. Poate că, după ce termin de scris romanul de față, voi încerca să înțeleg. Nu acum. E prea devreme.

— David Grossman,
Writing in the Dark

Poți ajunge, într-o clipită, de pe tărâmul celor sănătoși pe tărâmul celor bolnavi. Am ajuns o ocrotitoare a somnului. Asher a fost răpit de zeul cu aripi în păr.

— Am adormit? întreabă.

— Așa cred?

— Deloc nu-mi place, spune. Nu vreau să te transform într-o sclavă a bolii mele așa cum a făcut tata cu mama.

— E un pic cam devreme să te preocupe asta. N-ai nici o săptămână de când ești aici.

— Parcă mi-au amorțit picioarele. Vrei să mă ajuți să umblu un pic, să văd dacă mă pot duce?

Și o pornim ușurel pe coridorul secției de cardiologie, împingându-i perfuziile și tuburile de pe un suport cu rotile. E cu cel puțin treizeci de centimetri și treizeci de kilograme mai mare decât mine, dar se lasă pe umărul meu de parcă aș fi de două ori cât el. Înaintăm pas după pas, oprindu-ne doar ca să-i închei la spate cămașa de spital, ca să nu își arate fundul personalului.

— Cum mai stai cu amorțeala?

— Nu-i așa de rău ca ultima dată. Dar aș vrea să mă întorc acum. Gâfâie ca o locomotivă și abia așteaptă să se așeze pe marginea patului, după ce ne întoarcem în rezerva lui.

— Doamne, cât urăsc chestia asta, zice. Cum de-o poți suporta?

— Nu-ți face griji în privința mea. Nu-i nimic. Tu ești cel care s-a întors din morți. Norocosule... tata n-a

reușit.

— Dar avea nouăzeci și trei de ani, zice Asher, fără să mai adauge că el e doar cu zece ani mai tânăr.

Ne revenim după experiența morții în feluri diferite. Așezăm un picior înaintea altuia, învățând iarăși cum să pășim.

Parada fostelor neveste începe.

Fostele soții ale lui Asher sunt un tribut adus relației amoroase de-o viață cu mama lui. Mama lui a fost o frumusețe de un metru optzeci măritată cu un mogul de un metru cincizeci și cinci; în afară de mine, toate nevestele lui Asher au fost înalte.

Vine mai întâi Diane, o producătoare tv roșcată care s-a măritat cu un miliardar ne-evreu după ce l-a părăsit pe Asher. Și-a câștigat faima pentru un documentar despre dominatoarele din Vegas, acum însă face seriale polițiste, science-fiction și reality. Diane apare cocoțată pe niște tocuri de zece centimetri și poartă taior și pantaloni de piele strâmți; buclele roșcate îi încadrează fața, iar genele îi sunt date cu negru. Are nasul în vânt, mulțumită doctorului Nasebery (mă jur că așa îl cheamă în buletin), și implanturi mamare, mărimea D la sutien.

— Nu mi-a venit a crede, Ash, când am auzit. Mereu ai fost așa de puternic — ai avut asta *dintotdeauna*, scumpule? Ce ți-au zis? De ce n-au descoperit mai devreme?

Mă ignoră cu desăvârșire. Se cuibărește pe patul de spital al lui Asher și începe să-și treacă degetele prin păr, îl ia de mână, îi mișcă tuburile; pare în stare să se vâre sub așternuturi cât ai clipi, chiar și cu tocurile alea cui, ucigătoare.

Știu că Diane l-a lăsat pe Asher înainte de marile lui succese, ca să se mărite cu cineva „chiar bogat-bogat", cum zice, așa că decid să fac o plimbare pe culoar și să-i las să depene amintiri. Dacă ea simte nevoia să se poarte ca și cum nu l-ar fi părăsit niciodată, așa să fie. Auto-iluzionarea ei n-are a face cu mine. Dar n-am dat nici două ocoale salonului și simt impulsul de a mă întoarce. Acum Diane îl desfată pe Asher cu istorii despre dificultățile pe care le întâmpină pentru a face bani pentru următoarea emisiune — un reality-show despre psihiatri — și-mi dau seama că există un interes în dezmierdările ei.

Există ceva mai grosolan decât o tiradă despre finanțări pentru televiziune ținută la căpătâiul unui bolnav?

— N-am putea vorbi despre asta când o să se simtă mai bine? o întreb pe Diane.

— Aa... îmi pare rău. N-am vrut să fiu nesimțită, dar știi cât mă obsedează munca... îmi cer iertare. Ce idioată sunt!

Dau din cap aprobator, dar nu se uită.

— O să te asaltez cu energie vindecătoare! exclamă spre Asher și extrage din geanta imensă, din piele de

aligator, un flacon mic și cafeniu cu lavandă și ulei de salvie, pe care i-l înmânează. O să vin în fiecare zi, promit.

Știu că e probabil ultima oară când o să o mai văd.

— Cum ai ajuns să te însori cu așa o prostovană? întreb după ce pleacă.

— Eram tânăr, zice Ash. Am știut de la început că am făcut o greșeală. Când ne-am dus în luna de miere, la Londra, am ieșit într-o noapte și-am agățat o prostituată — numai ca să dovedesc că sunt încă liber.

— Și ea a aflat vreodată?

— Doamne, nu. Tare s-ar fi înfuriat!

— Și cum te-ai *simțit*?

— Ca și cum n-aș fi fost agățat ca un pește în cârlig. Scuză-mi gluma. Simțeam nevoia să știu asta, atunci. Mă controla la maximum. Am încetat să i-o mai trag aproape din prima lună după căsătorie. Ce știam eu despre mine atunci? Nimic. Nu fusesem analizat. Eram foarte primitiv. Am înfruntat controlul cu control. Am încetat până și s-o mai *plac*.

Strânge între degete sticluța cu ulei aromatic.

— Energie vindecătoare! Ce escroacă! N-ai decât să-l torni pe altcineva!

— E unul pe culoar care pare c-ar avea nevoie de așa ceva. Amărâtul. Și tot nu-mi vine a crede că te-ai *însurat* cu ea.

— Chiar nu se îmbrăca așa înainte ca *Sclavul meu personal* să o facă celebră. E un soi de fostă fată bună.

Nu-i ca Lola, care-i o fostă fată rea ce și-a făcut practica pe mine.

— *Ea* cum arăta?

— Încă o roșcată înaltă, ca mama.

— Și pe unde e *acum*? — cum avea obiceiul vechiul meu psihanalist să spună.

— Doar Dumnezeu știe.

Dar Dumnezeu știa probabil mai multe decât lăsa să se înțeleagă, fiindcă, ce să vezi, Lola intră degajată în cameră, cam o oră mai târziu.

Se făcuse judecătoare — o judecătoare tv pe nume Judele Lola. Dar Asher n-are de unde știi, fiindcă nu se uită niciodată la tv. Încă poartă cămașa albă și jaboul — care, la televizor, se ițește de sub halatul negru de baie.

Vorbește cu un accent de Nu-Yawk exagerat, ca să arate că se numără printre oamenii ăia cu stea în frunte. Și are un păr înfoiat, șaten-deschis.

— Nu pot să cred că nu m-ai văzut niciodată la tv.

Asher dă din mâini și râde.

— Crezi că mi-ar face bine la inimă?

— Sunt absolut sigură!

Pronunțat: *Sint ebzolut zicurăă!*

— Ți-ar face bine!

— Îmi pare bine că te văd, Lola.

— Nu mă lua cu păreri de bine. N-am venit decât pentru că m-am gândit că s-ar putea să mori. Pari în regulă, așa că pot amâna regăsirea noastră.

— Nu se știe, pot să mă duc cât ai clipi.

— Nțț... ești prea rezistent. Dacă ai veni la tribunalul meu tv, te-aș face cu ou și cu oțet.

— Fă-mă acum.

— Nu pot pune în pericol un pacient. Până și eu am ceva maniere.

— Manierele tale au fost întotdeauna perfecțiunea întruchipată.

— Mulțumită Violei Wolf și lecțiilor ei de maniere elegante, am știut mereu ce furculiță să folosesc.

— Și ai pus mâna și pe toate furculițele, ca să nu mai vorbim de linguri și cuțite, spune Asher.

— N-ai decât să-ți cumperi, zice aruncându-mi o privire.

— Noi mâncăm cu mâna, zic. E mai haios așa.

De fapt, Asher și cu mine ne pierduserăm argintăriile la divorțuri, dar acum, că părinții noștri erau pe ducă, începea din nou să se acumuleze — seturi desperecheate. Dar cui îi mai păsa? Și oricum, chestiile desperecheate erau ultimul răcnet acum.

— Mă întorc mâine, zice Lola și iese impetuoasă din încăpere.

Dar nu se mai întoarce nici ea, ceea ce e o binecuvântare.

— Ar trebui să dăm o petrecere pentru toate fostele tale, sugerez.

— Păi ce crezi că-i asta?

— O repetiție pentru înmormântarea ta?!

— Cea mai fainã chestie e cã... n-o sã fiu de faţã.

— Cum poţi ştii asta?

— Nu pot, dar sper cã hinduşii greşesc în privinţa reîncarnării. Totul are o limitã.

— Probabil cã o sã mai trãieşti nişte zeci de ani dupã mine.

— Sper sã nu, mai ales când vãd ce jalnic mi-a fost gustul la femei, cu excepţia ta.

Ca şi cum ar fi aşteptat momentul sã intre în scenã, se înfãţişeazã Leona.

E înaltã, slabã, bine întreţinutã, operatã şi implantatã şi, din nou, pãrul ei bate spre roşcat-închis. Leona e cu câţiva ani mai în vârstã decât Asher. Au rãmas prieteni şi pãstreazã legãtura, aşa cã o cunosc şi înclin sã o plac. E „fosta“ mea preferatã. Se face comodã şi începe sã ne povesteascã despre protestele ei împotriva rãzboiului din Irak. A intrat în secta quakerilor. Cred cã ar trebui sã intru şi eu. Quakerii sunt singurii, se pare, care cred în caritate anonimã. Dau celor bolnavi şi în nevoie fãrã sã-şi punã numele pe clãdiri. Îmi place. Sunt şi împotriva rãzboiului, fãrã sã vrea felicitãri pentru asta. Smerenia e o virtute pe cale de dispariţie în societatea noastrã, iar ei o au. Admir asta.

Însã rãzboiul a fost întotdeauna printre noi — şi totuşi, cumva, supravieţuim. Rãzboiul dus cu planeta noastrã şi nesiguranţa în privinţa supravieţuirii sale e cel mai dureros. Când Louise Bogan, una dintre poetele mele preferate, susţinea cã „sunt mai multe lucruri ce

mișcă/Decât sângele inimii", era totuși consolată de supraviețuirea naturii. Dar poate că am ajuns la sfârșitul naturii. S-ar putea ca nici măcar copiii noștri să nu supraviețuiască. Sau nepoții. Ți se blochează mintea.

Avem probleme cu moartea. O socotim neamericană. Credem că n-o să ne prindă. Nu-s de noi bocetele și țipetele, smulsul părului, hainele din pânză de sac și cenușa pusă în cap. Lucrurile astea sunt socotite „auto-permisive" — formulă preferată de acea care se manifestă cel mai mult în felul ăsta. Dar ce *înseamnă* auto-permisiv? Ce vrea să zică? Înseamnă îngăduința față de sinele propriu pentru a-i preveni extincția? Înseamnă să te agăți de ceea ce ești atunci când te afli în primejdia de a fi măturat din cale, măturat în impersonala eternitate. Dacă da, atunci ar *trebui* să ne dăm liber la țipete și bocete. Ar trebui să ne oferim un spațiu în care să ne îngăduim doliul pentru individ. Orice ar oferi eternitatea, am o suspiciune că n-o să ofere individualitate. Poate că-i bine așa. Poate individualitatea e durere, dar hai măcar s-o jelim când renunțăm la ea.

La asemenea lucruri mă gândesc când ajung acasă, în apartamentul nostru, la miez de noapte, unde descopăr douăzeci și șapte de mesaje vocale și șaptezeci în e-mail, multe de la faraoprelisti.com. Nu mă pot ocupa de așa ceva, sunt prea obosită. Treaba asta cu „fără opreliști" nu-mi mai face inima să tresară. Apoi, deodată, văd un mesaj intitulat „Din Maximele și Cugetările Isadorei Wing". E un citat care-mi e destinat: „Sexul fără

dragoste e o țigară canceroasă pe care o fumăm de bunăvoie". Izbucnesc în râs. Ce prietenă dibace e Isadora! Mi-a zis mereu că o să-și adune maximele și cugetările într-o cărțulie — și îmi oferă o mostră acum. Închid calculatorul, încă hlizindu-mă.

Belinda Lătrescu, pudelul meu mare și negru, a sărit în pat lângă mine și s-a apucat să mă lingă pe față. Cum am face față necazurilor fără câinii noștri? Așa ostenită cum eram, și deși cățelușa fusese deja scoasă afară de plimbătorul de câini, personaj indispensabil al New Yorkului, i-am tras peste capul pufos pulovărașul roz cu glugă, i-am prins lesa, mi-am înșfăcat pardesiul și am ieșit să o plimb. Toți oamenii care au de-a face cu câini erau pe-afară — plimbătorii, stăpânii, dresorii. New Yorkul se transformă într-un sat atunci când ai câini. Te uiți în jos și recunoști câinele înainte de a-i recunoaște însoțitorul. Cândva le râdeam în nas celor ce disprețuiau expresia „animale de casă", acum însă le țin partea. De fapt, în loc de folosirea termenului corect politic de „animale de companie", credeam că neamul câinilor era adevăratul guru, iar noi discipolii. Era ierarhia potrivită, dacă trebuia să existe vreo ierarhie. Erau mult mai umani decât noi, în ce privește calitățile de căpătâi — empatie, loialitate, simțul mirosului. Nasul e cel mai primar și mai infailibil organ. Dacă am trăi cu toții potrivit nasurilor, lumea ar fi cu totul altfel.

Belinda se foia și se învârtea. Voia să mă

înveselească. Știa instantaneu de ce aveam nevoie și era peste măsură de bucuroasă să-mi ofere. Ca toți pudelii, avea puteri paranormale.

Am întâlnit un schnauzer pe care-l știa, însă abia dacă l-a adulmecat un pic, îndreptându-și spre mine întreaga atenție. Apoi ne-au ieșit în cale doi golden retrieveri și stăpânul lor, care avea un aspect la fel de pleoștit. Ne-am intersectat cu o doamnă cu păr alb însoțită de un ogar orb, salvat de pe stradă, un pudel cenușiu și un springer spaniel.

— Ce face Belinda? a întrebat. Îi ții boala lui Addison sub control?

— În mare parte. Horatio cum e?

— Se simte bine de când e tratat cu prednison și Percorten.

— La fel și Belinda. Și Tiresias?

— Nici n-ați fi știut că-i orb dacă nu v-aș fi spus.

Am încuviințat entuziastă din cap și l-am mângâiat pe ogar, care m-a amușinat, în vreme ce Belinda își reprima gelozia. Springer-ul a tras de lesă spre casă. Era rece și se întețise vântul.

— Noapte bună, am zis.

— Noapte bună, a zis doamna. Să le facem o întâlnire de căței?

— Absolut.

Am luat numărul ei de telefon și i l-am dat pe al meu, gândindu-mă că, în New York, câinii îți puteau oferi absolut tot ce voiai în materie de liniște

sufletească.

Am pornit spre casă, am urcat cu liftul, făcând conversație despre vreme cu operatorul ascensorului, care se tot încăpățâna să-i spună Belindei Melinda. Și ce dacă? Belinda nu se supăra, eu de ce m-aș fi supărat?

Iau prânzul cu Isadora Wing și încerc să evoc pentru ea cât de demente au fost întâlnirile mele cu tipi „Fără Opreliști".

— Era drăguț la față, blond, cam la vreo patruzeci. Și când am deschis ușa apartamentului său — cu o cheie furnizată de portar — m-am trezit că mârâie și se târăște la picioarele mele.

— Și ce-ai făcut?

— Am zis: „Salut, îmi plac câinii." Dar era, se pare, răspunsul greșit. El, se pare, voia să fie biciuit. Și i-am spus: „Nu prea cred în bătutul câinilor". Iar el : „Nici dacă au fost obraznici"? După care s-a apucat să facă pipi, în tihnă, pe dușumea. Am deschis ușa și-am șters-o cât de rapid am putut.

Isadora râde isteric.

— Vrei să zici că n-ai mai cunoscut până acum niciun bărbat care vrea să fie câine? Eu am avut parte de destui.

Ne oprim și sorbim din paharele cu apă de pe masă, curățându-ne de pe buze zâmbetele ce ne trag în sus colțurile gurii și lăsăm câte o urmă de ruj pe sticlă. Apoi Isadora devine mai serioasă.

— Îți asumi riscuri groaznice cu întâlnirile astea cu străini, zice. Nici nu pricepi în ce pericol ești.

— OK, zic, o să am grijă.

După care îi spun că tocmai am primit un mesaj provocator de la cineva de pe site, și că mă intrigă. Mesajul este „Vreau să fiu sclavul tău personal."

— Nici nu înțeleg, măcar, ce-i ăla un sclav personal, spun.

— Eu știu, zice Isadora. Sunt oameni care au fost instruiți de dominatoare ca să-ți facă toate treburile murdare pe degeaba. Unor bărbați — mai ales celor care au putere — li se pare atractiv.

— Cum de știi toate lucrurile astea? îmi întreb prietena.

— Am făcut cercetări, zice, apoi adaugă: Cu ani în urmă, am fost invitată la o petrecere dată de o dominatoare faimoasă în New York, căreia îi ardea buza să o folosesc în cărțile mele. Am văzut acolo șefi faimoși de companii, purtând șorțuri și spălând vasele. Nu mi-a venit, la început, să cred. N-aveam idee la ce le trebuia umilința asta. Ba chiar o și plăteau pe dominatoare pentru privilegiu. Se pare că bărbații care-i umilesc pe alții simt nevoia să fie ei înșiși umiliți. Sufletul omului e-un codru tare, tare întunecat și nu știi niciodată când o să dai peste ceva din care nu mai poți ieși. Ți-aș recomanda să nu riști. Am descoperit că bărbații sunt chiar mai nedumeriți decât femeile în ce privește schimbările din societatea noastră și că nu poți niciodată să știi cum

or să reacționeze.

— Mă și imaginez pe stradă, la pas, cu sclavul meu personal în lesă, zic.

— Mută-ți gândul. Habar nu ai câte belele poate aduce un sclav personal. Sunt cam caăia, umpa-lumpa din *Charlie și fabrica de ciocolată*; odată ce i-ai activat, nu-i mai poți dezactiva. Umblă peste tot și-și aduc și prietenii. Habar nu ai. Ce trebuie să faci tu, acum, e să accepți cât ești de norocoasă. Bucură-te de Asher cât mai e printre noi. E sufletul tău pereche. Ultimul lucru care-ți trebuie e un sclav personal.

Ah, de-aș fi putut urma îndată povața Isadorei... dar eram prea ațâțată, prea curioasă, prea temătoare de moarte.

Mă întâlnesc, deci, cu bărbatul care se socotește sclav personal, însă, cu bucurie o spun, îmi iau cu mine prietena, pe Isadora, pentru protecție.

— În ce constă, mai exact, sclavia ta? îl întreb pe solicitant.

— Fac tot ce vrei — curat prin casă, sex, cumpărături. Și m-aș bucura s-o fac pentru voi amândouă, de vreme ce păreți că sunteți împreună. Nimic nu-i prea mult. E plăcerea mea să vă servesc pe voi și pe toți cei pe care mi-i indicați. Voi purta orice uniformă vreți, voi lucra la orice oră, n-o să cer absolut nimic în schimb. O să-mi pun pietricele în pantofi ca pedeapsă, dacă asta vreți, aș putea să dorm în bucătărie după coșul de

gunoi, pot să curăț cartofii și să mănânc cojile...

Isadora și cu mine, auzind asta, începem să ne hlizim, ceea ce-l rănește, se pare, teribil pe sclav.

— Nu râdeți de mine! se apucă să strige. Nu-i frumos să faceți haz de obsesia altcuiva! Poate că sunt bolnav, dar aș putea să vă fac viața un paradis dacă m-ați lăsa!

Și începe să plângă.

Isadora își cere scuze pentru lipsa noastră de sensibilitate, se roagă de iertare, îi spune că-i respectă boala — și, trecându-mi un braț pe după umăr, mă trage afară din cafeneaua unde ne-am întâlnit cu el.

După ce suntem la distanță de un cvartal și mai bine, zice:

— Acum mă crezi?

— Da, da, da, spun. Ai dreptate. N-o să mă mai îndoiesc de tine.

— Când vine vorba de perverși, zice, te rog să n-ai nicio îndoială că-mi cunosc marfa. Am făcut de toate și mi se par plictisitori de-acum. La ce sunt buni prietenii, dacă nu ca să te salveze de la cele mai nebunești fantezii? Soțul tău are nevoie de tine. Înțeleg asta, chiar dacă tu nu. Te temi, doar, că o să moară și-o să te lase singură. Asta-i sursa panicii tale. Dar nu cu perverși o s-o rezolvi. Poți fi sigură de asta.

— Deci tu nu te-ai distrat în vremea nebuniilor tale? Niciodată?

Isadora se uită în gol, scotocindu-și prin amintiri.

Pufnește ușor.

— Spune-mi! îi cer.

— Ei bine, a fost o dată în Paris ceva cu o femeie cunoscută doar sub numele de Contesa. Avea mulți sclavi personali.

— Și?

— Mă fascina, și i-am cerut permisiunea să particip la ceea ce ea numea o *ceremonie*. „Fără spectatori" a zis, „doar cu participanți, și sunt sigură că tu nu ești pregătită". Iar asta chiar că mi-a ațâțat curiozitatea. Contesa era foarte bătrână și celebră pentru temnițele ei frumoase și sclavii ei superbi. A durat luni. Am reușit, într-un târziu, s-o conving. Nu mă face să-ți povestesc asta, n-o să te ajute în etapa asta a vieții tale.

— Spune-mi!

— Păi... servitorii ei mi-au zis cu ce să mă îmbrac, unde să mă duc și, când am sosit îmbrăcată în catifea neagră, mascată și fără chiloți, ca în *Povestea lui O*, au insistat totuși să-mi schimb întreaga ținută. Am fost condusă pe multe coridoare întunecate până ce am ametit de dorință și frică. Am fost întinsă, în cele din urmă, pe un altar de catifea, unde un tânăr superb — sclavul ei personal — mi-a făcut cunilingus până n-am mai putut de epuizare. Contesa îi dădea indicații și în același timp îmi străpungea pielea cu bolduri micuțe de argint. Avea diverși sclavi care m-au îmbăiat, mi-au tras-o, mi-au cântat. A fost incredibil de erotic, aproape imposibil de descris — cum e de obicei extazul. În

parte, plăcerea venea din lipsa mea de control. N-am zis nimănui ce să facă — Contesa le-a zis. În afară de chestia cu boldurile, ea a făcut dragoste cu mine doar din priviri. Îi oferisem controlul complet și aveam încredere deplină în ea. Câte ore au trecut, câte orgasme... nu mai știu. Dar excitația a fost mai presus de orice... și n-am reușit niciodată să vorbesc despre asta până acum, cu tine.

— De ce a fost atât de special? întreb.

— Sunt sigură că era din cauză că nu controlam deloc situația. Oricât de incorect politic ar fi, reacționăm cu toții când renunțăm la voința proprie. Dacă nu este voința *noastră* nu putem simți vinovăție sau ambivalență. Ne predăm altcuiva. Unii obțin asta dacă sunt înlănțuiți sau legați. Dar să renunți la voința proprie este extrem de erotic. N-aș îndrăzni să scriu asta, dar știu că-i adevărat. Suntem tare ciudați în sexualitatea noastră. Ori de câte ori am impresia că știu totul, îmi dau seama că nu știu nimic. Majoritatea oamenilor suferă de-o lipsă cronică de subtilitate când vine vorba de sex — Contesa, însă, știa că-i nevoie de predare necondiționată. Când s-a sfârșit noaptea, am bocit în brațele ei, nu mă mai puteam opri. Te-ai lăsat vreodată, complet, pradă cuiva?

— Nu știu.

— Ei bine, acum nu-i momentul potrivit. Ai multe altele de făcut. O ai pe Glinda, ai părinți, îl ai pe Ash. Dar cândva, în viitor, poate că o s-o vizităm pe Contesă. Încă

nu ești terminată. Încă există un viitor înaintea noastră.

— Ce prietenă fantastică ești, zic. Dar spune-mi, de ce n-ai scris niciodată despre asta?

— Cred că sexul trebuie să fie extrem de secret, altfel e extrem de prost înțeles. Dacă aș scrie ce ți-am spus, mi s-ar pune întrebări tâmpite gen: „Deci orice femeie vrea să fie dominată?“ sau „Cum se împacă asta cu feminismul?“ N-are a face cu nimic politic. În viețile noastre personale ne trăim fanteziile și chiar și fanteziile se mai schimbă. Ce merge într-o perioadă a vieții s-ar putea să nu mai meargă în alta. E imposibil să generalizezi, când vine vorba de sexualitate — fiecare e cu a lui. Și trebuie s-o ții departe de cuvinte. Nu în cuvinte sălășluiește sexualitatea. Fără spațiu privat nu există extaz — așa că dăm deoparte internetul și presa. Am învățat asta pe pielea mea.

Nu fac decât să stau și să mă holbez la ea, perplexă. Isadora e singurul om pe care îl cunosc și cu care aș putea avea o asemenea conversație.

9
Furia vârstei

Nu mai am vârsta la care să cred
că poți să ai pretenții de la viață și
să te aștepți ca dorințele să-ți fie
îndeplinite cât ai bate din palme.

— Annie Lennox

Ash s-a întors acasă și, la început, era foarte slăbit. Stătea întins în pat și se plângea că stă întins în pat. Își distra fratele, rivalii, diverși artiști pe care-i admira. Ba chiar și pe mine. Nu era câtuși de puțin interesat de sex. Se temea, probabil, că l-ar omorî. Îmi făceam și eu griji din cauza asta.

Orice ar spune specialiștii optimiști într-ale sexului la bătrânețe, sexul între oameni în etate nu mai este ce-a fost la tinerețe. Viagra nu-i pentru oricine. Pe mulți îi face să vadă puncte albastre pe retină. Pe alții îi duce la leșin. Injecțiile și pompele sunt inestetice.

Suntem, măcar, în viață și împreună. Cum să îndrăznim să cerem mai mult? Trecuserăm prin grele încercări și încă ne mai țineam de mână în pat.

Arunc o privire asupra prietenelor mele și văd o lume de văduve —sau aproape văduve. Dacă aș avea o fire mai întreprinzătoare, aș înființa o prăvălie de sex pentru văduve — un loc în care să se ducă, să-și astâmpere nevoile cu niște armăsari tineri, apoi să-și vadă de sarcinile de bunici, de cele profesionale, de cele filiale (fiindcă mamele lor sunt bătrâne-bătrâne, nu doar bătrâioare). Regulile *bătrâneții* se tot schimbă. Credeam, cândva, că la șaizeci ești bătrân. Acum ești în floarea vieții. Dar asta înseamnă că oamenii vor s-o admită? Sex-prăvălia mea pentru văduve s-ar putea să nu meargă, fiindcă văduvele s-ar sabota singure, îndrăgostindu-se de tinerii chipeși — în felul în care Isadora mai că s-a

înamorat de sclavii personali în Paris. Li s-ar rupe inima. Cineva ar intenta un proces, secretul ar ieși la iveală și localul s-ar închide. Aș ajunge în toate ziarele.

Nu voiam să fiu văduvă. Eram prea tânără. Pe la șaizeci, prefăcându-se că au cincizeci, lumea era plină de femei fără vreo relație care se tot foiau încoace și-ncolo, căutând un loc în care să pună toată energia sexuală neinvestită.

Asher era calm. Negarea îl servea bine. Nu se gândea că o să moară. Făcea, pur și simplu, cum îl sfătuiseră doctorii. Nu se punea contra, nu se gândea la chestii apocaliptice. Era mult mai întreg la minte decât mine.

Îmbătrânirea înseamnă să renunți la niște lucruri — mai ales la sex și la frumusețe fizică — însă Ash nu se plângea. Și credea că o să se facă bine. Îl iubeam pentru optimismul ăsta. Nu zisese Dashiell Hammett: „Caută partea bună, chiar dacă nu există așa ceva?“ Asher ar fi zis asta dacă ar fi fost un scriitor tare și nu un milionar tare cu un centru moale.

— Nu vreau să fiu văduvă, îi zic Isadorei la telefon.

— Cine vrea?

— Și am spaima aia, că n-o să mai am niciodată parte de-o erecție.

— A, „baba bâța-bâța“, cum îi zicea Anthony Burgess. Posibil să fie supraevaluată. Ai răbdare. Sunt un milion de feluri de a face sex. Ți-am mai spus. Poate ar

trebui să te întrebi de ce ai nevoia asta să ții povestea sub control.

— Mă învinuiești? o întreb.

— Ba deloc, spune Isadora. Aș zice, numai, că tu cauți sexul într-un fel foarte limitat — ca și cum ar fi o formă de masaj în profunzime. Poate fi mult mai mult. Re-la-xea-ză-te. Relaxează-te, ce naiba. Nu controlezi tu universul.

Care era problema cu generația mea de femei? Credeam că o să ne fie din ce în ce mai bine, la nesfârșit. Credeam că războiul și boala îi vor afecta doar pe cei aflați pe cealaltă parte a planetei. Chiar și după 11 septembrie — care, se zice, a schimbat totul — încă mai credeam că viețile noastre sunt fermecate cumva și că nu există problemă pe care botoxul să n-o poată rezolva. Ar fi trebuit să ne pregătim de încălzirea globală, de judecata de apoi și de pierderea celor dragi, dar o făceam oare? Absolut deloc. Ne îndreptam, ca întotdeauna, atenția asupra suprafeței. Ce-ar fi trebuit făcut ca să trezească lumea din pericolul în care ne aflam cu toții?

Mă gândeam adesea la cum aș fi ajuns să locuiesc la ultimul etaj al unui zgârie-nori, într-o lume inundată, la nouăzeci de ani. În jurul turnurilor s-ar fi învârtit bărcuțe, încercând să-i salveze pe ultimii sinistrați, însă eu aș fi refuzat. Înainte ca blocul meu să se surpe, aș fi sărit în ape și m-aș fi cufundat încet. De ce-aș fi vrut să

trăiesc mai departe într-o asemenea lume?

Ash m-a strigat din dormitor.

— Voiam doar să te văd la față.

— Ai nevoie de ceva?

— Doar de tine.

— De ce ești așa de vesel?

— Uite ce zic eu, spune. Am avut un punct slab în aortă și s-a dilatat. Au pus acolo niște material mult mai rezistent, care ar trebui să țină niște decenii. Și, pe lângă asta, la ce bun să-ți faci griji?

— E drept. Dar îmi fac griji că nu-ți faci griji.

— Asta fiindcă folosești cuvântul „griji“ la modul superstițios — de parcă ai putea ține departe elefanții sălbatici.

— Și vrei să spui că *nu-i așa?*

Râdem amândoi și ne îmbrățișăm. Ce m-aș face fără el, în numele cerului?

— O, Doamne... mă doare.

— Ce?

Și-a suflecat cracul pantalonului de pijama și dedesubt, pe coapsă, era o umflătură mare și roșie, de unde-i extrăseseră vena pentru grefă. Sub incizie părea să fie puroi.

— Arată groaznic, am zis. Cu cele mai rele infecții te alegi în spitale. Poți să ai stafilococ sau stafilococ auriu. Îl sun pe doctor.

— Nu te prosti, nu-i nimic grav.

— Cu siguranță e *ceva*.

A încercat să întârzie, să mă convingă, să-l convingă pe doctor, însă, pe parcursul unei săptămâni, situația s-a înrăutățit tot mai mult.

— E clar un abces, a zis doctorul.

A desfăcut sutura rănii și din ea a început să se prelingă o chestie galben-verzuie. M-am uitat în rană; am văzut celulele albe, fluidul și scurgerea, părându-mi-se materia primordială însăși. M-a luat amețeala. Spre groaza mea, mi s-au tăiat picioarele și m-am lăsat moale pe podea. Când mi-am revenit, lui Asher i se făcuse o injecție cu penicilină, iar despicătura îi fusese curățată și bandajată.

— E prima dată în viață când am leșinat, am zis. Cred că te iubesc foarte mult. Doar o rană deschisă poate să arate cât de fragilă e carnea.

— Doar tu te-ai gândi la ea în felul ăsta, a zis el.

Nici măcar n-am încercat, săptămâni bune, să facem dragoste. Ash lua tot soiul de medicamente pentru hipertensiune și era sleit. Însă, când am făcut-o, a devenit clar că apăruse o problemă. Medicina modernă avea un nume pentru ea: disfuncție erectilă. Din fericire, medicina modernă avea și leacul: Viagra. Problema era că Viagra îl făcea pe Asher să vadă punctulețele acelea albastre infame, o încețoșare a vederii ce-l convingea că era pe cale să orbească, la care se adăuga senzația că tocmai dăduse un camion peste el.

— Oricând putem folosi pompa, am zis, după ce fusesem povățuită despre chestia asta de prietene.

— Ce-i aia pompă?

— Îți vezi penisul crescând la dimensiuni uimitoare cu senzori-senzaționali, ce-ți oferă catifelate plăceri oferite de pompa manuală sau electronică.

— Sună oribil.

— Mi s-a zis că poate fi sexi.

— Mie îmi sună periculos. De parcă mi-ar face penisul să cadă.

— Mai sunt și alte chestii — poți să-ți întrebi urologul.

Am început deci căutarea unui reparator de erecții, care să repare situația neerectă în care ne aflam.

Și, se vedea bine, nu eram singurii în aceeași situație. Farmacopeea conținea un număr nesfârșit de răspunsuri — de la injecții la implanturi, de la inele la pompe cu aer comprimat. Eram o generație care nu se dă bătută. Orgasmul era un drept constituțional.

Am început să caut jucării sexuale pe net. Nu doar că am dat peste pompe, vibratoare, inele, baghete și geluri unsuroase, dar am descoperit că ecologiștii avertizau în privința pericolelor reprezentate de jucăriile sexuale. Păreau să conțină substanțe periculoase. Nu respectau standardele. Se părea că exista un voluminos și scandalos material despre lucrurile periculoase pe care și le vâră oamenii în corp. Scăpau gaze. Se dezintegrau de la apă și săpun și de la fluide corporale. Nu le testa nicio agenție federală. Și totuși se vindeau cu milioanele. Nimănui nu părea să-i pese de pericole — în

afara câtorva ecologiști morocănoși.

Numai că lui Ash niciuna dintre aceste jucării nu i se părea câtuși de puțin erotică. Dildo-urile erau atât de mari, că-l făceau să se simtă minuscul. Pompele păreau primejdioase. La fel și inelele. Poate că era încă prea ostenit ca să se gândească serios la așa ceva. Trebuia să existe o altă cale.

Când am încercat totuși să facem dragoste, a fost limpede că n-aveam să ne ținem de mână din două căzi puse una lângă alta, ca în reclamele acelea la medicamente pentru erecție. Toate canalele tv erau pline de ele. Metaforele păreau cam bizare: strada se estompa și se transforma într-o sălbăticie luxuriantă. Un cuplu decola într-un balon multicolor cu aer cald. O englezoaică frumoasă, în Caraibe, alintându-și „drăgutul". Un cuplu vârstnic strângând castraveți. Și apoi imaginea aia absurdă cu iubiții ținându-se de mână din căzi separate, de modă veche. Cărui nebun îi dăduse așa ceva prin cap? Nu făceam decât să zacem acolo și să ne uităm la o puță bleagă.

Până ce partenerul tău nu ajunge în pragul morții, nu crezi cu adevărat în propria ta mortalitate. Până ce nu renunți la sex, nu crezi că ești bătrân. Acum credeam că-s bătrână și nu-mi plăcea defel. Nu-mi plăceau perii ce-mi creșteau pe bărbie. Nu-mi plăcea să-mi vopsesc sprâncenele. Îmi voiam înapoi tinerețea — fie și cu toate nefericirile ei. Îi invidiez pe tineri, iar ei nici măcar nu

știu că sunt de invidiat. *Eu* cu siguranță nu știam asta când eram tânără.

Nu suport, nu suport, *nu suport* să îmbătrânesc. Mi-aș vinde sufletul diavolului ca să rămân tânără. Apoi în minte a început să-mi încolțească o idee — pentru o piesă de teatru.

Sunt furioasă pe vârstă. Și, ca atare, am recrutat dermatologi, profesori de yoga, instructori sportivi, nutriționiști, homeopați, kinetoterapeuți și doctori — din cei alternativi și din cei clasici.

Nu ducem lipsă de specialiști anti-îmbătrânire la New York — de la dermatologi care colectează și refolosesc propria-ți grăsime la cei care-ți îngheață mușchii faciali cu toxine. Sunt sonde și lasere, injectoare și sugătoare de grăsime. Sunt netezitori de piele, specialiști în condiționare dacă nu în îmbălsămare, curățători de pori, diminuatori de roșeață pentru suferindele de rozacee. Sunt chirurgi plasticieni, acupuncturiști, ba chiar și hipnotizatori care te fac să regresezi într-o tinerețe falsă, despre care visezi că-i reală. Dar vreau mai mult. Vreau magie.

În vreme ce Ash se întrema încetișor, un actor mai în vârstă, prieten de-al meu, a poposit în oraș. Flirtaserăm vreme de decenii întregi, și pe platouri și în afara lor. Ignorând sfatul dat de Isadora la prânzul acela, mi-am zis că să mă văd cu el ar fi mai puțin riscant decât un străin de pe site, însă suficient de ofertant ca

să mă excite. Teama mea de viitor s-a dovedit îndeajuns de mare ca să mă convingă să ne vedem la el la hotel — un loc nou-nouț, intim, din centru.

Era genul de actor care-l întruchipase pe James Bond în tinerețe, acum însă juca roluri de papi răi, gen Borgia. Era englez, cu școală de artă dramatică și arătos într-un mod semi-înfricoșător — pometi ososi, ochi verzi, înfundați în orbite, sprâncene dese și voce sonoră. Glumea adeseori că, dacă mai îmbătrânea un pic, avea să ajungă să-l joace pe Nosferatu.

— O să joc în sfârșit un vampir străvechi, a zis îmbrățișându-mă la ușa apartamentului.

— Și eu ar trebui să-ți zic: „Bravo ție"?

— Cred că ar trebui să pui mâna pe-o cruce. Ca să te protejezi.

Știam că mă plăcuse dintotdeauna, iar el știa că și eu îl plăcusem. Lucrurile astea se știu. Evident, eram căsătoriți amândoi — cu alte persoane — lucru care ajută întotdeauna.

Se numea Nigel Cavendish și jucasem cu el în ceva de Shakespeare, cu o groază de ani în urmă.

Am depănat amintiri în apartamentul lui. Fără să punem niciunul gura pe băutură, fiindcă eram ambii în diverse programe de abstinență.

Apoi ne-am pupat de rămas-bun, și bun-rămasul s-a transformat în bun venit, el a tras o duș că dintr-o sticlă deschisă de Amarone pe care i-o trimisese producătorul, iar eu m-am îmbătat doar din miros. Și,

una-două, ne-am trezit amândoi pe jumătate dezbrăcați pe jos, mângâindu-ne tandru, unul altuia, pieile îmbătrânite.

— Mergem în dormitor? a întrebat indicând într-acolo cu capul său frumos, plin de păr (ajuns, de-acum, mai degrabă argintiu).

Am încuviințat și, îndată, am ajuns pe, dacă nu *în* ditamai *letto matrimoniale*.

— Mereu te-am dorit, a zis.

— Și eu la fel.

Am dat din cap, dar n-am mai zis nimic fiindcă ne sărutam pătimaș. Și apoi a trecut la suptul sfârcurilor și la atins pizda. După care s-a apucat să-i dea limbi cu entuziasm. În cele din urmă, s-a apucat să-și tragă un prezervativ pe pula lui frumoasă — deja părea cam târziu să mai am ceva de obiectat.

— Se poate? a întrebat ca un adevărat gentleman.

Însă, fără să aștepte răspunsul meu de doamnă, a intrat în mine.

Și am făcut-o pe bestia cu două spinări, ore întregi parcă. Am bolborosit, am murmurat, ne-am pupat, ne-am giugiulit și ne-am lins prin toate locurile prin care au putut limbile noastre să ajungă — însă nici eu și nici el nu păream să ne apropiem de climax. Nu ne puteam relaxa. Nu ne puteam relaxa naibii. Amândoi simțeam nevoia să menținem controlul.

— Parcă o văd pe buna mea soție, Vivienne, trecând prin perete și plutind, s-a confesat.

— Alung-o, am zis, dar nici eu nu eram în stare să-l alung pe Ash din minte.

N-aș fi putut niciodată. Era în oasele mele.

Nigel și cu mine ne pricepeam de minune să alunecăm și să ne mângâiem și să ne zgâlțâim și să ne mușcăm drăgăstos. Dar nu părea să urmeze nimic după. Nu se ridica niciun val, nu răsărea niciun soare, niciun fulger în zig-zag nu străpungea locul în care se contopeau trupurile noastre.

— I-am promis lui Vivienne că n-o să mai fac asta, a zis Nigel. Și mâine ajunge aici.

— Nu-ți face griji, i-am șoptit.

— Nu vreau să te las așa, neterminată, a murmurat.

— Nu-ți face griji, am spus iarăși. Nu-i momentul potrivit acum. Avem amândoi altele pe cap.

— Poate data viitoare când ne mai vedem?

— Sigur, am zis, sigur.

Femeile din generația mea cad la pat la fel de ușor pe cât se sărută.

Am luat loc, după aceea, în camera de zi a apartamentului de hotel și ne-am pus pe ciugulit caviar și pate. El a mai băut niște Amarone. Eu, apă minerală.

— Rămânem prieteni? a întrebat.

— Prieteni dragi, am zis. O să ne vină vremea.

Dar știam că n-o să ne mai vină, fiindcă, pur și simplu, nu eram legați în felul acela anume. Nu orice cuplu se poate transforma în amanți iubitori — oricât ar

crede ei că așa ar trebui să stea lucrurile. Stelele trebuie să se alinieze într-un anume fel. Grijile trebuie izgonite. Nevestele nu pot pătrunde prin ziduri și soții nu pot fi acasă, revenindu-și de pe urma unor inimi atacate. Multe combinații trebuie să se combine pentru combinația ideală. Știam asta de dinainte, dar uitasem cumva. Să fiu cu Nigel mă făcea doar să-i simt din ce în ce mai mult lipsa lui Ash! Ciudat lucru, trebuise să fiu cu Nigel ca să-mi dau seama cât de legată eram de Ash. Avusesem marele noroc să nu fiu prinsă în fapt în timpul diverselor mele experimente.

În noaptea aceea, mai târziu, am visat că întinerisem, ca prin minune, cu treizeci de ani. Eram cu Nigel. Eram amândoi între căsnicii și deschiși unul spre celălalt cu totul, cum nu fuseserăm la întâlnirea noastră de mai devreme. Viețile romantice se întindeau înainte, nu erau în urma noastră. Fiindcă îmbătrânirea n-are de-a face doar cu carnea — are de-a face și cu marile noastre speranțe din vremea tinereții.

Și atunci am început să scriu piesa. Cât se punea Asher pe picioare, m-am cufundat într-o fantezie născută din ciuda mea pe îmbătrânire. În ea, o femeie furioasă pe trecerea anilor descoperă o cale, crede ea, de a le inversa curgerea. M-am cufundat în documentare pentru piesă. Am citit tot ce avea de-a face cu transformări magice. Am văzut filme. Am citit vrăji de prin tomuri de magie.

Piesa începea cu două prietene de o anumită vârstă — Isadora și cu mine? — așezate la masă, pe o scenă goală:

— Nu vrei să fii iarăși tânără?

— Glumești? Mi-aș vinde sufletul pentru asta.

Poate, chiar, o puteam convinge pe Isadora să lucreze cu mine la piesă? Ar fi fost distractiv să colaborez cu un scriitor adevărat.

— Visez că sunt tânără iarăși, spune personajul meu.

— Și eu, zice personajul Isadora.

— Nu vreau decât să fiu mai tânără cu treizeci de ani, dar să știu tot ce știu acum.

— De acord. Dar cum s-o facem? Vrăji? Poțiuni? Gândire magică?

— Știi niște vrăjitoare reale care ar putea face asta?

— Nu există asemenea posibilitate, am căutat.

— Mă tot întreb dacă...

— Fiindcă, atunci când *eram* tinere, nu ne apreciam tinerețea. Asta mă *scoate din sărite!*

— Nu știam ce putere avem — sau cum s-o folosim.

— E adevărat. E foarte adevărat.

— Bun, cândva știai niște practicanți wiccani. Mai ai numerele de telefon? Probabil că au adresă de e-mail acum, pe wicca.com.

— Păi, *găsește-i*. Sau îi găsesc eu.

Ideea era să spun povestea unei femei care întinerește cu ajutorul vrăjitoriei.

Eroina mea era vizitată de un bărbat ce pretindea că e Mefistofel. Putea fi jucat de prietenul meu Nigel. Omul susținea că ar fi în stare să-i îndeplinească „dorința ce nu îndrăznește s-o rostească". Era vorba, desigur, despre dorința de a întineri, dorința cea mai faustiană dintre toate dorințele faustiene.

Am inventat deci niște personaje wiccane scoase parcă dintr-o defilare de Halloween — doi solomonari posibil gay și o străveche vrăjitoare — care vin să-mi ispitească eroina cu vise despre întoarcerea la tinerețe. *Și* ea se lasă păcălită — ba chiar își cedează sufletul, semnând cu sânge un pact. Devine tânără iar, ca prin minune. Sau *crede*, doar, că așa stau lucrurile.

Nu mai scrisesem o piesă de teatru până atunci, dar am intrat în joc și-am umplut paginile cu cele mai teatrale și extravagante fantezii ale mele despre magie și călătorie în timp. Magii mei purtau mantii lungi și tot felul de cercei și piercinguri le străpungeau trupurile. Străvechea vrăjitoare se îmbrăca precum o Lady Gaga pe steroizi.

Nu știam prea bine ce fac. Dar poate că aveam parte de norocul începătorului, fiindcă dialogurile începeau să se înfiripe.

— Cât de mult ți-o dorești și cât de mult ești dornică să plătești? întreabă Mefi.

— Ce fel de plată? întreabă eroina mea.

— Ajungem și la asta, zice Mefi. Ce e magia, dacă nu o hotărâre nezdruncinată de schimbare?

— Timpul, zice eroina mea, mi-era cândva prieten. Acum se scurge din ce în ce mai iute.

— Cât de mult vrei, așadar, să-l oprești? întreabă Mefi (jucat de Nigel).

Și așa mai departe. Mă distram jucându-mă de-a scrisul — era ceva nou pentru mine. Am slăbit complet frâiele și am lăsat fantezia să preia controlul. Isadora îmi spusese că toate cărțile pe care le scrisese nu erau decât auto-analize complete. Am început să înțeleg ce voia să zică. Fantezia te poate conduce către realitate, dar trebuie să fii deschis.

Văzându-mi eroina transformată, îmi făceam acum griji pentru datoria pe care-o avea de plătit. Sufletul? Copilul sau nepotul? Țăcăneam la tastatură cu spaima zbătându-mi-se în piept.

Între timp, telefonul îmi tot semnala noi iubiți potențiali. Am avut flirturi lungi cu unii, sex la telefon cu alții, însă boala, moartea și piesa mea se tot puneau în cale. Piesa mă apucase bine de grumaz. Mă învăța un nou fel de libertate. Și, pe lângă asta, mi se părea că nu mai am chef ca site-ul de întâlniri să-mi distragă atenția. Boala lui Asher mă izbise din plin, fiindcă îi luasem iubirea ca pe ceva de la sine înțeles.

Cine erau vrăjitoarele mele fictive și ce însemnau? Să nu te întrebi niciodată asta în vreme ce scrii, fiindcă s-ar putea să te blocheze. Să te bazezi doar pe faptul că

dacă *tu* crezi în personajele tale, vor crede și alții. Am învățat pe pielea mea asta. Ori de câte ori eram prea critică în privința muncii mele, nu puteam scrie. Asta zisese și Isadora.

În cea mai mare parte a transformărilor faustiene, cel care își bagă nasul în cele magice este pedepsit. N-ar trebui să ne jucăm cu timpul și cu diavolul. Provocatul zeilor arată o lipsă de umilință ce se dovedește, adesea, fatală.

Credeam că mă prostesc cu o poveste veche. Atunci de ce mă simțeam atât de speriată?

Nu știam pe atunci că, pentru cel ce scrie, o poveste nu-i doar o poveste. E și o amuletă. Fiind eu cineva care-și petrecuse viața întreagă rostind cuvinte scrise de alții, eram inocentă în privința asta. A, scrisesem scenarii închipuite, da, însă niciodată ceva care să vină chiar din sufletul meu.

Îmi dădeam seama, treptat, că-mi băgam coada în chestii ce țineau de viață și de moarte. Mi-am făcut notițe consistente despre cum să termin piesa. Începuturile sunt ușoare, însă finalurile sunt grele. Era o comedie sau o tragedie? Căpăta eroina mea cu adevărat încă o șansă de a fi tânără sau era înșelată de propriile-i fantezii? Ar fi trebuit ca tonul să fie satiric sau trist — ori un amestec din amândouă? În vreme ce chibzuiam asupra acestor lucruri, am planificat o călătorie lungă în India, cu Asher.

Voia să meargă, probabil fiindcă se gândea că-i pe moarte și avea să-i fie ultima călătorie. India are efecte diferite asupra fiecăruia, dar mulți o asociază cu ideile hinduse despre reîncarnare.

Stau iarăși la telefon cu Isadora. Eu în apartamentul meu, ea într-al ei. Belinda Lătrescu e bolnavă și nu vreau s-o las singură.

VANESSA: Scriu o piesă, iar tu nu mai scrii nimic. Ce se-ntâmplă? E-o nebunie!

ISADORA: Păi, am ceva să-ți spun. N-am mai spus nimănui și n-am vrut să vorbesc cu nimeni despre asta fiindcă m-am temut să n-am gura pocită. Am scris niște fantezii.

VANESSA: Cum adică fantezii?

ISADORA: Nu știu exact ce vreau cu asta. Personajele se duc pe alte planete. Descoperă planete cu climat propice vieții. Pleacă de pe pământul nostru cel otrăvit și creează utopii pe lumile astea virgine. Scapă de frații Koch și de companiile cele rele care încearcă să distrugă pământul, și în loc ca planetele astea propice vieții să fie foarte departe, deodată sunt suficient de aproape ca să fie populate cu oameni. Însă procesul de selecție este foarte laborios. Cei aleși trebuie să fie buni, să iubească natura, câinii, copacii, florile... mai ales câinii! Pudelii în mod special!

VANESSA: Mi se pare minunat că scrii, dar chiar crezi că poți scana oamenii? Și doar pe cei buni să-i primești pe navele spațiale?

ISADORA: Am zis că-i vorba de proză *fantastică*.

VANESSA: Păi da, mie chiar că fantastică-mi pare, fiindcă știm că nu se pot selecta oamenii după bunătate... mi se pare imposibil.

ISADORA: Probabil că este imposibil, dar ți-am spus că-s ficțiuni utopice. Chiar nu știu spre ce mă îndrept cu asta. Mor de frică, fiindcă nu pentru asta sunt cunoscută. Sunt cunoscută pentru o scriitură onestă despre femei și sex... bla-bla-bla... și m-am săturat până-n gât de asta!

VANESSA: Asta pot să înțeleg, normal — că cineva se poate sătura de chestia pentru care-i cunoscut. E distribuția aia după stereotip... cine nu se satură de ea? Toți ne săturăm! Toți vor de la mine s-o joc pe scorpia de Blair, la nesfârșit. M-a îmbolnăvit! Am vrut să joc Regele Lear femeie și nimeni n-a vrut să mă finanțeze. Am vrut să joc Macbeth ca femeie, cu Lady Macbeth jucată de un bărbat, și n-a vrut nimeni să-mi dea fonduri. Am vrut și-un Hamlet femeie, mai ții minte?

Isadora (*râde*)

VANESSA: Și mai știi când am încercat să ecranizez una dintre cărțile tale?

ISADORA: Care?

VANESSA: Ei, știi tu. Acțiunea se petrecea în Roma antică. Cred că-i zicea *Livia* și era despre soția lui Hadrian. Îți amintești... avea o soție pe nume Livia care avea o vilă nemaipomenită, cu picturi murale înfățișând păsări și flori. Frescele sunt într-un muzeu municipal din Roma. Sunt incredibil de frumoase. Dar n-a vrut nimeni să finanțeze un film despre Livia. Îmi tot ziceau că filmul ar trebui să fie despre Hadrian, fiindcă el era Împăratul, și cui i-ar fi păsat câtuși de puțin de nevastă-sa? Deși era foarte deșteaptă și frumoasă și o forță în vremea aceea, în Roma — dar nimeni n-a vrut să finanțeze un film despre o *femeie!*

ISADORA: Parcă-mi amintesc... vag. A trecut ceva timp de atunci!

VANESSA: Așa că da, îmi dau seama cum e... Ai scris prozele astea fantastice și n-ai spus nimănui. Cine-i eroina?

ISADORA: Eroină? Erou? Cui îi pasă? Suntem ființe umane. Unii dintre noi sunt conduși de ce se întâmplă sub centură și alții nu, însă suntem ambivalenți, împiedicați, morocănoși, oameni. Mult prea deștepți pentru corpurile noastre fragile. Mult prea isteți pentru mortalitatea noastră. Așa că, în principiu, am vrut să-mi imaginez oameni fără gen, suficient de deștepți cât să știe că vor muri, că vor acționa în acest spirit.

VANESSA: Mă lași să văd și eu ce-ai scris?

ISADORA: Sub nicio formă. Scriu doar pentru mine. Nu-s de publicat. Nu-s pentru lecturat între prieteni.

VANESSA: Draga mea, gândește-te numai...

ISADORA: Mă gândesc...

10
Câini bătrâni

Ca să te poți bucura cu adevărat de un câine, nu trebuie să-l dresezi, pur și simplu, ca să fie semi-uman. Scopul ar fi, mai degrabă, să fii deschis la posibilitatea de a deveni tu însuți, în parte, câine.

— Edward Hoagland

Apoi câinele meu, Belinda, moare. Belinda e bătrână. Bătrânețea e o problemă la câini. Îi iubești și îi pierzi. Într-o dimineață, refuză să se mai ridice. Zace, fără să se poată mișca, gâfâind, cu nasul uscat, cu lacrimi mari, de un cenușiu-tulbure, curgându-i din ochi. O duc la parter, apoi iau un taxi până la clinica veterinară.

Majoritatea femeilor care așteaptă acolo, cu lese și cuști și cutii pentru câini sunt femei de vârstă mijlocie. Doar câțiva bărbați. Din cutii se aud ciripeli și mieunături, câinii bălesc și adulmecă. Când și când, câte un șarpe își ridică din vreo cutie capul, ca și cum am fi deja în India... sau în Grădina Edenului.

Suntem atacați. Ne proiectăm temerile și dorințele asupra animalelor de companie.

— Max, jos, zice o blondă cu plasturi lipiți pe toată fața.

Copiii s-au dus în lumea lor, însă câinii rămân. Câini la fel de incontinenți precum cucoanele bătrâne, câini cu alunițe, câini cu roți în loc de labe. Cât aștept ca Belindei să i se facă o radiografie la piept și diverse teste de sânge, privesc întregul repertoriu de interacțiuni om–animal. Femei convinse că pisicile, sau păsările rănite, ori câinii betegi, cu labele din spate fără vlagă sunt copilașii lor.

Aștept și tot aștept. Citesc toate revistele despre animale. Beau o cafea dulce de la automat. În cele din urmă, apare un veterinar și începe să vorbească cu mine

de parcă aș avea trei ani.

— Belinda nu se simte tocmai bine pentru un pudel bătrân. Are o criză — probabil din cauza bolii Addison, dar are și patruzeci și unu de grade temperatură și zgomot la un plămân. S-ar putea să fie nevoie s-o ținem aici peste noapte. Ați fi amabilă să treceți pe la casierie?

Ce-o să zic acum? Să-mi țină pe gratis câinele bolnav?

La casierie mă duc, desigur, cu cardul de credit. După ce mi se scot niște miișoare din cont, sunt invitată s-o văd pe Belinda în salonul de terapie intensivă pentru câini. Pare moartă, până ce ridică spre mine ochii mari, întrebători.

Apoi e luată de acolo pentru alte teste și sunt invitată din nou să o las până mâine.

I-am zis Belinda Lătrescu fiindcă îi plăcea să latre când era bucuroasă — un pudel mare, negru ce se învârtea în cerc, făcându-și voioșia audibilă. Toți o iubeau — necunoscuții de pe stradă, iubitorii de câini, iubitorii de pisici, oamenii cărora nu le plăcea de nimeni.

Fiindcă viața câinilor e scurtă, sunt trecători prin viețile noastre. Belinda a ajuns la noi când eram trecută de cincizeci de ani și mi-a fost alături când am pierdut mulți oameni dragi. Era isteață și blândă, la fel de iubitoare ca o corcitură salvată de pe stradă și la fel de voioasă ca un pui săltăreț de bișon. Când am vizitat-o la

terapie intensivă, în următoarele zile, am văzut-o ciulind mereu urechile la auzul vocii mele.

Mereu admirasem pudelii, dar nu avusesem niciunul până atunci. Belinda a fost primul. Când ne-am întâlnit, o tot întrebam „Ești câinele meu?“ Iar ea lătra bucuroasă, lucru pe care l-am luat drept un răspuns afirmativ.

Avea, noaptea, un obicei. Adormea în biroul meu, apoi venea în patul nostru pe la trei dimineața. Ne trezeam simțindu-i oftatul blănos la picioare. Era o lecție neîntreruptă de trăit fără griji. Anticiparea și regretul nu existau în vocabularul ei. Nu ne doream nimic mai mult decât să fim ca ea. Să trăim momentul, ne zicem îndeobște. Însă doar câinii practică asta pe deplin. Sunt maeștrii noștri zen. Vrem să le urmăm exemplul, însă arareori obținem cu adevărat rezultate.

Am făcut greșeala de a permite veterinarilor să-i opereze Belindei o tumoare. Tumoarea era benignă, însă operația a fost începutul sfârșitului. În încercarea de a o salva pe frumoasa mea Belinda, este posibil să-i fi grăbit sfârșitul. Eu s-ar putea să nu mi-o pot ierta vreodată, știu însă că ea m-a iertat.

Era o cățelușă cu totul specială. Blana neagră precum cerul lipsit de lună al nopții, ochi căprui-închis, precum ciocolata fără lapte, și picioruțe păroase cu unghii negre care scoteau clinchete când se sălta pe lăbuțe. Belinda Lătrescu era veselă și liberă.

Crescătorul de câini îi zisese Bella, însă noi

preferam Belinda — un nume din secolul al optsprezecelea, luat din „Răpirea buclei“ de Alexander Pope.

Acuma, iată, se foiesc și câinii
Și-n miez de noapte se trezesc stăpânii:
Papucul e pe jos, ceasornicul răsună de trei ori,
Un sunet clar, cu argintii fiori.
Belinda încă ține-n brațe perna moale
Un spirit drag îi prelungește odihna-mbătătoare
El, ce veghează la căpătâi, tăcut
A strecurat un dulce vis în așternut.

Pe tăblița de argint în formă de os pe care am cumpărat- pentru zgarda ei am inscripționat: „Am grijă de Vanessa și de Asher. «Domnia ta pe cine ai stăpân?»“ Știam deci că era o cățelușă înțeleaptă, bună cunoscătoare a literaturii engleze. Ca și mine, nu-și dăduse bacalaureatul sau licența, însă asta n-o făcea mai puțin deșteaptă. Era, ca bunicul meu rus, o autodidactă.

Am știut că-s îndrăgostită fiindcă prima dată când mi-a vomitat în mașină nu m-a deranjat absolut deloc, ca și cum eu i-aș fi dat naștere. Voma e vomă, însă voma unui copil preaiubit e ca și cum ar fi a ta.

Era un pudel de origine nobilă, însă, ca mulți aristocrați, se împerechease în familie și avea probleme genetice. Dacă ar fi fost maidaneză, ar fi fost mai

rezistentă. Însă, exact ca JFK, suferea de boala Addison. Asta însemna că glandele ei suprarenale încetaseră să funcționeze de când avea doar cinci ani. Sau șase? Și o iubeam pentru asta și mai mult, fiindcă avea nevoie de mai multă grijă. Oho, știam că eram orbiți de dragoste, dar nu ne era rușine. O iubeam, iar iubirea nu cunoaște rușinea. Asta înseamnă că nu trebuie să-ți ceri niciodată iertare?

Era de-o drăgălășenie previzibilă — patul ei, podeaua, patul nostru la ora trei dimineața. Mă trezeam adesea, pe la șapte, auzindu-i oftaturile filosofice câinești. Arareori trăgea vânturi, însă oftaturile îi erau profunde.

Și, dacă trăgea vânturi, descopeream în complexitatea mirosului un alt semn al umanității sale. Îi plăceau nu doar gustările pentru câini, ci și baghetele, somonul afumat și bucățelele de ficat. „Evreitate“ era al doilea ei nume. Era un pudel evreiesc, un *iudeopudel*, s-ar putea zice. Însă n-avea pic de toane, ci era blândă și bună. Îi plăceau până și cățeii mici și gălăgioși. Și copiii.

N-o iubeam din cauza privirilor admirative pe care le stârnea pe străzile din New York. Nu. O iubeam pentru intuiția și abilitățile ei conversaționale. Ne cunoștea. Ne știa până în străfunduri. Și credea că și noi o cunoaștem pe ea.

Virginia Wolf susține, în *Orlando*, că nu există conversație în rândul câinilor. Nu sunt de acord. Conversațiile Belindei erau infinit mai spirituale decât

majoritatea celor pe care le auzi pe la seratele filantropice — acele forme de tortură unice pe care le îmbrățișează societatea newyorkeză.

De ce trebuie să facem caz în public de caritate, când adevărata caritate e anonimă? Cei care oferă mereu și totuși refuză ca numele să le fie puse pe clădiri sunt eroii mei.

Cât despre conversațiile cu acești filantropi autoglorificați, majoritatea sunt de neauzit. Nu se aude nimic în zarva aceea de complimente false și clinchete de pahare. Și, chiar dacă s-ar putea deslușI ceva, platitudinile emise de ei ar avea un efect prea puțin stimulent pentru gândire — spre deosebire de oftaturile Belindei.

Un oftat de-al ei cobora până în profunzimi de neimaginat. Pufnetele ei erau o conversație din cele mai de soi, fiindcă dădeau seamă de mirosuri, gusturi, găuri de popândăi și căprioare. Și ce conversație putea fi mai bună?

Natura este cel mai bun orator din câți există.

Spre deosebire de câinii masculi pe care-i avuseserăm înainte, nu se răzlețea. Era suficient de cugetată încât să stea unde se afla în siguranță. Dar ce înseamnă siguranța, totuși, printre făpturile muritoare? Există măcar?

Vă las să chibzuiți la asta. Parcurgem această cale la repezeală și o singură dată — ori de două ori. Cine știe? Poate că hindușii au dreptate și ne tot naștem la

nesfârșit, în diferite forme. Sunt sigură că am fost câine cândva — motiv pentru care am un excelent simț al mirosului și o asemenea empatie pentru canide. Pot spune imediat dacă un parfum se bazează pe trandafiri sau pe iasomie, iar un șifonier duhnind a mucegai îmi supără simțul olfactiv mai ceva decât un canal.

În New York avem multe cucoane în vârstă care umplu ascensorul cu damfuri înțepătoare de camfor, când își exhumează străvechile paltoane de blană. Pe cuvânt, urăsc mirosul ăla.

De ce mă deranjează mirosul de camfor, asta nu știu — dacă nu cumva oi fi fost vreo molie cândva, sau vreun fluture măcar. Dar mă abat de la poveste, iar actorii n-ar trebui să facă digresiuni. Trebuie să ne ținem de replici. Nu suntem noi autorii piesei.

Când Belinda s-a întors din spital, a început un program groaznic. Ea zăcea în pătuțul ei, arătând ca moartă vreme de ore întregi. Decideam s-o lăsăm să se ducă, apoi se ridica, bea niște apă, lua o gură de mâncare și se lungea la loc, la fel de apatică.

Chemam veterinarul să facă eutanasia. Apoi anulam întâlnirea. Decizia îmi aparținea, însă nu izbuteam s-o iau. Ori de câte ori se simțea un pic mai bine, îmi spuneam că e vindecată.

Dar Belinda avea boala Addison, așa că vindecarea era pentru ea o problemă. Veterinarii îi excizaseră chistul de pe șold, însă rana refuza să se vindece. Am încercat

totul, de la bandaje cu vid până la antibiotice rare, care costau douăzeci de dolari pilula. Am încercat s-o ținem într-o încăpere sterilă, ca să ne izolăm de colibacilii și stafilococii aurii cu care, evident, se infectase. Am cheltuit o avere pe veterinari și clinici veterinare.

— Ce să facem, Belinda? Dă-mi un semn, latră, mușcă, linge-mă. Vorbește cu mine.

Chiar aveam impresia că poate vorbi, dar că nu se putea decide s-o facă. Mi se părea că am cu ea conversații nesfârșite în care cântăream împreună alegerile, ne gândeam la nemurirea sufletului, la viața de dinainte, la viața de după, la viața mea. Când urma să ne mai vedem? Pe planeta asta sau pe o alta? Eram sortite să fim partenere, atâta lucru știam.

Însă șoldul ei drept se transformase într-o grotă însângerată, printre care se ghiceau, acoperiți de puroi, mușchii. Dacă mă molipseam de stafilococ sau de colibacili? Sau dacă se molipsea soțul meu? Ori fiica mea însărcinată? Am întrebat-o pe Belinda dacă e gata de plecare. Mi-a zis că de mine depindea decizia — lucru, cumva, mai rău decât starea asta de incertitudine.

Am chemat, deci, pentru ultima oară doctorul veterinar. Am ținut lăbuța sănătoasă a Belindei în palmă în vreme ce veterinarul i-a injectat uitarea. Limba lungă și roz i-a ieșit din gură, a rămas moale pe botul negru. I-am închis ochii mari, cafenii. Și s-a dus.

Luni de zile după aceea am tot auzit-o umblând prin apartament. Uneori se deschidea o ușă și eram

sigură că-i Belinda. Uneori o pală de vânt, un oftat, un lătrat molcom, aproape neauzit. O vedeam pe dușumea, la piciorul patului. Tânjeam după ea. Dar era moartă, iar mama, la aproape o sută de ani, era încă vie.

La aproape un secol, cea care-mi dăduse viață încetase să mai fie de mult mama fioroasă cu care mă luasem de atâtea ori în colți. Acum oscila între somn și sentimentalism. Nu mai reușea să vorbească — ea, care fusese atât de vocală cândva.

Moartea poate fi — s-o spunem? — o binecuvântare. Grecii, care știau totul, știau că nemurirea fără tinerețe era un lucru mai degrabă de temut decât de dorit. Dar cine-i mai ascultă pe grecii antici? Nimeni. Nici măcar grecii moderni.

Privind-o pe mama cum zâmbește, rujată și cu perle la gât, îmi puneam întrebări în privința tenacității ei nebunești și a hipotensiunii sale.

— Dacă ne îngroapă pe toți? am întrebat-o la telefon pe Isadora.

— S-ar putea, zice Isadora, dar asta, cel puțin, n-o să fie problema ta.

Îmi adorasem mama, cândva. O și disprețuisem. Îmi petrecusem viața întreagă oscilând între acești poli, ca un magnet dement. O imitasem, o parodiasem, îi făcusem pe plac. Știam că moartea ei n-avea să ne pice bine niciuneia dintre noi. Fiindcă, totuși, îl plânsesem multe ore pe tata — și ce-i un tată comparat cu o

mamă? Nici măcar nu-i rudă de sânge — cum se zice și despre soți. Sau, cum a spus Margaret Mead: „O mamă este o necesitate biologică, un tată este o invenție socială." Însă un tată de fete e un bărbat care a fost testat. Și, de obicei, e găsit cu lipsuri.

Nu pot scrie toate astea. E prea răutăcios. Cândva n-aveam nicio problemă să fiu răutăcioasă. Dar am ajuns să mă cenzurez, odată cu vârsta. Nu poți fi sincer dacă te cenzurezi. Răutatea e o parte din viață și o parte din mine. Trebuie să-i fac loc. Asta e treaba mea. Cenzura nu mă privește.

S-ar putea ca noi, ateii, să greșim fundamental în privința raiului și iadului. Dacă murim și descoperim că Dante a avut dreptate în descrierea pe care o face chinurilor celor damnați? Ce s-ar face atunci un ditai ateul, cum e Chris Hitchens?

Asta, deci, e o poveste despre rai și iad. Ca să știți. Iadul scrisului este autocenzura. Paradisul este libertatea de a spune adevărul. Femeile, în special, au o problemă cu asta.

Nu de mult am recitit *Memoriile lui Hadrian* de Marguerite Yourcenar. Am descoperit, uluită, o notă în care scria despre dificultățile întâmpinate în conceperea cărții — care îi luase multe decenii:

> „Un alt lucru virtual imposibil, să pui un personaj feminin ca figură centrală... viețile femeilor sunt mult prea limitate sau prea secrete. Dacă o femeie

își rememorează propria viață, i se reproșează cu promptitudine că nu mai este cu adevărat feminină."

Ne luptăm toate cu asta — încă ne mai luptăm. Femeia care alege să scrie deghizată în personaj masculin speră să evite problema. Dar nu poți evita problema de a fi femeie.

La o săptămână după ziua ei de naștere am venit iarăși s-o văd pe mama. Era întinsă în pat, nici trează și nici adormită. Pielea îi părea mult mai netedă. Era ca și cum ridurile de pe fața-i bătrână dispăreau, de parcă se întorcea la starea de copil. Lucrul ăsta mă îngrozea. Mi se părea un vestitor al sfârșitului ei. Am intrat în panică. Nu voiam să o pierd.

Am stat cu ea vreo oră cel puțin, încercând s-o fac să reacționeze. I-am făcut frecție pe spate, i-am netezit părul, am trăncănit despre ce făcusem în acea zi, dar fără să primesc vreun răspuns.

— Te iubesc tare mult, am zis. Ai fost o mamă minunată. Îți mulțumesc pentru actorie, pentru cărțile rare, pentru picturi, pentru toată iubirea pe care ne-ai oferit-o. Ai fost o mamă nemaipomenită și te iubesc.

Niciun răspuns, așa că am început iar.

— Te iubesc tare mult și-ți mulțumesc pentru tot. Ai fost o mamă minunată.

Tot nicio reacție. Era imposibil de spus dacă mă

auzise ori nu. Însă mama era ageră. N-o putusem niciodată păcăli. Știa când mint. Era criticul meu cel mai acerb. Cum îmi puteam da seama ce știa sau nu știa? Cum să-i judec calitatea vieții? Imposibil. Mă gândisem că moartea avea s-o elibereze, dar poate că greșeam. Poate că tonul meu de rămas bun o deranja. Poate că nu-i plăcea vorbitul la trecut. Poate ar fi trebuit să vorbesc la prezent.

— Te iubesc din toată inima, am zis. Ești o mamă minunată.

— Eu te iubesc mai mult! a explodat ea.

Așa e mama — teribil de competitivă până la capăt, copleșindu-ne cu longevitatea, refuzând să moară. Ne spusese ea povestea cu vulturașii, dând de înțeles că era gata să fie lăsată singură în cuib — dar nu era defel adevărat. Voia să ne țină captive pe toate. N-avea să ne dea niciodată drumul.

Când ne naștem, nu putem ști dacă ne vom găsi într-un cuib de vipere sau de păsări cu cântec dulce. Ba până și păsărelele se bat pe viermișorii aruncați de mama pasăre, care e capricioasă cu viermișorii și iubirea. Crezi că dragostea e neschimbată până ce ajungi pe la patru ani și apare alt puișor, pentru care ești la fel de groaznică pe cât a fost pentru tine puiul mai mare, așa că încerci să-i scoți ochii cu ciocul, ciripind dulce în tot acest timp.

Însă a trebuit să părăsim cuibul și să ne vedem de viață. Faptul că tatăl meu a murit, că mama stă călare pe

veacul ei ca o văduvă neagră, ținându-ne pe toate, eviscerate, în pânza ei, că soțul a fost cât pe ce să-mi moară, toate astea nu-mi oferă vreo dispensă specială, vreo scuză cu care să mă sustrag de la moarte. Soarta tuturor oamenilor este și soarta mea. Am dreptul să mă bucur de ce mi-a mai rămas din viață.

11
Mai mult, mai mult, mai mult

Timpul poate sta pe loc, sunt convins de asta; ceva se încâlcește și se oprește, răsucindu-se fără oprire, ca o frunză purtată de curentul apei.

— John Banville, *The Untouchable*

Poți să fii bucuroasă cu un câine mort și o mamă centenară căzută la pat? Asta-i chestia. Ah, dacă eutanasia ar fi posibilă în cazul mamelor!

Încep să cred că moartea nu este cel mai rău lucru care se poate întâmpla unei ființe vii. Să zaci la pat poate fi mult mai rău.

Am avut mereu vise intense. Pot dormi câte zece ore pe noapte și să visez interminabil. După ce moare Belinda, visele devin mai vii.

Visez că traversez un râu mâlos, cu fusta lungă plină de noroi. Am în mână un cadran indicator. Cum de a nimerit acolo n-am idee, însă indică spre un număr, 1888 — și un tânăr cu mustață neagră și deasă, pe oală, trece prin spatele meu, strigând la mine în rusă. Îngrozită, ca în vis, țip: „Nu atât de în urmă!“ Mut acul înainte — 1932 — și-i văd pe părinții mei, tineri, înotând în mare — fără mine.

„De ce crezi că poți să alegi timpul?“ mă întreabă mama.

Și indicatorul de pe cadran se mișcă înainte, spre un număr nedeslușit, ceva ce începe cu 20, și patru tineri se uită lung într-un coșciug — plângând. Cadavrul se ridică — sunt eu — și zice „Prea târziu, e prea târziu.“

M-am jucat cu indicatorul — care-i făcut din lumină — și numerele gonesc într-o direcție, apoi în cealaltă, precum paginile dintr-o carte în care încerci să găsești un citat. Nu găsesc pagina care trebuie, n-o

găsesc. Apare un copil de trei ani, cu păr blond-deschis, o adolescentă în rochie de bal, o mireasă, încă o mireasă, apoi iarăși se arată ai mei, în Provincetown, suindu-se pe o dună abruptă, apoi îl văd pe bunicul fugind din Rusia, iarăși sicriul, iarăși părinții mei.

„Nu, nu"! Vreau să mă trezesc, dar nu pot. Continui să gonesc prin timp, înainte și înapoi, fără să fiu în stare să găsesc un punct fix. Acul se învârte. Lumina pâlpâie, eu sunt acolo, dar nu pot ști unde am oprit ceasul.

Dau înapoi și am ajuns la începutul timpului. Dau înainte — sunt moartă. Acul de pe cadran se tot învârte, de parcă ar avea voință proprie. Și chiar are.

Imaginați-vă viața — cu ce-i înainte și cu ce e după. Și imaginați-vă asta având curba timpului pe fundal. Acul de lumină se mișcă iute înainte și înapoi. Dacă v-ați putea vedea viața în felul ăsta, unde v-ați opri? Și depinde de voi? Puteți decide în ce univers paralel să pătrundeți? Bunici, părinți alergând prin timp, azvârlindu-vă ca și cum ați fi zaruri de ADN, neștiind unde veți ateriza.

Dorința noastră cea mai arzătoare e să oprim timpul, să ne strecurăm printre membranele amintirii și să-l păcălim pe Îngerul Morții. Dacă aș putea opri timpul oriunde, l-aș opri la clipa în care l-am cunoscut pe Asher și mi-am dat seama cât de bine ne-am potrivi. Țin minte nunta noastră, dragostea lui pentru fiica mea, felul isteric în care amândoi râdem. Cum aș putea visa să pierd așa ceva? E limpede că mă înspăimântă boala lui.

Viețile noastre nu durează. Iluzia dăinuirii e de obicei eronată. Incendiile și războaiele distrug papirusurile, ba chiar și pieile de animale. Hârtia putrezește. Fișierele digitale sucombă în holocausturi pe care nu ni le putem imagina încă. Dorința de a îndura e puternică, faptul de a îndura e de obicei greșit. Nici măcar a noastră *tabula rasa* planetară nu va dura — deși ne purtăm ca și cum așa ar sta lucrurile. Și iată-mă, încercând să mut înapoi acul pe cadranul vârstei, de parcă aș încerca să țin piept oceanului.

Ni se pare că ne putem juca la nesfârșit cu timpul, dar nu-i așa. Timpul e necruțător. Poate fi o „trăsură înaripată", dar e o trăsură înaripată înțesată cu arme automate. E oceanul practicând neantul. Valul este practica meditativă a mării, zic maeștrii Zen. Însă țelul său e să ne mănture din cale.

Și m-am întors acum, holbându-mă la cadranul iluminat.

Când țâșnesc în văzduh, departe de planeta uzată, ca și cum aș fi purtată de un satelit, văd verdele pământului transformându-se în cafeniu pe porțiuni mari, prăfoase, lângă ecuator. Hălci de pământ transformat în praf se ridică și zboară în spațiu. Însă orașul meu e inundat. Zgârie-norii sunt scufundați până la turnuri în apă de mare. Bărcuțe, *motoscafe* din Veneția, se învârt anemice, încercând să salveze bătrâni înainte ca turnurile să se sfărâme și să se prăbușească. Bătrânii ăștia —

eu! — nu vor să plece de-acolo cu salvatorii. Când eram în școala primară ne-am imaginat New Yorkul demolat de bombe. Însă, curând, orașul ar putea fi inundat la fel ca Veneția! Dă acul înapoi dacă poți! Învârte, învârte, învârte!

Gândul la un oraș inundat îmi amintește de Veneția când eram tânără și îndrăgostită de un bărbat care-mi spunea *pane caldo* — pâine caldă. Făceam dragoste pe vasul lui din mijlocul lagunei. Să faci dragoste pe un vas e ca și cum ai fi pe o altă planetă. Apele planetei ne cuprindeau și ne dădeau drumul, în vreme ce ne legănam, unul în celălalt. Fiecare mișcare a bărcii îl făcea să mă pătrundă și mai adânc.

Tânără din nou, cu trupul zumzăind de energia de altădată, cu inima în dinți, în stare din nou să pășesc săltat, strengărește. Orizontul unduindu-se în sus și-n jos, picioarele mele ridicându-se de la pământ ca și cum aș fi putut să zbor.

Totul a fost atât de serios și acum s-a întors la mine dorința de a risca. Viața mea e un băț pogo cu arc, țopăind.

Mă plimb pe stradă fără să mai târăsc după mine blestemul invizibilității femeilor în vârstă, și sunt urmată de un câine invizibil.

Cel puțin, în visele mele, sunt din nou tânără. E suficient. Poate că și mama e din nou tânără în visele *ei* și asta o ține în viață!

Când te ține în casă boala cuiva, te aventurezi pe străzi ca și cum ar fi pentru întâia oară. Cunoșteam intim New Yorkul. Și totuși nu-l cunoșteam pe deplin, fiindcă New York e mereu în proces de reconstrucție. Orașul se foiește continuu sub picioarele noastre. E ca o planetă aflată într-o eră străveche, cu râuri de lavă, furtuni și zgomote cacofonice. Te aștepți mereu ca pământul să se deschidă sub tine și să dezvăluie inima topită a orașului. Poate de aceea băștinașii newyorkezi sunt gata de orice — chiar și de iminenta noastră distrugere.

Mă îndrept spre est, printre șanțurile ce nu vor deveni niciodată legendarul metrou de pe Second Avenue, prin vuietul traficului și dau peste un bătrân ce poartă o discuție personală cu un hidrant.

— Nu ești doar o gură de alimentare cu apă! răcnește omul.

Apoi altceva — dar am cunoscut prea mulți nebuni în viață ca să mai zăbovesc. Admir o bătrână cu păr galben fosforescent adunat în vârful capului. Trec pe lângă o alta, care și-a vopsit câinele alb în aceeași nuanță de roșu bătător la ochi ca și coafura ei. Ah, Upper East Side, căminul celor fără de casă, al nebunilor, al celor cu probleme capilare.

Aproape fără să plănuiesc asta, ajung la o biserică unde e programată o întâlnire a Alcoolicilor anonimi la douăsprezece jumătate. Niciodată n-am fost la suficiente întâlniri, cu toate că nu mai beau. Am acceptat, până la urmă, că alcoolul mă deprimă. La subsol, în

măruntaiele pământului, sufletele pierdute se adună. Scaunele scrâșnesc pe dușumea. Oamenii tușesc, se salută. Coordonatoarea grupului cere microfonul.

E o femeie mai în etate pe care n-o recunosc. Are părul alb, înfoiat și machiajul îi e perfect.

— Sunt alcoolică, zice, și mă numesc Cynthia.

Începe apoi o poveste despre o copilărie alcoolică — cu părinți ce etichetau sticlele în ordine alfabetică, în fișete de documente — cu frați morți de la boala asta, soți răpuși de ea și câteva tentative de sinucidere nereușite.

— Nu pot crede că am încercat să scurtez o viață care-i și așa prea scurtă. Ce-mi trecea prin cap? Eram furioasă pe Dumnezeu. Știu acum că eram furioasă pe mine însămi. Când încercăm să ne distrugem suntem înșelați. Credem că putem scăpa de durere. Dar nu există scăpare. Singura cale de a scăpa de durere este să-ți unești forțele cu o putere mai mare. Să cazi în genunchi. Să te umilești, să ceri ajutor. Dacă nu ceri ajutor, ajutorul nu va veni. Să fii uman înseamnă să te revolți chiar împotriva ta. Singura cale spre fericire este să te predai, să te supui. Renunțarea este soluția pentru orice. Renunțarea *este* orice. Renunțarea este pace. Mare parte a vieții mi-am dorit Mai Mult, Mai Mult, Mai Mult. Nimic nu era suficient. Eram plină de invidie și ranchiună. Credeam că toți ceilalți au parte de mai multe decât mine. Știu acum că obsesia asta a lui Mai Mult e o boală, o halucinație. Avem cu toții suficient. Doar că nu

știm asta.

Am ridicat mâna.

— Am suferit și eu de boala lui Mai Mult, zic. Îți sunt recunoscătoare că ai adus vorba. Voiam mai mult sex, mai mult control, mai mulți bani, mai mult din toate. Mai Mult e o boală.

După pauză, diverse persoane din cameră o complimentează pe Cynthia pentru înțelepciunea, bunătatea și supraviețuirea ei.

De ce e așa de greu să fii un simplu om? mă întreb. De ce trebuie să ne predăm? Și să ne predăm cui? Dacă refuzi să crezi într-o putere mai mare? Dacă te socotești pe *tine* singura putere demnă de încredere? Am făcut asta o viață întreagă și știu că nu merge. Nu ești suficient. Voința ta nu-i de ajuns. Dar Dumnezeu? Dumnezeu e un vis păgân, invocat la nevoie. Dumnezeu e rateul pe care-l dă un creier prea mare.

Rateu sau nu, se pare că avem nevoie de o putere superioară. Avem nevoie, se pare, ca umbrele enorme ale unor divinități să ne pândească. Ne știm slabi. Alcoolicii sunt, mai presus de orice, oameni singuratici și temători care-și fac din singurătate un fetiș, care cred că ei — noi — sunt prea buni ca să facă parte din rasa umană. Și avem nevoie de umilință ca să ne amintim cine suntem — niște ființe umane împiedicate, mai degrabă maimuțe decât îngeri.

Am trecut prin asta cu fiica mea, cu mine însămi, cu bărbații din viața mea. Am nevoie să mi se

amintească periodic de vanitatea, de slăbiciunea, de neghiobia mea. Sunt o ființă umană care va muri. Ce fac înainte de asta poate sau nu să conteze. Doar cei ce vin după noi vor ști.

Bărbații m-au făcut smerită. Munca m-a făcut smerită. Viața m-a făcut smerită. Trebuie să-mi amintesc că, până la urmă, nu sunt decât o punguță cu cenușă, ca Belinda.

Un membru al grupului spune:

— Mi-a plăcut formularea ta. Și eu țin de Clubul Mai Mult.

Mai Mult Mai Mult pare să fi atins o coardă sensibilă, fiindcă mai multă lume îl menționează. Suferințele, necazurile noastre sunt aidoma.

După întâlnire, coordonatoarea vine la mine.

— Nu mă ții minte? întreabă.

O privesc fără expresie.

— Am fost colege de școală primară în Upper West Side.

Mă holbez la ea, căutând-o pe fetița care a fost cândva. Nu-mi pot aminti.

— Ai impresionat lumea cu ce ai spus.

— Da? Nu-mi dau niciodată seama. Dar întotdeauna mă simt mai bine când vorbesc.

— Fantastic, nu?

— Suntem toți așa de asemănători. Ne luptăm cu aceleași chestii. Ai crede că ar fi trebuit să știm asta

până acum.

— Dar o învățăm iarăși și iarăși. Mi-a plăcut cum ai descris băuturile puse în fișete — V de la vodcă, R de la rachiu, S de la scotch.

— Când eram mică credeam că toată lumea face așa, zice Cynthia.

Apoi mai vin și alții s-o felicite, iar eu dau peste prietena mea, Isadora Wing.

— Nici nu te-am văzut.

— Eu, în schimb, te-am văzut și te-am auzit, zice. Nu-i ciudat să dai peste asemenea schimburi de informații intime în zarva asta din New York? Coborâm în pivnița unei biserici despre care habar nu aveam și dăm peste oameni complet necunoscuți care vorbesc despre lucrurile cele mai profunde din viețile lor. Apoi își fac bagajul și pleacă iarăși în lumea lor. Dacă venim suficient de des ajungem să cunoaștem multe fețe și nume, și orașul întreg o să pară un alt loc — ca atunci când ai un câine.

Frica este o emoție universală cu care se luptă aproape oricine, cred. Dar frică de ce? De durere? De moarte? De pierderea celor dragi? E fără sens să te temi de moarte, fiindcă moartea spulberă frica de moarte. Pierderea celor dragi? Nu te poți pregăti cu adevărat pentru asta, oricât ți-ai imagina-o. Te va afecta mereu altfel decât ai crezut. Deci frica e nefolositoare. E doar un fel de a eclipsa prezentul și de a trăi într-un viitor imaginar. Întâlnirile astea izbutesc cumva să te târască

înapoi în prezent. E imposibil de spus cum funcționează. E un mister felul în care reușesc să aducă o anume pace sufletească. Intrăm irascibili în pivniță și ieșim calmi.

— Te iubesc, zice Isadora. Trebuie să plec.

Să te plimbi prin New York. Isadora are dreptate. Când simți că te temi, trebuie să-i cânți fricii ca s-o adormi.

New Yorkul e plin de lumi secrete. Lumea întâlnirilor Alcoolicilor Anonimi. Lumea celor din teatru, ahtiați după roluri pe care nu le vor primi în veci sau cea a scriitorilor ce se încăpățânează să scrie cărți pe care nu le va citi nimeni. Sau violoniști disperați că n-au repetat destul. Multă deznădejde. Multă zbatere. Aerul e gros din cauza ei, o poți simți. Și nimic în lumea asta nu se petrece fără exces deșănțat. Prea multă seninătate nu-și face treaba. Dar asta e enigma New Yorkului și a oricărui alt loc de strădanie. Trebuie să ai tupeu. Trebuie să ai curaj. Apoi trebuie să știi când să-i închizi robinetul și să te lași în voia curentului. Are totul de-a face cu renunțarea?

Curentul mă face să mă lovesc de fosta mea prietenă Nadya Nessim, care tocmai a scris o carte despre pizda ei nemaipomenită. Nadya n-a mai vorbit de câțiva ani cu mine, în mare parte fiindcă nu-i plăceau poveștele pe care i le dădeam în privința muncii ei. N-ar fi trebuit să-i spun că-și face cititorii să se simtă prost. Dar au fost și alte motive.

Nadya e o roșcată frumoasă și narcisistă ce-și adoră imaginea din oglindă și nu poate suporta pe nimeni care percepe vreo fisură în frumusețea sau personalitatea ei. Are un metru optzeci înălțime și pozează continuu, ca și cum profilul i-ar fi mereu pe cale să fie fotografiat. Prima ei carte s-a numit *Tragedia Frumuseții*. Am îndrăznit să mă întreb dacă nu cumva tonul ăsta de auto-adorare nu-i face pe cititorii săi să ia distanță. N-a primit bine sugestiile mele. Se credea un geniu și ura orice critică.

— Ce mai faci, Ness? întreabă numai lapte și miere Nadya.

Ce se petrece? Ce vrea de la mine?

Prieteniile femeiești sunt foarte ciudate. O luasem pe Nadya sub aripa mea maternă când trecuse printr-un divorț îngrozitor, o încurajasem, o tratasem ca pe o fiică, până ce propria mea fiică devenise geloasă, iar Nadya începuse să vrea Mai Mult și Mai Mult. Glinda îi purta o pică monumentală. Erau două roșcate frumoase care se urau.

Nadya e o creatură făcută din ambiție oportunistă, pe care o ascunde sub pasiunea de a schimba lumea. Nemaivorbind de propria-i frumusețe. Cel mai mult, vrea să schimbe lumea pentru a o adora necritic, însă nu știe asta. Are mai puțină auto-cunoaștere decât aproape orice alt om pe care l-am cunoscut vreodată. E trist. E frumoasă și deșteaptă, însă îi lipsește sinceritatea emoțională.

— Nu fac prea grozav. Tata a murit, câinele mi-a murit, soțul meu nu se simte nici el tocmai bine.

— Pot să-ți iau ceva de băut?

— Nu mai fac asta. Dar tu poți bea ceva, iar eu o să-mi iau altă chestie.

— Super, face Nadya și ne vârâm într-o bodegă întunecoasă de pe Second Avenue.

— Îmi pare rău că te-am repezit atunci, zice Nadya.

— Nu-ți face griji, nu sunt ranchiunoasă.

— Nu, ai fost așa de generoasă cu mine, iar eu n-am fost deloc recunoscătoare.

— N-ai pentru ce să fii recunoscătoare. Cum merge cartea cea nouă? întreb.

— Așa-zisele mele surori femei mă fac cu ou și cu oțet.

— Asta dovedește că faci ceva cum trebuie.

— Chiar crezi?

— Sunt sigură. „Nimeni nu aruncă cu pietre într-un copac fără fructe", zice un proverb arab.

— Dar mă face să sufăr.

— Sunt sigură. Țin minte și eu criticii. Unul, celebru, a zis odată că sunt „o hienă în jupă". Dar gândește-te — le amintești oamenilor cât de flămânzi sunt și nimănui nu-i place să audă asta.

— Dar încerc să elimin foametea, zice. N-au pic de recunoștință?

— Recunoștința e un cuvânt de dicționar. Dacă încerci să salvezi sexul feminin ca să te bucuri de

recunoștință, las-o baltă. Recunoștința e una dintre cele mai rare emoții, ar trebui să știi asta.

— Dar cartea mea încearcă să le învețe cum să aibă parte de plăcere sexuală! Nu pricep.

— Eu da. Ești frumoasă, celebră și ai un iubit chipeș. E suficient. Sunt atâtea femei în nevoie.

— Vanessa... doar nu zici că accepți situația.

— N-o accept, dar știu că revoluționarii o sfârșesc întotdeauna prost. Ori devin dictatori, ori sunt uciși de tovarăși revoluționari. Istoria ne învață asta. Dacă vrei să fii revoluționar, obișnuiește-te cu atacurile. E imposibil să legiferezi sexualitatea.

— Nu pot să cred că spui asta.

— De ce?

— Fiindcă ai fost mereu sursa mea de inspirație. Mult înainte de a te cunoaște, am vrut să-mi modelez viața după a ta.

— Of.

— De ce oftezi?

— Fiindcă niciodată nu mi-am înțeles mai puțin viața. Trec printr-o perioadă foarte grea.

— Povestește-mi.

— Ar trebui să scriu un tom întreg ca să-ți pot povesti. Și nu scriu chestii din astea. Piese, scenarii. Nu trebuie decât să ai simțul dialogului.

— Ei, sunt sigură că ai putea s-o faci, ba chiar să schimbi lumea.

— Nu-s așa de optimistă în privința schimbatului

lumii în bine. E destul de greu să devii tu mai bun. Nu cred că vorbele pot salva lumea. Lumea e dusă rău. Și nimeni nu ascultă pe nimeni.

— Ai ajuns o pesimistă în toată legea.

— Poate că am fost așa mereu. Rasa umană nu-mi inspiră speranță. Jefuim singura planetă pe care o avem, ne torturăm și ne ucidem unii pe alții, tratăm infect femeile în mare parte din lume. E o nebunie curată.

— Dar cred că putem schimba situația, zice Nadya.

— Concentrându-ne asupra păsăricilor noastre? Am fost mereu pro-păsăricică, da. Numai că ai fi surprinsă să afli cât de puține femei își permit luxul de a se concentra asupra păsăricilor lor — nemaivorbind de parteneri. De aia le calci pe nervi.

— Dar *vreau* să aibă parteneri.

— Și eu, dar e mai complicat decât să vrei pur și simplu. Le explici ce potențial sexual uriaș au, cât de minunate le sunt pizdele — și astea-s lucruri adevărate — și se duc acasă la vibratoare sau la iubiții lor neisprăviți. Și, firește, îți poartă pică. Chiar că e trist. Tare le-ar mai plăcea să aibă orgasmele pe care le descrii, orgasmele pe care le poți avea tu — în schimb ele sunt lihnite. Ca un copil flămând care stă cu nasul lipit de vitrina unei cofetării fabuloase. Cum poți ispiti flămândul cu sațietate?

— Normal că știu asta, Vanessa, dar vreau să schimb lucrurile.

— Atunci fă-le tuturor rost de niște iubiți tantrici excepționali, care să le trezească la viață.

— Aș vrea să pot.

— *Avem* o problemă — odată ce-ți cunoști potențialul, tânjești după împlinire.

Îmi trece prin minte gândul la propria-mi viață sexuală blocată. Știu de ce sunt în stare și știu ce a descris Nadya, dar și cât de greu e de găsit asta, mai ales cu un soț bătrân. Un soț bătrân și bolnav. Gata. Am spus-o.

— Știu, zice Nadya. Mă îngrijorezi.

Dar Nadya nu poate afla încă. Nadya nu știe nici măcar jumătate. Nimeni nu poate ști, până ce nu ajunge acolo — cu un soț suferind, lipsită de sex fără opreliști, ori chiar cu sex cu opreliști. Ca să nu mai vorbim de fantezia asta a „femeii fericite în căsnicie“ care mai face și ceva sex pe lângă.

Cum poți face sex tantric „pe lângă“? Când sexul e atât de minunat îți capturează întreaga viață, întreaga imaginație, întreaga visare. Ai fi în stare să zbori oriunde pentru el, să treci Mediterana cu barca, să le ceri mateloților să te lege de catarg înainte să plonjezi iarăși în el. E forța vieții, focul ce urcă din măruntaie spre buric, dinspre buric spre inimă, dinspre inimă spre creier. Este totul — și în special creativitatea. Și-mi lipsește. Toate îmi lipsesc, cu atât mai mult cu cât țin minte că le-am avut cândva.

— Îmi cam fac griji și eu, în ultimul timp.

Întorcându-mă acasă de la întâlnirea cu Nadya, m-am gândit la toți acei oameni care au vrut să schimbe populația feminină de-a lungul veacurilor și la cât de adesea lucrurile au revenit la cum erau înainte. Erau oare femeile însele dușmanul lor cel mai înverșunat? Ne permiteam să fim invidioase pe alte femei, în detrimentul propriului nostru progres? Sau, pur și simplu, tinerele erau atât de *orbite* de așteptarea ca ovulele să le fie fertilizate, că uitau de libertate? Nu poți uita așa ceva. Trebuie să lupți mereu.

Cred că Aldous Huxley avea dreptate în ce spunea despre reproducere în *Minunata lume nouă*. Până ce nu putem „decanta“ sperma și ovulele, separându-le de parteneri, nu vom avea parte de egalitate. Bărbații erau prea teritoriali și violenți. Dar dacă detașezi reproducerea de relațiile interumane s-ar putea să mai existe o șansă.

Ar trebui să *ieșim din ou* cu toții. Atunci ne-am putea alege părinții preferați și nu să rămânem pe cap cu cei care ne-au dat viață. Am crea „familii elective“. Mi-aș fi ales mama pe care o am? Mă îndoiesc. Dar probabil că mi-aș fi ales tatăl — of, bietul meu tătic mort. Îmi era foarte dor de el. Eram preferata lui și surorile mele nu mă lăsaseră niciodată să uit asta.

Lumea femeilor era coruptă de invidie. Sigur că și bărbații erau invidioși, dar știau că trebuie să se ucidă unii pe alții până ce stabileau o ierarhie viabilă. Apoi își acceptau locul desemnat — sau dobândit — asta cel

puțin până ce masculul alfa nu mai făcea față. Noi, femeile, nu știam cu adevărat cum să facem asta. Ne prefăceam că nu credem în ierarhii, că suntem toate surori unite-n cuget și-n simțiri — până ce se dezlănțuia iadul. Era un sistem prea defect ca să poată oferi stabilitate. Mai bine erai ouată într-o castă anume și rămâneai acolo. Da, devenisem oribil de pesimistă. Cine a zis „Cine nu-i mizantrop la patruzeci de ani n-a iubit niciodată omenirea?“ Asta eram eu — descurajată, dezabuzată, deprimată.

Dintre toate relele ce pot cădea peste noi, depresia e cea mai rea. Când te uiți dimineața la papuci și nu crezi că are sens să ți-i pui în picioare e ca și cum ai umbla printr-o temniță a damnării. Nu-ți mai bați capul cu dușul și îmbrăcatul fiindcă le-ai văzut pe toate, le știi pe toate și nu-ți mai pasă defel; e o tortură dincolo de cele mai negre coșmaruri. Am fost în locul acela întunecat și nu mai vreau să fiu prinsă vreodată acolo. De obicei sexul mă scotea la lumină — sexul și îndrăgostitul. Dar acum ce mă mai poate scoate la lumină? Faraoprelisti.com? Mi-ar fi plăcut mie. Abia dacă puteam să mă gândesc la faraoprelisti fără să mă simt recunoscătoare pentru prezența lui Asher în viața mea. Îi mulțumesc Zeiței că nu a aflat niciodată.

În drum spre casă, m-am oprit la un bistro de fițe, unde mâncarea costa cât prețul ei în aur masiv. Era trei după-amiază și la puținele mese ocupate se aflau mai

mult femei extrem de bătrâne — aproape la fel de bătrâne ca mama. Vorbeau în diverse limbi — rusă, polonă, portugheză. Și mâncau cu o poftă aproape biblică. Bucuria mâncatului le rămâne celor foarte bătrâni — măcar atât. Și toate femeile astea aduceau a vrăjitoare — cu pometi și nasuri proeminente, ochi adânciți în orbite osoase, spinări gheboșate și umeri care se deplasau înainte în vreme ce se ospătau. Purtau, multe, și niște pălării ponosite, care nu mai erau la modă de la ultimul război mondial.

Spre asta ne îndreptam toate — cu botox sau nu, cu liftinguri sau fără. Aveam să ajungem niște vrăjitoare într-o zi — poate despre asta era piesa mea? Pe multe ne păștea singurătatea, altele vom avea pe lângă noi prietene de-o viață cu care să împărtășim un limbaj, dacă nu o deplină încredere. Pe toate ne aștepta cărarea asta șerpuită ce nu ducea spre nicăieri. Ne frângeam toiegele și ne ardeam cărțile odată ce ne vedeam fiicele măritate și cu copii. Eram toate Sycorax, Prospera sau chiar Gaia. De ce să ne mai fie frică? De totul. De nimic. De nimicnicie.

Telefonul mi-a țiuit ușor. Erau niște pagini care descriau un zbor prin spațiul cosmic. M-am gândit, mai întâi că era un pasaj de la vreunul dintre porcovani — dar nu, păreau să fie scrise de Isadora:

> Am călătorit prin nemărginirea spațiului. Am văzut lumini strălucitoare pe cerul negru — unele

albastre, altele galbene, altele aurii. Ne-am obișnuit cu drumul și, după câteva luni, am încetat să ne mai întrebăm „Am ajuns?“ Odiseea a durat săptămâni, ani, evuri. S-au născut copii. Au murit bunici. S-au născut alți copii. Nu întrebam dacă copiii sunt băieți sau fete. Părea irelevant. Nu ne păsa decât de călătoria interminabilă. Era ca și cum ne transformaserăm cu toții în Ulise și eram meniți unei călătorii veșnice, în vreme ce deasupra noastră zeii făceau rămășaguri în privința a ce avea să ne aducă viitorul.

Atena era acolo, la fel și Afrodita. Zeus juca zaruri cu universul. Hermes, mesagerul zeilor, zbura cu sandalele sale înaripate din galaxie în galaxie, purtând mesaje de la zei către oameni. Timpul dispăruse parcă. Timpul, oricum, e o iluzie, la fel ca și moartea. Am poposit, în cele din urmă, pe un asteroid. Am ieșit din navă cu picioare tremurătoare.

Ce era planeta asta? Roșie ca rugina, cu bolovani albaștri, imenși, cu vinișoare aurii. Atmosfera era atât de bogată în oxigen, încât nu puteam merge, ci doar alerga. Țopăiam. Ne simțeam ca personaj de poveste, pășeam pe aer.

E greu de evocat ceva atât de nefamiliar, însă eram peste poate de încântați de noua noastră casă. Probabil că și aerul era impregnat cu vreo substanță care ne făcea pe toți să râdem și totodată să cântăm. Și-am cântat, am tot cântat. Dacă poți cânta,

știi că problemele tale nu sunt imposibil de depășit.

Despre ce scria acolo Isadora? O lume nouă, în care necazurile umanității vor fi fost eliminate? Am citit mai departe, gândindu-mă că vechea mea prietenă a pornit să zboare prin spațiu! Apoi mi-am închis telefonul și am comandat niște mâncare.

I-am cumpărat și lui Asher o bucată sănătoasă de pate de rață și niște salată de spanac, știind că-i vor plăcea la nebunie. Îmi plăcea și mie să-l știu așteptând acasă, fiindcă eram conștientă că s-ar putea să nu fie întotdeauna cazul. Hrănitul bărbaților și copiilor era foarte satisfăcător, mai ales când știam că într-o bună zi aveam să ne hrănim doar pe noi. Toate corvezile de care odată ne plângeam deveneau acum motoare ale vieții. Sporitoare de viață. Viață.

Telefonul mi-a bâzâit tare. Tipul cu costumul de latex nu se lăsa, nu se lăsa, nu se lăsa. Îl excita lipsa mea de reacție.

— CHIAR EȘTI FERICITĂ ÎN CĂSNICIE? voia să afle.

— DA, i-am răspuns la mesaj.

Și știam că, într-o oarecare măsură, era adevărat.

Dragă Zeiță, cum de generația mea a priceput atât de eronat feminismul? Da, trebuia să schimbăm atât tradițiile, cât și legea. Da, am avut nevoie de Betty și

Gloria, de Germaine, de Andrea și Shulamith, Alix, Erica și Nora și de fetele ghid de la Berkeley care au salvat-o pe Emma Goldman de la o nemeritată mediocritate. Ce femeie colosală a fost, dacă a știut ea că o revoluție adevărată trebuie să includă și dansul! Și a renunțat la sexul cu bărbați? Niciodată!

Cât de mult se înșală ideologele! Cum să-i excludem vreodată pe tații, bunicii, frații, fiii și soții noștri — pe toți — ori pe mentorii și amicii noștri? N-am ieșit gata adulte din oul timpului! Am avut mentori, și iubiți, și parteneri, și prieteni care au crezut în noi. Chiar și eu, împiedicată în tenișii mei murdari în urma fenomenalelor noastre fete-călăuze, am avut bărbați iubitori care m-au povățuit. Lui Lep îi plăcea jocul meu actoricesc, felul în care scriam, umorul meu. Tata și bunicul m-au adorat și au încercat să mă învețe tot ce știau despre viață, dragoste și îmbogățire financiară. Mi-am dat seama că adevăratul secret al încrederii mele a fost iubirea pe care mi-au purtat-o tatăl și bunicul meu.

A fost vina lor că mi-a luat atâta ca să mă maturizez? Nu prea cred. Mi s-au oferit semințele rodiei pe o tavă de aur și am refuzat să le mănânc, crezându-mă mai pricepută.

Iar acum, când sunt înconjurată de moarte — încă mai izbutesc, cumva, să dansez — știu că am fost născută ca să zămislesc viață și la fel și artă, știu că amândouă sunt la fel de importante.

Dacă mi s-ar oferi acum, aș mânca rodia și aș

pune bine tava de aur într-un seif, ca s-o poată topi fiică-mea când va fi pregătită!

Partea a treia

Primăvara

12
Arta de a fi bunică

„Iar legământul dintre Mine și tine și urmașii tăi din neam în neam, pe care trebuie să-l păziți, este acesta: toți cei de parte bărbătească ai voștri să se taie împrejur. Să vă tăiați împrejur și acesta va fi semnul legământului dintre Mine și voi. În neamul vostru, tot pruncul de parte bărbătească, născut la voi în casă sau cumpărat cu bani de la alt neam, care nu-i din semințiа voastră, să se taie împrejur în ziua a opta. Numaidecât să fie tăiat împrejur cel născut în casa ta sau cel cumpărat cu argintul tău și legământul Meu va fi însemnat pe trupul vostru, ca legământ veșnic. Iar cel de parte bărbătească netăiat împrejur, care nu se va tăia împrejur, în ziua a opta, sufletul acela se va stârpi din poporul său, căci a călcat legământul Meu“.

— Geneza 17: 10-14

Telefonul mobil mi-a țipat. Era Glinda.

— Mami... nasc, a zis fata mea. Ne vedem la spital.

Așa că, încă o dată, am pornit-o grăbită spre locul acela unde încep și se sfârșesc atâtea vieți. De data asta la Mount Sinai, unde salonul de la maternitate e plin de evrei ortodocși cu pălării de modă veche și peruci de modă nouă.

Am sunat-o, în drum, pe Isadora.

— Ești o bunică foarte puțin credibilă, a zis. Pari al naibii de tânără.

Glinda era în sala de travaliu, respirând apăsat, cu soțul ei, Sam, ce arăta palid la față și îngrozit. M-am gândit la triburile evreiești ai căror soți trebuiau să se bage în mare, întovărășiți de cei de parte bărbătească, în timp ce nevestele le nășteau. Părea un plan mai bun decât așteptarea noastră izolată în spital. Ce poate un bărbat să facă pentru nevasta lui într-un asemenea moment? Soțul meu de atunci, Ralph, tatăl Glindei, zis și Rumi, a făcut filmulețe cu mine în chinurile facerii care, atunci, mi s-au părut mai obscene decât pornografia. Pentru numele lui Dumnezeu, faceți și voi ceva util — nu vă înecați, de pildă. Soții nu-s făcuți să fie moașe. Îi afectează.

Mi-a plăcut să fiu gravidă, însă aș fi sărit bucuroasă peste întregul proces al nașterii. Dacă s-ar fi putut să fiu anesteziată total, ca o mamă din anii 1930, nu m-ar fi deranjat deloc. Însă, pe vremea mea, exista o

nesfârșită propagandă pentru „nașteri naturale“. În viziunea mea, nașterea n-are nimic natural, în afară de moarte. Înainte de apariția medicinei moderne, mamele și copiii lor mureau ca muștele — și încă mor în mare parte a pământului. Singurul lucru pe care l-am învățat de la naștere e să nu am o viziune romantică asupra naturii. Cu ghearele și colții roșii, tinzând spre anihilarea celui mai vulnerabil, natura nu-i chiar așa de grozavă. Aproape că am murit încercând s-o aduc pe Glinda „natural“ pe lume — un efort iluzoriu din partea-mi. Travaliul a durat nouă ore (au părut nouăzeci) până să cedez și să fac o cezariană — ceva ce-ar putea fi considerat o înfrângere de suratele mele. Însă îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru cezariene.

Din păcate, Glinda era condamnată să repete același traseu — fiindcă amândouă avem cervixuri care nu se dilată tocmai ușor. Însă ei, cel puțin, cezariana i-a fost făcută mai repede. Deși nu îndeajuns de repede pentru mama ei excesiv de empatică.

Însă când a apărut copilașul, cu căpșorul vârât în bonețica roz cu dungi albastre, înfofolit în scutece, cu ochii închiși, cu față roșie și zbârcită, ni s-a părut creatura cea mai sublimă pe care o văzuserăm vreodată. Avea aproape patru kilograme, luase note maxime la testele neonatale și, se vedea limpede, era un geniu. Glinda și Sam l-au numit Leonardo, după da Vinci. Iar noi i-am zis Leo.

Ne-a transformat în idioți numai rânjet, ne-a făcut

să găsim asemănări de familie în creatura asta nouă, care arăta ca orice nou-născut. Vedeam în el viitorul — un lucru în care nu mai credeam de ceva vreme. Ne minunam de mânuțele și piciorușele lui perfecte, de plânsul lui lacom, de felul drăgălaș în care dădea din picioare. Era o creatură perfectă la care contribuiserăm cu toții.

Un copil! Asta însemna că rasa umană avea să continue în ciuda tuturor greșelilor noastre idioate — ca să nu mai vorbim de cele ale liderilor noștri politici. Ce-i cu copiii ăștia? Suntem programați să le adorăm mânuțele și piciorușele, ochii adânci ca oceanul, gângurelile, scâncetele, voma, când fac pipi, mirosul dulce de caca de copil. Eu, una, așa eram. Leo mă reducea la esența mea maternă. Eram matriarha supremă, în stare să dau tot ce am pentru aceste incredibile patru kilograme de speranță.

Cât despre Glinda, se desfăta povestind și repovestind cum dăduse naștere — și de fiecare dată povestea era tot mai înfrumusețată. Travaliul se făcea tot mai lung, sângerarea tot mai abundentă, eroismul ei tot mai măreț.

Nu vreau să disprețuiesc asta. Eroismul mamelor face lumea să se-nvârtă. Niciodată nu-l putem aprecia suficient. Și nici n-o facem.

Mi-a spus odată o prietenă că înainte să-ți vizitezi nepoțelul ești mai surescitată decât când îți întâlnești un iubit. E în mare parte adevărat. Atenția ți se modifică

fundamental. Toți amanții pălesc înaintea acestui boț fremătător de speranță. Viitorul! Și ești și tu, deja, parte din el — fără să faci vreo greșeală!

Și copiii morți de la tv devin reali pentru tine într-un fel răscolitor — copiii uciși de drone, de mine, de cutremure, de răpitori devin copiii tăi. Altădată erai o tipă tare de tot, acum ești însă o bunică tare de tot și toți copiii lumii sunt ai tăi. Ah, dacă am putea organiza toate bunicile de pe lume... poate lucrurile chiar ar funcționa. Bunicile ar fi, poate, singurele femei de pe lume care ar înțelege care e locul potrivit pentru bărbați. Ar trebui să ne unim și să schimbăm lumea! Odată cu funcția de bunică se întorsese și speranța.

Când îl țineam pe Leo în brațe, când inhalam mirosul lui afrodisiac de nou-născut, eram purtată în Țărâmul Bebelușilor — un tărâm al armoniei unde somnul vine iute, laptele curge precum lacrimile și totul e bine. „Cât mai e până în Țărâmul Bebelușilor?“ zicea un cântec vechi pe care îl fredonam în minte. Oare de unde apăruse? Era pierdut în amnezia copilăriei timpurii. Ah, dacă aș fi putut să-mi recapăt crâmpeiele acelea de memorie...

Îmi aminteam însă de Glinda când era mică — cum o priveam țintă, găsind perfecțiune în fiece degețel de la mână sau picior, cum îmi plăcea să-i dau să sugă, ascultându-i gâlgâitul stomacului, auzind-o cum face caca atunci când o mutam de la un sân la celălalt, încântarea mea deplină în privința a ceea ce o prietenă numea

„stadiul de tub al vieții.“ Pe o gaură intra și pe alta ieșea — cât de simplu și elementar! Era mult mai mulțumitor decât o audiție sau așteptarea cronicilor. Cronica ți-o căpătai pe loc — și era bine.

Glindei, însă, nu-i plăcea deloc să alăpteze — poate din cauză că exista atâta propagandă în favoarea alăptatului.

Soră-mea Antonia a înrăutățit situația băgându-și nasul și declarând:

— Fă-te și tu că ești o maimuță.

— Dar nu-s maimuță, a zis Glinda. Sunt oameni cărora chiar *le place* așa ceva?

Știam că dacă aș fi zis că mie îmi plăcuse ar fi devenit și mai decisă să *nu* alăpteze. Așa că n-am zis o vorbă. Tăcutul e cea mai înțeleaptă atitudine a unei bunici. Gura, bunicuțo, copiii tăi n-au cum să accepte că le știi *pe toate*!

Adorasem alăptatul vreme de cam șase luni — acel stadiu elementar al existenței, hrănirea și excreția ce consumă viețile multor creaturi vii. Și am plâns când bebelușa a început să se înțarce singură, fiindcă era deacum mare și căpăta mâncare mai consistentă. Pe lângă asta, după vreo șase luni te cam simți captivă în programul sugarului, iar pompatul laptelui, pe vremea mea, se făcea de mână, cu niște pompițe de plastic. Dar n-aș fi renunțat la alăptat pentru nimic în lume. Era o cale așa de simplă de a simți că ești necesară și de a simți că

satisfaci o nevoie a cuiva drag! Era senzual pentru mine, încântător și satisfăcător totodată.

Acum alăptatul ecologic era la mare preț în generația Glindei. Trebuia să dormi cu copilul, să-ți cari copilul într-o legăturică, să folosești scutece de pânză și să-ți prepari propria mâncare de bebeluși. Maternitatea devenise o slujbă de o normă și jumătate, o reacție rebelă la feminismul generației mele. Femeile tinere de azi simțeau o înnebunitoare superioritate față de mamele lor datorită faptului că-și cărau bebelușul, îi făceau de mâncare, dormeau împreună și respectau regulile rigide de creștere a bebelușului ideal impuse de Doctorul Știe-Tot. Să fii părinte — deja o slujbă de douăzeci și patru de ore pe zi — devenea acum o slujbă de treizeci și șase de ore pe zi, iar mamele erau nespus de mândre de asta.

Eu am crezut mereu în dădace, cu toate că erau, în mare parte, persoane dificile și obsedate de control, așa că am plătit pentru una. O chema Drusilla. Era o femeie autoritară din Belize care știa totul și nu te lăsa să uiți asta.

Dădacelor nu le plac mămicile care alăptează. Asta a spulberat șovăiala Glindei într-ale hrănitului. Dusă era pompa de sân, iar din partea Glindei n-avea decât să se ducă pe pustii.

Nu aveam de gând să-i dau înainte că mie îmi plăcuse să alăptez. Cred că fiecare mamă ar trebui să-și descopere calea, că orice sfat am da unei proaspete

mame e inutil. E și așa destul de greu să fii mamă fără să trebuiască să asculți de vreo carte sau blog. Erau atâtea sfaturi online despre alăptatul la sân și noile tendințe într-ale maternității! Femeile sunt foarte competitive când vine vorba despre țâțele lor! Ai crede că tocmai le-am inventat.

Știu cât de edificator e să descoperi înțelepciunea trupului după ce ți-ai petrecut o viață întreagă respingându-ți corpul și vasta sa inteligență.

Însă partea cu alăptatul era ușoară prin comparație cu ce avea să vină după opt zile — tăierea împrejur. Tăierea prepuțului, Brit Milah, legământul circumciziei. Sau, cum îmi place să mă gândesc, „data viitoare, băiețel, ți-o tăiem cu totul!" Cine ar fi crezut că o să umblu năucă prin apartament căutând cremă cu anestezic de pus pe puțulica lui drăgălașă, în vreme ce fiica mea îmi interzicea cu hotărâre să mă apropii de fiul ei!

Cum v-ați și dat seama, ceremonia s-a ținut la mine acasă. Asher a fost încântat s-o găzduiască. Au venit toți prietenii noștri, ai Glindei și ai lui Sam, așteptând să asiste la străvechiul ritual al jertfei. Draga mea psihoterapeută îmi spune că greșesc în privința asta... dar ce naiba! Ea crede în circumcizie, și la fel mulți alți oameni înțelepți.

Mohelul era de la Sinagoga Centrală. Avea o voce sonoră de rabin, mulțime de păr negru și cârlionțat și ochi triști ce spuneau povestea evreului rătăcitor; rostea necontenit glume. Mi-a zis și una veche pe care o știam,

despre moheli.

Ce și-a pus mohelul în vitrină?

Un arbore bonsai.

De ce un arbore bonsai?

Păi ce-ar putea să-și pună un mohel în vitrină?

Circumcizia primului meu nepot a fost o revelație pentru mine.

V-ați întrebat vreodată de ce băieții evrei sunt așa de ahtiați după sex? De ce pică în bot după modele lungane din Slovenia, care poartă cruci mari de aur la gât? V-ați întrebat cum se face că băieții evrei se îndrăgostesc de chinezoaice sau de majorete blonde creștine din Kansas, ori de modelele alea, negrese mișto care dansează ca Beyonce?

E clar că din cauza legământului cu Jahweh sau D-zeu. *Îți iau bucățica asta de cuc, în vreme ce mama, tatăl, bunicile și bunicii tăi se uită triumfători. Și nu te mai gândești decât la cuc pentru tot restul vieții tale!*

Sigur că majoritatea bărbaților nu se gândesc decât la măciucile lor în marea parte a timpului. Însă bărbații evrei o fac mai bine — sau mai rău, depinde de punctul de vedere al fiecăruia.

Credeți că circumcizia feminină e rea? (E hidoasă, ruinează sănătatea, e oribilă — și e făcută de femei altor femei.) Însă femeile, măcar, au și alte lucruri la care să se gândească decât la păsăricile lor — la copii, la politică, la actorie, de pildă. Femeile, cel puțin, nu-s concentrate non-stop asupra vaginelor lor (sau, cum spune

Oprah, asupra „vagigiurilor"). Bărbații se gândesc la pu-țele lor pentru tot restul vieții. Nu mă-nțelegeți greșit, se gândesc la ele fie că-s circumciși ori nu. Însă circum-cizia ridică problema la un cu totul alt nivel.

Motive igienice pe naiba. La igiena bunicilor bă-trâni și impotenți se gândesc ei, nu la tine, băiețel. Ai putea învăța să-ți tragi pielea și să te speli. Nu mai sun-tem în deșert. Avem jacuzzi și dușuri cu aburi și căzi din arbori sequoia din California — sau Californicația, cum i-am zis mereu, înainte să apară serialul tv.

Nu, oameni buni, *bunicilor* le place de fapt ritualul respectiv. Mamele, de obicei, dau fuga în camera de ală-turi plângând. Însă oricum sunt învinovățite pentru asta. Și mamele evreice îndură povara o viață întreagă. Ori băiatul evreu drăguț se căsătorește cu tine și-și face de cap cu Diana Ross, Beyonce sau Naomi Campbell — sau se însoară cu Sandra Oh, Lisa Ling, Yoko Ono sau tipe convertite la iudaism.

În alte vremuri, mama ta ar fi amenințat că se omoară. Suntem mai îngăduitoare acum, așa că mama ta o primește cu brațele deschise pe dna Hung, Jong, Ono, Liu, Hoe, Loe, Cho, Choi, Loi. Și ce să vezi, urmă-torul copilaș trece oricum prin asta!

În tinerețea părinților mei era un serial radiofonic care rula de-o veșnicie, în care unui băiat evreu i se aprindeau călcâiele după o fătucă irlandeză. Se chema *Trandafirul irlandez al lui Abie*. Ăsta era fructul oprit prin 1920 și 1930, la New York. Acum, dacă ar fi să-l

actualizezi, serialul s-ar numi *Lotusul Chinezesc al lui Abie* sau *Păpușica Tantrică*. Ideea ar fi tot aia: un băiat evreu sclipitor se dezbară de maică-sa și o șterge în India, China sau Japonia. (Și poți găsi India, China sau Japonia chiar aici, în orașul New York. Nici măcar nu-i nevoie să iei avionul.) Acuma a ajuns ceva banal să te căsătorești interrasial. E grozav pentru gene, dacă nu pentru mamele evreice.

OK. N-aveți decât să-mi spuneți că sunt anti-semită. (Sunt pro-semită în secret.) Dar nu-mi pică bine defel povestea asta cu circumcizia. Și am cunoscut (și m-am măritat) cu o mulțime de evrei. Acești *alter kockers* (tradus delicat prin „babalâci") au toate explicațiile de pe lume. Că doar de explicații, până la urmă, sunt babalâcii în stare. Circumcizia e sănătoasă, pretind ei. Previne sculamentul. N-o să te alegi cu virusurile alea urâte care circulă în ziua de azi, Doamne ferește. (O avertizare secretă în privința homosexualității, cred.) Dar cum să uiți vreodată durerea, frica, nedumerirea de a avea opt zile și de a ți se decupa cucul?

„Nu-și mai amintesc", zic babalâcii, care nu-și mai amintesc nici că *alter kockers* înseamnă, literal, „căcăcioși bătrâni".

„Nu simt nimic", zic bunicuțele.

„Am făcut-o la spital", zic părinții.

„N-a simțit nimic", zice mama (după ce-a fost în camera alăturată, vărsând șiroaie de lacrimi.)

Și uite-l pe mohel, cu barbă, cu șal și kippa, cu

vinul lui roșu și tampoanele din tifon, cu briciul lucios și glumele învechite. Unii chiar trag cu buzele prepuțul retezat al copilului și zic că așa-i tradiția ortodoxă. (Dar orice religie organizată face chestii absurde — cred că prefer oricând spiritualitatea dezorganizată. Măcar îți poți *alege* propriile ritualuri ridicole.)

Dacă ăsta-i legământul cu Dumnezeu, atunci Dumnezeu e un sadic. Dar știam asta deja. Descinde din Baal și alți zei bătrâni și răi. Nici zeițele nu-s mai răsărite. Gândiți-vă numai la Kali, cu colierul ei de cranii. Viața și moartea sunt întotdeauna apropiate ca niște gemeni.

Până și Iisus a fost circumcis, iar mulți pretind că Iisus a fost cast — coborând-o pe Maria Magdalena de la statutul de discipol la cel de curvă, de la soție la amantă, de la femeie înțeleaptă la pițipoancă. Dar nu cred versiunea asta a poveștii. Avem acum probe scrise că Iisus a fost probabil însurat — și probabil cu femeia care semăna cel mai mult cu maică-sa, cealaltă Marie.

În creștinismul vechi — pe care l-a practicat de fapt evreul Iisus — femeile erau venerate pentru înțelepciunea și spiritualitatea lor. Dar asta nu i-a convenit sfântului Pavel și nici Sfântul Ioan Evanghelistul (care neîndoielnic băga LSD pe Patmos, unde am fost să-i vizitez peștera). Când a scris despre cei patru călăreți ai Apocalipsei și focurile ce cad din cer se prea poate să fi fost pe ceva. Poate că acei călăreți erau de fapt apusul văzut de pe Patmos de un drogat care ieșea din peșteră — ori răsăritul, ambele la fel de uluitoare.

Numai că, orice ar spune boșorogii ăștia, circumcizia trebuie să doară — îl doare chiar și pe un bebeluș de opt zile care gustă pentru prima oară vinul — durere și alcoolism, mână în mână.

Mi se părea chinuitor să-mi văd nepotul astfel însemnat, pentru ca viitorii naziști să-l poată identifica. Care-i *problema* cu poporul meu, poporul ales? Suntem aleși pentru *durere*? Toate belelele psihologice ale bărbaților evrei — de la Sigmund Freud la Lenny Bernstein și Philip Roth — își au probabil rădăcina în acest ritual dubios. Vreau să-i spun adorabilului meu nepot *numai să ai grijă să nu faci pipi în fața unui nazist ras în cap*. Dar de unde să știe el, la opt zile, ce-i ăla un skinhead!

Nu-l stigmatizați! De ce să știe tipii prin toalete că-i evreu? îmi venea să urlu, însă în loc de asta m-am hlizit isteric la glumele mohelului.

— Ce public nemaipomenit! a zis crezând că hohotele mele nebunești erau semn de apreciere și nu de anxietate.

Apoi a șters-o la următoarea amputare de prepuț.

Nu-s specialistă în teologie iudaică, dar îmi dați voie, vă rog, să amintesc poporului meu ales că circumciziile încep de la Avraam, care s-a arătat de acord, deși nu tocmai mulțumit, să-l sacrifice pe Isaac, până ce Dumnezeu l-a oprit și i-a înlocuit fiul cu un miel — sau capră era? Asta mă face mereu să mă gândesc că circumcizia e un înlocuitor pentru sacrificiul uman. Religiile alea străvechi erau niște afaceri al naibii de

sângeroase.

Ziceam și eu...

Dar, cu sau fără prepuț, îl adoram pe băiețelul acela evreu perfect. Cine nu l-ar fi adorat?

13
Vortex

Totul, chiar și ea însăși, îi devenise acum de neîndurat. Își dorea să prindă aripi ca o pasăre, să poată zbura undeva, departe, către spațiile purității, și acolo să întinerească iarăși.

— Gustave Flaubert,
Doamna Bovary

Am, iarăși, visul acela straniu în care mă deplasez înainte și înapoi prin timp. Dar de data asta mă trezesc simțind niște dureri oribile. Sunt la biroul doctorului de avorturi de pe Fifty-seventh Street.

— N-am ce căuta aici, sunt bunică acum, îi spun asistentei.

— O să fii bine, zice ea, ești numai un pic dezorientată.

— Ba nu, nu sunt... ce an este? Nu am ce căuta aici!

— Șșș, zice. Pot să-ți dau ceva pentru durere.

Și se duce să-mi aducă pastile și apă.

Capul mi-e terci. Am vrut să mă întorc în timp ca să fiu iarăși tânără, nu ca să mă simt așa. Acum, că-s bunică, vreau să rămân așa!

Pastilele sunt albe. Apa e călâie. Asistenta nu mă ascultă.

— O să fii bine, zice și-mi întinde pilulele.

— Nu-i vorba de durere, e vorba că nu-s în timpul corect!

— Respiră adânc, zice cu calm. Chiuretajul a mers bine.

Și-mi face o injecție care mă adoarme.

Visez că sunt bunica lui Leo, la circumcizia lui. Visez sarcina și nașterea Glindei. Însă, când mă trezesc, sunt tot în New Yorkul anilor mei de adolescență — vechea Fifty-seventh Street, lângă Salonul de Ceai Rusesc. Geamul pe care îl văd e negru de funingine și cerul se

întunecă. Mă ridic în picioare, împleticindu-mă, și mă uit prin fereastra mânjită la prăvălia Steinway, magazinul de haine la mâna a doua în care se vând blănuri vechi, la prăvăliile murdare. Cum o să ies de-aici? De ce mi-am dorit, până la urmă, să fiu iar tânără?

Mă gândesc la toate filmele cu călătorii în timp pe care le-am văzut și la cărțile despre călătorii în timp pe care le-am citit. Toată lumea vorbește despre ajunsul în trecut sau în viitor — nimeni despre cum te întorci de-acolo! Ți se pare că o să te întorci la niște chestii fantastice din tinerețe — energia, fața fără riduri, sexualitatea debordantă. Dar dacă te-ai întoarce la cele mai *neplăcute* chestii din tinerețe — cum e asta? „De ce crezi că poți să alegi?“ se aude vocea mamei. „Tot timpul crezi că poți să alegi! *Unele alegeri sunt permanente, Vanessa!*“

Mă uit din nou cu luare-aminte, căutând un Starbucks sau vreun magazin din zilele noastre, dar nu descopăr niciunul. Și toată lumea poartă pălărie! Sunt în trecut, vezi bine, de vreme ce-i o lume a pălăriilor. Vreau să adorm iarăși și să mă trezesc în apartamentul Glindei, privindu-mi țintă nepoțelul, pe Leo. Nu să-mi retrăiesc oribila adolescență!

Și-atunci o văd — mai în jos de prăvălia Steinway e Bibliomania, care în anii cincizeci și șaizeci se afla într-o clădire veche, demolată acum, în partea de nord a străzii Fifty-seventh. Încep să plâng fără să mă pot controla.

Doctorul vine fuguța cu o sticlă de whisky și un pahar înalt, de cristal șlefuit (le mai țineți minte?).

— Ce este? Sângerează? E absolut normal să sângereze și să te înțepe un pic, iar unele femei se mai întristează. Nu te teme, o să te simți mai bine imediat. Asta o să te-ajute.

Și îmi toarnă un deget de scotch cald.

— Sunt trează, zic printre suspine.

— Ești *ce?*

— În program. Nu beau.

— Ce program?

Doamne, chiar că m-am întors în timp, fiindcă nimeni nu știa pe-atunci ce-i cu „programul". Încep să urlu hidos. Și tare.

Doctorul, desigur, e terifiat de zgomotul pe care-l scot. A făcut ceva extrem de ilegal și acum crede, probabil, că a făcut asta unei fete nebune care o să-l reclame.

— Întinde-te și odihnește-te, zice cu gravitate.

Nu peste mult, asistenta intră și-mi face încă o injecție. Sunt sigură că gata, s-a isprăvit — mi se termină viața. Am citit despre doctori de avorturi care au riscat viața pacientelor lor ca să nu fie prinși. În vreme ce-mi pierd cunoștința, în minte îmi apare fața lui Leo, dormind.

— Ce ai visat? întreabă Ash. Vorbeai prin somn. Ești în regulă?

Mă uit la chipul lui Asher cu o ușurare imensă. De când cu anevrismul, Asher a devenit alt om: potolit,

empatic, plin de bucuria de a fi viu. Unii bărbați izbutesc asta dacă apucă să trăiască destul. Devin înțelepți.

— Ah, ce mă bucur să te văd! zic. M-am întors în adolescență și mi se părea că-i real.

— Visele pot să-ți dea informații, zice Asher, dacă le interpretezi bine. Semne din partea întunecată.

Cu mintea încă începețoșată de somn, îl cuprind în brațe.

— Nessy, murmură el, un nume din vremea tumultuosului flirt de altădată, unul pe care nu l-am mai auzit de mult.

Sunt pe cale să mă scufund iarăși în somn, când simt că mă sărută încetișor și gingaș pe gură.

— Stai să mă spăl pe dinți, bâigui.

— Ei, nu-i nevoie.

Și se lasă în jos ca să-mi alinte păsărica.

— Trebuie să fac pipi, zic.

Și dau fuga la baie, bucuroasă de darul acesta, fericită că am lăsat în urmă trecutul, fericită să am vârsta pe care o am.

— Întoarce-te! mă strigă nerăbdător Asher.

— Acum!

Mă strecor în pat, uimită că Asher face prima mișcare — lucru neobișnuit pentru el.

Când mă întind lângă el, încă buimăcită de prezența lui, îmi desface halatul de mătase și-mi atinge pizda de parcă ar fi Adam ce tocmai a descoperit păsărica Evei.

— Frumoasă, zice.

Și-ncepe să-și treacă ușurel limba peste labiile mele, apoi vâră ușurel un deget ca să-mi atingă punctul G de pe peretele frontal al păsăricii ude.

Îmi amintesc, preț de-o clipă, junghiurile și durerea din salonul de avorturi, apoi îmi amintesc să *simt*, nu să gândesc, să permit căldurii, plăcerii să mă inunde, să mă las pradă limbii lui, să mă predau cu totul.

Când meditezi, în minte îți circulă gânduri care-ți distrag atenția, dar iei decizia să le ții afară. Așa și cu plăcerea. Decizi să ții afară întreruperile, gânditul, alte lucruri care te distrag, vocile mustrătoare ale trecutului.

La început limba i se mișcă alene pe clitorisul meu, apoi mai insistent, în vreme ce-mi atinge punctul G cu degetul, iar eu sunt scăldată în valuri de simțiri a ce avea să se întâmple ce-mi blochează mintea și mă fac să mă concentrez doar asupra plăcerii, dând deoparte durerosul trecut, dând deoparte dorința de a mă întoarce acolo și de a fi iarăși tânără și frumoasă. *La naiba* cu tinerețea și frumusețea — ce am acum face toți banii — și termin cu niște contracții viguroase ce par să continue la nesfârșit.

Asher mă ia în brațe.

— Am simțit o străfulgerare pe șira spinării când ți-ai dat drumul, murmură Asher. Incredibil. N-am mai simțit așa ceva.

— Ai activat energia kundalini, zic.

— Ce dracu' e și aia?

— Ce ai simțit — ca un șarpe electric în șira spinării.

— Dacă zici tu... A fost fantastic.

— A fost. Kundalini e forța vieții, energia, focul, puterea sexuală. Unii yoghini cred că atunci când aduni în minte puterea asta a corpului poți să faci orice. Când ai focul acela — sexualitate, creativitate, cunoaștere — totul se leagă.

— Păi clar. Kundalini, nekundalini — e o chestie foarte fainã. Credeam c-o să mor. M-ai adus înapoi la viață.

— Cred că ai fi făcut același lucru pentru mine.

Țin minte că, atunci când l-am cunoscut pe Asher, părea să se războiască cu propriul său trup. Ne duceam în vreun loc uimitor de pe lume, în vreun hotel superb unde îmi venea imediat să mă gândesc la sex, în vreme ce el își făcea de lucru cu diverse dispozitive de comunicație — mobile, telefoane prin satelit, computere — ținându-mă deoparte cu nevoia obsesivă de a verifica ce se petrece pe la biroul lui. Mă înnebunea. Mă dezbrăcam în lenjerie de mătase și dansam prin apartament încercând să-l atrag, însă reușeam să-l enervez. Se simțea controlat de sexualitatea mea, credea că-l utilizez ca pe un dispozitiv de relaxare (și de ce nu?) și se încrâncena tot mai tare să-mi reziste. Mă scotea din sărite, așa că din timp în timp o ștergeam și mă vedeam cu vreun iubit de altădată, din simplă excitare și fiindcă mă

simțeam respinsă. Odată m-am întâlnit cu un fost amant în Paris, la Crillon, într-o cămăruță cocoțată la mansardă, și am avut parte de două zile de sex uimitor. E și o poză de-a mea făcută de un paparazzo, cât pe ce să mă dea în vileag, și arăt în ea mai frumoasă și mai plină de strălucire decât în orice fotografie de tabloid făcută vreodată. Motivul era cele patruzeci și opt de ore petrecute cu Franco, un fost iubit din Florența. Sexul poate să facă asta — să-ți facă pielea trandafirie și ochii luminoși — și nimeni nu trebuie să știe în afară de tine și iubitul tău. Simțeam că merit să mă simt și să arăt atât de bine. Nu simțeam pic de vinovăție. După ce te-ai tot dezbrăcat pe scenă, schimbările de costum nu mai contează. Poate de aceea actorii sunt atât de promiscui. Părea încă un rol de jucat — adică muncă, nu joacă. Dar de vreme ce munca ta *este* jocul, vinovăția ta nu are sens.

De aceea reușisem să călătoresc în trecut? Nimic nu putea să explice cu adevărat — în afara nețărmuritei mele dorințe de a fi iarăși tânără. Nu mai aveam dorința asta acum. Eram atât de ușurată să mă aflu acasă, cu Asher, că voiam să ispășesc pentru toate dorințele mele primejdioase de a jongla cu timpul. Eram îngrozită, de fapt, să nu cad prin vortex fără să vreau.

Vortexurile erau dorințe, nu-i așa? Și se aflau acolo mereu, așteptând să te soarbă. Nu puteai ști când te putea înghiți partea cea mai dureroasă a trecutului tău — tocmai când visai că te-ntorci în partea cea mai bună

— oricare ar fi fost ea. Ideea era că nu tu controlai timpul. De ce să crezi una ca asta? Câtă aroganță!

Am început să citesc tot ce puteam găsi despre călătoria în timp — curburile temporale din teoriile lui Einstein, universurile paralele, istoria literaturii de anticipație având ca punct central călătoria în timp. Era un subiect care nu contenea să-i fascineze pe oameni — precum energia kundalini eliberată prin sex. Dar cu cât citeam mai multe, cu atât mai puțin izbuteam să-mi înțeleg propria experiență. Avusesem întotdeauna vise foarte amănunțite? Rupsesem cumva frâiele timpului doar prin faptul că-mi dorisem? Știam cât de puternice pot fi dorințele. Ori de câte ori îmi doream câte ceva din tot sufletul, obțineam acel ceva. Trebuia să am grijă ce-mi doresc, ca să nu mă păcălesc singură. Însă mă apropiam de finalizarea piesei, în ciuda temerilor mele. Descoperisem secretul scrisului — să trăiești în clipa prezentă. Să nu-ți obosești mintea cu reacții posibile la ce scrii fiindcă nu poți cunoaște viitorul.

Știam că expediția în timp avea drept combustibil, într-o măsură, dorințele. Când începusem piesa despre tinerețe fără bătrânețe, discutasem cu multe vrăjitoare și studiasem multe cărți de farmece, astfel că știam că vrăjitoria fără de dorință — adică *motivație* — probabil că n-ar funcționa. *Mai presus de toate îți trebuie motivație.*

Între timp deveneam din ce în ce mai apropiată de

Asher. Experiența lui în pragul morții îl deschisese într-un fel anume. Eram și eu deschisă. Îmi reaminteam cât de reală și copleșitoare poate fi pasiunea, cum poate deveni acel *raison d'être* și cât de puțină lume voia să accepte asta. Poeții și cântăreții o făceau. Însă majoritatea oamenilor voiau să uite de ea când nu mai era parte din viața lor. Era prea tulburătoare. Prea înfricoșătoare. Dacă ți-o aminteai prea bine, îi duceai prea mult dorul. Unii bărbați și femei o căutau la nesfârșit în aventuri pasagere. Însă femeilor nu le plăcea întotdeauna futaiul mecanic, fără să aibă senzația că-s în siguranță, că li se poartă de grijă. Bărbații, adesea, găseau excitația fizică pură dezamăgitoare — depindea de bărbat și de punctul în care se afla în viață. Adevăratul sex tantric era *uneori* o bucurie, cum știau cei străvechi. Trebuia să fie mult mai mult decât lucrul ăla numit „bătrâna bâța-bâța" de răposatul meu amic Anthony Burgess. Îi trebuia timp, mângâieri, intenție, contact al privirilor, îmbăiat împreună. Era ineficient — și asta contribuia la plăcere. Sexualitatea americană era prea asemănătoare cu felul de a munci american — orientat spre scop. Însă sexul tantric nu atingea doar scopul, și asta îl făcea, pentru mulți americani, să pară de pe altă planetă. Scopul fiind orgasmul reciproc. Și nu că orgasmul nu era important, dar nu însemna totul. Întreg corpul era un instrument al simfoniei sexuale și cei mai mulți oameni îi simțeau lipsa. Îi simțeam lipsa și eu, în acest punct al vieții mele.

Însă mă bucuram că Asher și cum mine deveneam

mai apropiați. Era o schimbare îmbucurătoare. Voiam doar să mă pot menține în prezent și să nu mai fiu vreodată atrasă către trecut.

Oare nevoia de pasiune mă trăgea spre trecut? Cunoscusem, de-a lungul anilor, diverse soiuri de pasiune — inclusiv unele terifiante și devoratoare, unde avusesem senzația că mă mănâncă de vie nevoia de un anume iubit. Voiam să simt asta iarăși și să nu mai simt niciodată asta. Te mai puteai simți în felul ăsta la vârsta mea? Mai era oare posibil?

Telefonul mobil încă mă însoțea peste tot, ca un duh din lampă electronic. Însă țiuiturile lui păgâne mă interesau din ce în ce mai puțin.

Dacă m-ar fi contactat vreun bărbat care să cunoască ortografia, care să nu fie în faza cu costumele de latex sau să joace rolul unor poeți de mult răposați, atunci poate, poate că aș fi fost interesată, însă până atunci experimentul meu cu starea de „faraoprelisti“ își cam pierduse din savoare. Îmi doream intimitate cu soțul meu mai mult decât voiam să cunosc niște străini. Uimitor.

14
Un limbaj mai presus de limbaj

Îmi imaginez că da este
singurul lucru care trăiește.

— E.E. Cummings

— Durează mult timp să te naști și mult timp să mori, zice sora mea intrând în camera mamei.

Dar mie mi se pare că a sosit timpul. Se uită în gol, pierdută, bălind, și nu pare defel conștientă că am fi acolo. Îngrijitoarea ei, Ariella, îi vâră în gură cu lingura terci diluat de cereale. Mănâncă și bea din ce în ce mai puțin.

Echipa de îngrijire paliativă a trimis o cutie secretă pe care n-ar trebui s-o deschidem până ce nu sosesc ei și un decongestionant care o face foarte somnoroasă.

Are un tub de oxigen lângă pat, pe care Ariella, o haitiancă frumoasă cu pomeți proeminenți, îl folosește intermitent. I-a tot dat mamei, la solicitarea doctorilor, doze minuscule de morfină, pe cale orală, ca să-i ușureze durerea.

Cu toate astea, Ariella zice:

— E o luptătoare. Se poate trezi oricând.

De data asta n-am vrut să mai spun nimic amicilor, fiindcă se prea poate să revină la viață. Și când intru în odaia ei, zicând „te iubesc, te iubesc", își întoarce capul și-ncepe să îngâne silabe fără sens — încearcă să vorbească, dar de data asta e doar bolboroseală cu stropi de salivă.

Altădată făcea *aiiiii*. Acum îmi vede cămașa roșu cu violet și încearcă să reacționeze la culoare cu sunet. Mama a renunțat de tot la control.

Cum de-mi dau seama de asta, când ea nu poate vorbi? Știu, fiindcă o știu pe ea și cât îi plac culorile

strălucitoare. Probabil m-am îmbrăcat așa special pentru ea. Sigur că da.

Însă Ariella o ridică în patul electric și mama bolborosește în demență, încercând să zâmbească la cămașa mea.

— Mereu ți-au plăcut roșul și violetul! zic.

Și bolborositul sporește.

— Vă răspunde, zice Ariella și știu că-i adevărat, fiindcă e sleită și se lasă iarăși să cadă pe spate.

— E ultima mea slujbă așa, zice Ariella. E prea greu. Atâția ani cu mama dumneavoastră, s-o văd cum se duce. Prea greu. Dar mă bucur că o cunosc. Mi-a fost ca o mamă.

Și Ariella începe să plângă.

Credem că știm cum vine moartea, că am mai văzut-o, dar fiecare moarte, ca fiecare naștere, e unică. Nu există un model care să li se aplice tuturor.

Până atunci stătusem ore întregi cu mama, ascultându- bâiguielile fără sens. Nu era ușor. Acum începeam să înțeleg că era și o formă de comunicare. „Există un limbaj dincolo de limbaj", zice Rumi, marele înțelept sufist.

— Se duce, obișnuia să zică îngrijitoarea poloneză, Karolina. În fiecare zi doarme tot mai mult. Eu vă zic, dumitale și surorilor, adevărul, nimic decât adevărul. Se afundă ca o sanie cu un singur cal.

Avusesem lungi conversații cu Karolina, căci cu mama nu mai puteam vorbi. Karolina devenise

purtătoarea ei de cuvânt. Mamei nu-i plăcea accentul polonez, însă știu că i-ar fi plăcut să aibă o *voce*. Se bucura că poate folosi vocea Karolinei — și acum pe-a Ariellei.

„Aiiiiiii", cam asta mai izbutea să zică, și habar n-aveam ce poate să-nsemne. „Aiiiiiiii", repeta.

— De ce aiiiii? întreba Karolina?

— De ce aiiii? răspundeam eu, neavând habar.

Nu mai auzisem de la ea, în trecut, sunetele acelea.

Iar mama nu putea să răspundă. Ea, regina jocurilor de Scrabble, și cuvintele din câte șapte litere, ea, cu IQ-ul ei strălucit, ea, faimoasa Gertrude, extrem de bine primita Mutter Courage și fantastica Lady Macbeth. Ea în portretele în ulei, în acuarelă, în cărbune. Ea, din edițiile princeps rare. Fusese redusă acum la *aiiiiiii*.

Pe aproape tot parcursul copilăriei am crezut că mama avea dreptate în toate privințele. Eram un ecou al gusturilor sale în teatru, în artă, în muzică, literatură, politică. Până la treisprezece ani, vârsta groazei, o urmam în toate. Apoi am început să mă revolt — aiiiiii.

— Mamă, te iubesc, îi răspundeam eu la sunetele acelea.

Și o mișcare abia schițată a buzei ei indica începutul unui zâmbet? Nu-mi dădeam seama. Într-un minut sau două părea să se adâncească iarăși în somn.

Doarme și acum, și mai profund încă. E moartea un somn fără vise ori apar și imagini? Și sunt drăcești

sau paradiziace? Atâta vreme cât suntem conștienți nu ne putem imagina extincția conștiinței. Însă văzând-o pe mama aproape de extincția conștiinței vedeam viitorul. Poate că suntem cu toții prea convinși de individualitatea noastră. Poate că secretul e să devii parte a întregului.

Ar izbuti o putere infinită, supremă, să păstreze aceste minți individuale în funcțiune în același timp? Și mințile tuturor oamenilor care au trăit vreodată? Se poate ca ei toți să fie cumva acolo, în eter, fără să ocupe spațiu, dar influențându-ne. Rămân ideile? Amintirile? E misterul pe care îl înfruntăm cu toții.

Privind cum răsuflarea îi făcea trupul ofilit să se miște în sus și-n jos, încerc să memorez fața ei, respirația, istoria ei. Respir cu ea. Cât o să mai pot respira cu ea?

— E clar că e pe ducă, spune Ariella acum, cu fermitate. Uneori, noaptea, îl strigă pe tatăl dumneavoastră.

— Ce spune?

— Îl strigă pe nume.

— Nu-l întreabă unde e?

— Nu, zice Ariella și mă privește ciudat.

— Ei, *mie* mi-ar plăcea să știu unde-i și la ce se gândește.

Mă privește cu și mai multă nedumerire când zic asta.

Mă gândesc la visul cu tatăl meu în zăpadă, la furia lui și la faptul că a trebuit să moară. Îmi amintesc o zi, cam cu două decenii în urmă, în care mi-am sunat părinții într-o dimineață, de verificare, și mama a zis, triumfătoare, „Suntem încă vii!“ Țin minte și acum tonul victorios, de realizare majoră. A trecut apoi tata la telefon, care a mârâit și el un „Suntem încă vii!“ Și uite că acum el nu mai e viu, iar ea nu mai are mult.

O să-mi treacă vreodată, după ce-mi pierd părinții? Îi trece cuiva?

Când mă gândesc la ei, strigând răgușit „Suntem încă vii!“, știu că vor fi întotdeauna vii înăuntrul meu.

Mi-e dor de ei. Aiiii nu este un înlocuitor.

Nu cred că mi-ar plăcea să-mi sfârșesc zilele cum și le sfârșește mama. Dar poate că ea nu știe că-și sfârșește zilele. Cum aș putea să știu cum o să mă simt până ce nu ajung în momentul acela?

Asta-i șmecheria.

Acasă, Asher mă întreabă cum se mai simte mama.

— Nu-ntreba, zic.

— Așa-i de rău? Sper că nu zici așa și de mine.

— Dar tu te simți tot mai bine.

— Vino încoace, zice.

Mă bag în pat lângă el și-l iau în brațe.

— Știu cât de greu ți-a fost — tată, mamă, eu, Belinda. Dar promit că o să mă fac mai bine și-o să fiu aici

pentru tine.

Când vorbește așa, și sună puternic, toate fantomele dispar.

Dar ce e iubirea? Să renunți la control? OK, știu că „iubirea nu se-mpiedică la greu". Și știu că Shakespeare a prins mișcarea în sonetul ăla. Generația mea obișnuia să spună „a prins mișcarea" în vremurile antice și de demult (cum zic puștanii noștri acum.)

Robert Heinlein a fost responsabil, presupun. Cu toții i-am citit și îndrăgit *Străin în țară străină* și după aceea ne-am prins care-i mișcarea în general.

Dar să ne întoarcem la sex. Serios, oameni buni, căutarea orgasmului e foame pură. Te gândești la el după ce nu l-ai mai avut o vreme. După mult timp uiți, te ia de cap. Flâmânzirea sexuală e ca și alte forme de foame, însă foamea nu este iubire. Sigur, copiii mici îi iubesc pe cei care-i hrănesc și-i alintă. Însă nu mai suntem copii — deși mulți nu se maturizează niciodată. Noi, adulții, așa puțini câți suntem, știm totuși că foamea nu-i dragoste. Chiar știm? Pisicile poate nu știu, deși câinii da — dar hai să nu ne băgăm în chestii legate de câini și pisici.

Înainte să mă mărit cu Asher am fost combinată, v-am spus deja, cu un actor tânăr care avea o eternă erecție. Dar era vorba de dragoste? Mă îndoiesc. Și mă îndoiesc că până și tăria lui e veșnică. Până și *el* poate

ajunge bătrân — dacă nu pupă cu rabla lui vreun pom înainte.

Drogurile erau slăbiciunea lui — iarbă, coca, metamfetamină, tot ce vrei și ce nu vrei. Cine știe dacă mai e încă viu, darămite în erecție? Când eram combinată cu el mi se părea că infailibila sa învârtoșare avea ceva de-a face cu capacitatea mea de seducție. N-avea de-a face. I se scula pentru oricine avea grijă de el și-i dădea de mâncare — bărbați, femei, animale de companie.

Erecția — ce-o mai căutăm cu toții! Pula tare înălțându-se țanțoșă și validându-ne existența. Bărbații gândesc așa — și cei hetero, și cei gay. La fel și femeile — cel puțin când suntem mânate de foame. Dar are învârtoșarea asta de-a face cu șarmul și aspectul nostru seducător? Cine poate să spună?

Nikos ar fi regulat orice. Era din Dublin și înainte de asta din îndepărtatul Killarney. Îl iubea pe Joyce, desigur, desigur. Am lucrat împreună la o dramatizare a ultimului capitol din *Ulise*:

> *„Eram Floarea Muntelui da când mi-am pus trandafirul în păr cum făceau fetele andaluze... și cum m-a sărutat sub zidul maur și mi-am zis prea bine la fel de bine el ca oricine altul și apoi i-am cerut din ochi să întrebe iarăși da și el m-a întrebat pot să da să spun da floarea mea de munte și mai întâi mi-am petrecut brațele în jurul lui da și l-am tras în jos spre*

mine ca să-mi simtă sânii numai parfum da și inima îi bătea ca nebuna și da am zis da vreau Da.“

S-a cam învechit treaba, dar funcționează într-o veselie. Actrițelor le place teribil. Cu floarea în păr și celelalte.

Până și puștanilor le place — pentru sex, presupun. Sexul e universal, ca foamea. Facem mare caz de el când suntem tineri. Îl facem să însemne mult mai mult decât ar trebui.

Sexul are de-a face cu următoarea generație care încearcă să sosească. Nu are nimic cu transcendentalismul, filosofia sau altceva în afara sieși. Și totuși are de-a face și cu astea. Dacă zeii l-au orânduit așa, au fost știutori. Pare să însemne *totul*.

Când mă gândesc la toți cei cu care am fost căsătorită, la toți iubiții pe care i-am vânat... Însă e doar felul în care zeii înțeleg să ne aducă împreună, în intimitate. Îi oferim mult mai multă putere decât ar merita, poate.

Însă nu ajungi să știi asta decât atunci când își desface de pe viața ta strânsoarea-i de fier.

Scumpă mamă,

Te rog să nu mori niciodată. Știu că ești somnoroasă, că-ți petreci mare parte din timp visând — aș vrea să știu ce visezi — și că nu-mi mai poți vorbi și nici nu mă poți auzi. Însă, chiar și așa, vreau să trăiești pentru totdeauna, fiindcă nu sunt

gata să rămân fără mamă.

E asta cea mai egoistă dintre dorințe? Tu zici că da. Dar nici tu nu vrei să mori. Încă reziști fiindcă te temi de extincție — de faptul că unicitatea ta absolută va fi pierdută pentru veșnicie. Înțeleg asta. Nu vreau nici eu să se piardă unicitatea ta, dar mai ales nu vreau să se piardă a mea.

Mă sună soră-mea Antonia.

— Nu pot să fac asta, explodează. Am nevoie de cineva să aibă grijă de mine! Ea zace acolo ca o regină, dar eu? Copiilor mei nu le pasă.

Țintesc calmul. Vreau să fiu calmă. Vreau ca și ea să fie calmă.

— Te descurci foarte bine. A fost o corvoadă foarte lungă. Nu renunța acum.

Îi spun ei asta, sau mie? Acum mai mult ca oricând, vreau pace cu surorile mele, fără provocări, doar să ne acceptăm una pe alta. O să avem vreodată parte de asta?

Trec zilele. Mama e mai bine și mai rău, iar mai bine, iar mai rău. Uneori cred c-a murit. Alteori cred că n-o să moară niciodată. Mai adesea cred că nu-s destul de atentă la noile ei forme de comunicare. Când demența ne-a însoțit destul de mult timp, căile de comunicare se schimbă. Culoarea o trezește, la fel și sunetul. Muzica o încântă, deși cred că n-o aude. Ciocolata îi alunecă pe limbă precum iubirea.

Se ridică în fund și-ncearcă să exclame la vederea cămășii mele — roșu și violet cu ceva verde-crud. O bluză marca Etro pe care ar fi putut să o poarte și ea când era tânără. Gustul la haine i-a fost întotdeauna de mare clasă, înaintea timpurilor, artistic și năvalnic. Însă nu poate vorbi. Orăcăie ca o broască ce-ar putea sta pe o frunzuliță verzulie, apoi s-ar arunca iute în apă. Ridică tare umerii, cu toate că deja nu mai poate sta în șezut. Exclamă fără să exclame. Știu că aprobă îmbrăcămintea mea plină de culoare — aidoma aceleia pe care o purta în vremurile ei de combinații vestimentare. A descoperit un nou soi de a vorbi, unul fără cuvinte. Apoi începe să tușească, ca și cum s-ar îneca.

Suntem neștiutori în privința atâtor limbi — nu latina sau greaca, ci limba culorii, limba mâncării. Nu știm prea bine câte feluri de muzică au născocit oamenii. Mama putea vorbi fără să vorbească, să râdă fără să râdă, să cânte fără să scoată un sunet. Părinții copiilor cu nevoi speciale știu asta, la fel și copiii muribunzilor.

Mă așez lângă ea în vreme ce adoarme și se trezește, se trezește și adoarme. Însă, într-o zi, expresia îi e opacă și întunecată. Ceva s-a schimbat. Antonia simte asta și-mi spune că nu are curajul să vină.

— Atunci nu veni, zic.

— Am stat prea mult acolo, mă omoară. O să mor acuși. Deja sunt moartă.

— E-n regulă, nu-ți face griji.

— Nu poate îndura, șoptește Ariella. Lăsați-o în

pace.

Așa că rezist tentației de a-mi suna cealaltă soră. O să stau singură aici. Dacă trebuie chemată asistenta de la azil, o s-o sunăm. Dacă mama pare să aibă dureri, o să deschidem cutia secretă pe care ni s-a interzis s-o deschidem. Dacă, dacă, dacă. Pot s-o scot la capăt. Mă descurc. Sunt om mare. Sunt aproape orfană.

Pieptul abia dacă i se înalță. Răsuflarea îi e atât de ușoară, încât n-o auzim. Se chinuie să tragă aer în piept, din când în când, și îi dăm decongestionant. Mi-am dorit de mult să fiu aici când se va desprinde de planeta noastră și-o va porni către lună, însă acum îmi dau seama că trecerea ar putea să fie imperceptibilă, nu ca a tatei. Nu vrea să mai stea aici. Vrea să i se alăture, oriunde ar fi el. Asta trebuie să fie iubire. Visează la lună.

Discutăm procedurile de azil, vorbim despre cutia de la azil cu directorul. Trebuie să acceptăm un pachet sigilat, dar fără a-l deschide înainte ca asistenta să vină.

— Ce-i în cutie? întreb.

— Vă spune asistenta atunci când vine, mi se comunică de la azil.

Pe parcursul următoarelor ore stă cu ochii deschiși, dar fără să vadă. Are ochii încețoșați, ca niște litere moarte holbându-se în spațiu. Poate că a și ajuns pe lună.

Mă duc vreo câteva ore pe-acasă, dar când

telefonul sună strident, la șase dimineața, aflu că ea nu mai este.

Mă întâlnesc cu soră-mea Em în întunericul dimineții și mergem la apartamentul ei. Toni ne-a spus limpede că nu poate veni.

— Probabil că a murit în mijlocul nopții, zice Ariella, cu stropi strălucitori curgându-i din ochii căprui.

E agitată.

— Trage-i pătura peste cap, zice Em. E un semn de respect.

— Mi-au zis să n-o ating.

Mai încolo văd că a tras pătura ca să ascundă fața moartei.

Intru în cameră, iau pătura, îi scot tubul de oxigen din nas, desprind leucoplastul care-l ține și zic:

— Te iubesc, mamă.

Arată tot ca ea, dar e încremenită și nu s-a răcit încă de tot. Are pe față expresia ei obișnuită.

— Nu vreau să intru acolo, zice Em.

— E tot ea, spun. E caldă încă. Fața e a ei. Trebuie să ne luăm rămas-bun.

Le iau pe amândouă de câte o mână și revenim în dormitor. Ne ținem de mână și privim străvechiul cap matern pe care l-am descoperit în cripta timpului.

Mă străduiesc să-i privesc cu luare-aminte trăsăturile — nasul lung, acvilin care le plăcea fanilor ei japonezi. Pometii înalți. Ochii rotunzi, închiși. Vocea puternică redusă la tăcere.

— Dumnezeu să-mi dea liniștea de a accepta lucrurile ce nu se pot schimba, zice soră-mea.

— Dumnezeu să te treacă în lumea dreptților, mulțumesc, Doamne, zice Ariella.

— Te iubim cu toții așa de mult, zic. Mulțumesc pentru cărți, piese, muzică, poezie, filme. Îți mulțumesc pentru Gershwin, Mozart, Cole Porter și Beethoven. Mulțumesc pentru Duke Ellington. Gilbert și Sullivan, Mitropoulos și Bernstein. Mulțumesc pentru Yeats, Dickinson și Millay. Mulțumesc pentru Leonardo, Michelangelo, Hogarth și Vigée Le Brun. Îți mulțumesc că ne-ai umplut capul cu fantastica ta știință despre orice.

Și sărut aerul, la fel cum am sărutat-o mai înainte pe ea.

Și rămânem cu toate înlemnite de puterea morții.

Asistenta de la azil e sunată, însă nu răspunde. Lăsăm un mesaj pe robot: „Credem că s-a dus. Veniți, vă rog, să constatați decesul." Asistenta nu vine, și nici nu sună. Nici medicul geriatric, care știe cumva.

Cât așteptăm, Ariella își scormonește prin memorie după detaliile zilei de dinainte.

— Toată ziua a stat cufundată în somn. Când ați venit, ați auzit ce sunete scotea.

Em înghite în sec. Îi iau mâna.

Și eu, și Em am auzit ceva, dar diferit. Eu am auzit cum plămânii plini de fluid încercau să se curețe. Em a auzit o tuse puternică. Ariella a auzit o melodie răgușită. Ce-o fi fost?

Cei de la azil nu mai vin, însă vine cineva de la pompe funebre. Em n-a vrut să se uite. Nici Ariella. Eu da.

I-au căutat pulsul, dar nu avea. Știam deja asta.

Au ridicat-o din pat, au dat cearșaful deoparte și i-au vârât membrele slabe într-un sac de plastic alb, ca o poșetă mare. M-am silit să privesc totul ca să-mi amintesc ce puțin cântărește un trup în moarte. Cum ne strângem cu toții, cum ne facem piele și os — chiar și aceia care și-au făcut griji din pricina greutății.

Cutia n-am mai deschis-o.

După moartea mamei au fost multe nopți în care n-am putut dormi — cu toate că, de obicei, dorm ca un bebeluș fericit.

În noaptea de după moartea ei m-am plimbat prin casă, cu urechea ciulită ca s-o aud, și-n noaptea de după înmormântare m-am gândit să iau un somnifer, deși nu iau pastile decât dacă mă pocnește, după vreun zbor cu avionul, oboseala din pricina diferenței de fus orar. Dar m-am abținut. Dacă mama era prin preajmă, voiam să fiu acolo, s-o întâmpin.

Într-o noapte am visat că sunt în India, cu soțul meu. Fiecăruia i se trimisese câte o călăuză tantrică; a lui era o femeie frumoasă într-un sari auriu, iar ghidul meu era un indian mititel care arăta ca un spiriduș dintr-o carte de povești din copilărie. Era cafeniu precum alunele coapte și mai scund decât mine, însă a promis să-mi dea satisfacția de care aveam nevoie.

M-am opus, spunând că sunt măritată și că nu vreau să-mi înșel soțul, însă a zis că bărbatul meu se arătase de acord. În noaptea aceea a venit, și-a vârât pula mică și tare în vaginul meu și mi-a tras-o viguros. La început nu simțeam nimic parcă, apoi, după ce s-a retras, tot numai vorbe dulci, am simțit că sexul îmi pulsează cuprins de un orgasm sălbatic, care m-a făcut să mă simt bine chiar și după ce m-am trezit.

Femeia cu sari l-a adus și pe soțul meu la un orgasm fabulos și amândoi ne-am minunat cât de mult ne luase ca să descoperim această minunată insulă tantrică de pe subcontinent. Găsiserăm amândoi ce căutam — un loc unde satisfacția sexuală putea fi întotdeauna atinsă, fără teamă, vinovăție sau disconfort.

— Cum de ne-a scăpat locul ăsta? am întrebat.

— Cred că nu eram în toate mințile! a zis Ash. E grozav aici!

Multe zile mai târziu, am găsit seringile cu morfină în cutia pe care n-o deschisesem.

Grecii antici știau că moartea e un prieten. Știau că istoria lui Tithonus nu-i de glumă.

Zeița zorilor, Eos, s-a îndrăgostit de un prinț troian și l-a implorat pe Zeus să-l facă nemuritor pe iubitul ei. Însă, orbită de pasiune, a uitat să-i ceară și tinerețea veșnică. Tithonus a devenit omul care nu putea să moară. A pornit să colinde pământul, rugându-se de îndurare, în vreme ce ochii, mădularele și organele interne putrezeau

și-i cădeau, lăsându-l tot mai decrepit.

Nu putea decât să vorbească și să tot vorbească.

În cele din urmă, un zeu milostiv l-a transformat în greiere.

Limbaj — și greierele are limbaj.

În Provence e cunoscută înțelepciunea fertilă a gălăgiosului greiere.

Ash și cu mine aveam o căsuță în Provence, într-un sătuc încântător numit Rousillon. Greierii se răsfățau noaptea întreagă acolo, în timpul verii.

Însă moartea nu pune capăt la nimic. Moartea declanșează recoltarea — recoltarea durerii, a administrării, a muncii clericale. Și transformarea treptată a unui părinte dificil într-un semi-sfânt.

Ștergeți *semi*. Părinții devin tot mai nobili după ce mor. Ajung să fie mai amuzanți și mai iubitori. Încep să merite dragostea noastră deznădăjduită.

15
Alinați-i pe cei morți

Vă spun deci, alinați-i pe cei morți
cum ați vrea și voi să fiți alinați,
acum, în ceea ce descrieți drept
viață.

— Harold Pinter, *Țara nimănui*

De multe ori mă rugasem să moară. Era atât de fragilă și de tristă încât adesea nu suportam s-o vizitez. Preferam să fiu cu fiica și nepotul meu decât cu ea. Nu voiam să mă holbez la moarte până la sfârșitul sfârșitului. Dar când, în cele din urmă, a murit, întregul meu sistem a intrat în stare de șoc. Am devenit agitată și mi-era greu să adorm. Am luat un somnifer într-o seară și m-am trezit printre norișori, împăcată pentru prima oară. Într-o altă noapte m-am plimbat încoace și-ncolo, fără să fiu în stare să adorm și nevrând să iau somnifer. Voiam să zbor cu ea, să las în urmă toate fricile. Voiam să mă arunc în groapa ei, ca vreo eroină shakesperiană. Voiam să țip, să plâng, să exult, să dansez, să mor. Și stările astea au alternat cu săptămânile.

Moartea are o finalitate ce nu poate fi anticipată de temeri sau rugăciuni. Când a amuțit și nu mai putea sta trează mai mult de câteva minute odată, m-am rugat să moară. Dar când a murit nu-i mai doream moartea deloc.

Reacția publică la decesul ei mi s-a părut uluitoare. Reacția a fost mai puternică decât mi-aș fi închipuit, dată fiind vârsta extrem de înaintată și perioada cât lipsise din atenția publicului. Prea puțini oameni în viață și-o mai aminteau, cu excepția copiilor și nepoților. Însă se găsise în circuitul industriei spectacolului — și odată ajuns aici, se pare că nu mai mori niciodată.

Realizările i-au fost evocate de Fox, Thompson Reuters, AP și altele asemenea. Deci viața ei se mai

găsea pe undeva, înregistrată, rotindu-se în gol — poate pe Marte, pe *Curiosity*. Sau cel puțin pe lună.

Mă bucura asta — deși în necroloage existau multe greșeli. Tata era descris ca un comediant de vodevil, la fel ca și ea, deși vodevilul era mort deja când începeau ei să urce pe scenă. Surorile mele s-au supărat pe mine, ca și cum eu aș fi fost responsabilă pentru erori. N-am izbutit s-o conving pe Em că presa are o viață proprie — adesea ruptă complet de realitatea istorică. Nici pe Antonia n-am putut-o convinge. Toate media puneau accentul pe aceleași nume știute — al meu, al lui Ash, ce opere de artă cumpăraserăm, performerii mult mai faimoși cu care lucraseră părinții mei. Gershwin pentru apartament, Cukor pentru regie, Bibliomania pentru faimoasele exemplare cu autografe. Presa mă înnebunea, dar eram obișnuită și nu mă așteptam la acuratețe. Știam că ochii sunt atrași de nume celebre, iar lumea, în ziua de azi, nu mai vrea decât să-și sature ochii. Nimănui nu-i mai pasă de adevăr.

Însă, ca de obicei, surorile dădeau vina pe mine.

Voiau să se debaraseze de moștenirea lăsată de părinți — în vreme ce eu nu voiam decât s-o păstrez, s-o expun, s-o fac la fel de reală pe cât fusese în copilărie pentru mine.

— Hai să ne vedem acasă la ai noștri și să discutăm, zicea Em la telefon. Până și Antonia zice c-o să vină.

Și simțeam că-mi cade inima în pantofii de o mie

de dolari.

— Nu putem la telefon sau pe email? pledam eu.

— Nu, trebuie să fim acolo, insista ea.

Și-n felul ăsta mă prindea în lat.

Ar trebui să existe un nume pentru starea aerului dintr-un apartament ai cărui locuitori au pornit către alte cercuri — purgatoriu, paradis, infern. Aerul nu e inert, ci forfotește de fantome. Să-i zicem aer forfotitor. Alde Gershwin erau încă acolo, evident, George, Frankie și Ira, cântând la pianele lor, cu un nor mohorât plutind deasupra capetelor, din cauza morții premature a lui George. Toată lumea zicea că Gershwinii nu trecuseră niciodată peste moartea fratelui lor. Am auzit de la mama asta — care era bună prietenă cu Frankie Godowsky, sora mai mică a lui George și Ira. Familia Gershwin era din Odessa, ca și familia mea. Aveau acele uimitoare gene aşkenade, care-i ajutaseră să scoată piese, să cânte, să danseze, să picteze, să scrie versuri, să supraviețuiască la Hollywood și să se transplanteze din Brooklyn în Manhattan fără să rămână traumatizați. În zilele noastre, puștii cu veleități artistice se transplantează din Manhattan în Brooklyn. Pe-atunci abia așteptau să lase Brooklynul pentru Manhattan. Dar știu contextul. Nimic nu era cum părea. Viața e un vis, laptele prins trece drept frișcă etc.

Ultima dată când am respirat aerul ăsta, mama tocmai încetase să respire și cei de la pompe funebre

veniseră s-o ambaleze și s-o ia de acolo. După aceea a fost ceremonia funerară — ca toate ceremoniile funerare, dar, desigur, *altfel* decât toate ceremoniile din cauza numărului mare de persoane prezente — avocați, contabili, directori de dezvoltare, fani duși cu pluta, cu caietelele soioase de autografe și aparate de fotografiat vechi și mânjite. Se adună ca muștele în jurul cadavrelor celor celebri, aproape-celebri, odată-celebri, odată-prieteni ai celor odată-celebri. Nu cu mult timp în urmă îi văzusem strânși pe la ușa din spate de la Carlyle, vânând ocazia puțin probabilă ca Mick Jagger să se afle acolo.

S-a cântat Gershwin pe parcursul înmormântării, cum își dorise mama cândva. Studii pentru pian de Gershwin, „Rapsodia Albastră", „Un american la Paris", opera lui Gershwin despre Porgy și Bess. Ca și Gershwin, părinții mei fuseseră nepăsători la culoare înaintea vremii lor, iar omul de la pompe funebre văzuse, probabil, mai multe persoane de culoare la înmormântarea mamei decât la toate înmormântările de până atunci. Se pare că ne segregăm cadavrele. La fel stăteau lucrurile și la acest cimitir.

Am îngropat-o lângă tata într-un cimitir evreiesc din Elmon, Long Island, față în față cu pista de curse de la Belmont Park. Întreaga *mishpocheh* era aici — bunicii mei, ai lui Ash, părinții, mătușile, unchii și neamurile lor, părinții lui Ash, mătușile, unchii și neamurile lor. Ciudat lucru, dar strămoșii lui Ash își cumpăraseră

locuri de veci pe lângă strămoșii mei — probabil că le fuseseră vândute cam în aceeași perioadă de vreun antreprenor din Brooklyn sau Lower East Side. Evreii aşkenazi din prima generație își cumpăraseră cu toții pământ pentru morții *lor*. Pământul pentru morți e o tradiție evreiască. Pe țărână păşim, apoi zacem sub ea.

Bufnetul pământului pe coșciug e un sunet foarte dezolant. Îți dai seama, deodată, că-ți *lași* mortul acolo. Cum să-ți lași mama în pământul acela rece? Și o gaură se deschide în inimă, în plexul solar, în măruntaie.

Nu, nu, nu, nu. Cum să-mi las aici singura mamă?

Am pornit deci din mormânt în mormânt, însemnând locul cu pietre, cum fac evreii. Am fost acolo, am jelit, ne-am întors acasă. Dar nu pentru mult timp.

— Să vedem ce lucruri au rămas după ea, a zis Em.

— Chiar trebuie?

— Da, Ness, a zis soră-mea.

Am început deci procesul oribil de a cerceta gunoaiele și comorile.

Em a găsit, într-o cutie, o pereche de bile de alamă. Erau probabil bile de băgat în vagin. De ce-i trebuiseră tatei bile vaginale — pentru mama? Altă femeie? Em le-a scos afară. Au scos clinchete în vreme ce le jucam în palmă.

— Mingiuțele tatei, a zis. Îți aparțin ție, de drept.

Era un compliment? O insultă. Am decis să-i

socotesc replica un compliment. Ai mereu opțiunea asta.

— Mersi, Em, am zis, am nevoie de ele. Mă bucur să le am.

Nu le-am zis la ce credeam eu că folosesc. Și sora mea mai mică — cu cinci ani mai tânără totuși, așadar cu cinci ani mai inocentă (deși amândouă ne învârteam în jurul vârstei de șaizeci de ani) — continuase să creadă că bilele de alamă erau ale tatei — și că îmi reveneau mie, în calitate de „băiat" al familiei.

Mai târziu, acasă, le-am simțit greutatea în palme și-am fost sigură că erau un cadou „ghiduș" de la vreun prieten „năstrușnic" de-al părinților mei. Prietenii lor făceau mereu cadouri jucăușe, cu tentă sexuală, lucru pe care, în adolescență, îl disprețuiam. Deschiși în privința sexului și „ghidușiilor", părinții mei aveau amici cu înclinații artistice, ca și ei, care aduceau asemenea flecușteț pe la nesfârșitele lor petreceri. Probabil că nu le folosise nimeni vreodată ca bile vaginale. Așa speram, cel puțin.

Țin minte că odată, demult, la o serată ținută în salonul mare al apartamentului, am spionat (de pe scări) o femeie, amică de-a lor, care se îmbătase și făcea striptease, cântând tare „Îmi place să beau, îmi place să mănânc, îmi place să fut!"

Mă dezgustase profund — cum îi dezgustă pe adolescenți sexualitatea părinților. Dar fusesem și fascinată. Și decisă să am o cu totul altă viață sexuală.

Și avusesem? Asta e o întrebare prea adâncă

pentru scormonitul după comori și gunoaie!

Bijuteriile erau o cu totul altă poveste.

Toate le voiam. Trei fete, și cu ce te-alegi? O bătaie pe perle?

Mama fusese o boemă, o hipioată bogată, o fată cu trandafiri în păr — însă îi plăceau bijuteriile. Înainte ca mările să moară, ea și cu tata avuseseră spectacole la Tokyo, așa că avea perle peste perle. Și nu orice perle, ci din cele menite să le facă pe fete bolnave de dorința de a le avea. Nu prostioarele de apă dulce care treceau acum drept perle — ci perle uriașe, perle de cultură, șiraguri cu nuanțe smântânii, perle roz ce luceau ca niște sfârcuri tinere, perle baroce care licăreau albăstrui și verzi precum extratereștrii din desene animate (chestiile ieftine), perle aurii, argintii, sidefii, din cele de pus pe sânii goi, ca și cum ai fi o curtezană de-ale lui Colette, din perioada Belle Epoque — sau amantul ei.

Citisem *Curtezana* în repetate rânduri, visând la un amant mai tânăr care să vrea să-mi poarte perlele — și, în cele din urmă, să se împuște din dragoste pentru mine. Cu toate că, de fapt, nu dragostea lui Lea îl ucisese pe Chéri, ci imposibilitatea opririi timpului.

Era ca mine. Era *eu* — doar că eu n-aveam armă. Cu armă sau nu, eu acceptam îmbătrânirea, cum făcuse Lea și nu făcuse Chéri — și-mi vedeam de coborârea cu ascensorul vieții.

Mi-a țiuit telefonul. Mereu țiuia, în cele mai nepotrivite momente.

— Telefonul, a zis Em.

— Să ți-l bagi în cur, nu alta, am zis.

— Nu, mersi, a zis ea.

Am îmbrățișat-o. Nu aveam de gând să-i relatez fanteziile sexuale pe care le transmitea telefonul meu. Părinții mei fuseseră sexi. Cât durase asta? Mult timp, speram. Dar, ca orice fiică, nu voiam să mă gândesc la asta în amănunt. Știu că tata frecventase într-o perioadă, mai pe la sfârșitul vieții, saloane de masaj cu climax. Știam fiindcă-i văzusem extrasul de cont. Ce altceva să fi însemnat „Apogeu Asiatic"? Mai multă putere pentru el! Sexul e viață — doar că niciun copil nu vrea să se gândească la faptul că părinții lui îl practică.

Am trecut la bijuterii. Mai puțină încurcătură. Em voia perlele mari și roz. La fel și eu.

— Ar trebui s-o chemăm pe Antonia, am zis.

— Nu vrea bijuterii. Vrea doar bani.

— Dar ar trebui să aibă ocazia!

— S-o ia naiba, a zis cu răutate Em. A căpătat mai mulți bani ca mine și ca tine — are cei mai mulți copii.

— Nu știam că te deranjează. Tu te-ai ales cu prăvălia și cu cărțile rare.

— *Măcar* atât, dacă bietul meu bărbat mort a salvat- de la *prăbușire*!

— Doamne, Emmy, chiar crezi asta?

— N-o cred, e un fapt. Un fapt e un fapt e un fapt. Tu erai plecată să faci filme, te căsătoreai și te răscăsătoreai. Ea se isteriza în Irlanda și turna copii! Iar noi

eram *aici*, având grijă de toate, în vreme ce se deteriorau. N-am avut viață!

— Cum? Ai avut viața pe care ți-ai dorit-o — Bibliomania — cărțile, autografele și alte acareturi ale părinților. Ca să nu mai zic de clădirea de pe Fifthy-seventh Street, care crescuse în valoare.

— Dar ai idee câte credite ipotecare erau pe ea? Tati s-a descurcat oribil cu imobiliarele! Până să ajungă la noi avea deja trei ipoteci!

— Dar ai luat o avere pe ea!

— O avere?

— Bine, cu *cât* ați vândut-o?

— Nu cu foarte mult.

— Cât?

— Păi... dacă ți-aș zice o cifră s-ar putea să induc în eroare.

— Faptele, Em, te rog, doar îți plac faptele!

— Păi... după ipoteci, după cheltuieli, după ce i-am dat partea mamei și tatei...

— Haide, Em, am auzit c-ai scos mai mult de-o sută de milioane.

— Minciuni sfruntate! Cine ți-a zis asta?

— Nu mai țin minte.

— Dar soțul tău e bogat ca un Cresus, și ultima dată când m-am uitat aveați cinci case — New York, Londra, Paris, Amsterdam, Rousillon, ca să nu mai vorbim de iaht, care-i mai înalt decât un bloc normal de locuințe!

— Ai stat tu să-l măsori? Mă uimești, Emmy. Habar n-aveam cât de pricepută ești la socotit banii altora!

— Era doar o amărâtă de clădire dărăpănată de pe Fifty-seventh Street.

— O amărâtă de clădire dărăpănată de pe Fifty-seventh Street...lângă Steinway Hall!

Em n-a mai replicat, însă se posomorâse. Nu-i plăcea ce se alesese de viața ei. Asta era problema. Nicio sumă de bani de pe lume nu putea să vindece asta. Poate că banii fac lumea să se învârtă, dar nu pot lecui nefericirea din familie. Sau dezamăgirea în căsnicie. Sau senzația că nu ți-ai riscat niciodată viața pentru ceva ce te bucură.

Cred că *obținuse* o groază de bani pe vechea clădire cu librăria. Nu dădusem atenție. Tati își luase neîndoielnic partea, însă Em și răposatul ei soț puseseră ghearа pe restul — cât va fi fost. Da, fuseseră cheltuieli. Nu lipseau niciodată — impozite, dobânzi la ipotecă, avocați, contabili, toată halimaua. *Mereu* sunt cheltuieli de plătit, asta însă nu înseamnă că nu se alesese cu nimic. Doar că voia ca eu să cred asta, iar eu nu credeam. Simțeam că-mi furase patrimoniul în schimbul faimei mele de doi bani, și eram furioasă. Eram decisă să pun mâna pe perlele cele mai bune. Aș fi făcut mai bine s-o las baltă.

De ce să mă iau la harță pe ele? Aveam destul. Sau așa credeam în momentul ăla. Dar mă enervasem. Sora

mea cea mică îmi răpise moștenirea de drept. O fi fost ea o clădire dărăpănată, cu scări ce miroseau ciudat și mai multe cărți rare decât am fi putut inventaria vreodată corect. O fi fost atât de măcinată, că nu se mai putea renova, însă avea o locație de prima mână și părinții mei o cumpăraseră în 1951! Familia avea un fel de a-și minimiza afacerile imobiliare, se plângea de investițiile făcute, ca să nu atragă invidia și deochiul. Dar dacă te gândeai că începuseră prin a cumpăra cărți rare și autografe înainte ca alții să le cunoască valoarea, că adevăratele lor afaceri imobiliare erau în zone care urcau sus, sus, sus, că aveau un gust nemaipomenit și-i cunoșteau pe toți actorii, artiștii și compozitorii vremii — știai că oricine pusese mâna pe lucrurile lor comisese un adevărat banditism.

Voiam perlele roz, la naiba! Și n-aveam de gând să mă las până nu le căpătam — exact ca pe bilele de alamă!

Ne-am uitat după perle. Mama le ținea într-o cutie încuiată din dușumeaua dormitorului, sub covorul chinezesc mov.

Am căutat cu orele cheia, am descoperit-o într-o casetă pentru bijuterii de-a mamei din iatacul său, și am deschis, ținându-ne respirația, seiful din podea. Era plin cu punguțe din acelea de mătase și cutioare în care odinioară bijutierii japonezi le expuneau, însă nu mai rămăsese niciun colier. Se mai vedeau câteva perle desprinse — zgâriate și desperecheate — dar nici urmă de coliere,

de inele, de broșe și de cercei.

— Unde au dispărut? s-a văitat Em.

— Unde dispare totul? am zis. Perlele sunt vii, s-au rostogolit de aici.

— *Tu* le-ai luat! a făcut Em.

— Aș vrea eu, dar nu.

Em s-a uitat la mine chiorâș, cum se uită un cămătar la un client cu risc.

— Spune-mi adevărul.

— Întotdeauna îți spun adevărul, am zis. Și tu crezi mereu că mint.

— Cine dracu' le-a luat?

— Oricine ar fi putut — un îngrijitor, o infirmieră, o bucătăreasă. Mama a avut mulți oameni cu care s-a intersectat în viață. Asta se întâmplă mereu. „Nu-i nimic în seif decât un șoarece de cauciuc" mi-a zis prietena mea Livia după ce a murit maică-sa. „I-au înlocuit diamantul galben cu o bucată de sticlă", mi-a zis Clarissa. Se întâmplă mai mereu. Bijuteriile o iau din loc și strălucirea lor a fost doar în mintea ta. Poate că nici n-au existat — ca diamantul mare cât hotelul Ritz și pădurile cu giuvaieruri ale celor douăsprezece surori dansatoare.

— Fir-ar al dracului! a zis Em. Ar fi trebuit să ni le dea cu ani în urmă!

— Cred că da, am zis.

Însă în sinea mea exultam. Em n-avea să se aleagă cu ele. Și nimeni altcineva.

— Ție-ți convine s-o faci pe filosoafa, cu toate

bijuteriile pe care ți le-a dăruit Asher!

— Le vrei? Ți le dau la schimb pentru ediția princeps cu piesele lui Shakespeare.

Em m-a privit cu cinism.

— Am vândut-o de-o groază de timp, a zis răgușit.

— Hai să nu mai facem așa, am spus. Sunt extenuată.

De ce mă certam pe bani și bijuterii cu o persoană pe care-o iubeam foarte mult? Voiam să retrag tot ce spusesem. Probabil că și ea la fel.

— Și eu la fel, a zis Em.

Și am închis seiful gol, am desfășurat covorul și-am plecat pe ușa din față. Într-una din zilele astea avea să trebuiască să-mi iert surorile și să mă las iertată de ele. Era următoarea provocare a vieții mele.

După ce-am îngropat-o pe mama, nu-mi venea a crede că-i moartă. Mă trezeam în fiecare dimineață cu imaginea ei întinsă în pat, ca de obicei, de cealaltă parte a parcului.

— Trebuie să mă duc pe la ea! mă certam singură.

Apoi îmi aminteam că ce mai rămăsese din ea era la cimitir. Însă amintirile despre ea se schimbau. În loc de centenara fantomatică ce zăcea în pat a devenit mama energică din tinerețea mea. Patina, dansa, țopăia și chiuia, era numai energie. Deși nu puteam să mă întorc în timp, ea părea să poată. Acesta era secretul întoarcerii în timp: ca să-ți iasă mișcarea trebuia să fii

mort.

Era de parcă cineva îmi trăsese pământul de sub picioare, de parcă aș fi plutit prin spațiu fără vreun loc în care să poposesc. Când mă simțeam așa, mă duceam la Glinda și mă uitam la ghemotocul adormit care era nepotul meu, Leo. Acum el reprezenta ancora mea. Era piatra mea de temelie — așa mic cum era.

Suntem prinși de viață prin legăturile cu ceilalți — familie, prieteni, iubiți. Altfel ne-am ridica și-am începe să plutim fără țintă prin spațiu. Îmi doream ca Isadora să fie cu mine, însă plecase într-o excursie de lungă durată în India.

Data următoare când m-am dus la apartamentul părinților m-am trezit în mijlocul unei piese de teatru. Locul era plin cu hamali, cutii, rude alegând fotografii vechi, negustori de vechituri, agenți imobiliari, pictori, curățitori de podele și căutători de curiozități. N-aș fi crezut că vindem bârlogul familiei, însă era prea valoros ca să-l păstrăm și în aer pluteau bani. Părinții mei o închiriaseră cândva cu două mii de dolari pe lună, iar acum valora milioane. Trebuia, deci, să scăpăm de tone și tone de chestii — nimeni n-avea unde le țină. Cu fotografiile era cel mai aiurea, exhibări ale unor vieți pierdute.

Ce voiam de fapt era să alcătuiesc un muzeu pentru părinții mei — cu pereți acoperiți de poze, portretele lor și ale copiilor, adică noi — un muzeu care să nu

poată fi distrus niciodată. Și locul potrivit pentru el era evident — vechea clădire de cărămidă a Bibliomaniei, cu mirosurile ei dubioase și pereții pătați. Însă o vânduse soră-mea. Și ne pregăteam acum să vindem apartamentul. Părinții mei aveau să fie limitați la mormintele lor înguste, ultima lor afacere imobiliară. Niciun muzeu al inocenței sau experienței n-avea să le păstreze amintirea. Totul urma să fie vândut, fiindcă nu era spațiu suficient. Amintirile făceau loc banilor.

Tare-mi doream să cred în Dumnezeu — sau în orice zeu, până la urmă. Lakshmi, Ganesha, Iisus, Allah. Îmi doream să cred că mama nu putrezea, pur și simplu, în coșciugul ei din pământ. Să cred că viața ei însemna ceva în afară de faptul că mă născuse pe mine și pe surorile mele. Să cred că exista un baca de aur ce-i măsura vrednicia în rai, o înălțare la cer, o transformare în sfântă — ceva care să-i dea sens vieții după ce-o lăsase în urmă, ceva mai presus de faima-i trecătoare și de copiii îmbătrâniți. De ce nu pot crede într-un zeu sau zeiță sau grație divină? De ce viața ei devine o moviliță de praf — și, în consecință, și a mea la fel? Toată bucuria de a trăi, toată furia ei, tot talentul putrezind acum într-o cutie. Zice proverbul italian: „După ce s-a terminat jocul, regele și pionul ajung în aceeași cutie".

Regina și pionul. Voiam să pot crede că moartea era urmată de transcendență. Voiam să cred.

Însă, desigur, Buddha nu credea nici în naștere și nici în moarte. Când se întrunesc condițiile, ființa se

manifestă de la sine. Când condițiile nu sunt prezente, ființa rămâne ascunsă. Mama era ascunsă acum. Poate că avea să se manifeste într-o altă formă. Ea, una, crezuse asta mereu. Adora fructele, și florile, și legumele și n-ar fi deranjat-o să se reîncarneze în chip de dalie, de trandafir sau de panseluță. Sau piersică. Sau chiar o roșie. Știa că totul e în legătură cu totul.

Era liniștitor? Da și nu. Nașterea și moartea sunt concepte fără sens în budism. Valul se înalță, se întinde, apoi se sparge și se înalță iar. Suntem valuri ce se vor ridica, vor cădea și se vor înălța iar. Nu suntem solizi, ci fluizi. Iubim marea fiindcă *suntem* marea. Un val e un val e un val. Scuze lui Gertrude Stein[2].

Trimisesem paginile scrise de Isadora agentei mele, și-i plăcuseră la nebunie. Știam că n-aveam dreptul să le transmit și altora, așa că i-am spus agentei că le scrisese un amic pe nume „Will Wilde". Habar n-am de unde am scos numele. Will de la William Shakespeare? Wilde de la Oscar Wilde? Doi scriitori preferați de-ai mei. Dar ce-are a face? Numele contează mai puțin decât viziunea.

Agentul i-a vândut cartea unei companii de producție cinematografică pe un purcoi de parale, apoi a vândut-o unei edituri pe alt purcoi.

Nu mă simțeam deloc în largul meu să-i spun Isadorei. N-avusesem niciun drept să fac ce făcusem și acum se părea că Will Wilde urma să devină o vedetă.

Singur pe asteroidul lui, Will Wilde se pregătea pentru debut. Ce mama mă-sii puteam să fac?

---

[2] Poetă și colecționară americană. Autoarea face referire, parafrazându-l, la un cunoscut vers de-al ei, „a rose is a rose is a rose“ (un trandafir e un trandafir e un trandafir).

Partea a patra

Vara

16
Bollywood în Goa

Fiindcă trăiseră îndeajuns de mult
ca să știe că dragostea era dragoste
oricând și oriunde, însă devenea
mai puternică pe măsură ce se
apropia de moarte.

— Gabriel García Márquez,
Dragostea în vremea holerei

Lucrul cel mai important de ținut minte e că viața e o comedie. Aici îmi pierdusem tatăl, mama, câinele și aproape că-mi pierdusem soțul, însă eram în continuare capabilă să văd absurdul existenței. Și atunci am primit o invitație în India. Era minunat, de vreme ce oricum plănuiam să mergem în India.

Să nu muriți înainte de a vedea India. Am avut noroc, fiindcă în timp ce tocmai decideam să plecăm de la New York către superbul și terifiantul subcontinent, un festival de film din Goa m-a invitat să particip. Se părea că bătrâna mea telenovelă, *Lumea lui Blair*, era acum celebră în India. Eu mai că o uitasem, în vreme ce milioane de indieni o priveau și se identificau cu ea.

Lucrul cel mai curios în privința lumii noastre potopite de forța indestructibilă a mijloacelor de comunicare este cât de departe ajung producțiile și cât de mult țin. Cineva din altă galaxie, extraterestru, privește *O iubesc pe Lucy* și încearcă să priceapă ce înseamnă toate alea. Îmi pot imagina o zi în care pământul să devină de nelocuit, însă telenovelele or să străbată mai departe spațiul. Asta înseamnă, oare, nemurirea?

Nu mă aflam la prima vizită în India, Ash însă era. În orice caz, India e atât de uimitor de diversă și de imensă, că nu ai cum s-o cunoști bine dacă nu faci o mie de excursii. Trebuie să locuiești acolo ca să începi să-i apreciezi aromele și uluitoarea diversitate. India e un cosmos vast, plin de culori, arome, minuni și orori. Eu nu vizitasem decât Mumbai, New Delhi și

Rajahstanul; știam că nu făcusem decât să zgârii suprafața subcontinentului. Sigur că mă gândeam cu tot cinismul din lume la posibilitatea ca India să-mi transforme viața. Nu prea credeam că asemenea lucruri ar fi posibile. Însă trebuia să-mi iau o pauză de la toate decesele astea care mă vlăguiseră — și India părea, pentru asta, numai bună. Citisem nu de mult o carte mișcătoare și amuzantă a cărei acțiune se petrecea parțial în Varanasi și mi se păruse că paginile cărții evocă ferocele contraste ale Indiei — spiritualitate și canalizare, sfințenie și șarlatanie, înaltă civilizație și comedie de cea mai joasă speță. Știam că trebuie să merg în India împreună cu Asher, dar nu știam încă de ce. În adolescență citisem Rabindranath Tagore și fusesem răpită de extaz. Apoi m-am îndrăgostit de India prin intermediul casei de film Merchant Ivory. Și mai târziu am devorat cartea lui E.M. Forster, *O călătorie în India*, întrebându-mă ce personaj va fi fost inspirat de iubitul lui indian. Știam că niciuna dintre aceste Indii — nici cea a lui Hermann Hesse, nici cea a lui Salman Rushdie și nici cea a lui Kiran Desai — nu era cea reală. Poate că nu exista o adevărată Indie, așa cum nu exista o adevărată Americă. Dar tot trebuia să mă mai duc o dată. Veneția a fost cândva, în secolul nouăsprezece, pentru americani și europeni, un lăcaș plin de comori ale trupului și spiritului. Acum, în secolul douăzeci și unu, locul era India. O invocam ca pe un loc ideal — ne proiectam nevoile într-o Indie imaginară. Nu eram cu nimic diferită de alți visători induși în eroare.

Am pornit spre Dubai cu compania de transport Ali Baba — cu micile încăperi private, dușuri și iatacuri înmiresmate cu trandafiri. Ali Baba face ca alte linii de transport să pară vagoane pentru vite. Însoțitorii de zbor îți aduc prosoape fierbinți — care chiar sunt prosoape și cu adevărat fierbinți — pijamale de mătase și papuci brodați. Platouașe cu delicatese îți stau la dispoziție indiferent dacă ești musulman, hindus, evreu sau niciuna dintre cele enumerate. Nu se zărește și nu se gustă niciodată vreo mâncare interzisă. Cum de reușea asta personalul mi se părea de domeniul fantasticului. Însă reușea. Am zburat și-am tot zburat până ce ne-am cufundat adânc în trecutul mitologic. Și în prezentul mitologic.

Goa a fost colonie portugheză până în anii 1960 — deja pare incredibil. Goa are catedrale superbe, piețe publice care au un aer de-a dreptul european și amintiri cu propria-i Inchiziție. Istoria sa fascinează mereu.

Aeroportul era un haos indian tipic. Dacă lași din mână bagajul sau telefonul mobil o să-ți fie furat în mai puțin timp decât ți-ar lua să zici „mahariși". Vezi sikhși cu turbane, arabi în veșminte albe și lungi de deșert, femei cu burka sau în blugi. Întreaga diversitate a lumii poate fi văzută într-un aeroport indian. Ne-am uitat după un semn al celor care ne invitaseră — Bollywood în Goa — văzând în cele din urmă un carton ce proclama „Doamna Blair și invitatul".

Am presupus că cei ce ne făceau din mână plini de

voioșie mă așteptau. Aveam un grup din cinci persoane: o tânără mlădioasă pe nume Parvati, purtând un sari auriu și crem; un hamal cu turban auriu și alți trei domni cu turbane, ale căror roluri nu erau deocamdată clare. Ne-au luat bagajele de mână și ne-au condus la mașină.

— O să stau pe lângă dumneavoastră pe parcursul conferinței, a zis Parvati. Trebuie să vă duc peste tot și să vă fac să vă simțiți confortabil. Nu vă faceți griji în privința celorlalte bagaje. Colegii mei le vor lua și le vor aduce la hotel.

Mi-a luat din mână bonul pentru bagaj și i-a trimis de-acolo pe cei trei domni cu o fluturare a mâinii.

— N-o să ne mai vedem bagajele, i-am zis lui Asher cu obișnuita mea anxietate.

— Ne cumpărăm chestii noi, a zis el. Nu-ți face griji.

India îl calmase deja pe Asher. Însă nu era doar India, ci și faptul că supraviețuise unei crize aproape mortale. Și-i supraviețuisem și eu. Dacă meditația caută lumina din tine însuți, eu o zărisem. Îmi trebuise atât de mult sexul, încât nu-mi dădusem seama că-i diferit de iubire.

Poate că din pricina climei, a umezelii, a amalgamului de culori — sau poate că din cauza fusului orar —, ca pe cei cu un picior în groapă, India te face să-ți simți altfel viața. E ca o renaștere. Ești în leagănul unei

religii și civilizații străvechi și simți că există posibilitatea să-ți începi din nou viața.

E adevărat că această căutare a iluminării pare înrădăcinată în psihicul uman. Fiecare civilizație a avut o altă concepție despre acest parcurs — și în timpurile noastre o călătorie în India avea un loc special în inima omului. Aici înveți cine ești și în ce crezi. E îndeajuns de străină și exotică pentru că juca rolul pe care l-a jucat Italia pentru oamenii cu gust din secolul nouăsprezece. Am mulți prieteni care au plecat în India să-și schimbe viețile și majoritatea susțin că au făcut-o. India e un cazan bolborositor de mitologii și mistere. India e mai degrabă un standard obligatoriu decât o destinație turistică.

Când am ajuns în apartamentul nostru, am descoperit petale de trandafiri răspândite pe uriașa cuvertură de mătase aurită și doi valeți arătoși, cu turbane, pe cale să ne desfacă bagajele într-o garderobă cu podea de marmură. Asher i-a alungat cu teancuri de rupii și s-a prăbușit, ca și mine, pe pat. Am dormit amândoi, pentru nu știu cât timp. Am început, în vis, să translatez prin diferite etape ale vieții mele — călătoream din nou în timp, ca și cum India ar fi fost un vortex ce ducea în trecutul meu. Visele îmi erau atât de intense, că nici nu mai aduceau a vise. Chiar înainte să mă trezesc am avut unul din visele cu pule: pule roz, cafenii, galbene — toate sculate și gata să mă fută. Apoi Asher s-a trezit și a făcut

dragoste cu mine real, fără grabă. Visul meu îl schimbase, îl făcuse sensibil într-un fel nou. Ne-am lipit unul de altul ca și cum am fi fost două părți ale aceleiași persoane. Nu înțelesesem asta până acum, dar acum înțelegeam. Nu avusesem niciodată timp de sex tihnit în lumea noastră atât de grăbită. Mi-am amintit de formularea Isadorei, „sex lent într-o lume grăbită".

Sau poate India era de vină. Sexualitatea lui revenise. Ori întineriserăm din nou, cum îmi dorisem, ori poate că era pentru prima oară când renunțam la control. Dacă extazul există pe undeva, atunci cu siguranță că există în India. Poate că aveam pentru prima oară parte de ce vorbise Isadora. Însemna asta să te predai?

— Nimeni nu m-a cunoscut vreodată cu adevărat până să te întâlnesc pe tine, a zis Asher.

— Nici pe mine până la tine, am spus. Și vreau, din toată inima, să fiu cunoscută de tine.

— Sau din toată fofoloanca, a replicat el. Se poate zice așa?

— Acum se poate.

Dați peste cap de schimbarea orei cum eram, am fost invitați să apărem la o petrecere fastuoasă dată pe plajă de unul dintre sponsorii conferinței — un magnat din industria telefoniei mobile cu mai mulți bani decât gust. Casa îi era un pavilion de marmură albă, făcută să arate ca o copie în miniatură a Taj Mahalului din Agra. Soția lui purta alb, el purta alb, în vreme ce servitorii și

chelnerii lui purtau cămeșoaie purpurii. Mâncarea era un amestec de feluri occidentale și indiene, așezate pe tăvi lustruite oglindă.

— Ați fost minunată în rolul Blair, mi-a zis. Intrigantă, vicleană și ipocrită, exact cum sunt majoritatea femeilor frumoase. Și în viața personală sunteți așa?

— Sper că nu, am zis. Ea a fost menită să fie o răufăcătoare, nu un înger.

— Ei bine — femeile indiene vă iubesc, la fel ca și bărbații —, vă stăm cu toții la picioare. Vă socotim nici mai mult nici mai puțin decât o manifestare a lui Kali.

— Să consider asta un compliment?

— Fără îndoială, scumpă doamnă. Să fii rău e mult mai dramatic decât să fii bun.

În acest punct, soția lui a dat buzna, m-a înșfăcat de mână și mi-a pupat-o cu înflăcărare.

— Ați dezvăluit sufletul feminității, a început să îndruge. Ați dezvăluit drama sufletului femeiesc.

Nu știam cum să reacționez, dar mi-am amintit că un „mulțumesc“ e o soluție pentru orice situație.

— Mulțumesc, mulțumesc, i-am zis gazdei. Ce drăguț din partea dumneavoastră să mă invitați.

— Și poate ați observat că episoadele sunt rulate continuu la petrecere, a zis și a arătat spre un ecran imens de pe peretele mai depărtat — unde am văzut-o pe Blair, cu douăzeci de ani mai tânără și purtând niște bucăți gigantice de burete pe umeri.

Era ciudat, cumva, să mă văd pe mine însămi, ca și

cum aș fi intrat într-o buclă a timpului și eram tânără iarăși. Cândva, nu mi-aș fi dorit altceva, însă acum, că dorința mi se îndeplinise, mă întrebam care avea să fie prețul.

— Chiar mă simt din nou tânără, le-am spus noilor mei prieteni.

— Și la fel de frumoasă, a zis Ash.

Gazda noastră a poruncit ca mâncarea să ne fie adusă pe tăvi, iar ea și soțul ne-au condus la o masă alăturată, unde ne-am așezat toți patru.

— Știți, firește, că întreaga Indie vă socotește o zeiță, a zis gazda noastră.

— Dar aveți atâtea zeițe minunate, am zis.

— Da, numai că adorăm imaginile, imaginile pâlpâitoare venite din Vest.

— Exact asta e problema noastră, a zis soțul ei. Ne-am îndreptat către vest, când India este maica noastră, a tuturor. Trebuie să învățăm s-o venerăm iarăși.

— Complet de acord. Aș da orice să fiu o zeiță indiană, sau măcar să joc una.

— Ați vrea să rămâneți, să faceți un film aici? a propus stăpânul casei.

— De ce nu?

— Visul meu este să readuc la viață sufletul feminin al Indiei cu un film despre zeițe indiene. Ați vrea, atunci, să-mi citiți scenariul?

— Cu plăcere, am zis cam imprudentă. Imediat ce mă obișnuiesc cu diferența de fus orar.

— Splendid! a zis magnatul, al cărui nume, a reieșit, era Rajeev.

Când mi-a auzit răspunsul, soția s-a arătat peste poate de încântată. Eram obișnuită cu promisiuni făcute pe la petreceri și care nu erau niciodată onorate. De unde să știu dacă exista sau nu vreun scenariu? Indienii sunt exuberanți și plini de hiperbole — cum sunt și culorile tărâmului lor sublim. Acum te complimentează și-n clipa următoare uită cu totul de tine. Le place aura faimei — oricât de uzată ar fi. Tânjesc după celebritate la fel de mult ca americanii și britanicii.

Motiv pentru care nici n-am fost surprinsă văzându- la petrecere pe Nigel Cavendish și a sa Vivienne. Avea cam douăzeci și cinci de ani și burtă mare, de gravidă. Nigel și cu mine ne-am salutat ca niște vechi camarazi și ne-am prezentat reciproc tovarășii de viață.

— Ce cauți *tu* aici? l-am întrebat.

— Am ajuns de-o celebritate dementă în India, așa că Bollywoodul m-a chemat. O să fac un film aici.

— Încântător! Să-ți meargă bine! Știi că-ți doresc numai succese.

— Și eu ție... întotdeauna, a zis Nigel.

Nu mai exista nicio scânteie între noi, iar partenerii noștri știau asta.

Asher a dat mâna cu Nigel, în vreme ce eu și Vivienne ne-am administrat țocăituri false pe amândoi obrajii.

Ei bine, Nigel și cum mine fuseserăm credincioși,

în felul nostru. Cum scria Cole Porter: „Mereu sunt sincer cu tine, dragă, în felul meu...“

Eram, așadar, și eu ca Nigel, uitată la mine în țară, dar celebră în Asia. Și ce ciudat era să fiu celebră iar! Trecusem prin fața recepției hotelului și fusesem acostată de hoarde de fani care-mi spuseseră cum Blair le schimbase viața. Era uimitor. Îmi dorisem să fiu din nou tânără și cumva, venind în India, așa și eram.

Însă mai eram și orfană. Când părinții îți trăiesc atât cât au trăit ai mei, ai impresia că n-or să mai moară vreodată. Nu trecusem încă peste moartea lor, ci preferasem să fug. Tata și mama încă mă bântuiau. Îmi vorbeau tot timpul, cerându-mi să nu îi uit.

Am crezut mereu că venerarea strămoșilor e religia cea mai veche. Vocile părintești din mințile noastre sunt cele mai puternice rugăciuni. Morții sălășluiesc în noi. Îi ținem în viață. Nu mor niciodată.

Turiștii vizitează Goa îndeobște pentru plaje, însă prin zonă sunt peșteri străvechi — poate nu la fel de cunoscute ca Ellora și Elephanta, dar mai vechi și chiar mai misterioase. Citisem despre Avalem și Khandepar — abia așteptam să le vizitez. Lui Asher oboseala călătoriei nu-i trecuse încă și nu era prea sigur, însă după ce s-a odihnit vreo câteva zile, mi-am convins asistenta, pe Parvati, să ne ducă acolo.

A ezitat, zicând că mai întâi ar trebui să ne purificăm, că peșterile acelea erau un test pentru imaginație,

că nu erau ușor de vizitat. Era limpede, încerca să mă descurajeze, ceea ce mi-a întețit în schimb curiozitatea. A trebuit, până la urmă, să accept să trec prin yoga și purificări cu ea, vreme de o săptămână, înainte să consimtă să ne ducă acolo.

— Peșterile sunt mai mult decât un obiectiv turistic, mi-a zis. Sunt sacre și periculoase, mulți călători nu s-au mai întors de acolo. Vă veți întoarce numai dacă arătați suficientă umilință. Odată ajunși acolo, nu mai puteți să vă purificați sau să plecați dacă zeii vă cer să rămâneți. Trebuie să fiți calmi și respectuoși. Trebuie să vă iertați toți dușmanii.

— Și asta schimbă cu ceva situația? am întrebat.

— O schimbă ca de la cer la pământ, a zis Parvati. Oamenii plini de mânie nu mai ies niciodată înapoi la suprafață.

E întotdeauna mai dificil să ajungi undeva în India decât ai anticipat. Șoselele sunt proaste, vremea imprevizibilă și poți fi întârziat de cerșetori, animale, ambuteiaje, autocare pline cu turiști și turme de vite. Ce se petrece pe drumul dinspre aici spre acolo nu se poate numi trafic măcar. E mai degrabă ca un uragan care lovește arca lui Noe. Am călătorit într-un microbuz Volkswagen uzat, cu o pojghiță de colb adunat de pe drum, decorat cu fanioane mătăsoase, condus de un șofer și un copilot care nu se înțelegeau în privința traseului.

După un timp care mi s-a părut câteva ore, am

ajuns la un templu săpat în stâncă străjuit de un gargui imens. Păream a fi singurii turiști.

Șoferul și copilotul ne-au oferit apă, șervețele umede și gustări, însă au declarat că preferă să aștepte afară și nu să intre în peșteri. Grotele aveau reputația de a fi periculoase și pline de trasee nemarcate. Mai era și un lac ascuns în care se spunea că se înecaseră turiști. O, nu, nici vorbă să vină cu noi, oricâte rupii le-am fi dat.

Când eu, Parvati și Ash am intrat, primul obiect pe care ne-au căzut privirile a fost o gigantică piatră lingam — neobositul penis al lui Khrishna, cu care fecundase lumea la începuturile sale. Am auzit vuiet de apă curgătoare, am simțit în oase umezeala și am intrat curând într-o sală unde viața unei ființe umane era relatată prin statui monumentale: băiețelul, adolescentul, mirele și mireasa lui frumoasă, cu sânii ca pepenii, tatăl înconjurat de copii, mama cu copiii ei adorând-o și sărutându- poala veșmântului, tatăl îmbătrânit în chip de sadhu, cu mădularele acoperite cu cenușă și cu vasul de cerșit. În vreme ce treceam de statui, în penumbră, peșterea devenea tot mai rece și curând am început să tremurăm.

— Ne putem întoarce, a zis Parvati. Ne putem scurta vizita.

Am tot coborât, din ce în ce mai jos, pe lespezi alunecoase, până ce aproape n-am mai putut merge. Era chipul prietenei Isadora cel pe care-l zăream ițindu-se la

gura unei peșteri? Atunci totul avea să fie bine. Avea să mă ierte c-o vândusem sub numele lui Will Wilde. Avea să se amuze că nu-i cerusem permisiunea. Că doar altfel n-ar fi trimis nicicum manuscrisul singură. Știam că știa asta. Dacă aș fi întrebat-o, ar fi găsit o cale să nu-mi răspundă. O cunoșteam pe Isadora. Ca toți scriitorii adevărați, n-avea încredere în ce scrisese. Doar amatorii își cred scrisul perfect. Parcă Thomas Mann a zis: „Un scriitor este cineva pentru care scrisul e mai dificil decât pentru alții." Știam că Isadora voia să fie citită cum voiam și eu să fiu citită. Cuvintele pot să înfrângă moartea. Majoritatea cărților se întorc în pulbere, ca și majoritatea oamenilor. Însă câteva rămân — uneori doar în fragmente, precum cărțile lui Sapho. N-are a face. Până și fragmentele acelea pot zbura.

M-am uitat lung la zidul ud pe care, cioplite în basorelief nefasonat, se vedeau statui de zei. Și, deodată, o străfulgerare de lumină. Fețele zeilor au devenit fețele părinților noștri. Apoi lumina a dispărut. Visam sau îmi imaginam? Statuile zeilor nu mai erau — și odată cu ele și fețele părinților noștri.

Nu plângeți pentru noi, fiindcă ne-am trăit din plin viețile, mi s-a părut că-l aud pe tata înainte ca fața sa de piatră să se transforme iarăși în chipul zeului.

Acum trebuie și tu să te bucuri de a ta, am auzit-o pe mama șoptind. *Nu te teme. Frica e o risipă de viață.* Fața ei pietrificată s-a rotunjit, redevenind cea a zeiței.

Am pătruns și mai adânc în peșteri, urmând

sunetul pârâului. Am ajuns la un lac din care ieșeau aburi, unde o infinitate de zei și zeițe săltau la suprafața apei pentru o clipă și se cufundau apoi, dizolvându-se ca și cum n-ar fi fost.

— Se zice că în peștera asta vedem cu toții ce ne este dat să vedem, a zis Parvati.

— Și tu ce vezi? am întrebat-o.

— Mă văd ca sclavă a unui zeu, lăsată pe treptele templului pentru a deveni concubină de prinți. Familia mea a fost cândva din casta paria. Plâng pentru copilul care am fost.

— Nu văd deloc copii.

— Sigur că nu. Vedeți doar ce vă este dat să vedeți.

Am coborât tot mai adânc în măruntaiele pământului. Ash a luat-o la fugă și a îmbrățișat o stană de piatră, plângând.

— Cine e? am întrebat.

— Cred că e tata, a zis Ash. Să-l iert pe el ori pe mine?

Ash își detestase întotdeauna tatăl. M-am uitat la chipul lui Asher prin beznă, și l-am strâns tare în brațe.

Dar n-am văzut decât un bolovan cât un stat de om, scăldat în apa ce se prelingea peste stâncă.

— Fără iertare suntem pierduți, am zis.

— Sunt multe niveluri de civilizație în peștera asta, a zis Parvati. Nu există un acord în privința originilor sale, și nici nu s-a făcut vreodată o hartă completă. Cred că ar trebui să ne întoarcem.

M-am uitat în spate — pâclă, și dincolo de ea un perete de stâncă. În fața mea erau trepte ce coborau și mai mult.

— Dar încotro s-o apucăm? am întrebat.

M-a cuprins panica. N-aveam să mai ieșim de-aici. Poate că șoferul și copilotul aveau dreptate. Nu era cale de ieșire din peștera asta ce nu se găsea pe hărți.

— Unii spun că peșterile sunt budiste la origine și că singura cale de ieșire e să liniștești zarva din mintea ta. Câtă vreme te stăpânește frica, vei fi prins aici pentru totdeauna.

Cine spusese asta? Parvati sau zeul din peșteră. Imposibil de știut.

Am început să respirăm la unison. Parvati ne-a numărat răsuflările în sala răsunătoare. A tot numărat, până ce parcă număra de-o veșnicie. Există o oprire, după fiecare respirație, despre care se zice că e momentul în care poți decide în ce lume să pătrunzi. M-am gândit la moarte, însă până la urmă am ales viața.

Ce dor îmi era de mama! Nu de mama care devenise la sfârșitul vieții, ci de tânăra vibrantă care ne dusese cu avionul la Catalina când eram micuțe. Imaginea cu Santa Catalina mă purta departe, în trecut, la mama care ne lega șireturile la tenișii, râzând de frica noastră de a intra în avion. Era așa de frumoasă, tânără și exuberantă. Nu-mi puteam imagina viața fără ea!

Toate lacrimile care refuzaseră să curgă la

ceremonia funerară, la înmormântare, îmi curgeau acum șuvoaie pe obraji, cuprinzându-mă în ele ca și cum ar fi fost lichidul amniotic care mă hrănise înăuntru, vreme de nouă luni. Aveam fața udă de lacrimi. Licărirea lor lumina calea ce se întindea în față, treptele care duceau către ieșire.

La întoarcere, pe drumul spre hotel, am fost cu toții foarte tăcuți.

— Nu m-am așteptat să-l mai văd vreodată pe tata, a zis Ash. Cine putea să știe că era în India, într-o peșteră! Trebuie să-l iert, ca să mă pot ierta pe mine însumi.

Mergem în India fiindcă este trecutul speciei umane. Ne afundăm în peșterile ei ca în lăuntrul mamelor noastre. Căutăm sens în aceste uimitoare pântece ale timpului. Visasem, cândva, să-mi retrăiesc tinerețea cu ajutorul magiei. Acum înțeleg că-mi retrăiesc tinerețea în fiecare zi. Ca mamă, ca bunică, soție, sunt trecutul, prezentul și viitorul totodată. Acesta e darul pe care-l oferă India. India are darul suspendării timpului.

Mergeam spre Goa și se făcea tot mai întuneric afară. Parvati a zis:

— India v-a prins inimile — cum a prezis Tagore. Am mai văzut de multe ori americani transformați așa. Nu-i vorba doar de coborârea în peșteri, ci de abilitatea de a-ți privi, deodată, viața altfel.

— Dar de ce?

— La asta nu există răspuns. Doar dacă nu cumva

răspunsul e karma.

— Dar ce este karma? am întrebat.

— Unii o traduc prin soartă, a zise ea. Pentru mine e mai mult de-atât. Mă gândesc la ea ca la toate influențele noastre, adunate după atâtea vieți trăite. Să sperăm că veți câștiga darul extincției totale — să nu mai trebuiască să te naști nicicând, în nicio formă. Voi, Occidentalii, visați la nemurire, în vreme ce noi visăm la exact opusul său.

— Ți-ar plăcea deci să ajungi suficient de iluminată ca să nu mai trebuiască să te naști?

— Asta-i ideea.

— Deci viața nu-i binecuvântarea cea mai mare? am întrebat.

— Nici pe departe. Noi nu considerăm că să încetezi a te naște e sfârșitul, ci vedem în asta o uniune cu creatorul nostru.

— Dacă văd așa lucrurile, e altă poveste, am zis. E cam greu să-mi intre în cap.

— Nu-i ușor, a spus Parvati. Dar dacă te gândești că toate acțiunile din toate viețile tale te pregătesc cu reuniunea cu divinul sau nu, atunci totul capătă mai mult sens. Te-ai născut în capul unui zeu și te vei întoarce acolo, întrebarea e doar cât de mult o să dureze.

Apoi Parvati a recitat versuri din Tagore, care sunau cam așa:

„Nu te duce la templu să pui flori la picioarele Zeului
Mai întâi umple-ți casa cu mireasma Iubirii...

Nu te duce la templu ca să te lași în genunchi
Îngenunchează, întâi, ca să-l ridici pe cel căzut.

Nu te duce la templu ca să ceri iertarea păcatelor
Mai întâi iartă-i, din inimă, pe cei ce ți-au greșit".

— Ce înseamnă asta? a întrebat Ash. De ce-aș vrea să mă reunesc cu un zeu?

— Ca să găsiți Nirvana, a zis Parvati. Și iertarea e singura cale spre Nirvana. Îți ierți dușmanii și zeii te iartă pe tine. Și așa nu mai trebuie să te naști din nou.

Mai târziu, în camera de hotel, Ash a zis:

— Peșterile astea sunt ca niște obiecte de artă gigantice, făcute în pământ. Mă ajută să înțeleg la ce țin-team și eu. Mă atrăgea arta pământului fiindcă știam, cumva, că e cea mai veche dintre toate. Găuritul pământului e ca și cum ai scurma încercând să intri înapoi în maică-ta, ca să te poți naște iar. Toată povestea asta cu dorința de anihilare nu prea mă convinge.

— Are de-a face cu frica de moarte, am zis. Inventăm tot timpul filosofii noi ca să o scoatem la capăt cu frica. Și totu-i așa de ridicol fiindcă odată ce murim devenim neînfricați. Moartea e neînfricare. Anticiparea morții, asta e problema.

— Când eram în peșteră mi-am dat seama, brusc,

ce mă îmboldea așa de tare să mă îmbogățesc în tinerețe.

— Ce?

— Credeam că averea o să mă apere de moarte. Și, mult timp, chiar și după ce te-am cunoscut, mi s-a părut că sunt protejat. Dar după anevrism am descoperit că nu-s imun la soarta celorlalți. Nu mai aveam senzația că sunt special.

— Deci acum te temi mai tare... de moarte?

— Ciudat, dar mă tem mai puțin. Mă gândesc la milioanele și milioanele de oameni care au trecut prin asta fără dificultate și sunt mai degrabă curios decât înspăimântat. Poate că am mai trăit multe vieți înainte și poate că o să mai trăiesc și altele.

— Dar parcă spuneai că nu poți să crezi în reîncarnare, nu?

— N-am zis niciodată asta.

— Mie așa mi s-a părut.

— Nu, cred că ar fi fantastică o reîncarnare... dacă aș fi reîncarnat cu tine.

Ash și cu mine trecuserăm de o barieră — ca și cum India ar fi fost, pentru noi, o a doua lună de miere. Acum, dacă mă gândesc, îmi dau seama că nici n-am avut o primă lună de miere. Pur și simplu plonjaserăm împreună în viață — cu programul dictat de programul de școală al Glindei. Însă acum eram amândoi, singuri, și descoperiserăm că ne iubeam cu adevărat. Când eram cu Ash nu mă simțeam niciodată singură. Asta

promisese sexul cu străini, însă fără să se țină de promisiune. Acum mi se părea o nebunie căutarea intimității acolo.

În noaptea aceea ne-am dus la o petrecere imensă, în curtea hotelului și în saloanele adiacente. Se știau sponsorii — Coca-Cola și Chivas Regal — fiindcă puseseră panouri luminoase imense deasupra barurilor în aer liber.

Mi-am dat seama că abia dacă puteam face un pas prin grădină fără ca vreo femeie frumoasă, mai în vârstă, învesmântată în vreun sari superb, să nu mă apuce de încheietură și să-mi spună că Blair îi schimbase viața. Asta mă umplea de uimire.

— De ce? am întrebat.

— Fiindcă ne-a dat permisiunea de a fi dure și totuși feminine, mi-a explicat o actriță mai în vârstă pe nume Rhadka. Femeile indiene aveau nevoie de permisiunea asta.

— Dar zeițele voastre sunt și puternice, și feminine. Nu-i destul?

— Avem tendința să ne ignorăm zeițele, a zis. Însă zeițele de la televizor ne dau voie să fim noi înșine. Și pentru asta trebuie să-ți mulțumim.

— Dar de ce femeile au mereu nevoie de permisiune ca să fie ele însele?

Întrebarea a stăruit în aer, fără să primească răspuns.

Când s-a făcut vremea să-mi rostesc prezentarea, am folosit asta ca deschidere.

— De ce noi, femeile, avem nevoie de permisiune pentru a fi noi înșine? Multe mi-au mulțumit pentru că le-am dat permisiunea de a fi reale, de a fi oneste — dar de ce ne trebuie permisiunea asta? Cine ne-a luat capacitatea de a ne auto-permite și de ce? Cred că dacă am putea răspunde la întrebarea asta am face progrese însemnate întru îmbunătățirea vieților femeilor de pe tot globul. Vreau să zic doar atât — avem propria noastră permisiune. Și ar trebui să fie mai mult decât suficient!

Dacă Blair galvanizase femeile, noțiunea de auto-permisiune le-a dat și mai mult avânt. Mergeam prin grădină și femeile întindeau mâna să mă atingă. Nevoia de auto-afirmare era imensă.

— Vrei să fii maestrul meu? m-a întrebat o actriță tânără și frumoasă.

— Încerc să vă spun că sunteți deja propriii voștri maeștri, am zis. *Sunteți* tari și puternice. Trebuie doar să vă dați seama cât de puternice și pline de viață sunteți!

Și-atunci, ca printr-o poruncă divină, luminile s-au stins.

Sutele de persoane din sala de bal și din grădină au început să orbecăie pe întuneric. Chelnerii au adus lumânări și lanterne. Mâncarea a continuat să fie servită. Doar că, brusc, ne întorseserăm la străvechea perioadă a peșterilor. Muzica se auzea încă.

În întuneric, am fost îmbrățișată, în repetate

rânduri, de oameni pe care nu-i puteam vedea. Le simțeam căldura, auzeam muzica, le miroseam parfumul. M-am gândit la ciudățenia vieții, la felul în care continuă până și în întuneric. Trecutul era necunoscut, la fel și viitorul. Puteam, la fel de bine, să trăim în peștera aceea unde statuile devin părinții noștri și ne temem că nu vom scăpa niciodată de acolo. Ne aflăm în întuneric, sperând să ne naștem iarăși. De aceea am venit în locul în care civilizația a fost creată, din nou și din nou.

„După ce voi părăsi acest trup, mă voi mai întoarce vreodată pe lume?“ se întreba Tagore. Putem vreodată să știm?

M-am uitat după Asher, dar nu l-am putut zări prin beznă. Nu vedeam decât umbre mișcătoare, ce-ar fi putut la fel de bine să fie umbre ale morților. Aveam senzația că nici nu ieșisem din peșteră, că eram blocați acolo din cauza lipsei noastre de umanitate și de credință.

Mi-am dat seama că o viață întreagă înlocuisem credința cu cinismul. Mă apărasem de cunoașterea profundă a sinelui. Acum le-am promis zeilor, și mie, să-mi lepăd pielea cinică și să explorez iertarea, umilința, dragostea.

Cât de puține știam despre mine înainte să cobor în pământ, căutându-mi strămoșii! Cât de puține știam despre cei pe care pretindeam că-i iubesc!

Fără să văd pe unde merg, am tot umblat prin iarba udă, până ce mi s-a părut că la picioarele mele se

unduiesc valuri. Am văzut statuile părinților mei cu ochii minții. Am simțit o îmbrățișare puternică pe întuneric. Și, când m-am întors, l-am văzut pe Asher.

— Avem atâtea mistere de rezolvat, a spus.

— Poate că le vom rezolva în următoarea viață, împreună, am zis.

— Atâta vreme cât suntem împreună, o să reușim, a adăugat Ash, în vreme ce apa ne cuprindea degetele de la picioare, șoptindu-și parcă încuviințarea.

Mulțumiri

Le mulțumesc următorilor:

Ken Burrows și Gerri Karetsky, care au continuat să zică „mereu zici asta“ când mă cuprindea deznădejdea că nu pot scrie cartea de față.

Ann Pinkerton și Clarice Kestenbaum, care au știut că pot scrie chiar și când uitam.

Elizabeth Sheinkman și Adrienne Brodeur, care au citit romanul înainte de a fi gata și au crezut întotdeauna în el.

Jennifer Enderlin, care îmi dovedește că editarea excelentă e la ea acasă în lumea publicistică.

Dr. Harold Koplenicz, care a insistat ca titlul cărții mele să fie *Teama de moarte* înainte chiar să-mi dau seama cât e de potrivit (inițial, varianta mea era *Fericită în căsnicie*).

Când lucrez la o carte mi-e întotdeauna teamă să o arăt, ca nu cumva magia să se evapore. Recomand asta, acum, tuturor studenților mei care scriu. Vladimir Nabokov zice undeva că a scris în tinerețe o nuvelă despre pasiunea sa pentru o fată foarte tânără și că i-au trebuit decenii, apoi, ca s-o transforme în *Lolita*. Trebuiau să-i crească „aripi și gheare de roman“. Am învățat că romanele au nevoie de cât timp au nevoie.